Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0001-4

M. d. 6

Phil. 4to VI
~~A.H.~~ 18

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0002-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0003-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0004-0

Epitome ſeu breuiariū dialeticae: hoc eſt diſputatricis ſciētiae

iteꝝ iam recuſum. Planiori ſiquidē: et pręceptoꝝ: ⁊ exemploꝝ filo. per. D. Judocum Iſennacheñ.

Illitium Empturienti

Non ſum o Lector Breuiariū Romanū: Moguntinū: aut id genus aliud: quo ſacri deo flamines ſupplicia fundunt: ſed logicę: quo pueri prima eius rudimenta haurire poterunt. Eme modo. Non dices olim: quod Calcearius Romanus de Coruo ſuo Opera et impenſa perijt.

In Cōpendioſuz Tractatulū Logices editū ꝑ Jodocū Trutfetter Iſennachū ſacraꝝ litterarū per quā famatiſſimū interpretē Georgij Sibuti Daripini Poetę ⁊ oratoris Laureati Monoſtichon.

Lector habes doctum tenui ſub pollice librum
Compoſitum. Logices monſtrat qui dogmata prima
Quicquid habent alij: longo ſermone probatum
Succincta pręſens monſtrat tractatulus arte
Hic logicę fontes: Sophięq₃ et Limina monſtrant
Ingenij magnū pariter perſtringit acumen
Hunc eme: nec paucis caueas modo parcere nummis
Hunc verus magna fulciuit in arte caracter
In tenui doctā monſtrans incude lituram
Ignotos liber hic faciet te ſoluere nodos
Illa cum ſitiens adoleuerit arte Juuentus
Tu gratas docto laudes perſolue magiſtro.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0005-6
DFG

Omne verum stat in logica est Augustinus
Quaerunt
Tolle logicam et sublata est scientia et si quid
remanet est tantum fabula

Pꝛohemium

PRima rudimenta logice pueris
traditurus: ne ratio nois (.i. quid ſit logica) illos lateat: ab ob
iecto (.i. materia circa quã verſat̃) deo optimo maximo autho
re rem exoꝛdiar q̃ʒ iuſtiſſime. Ubi aiaduertendũ q̃d ex ſententia
beati Auguſtini pꝛimo de doctrina chꝛiſtiana capitulo pꝛio. Omnis doctrina
obiectiue cõſiderat vel res vel ſigna. Id eſt: docet aliquid (puta: aliquas habi
tudines: paſſiones ſeu ꝓpꝛietates) cognoſcere de rebus aut ſignis: verbi gr̃a.
phia naturalis docet cognoſcere de qualibʒ re quõ generat̃ Aſtronomia de ſi
deribus quõ moueant̃. Grãmatica de vocibus quid ꝛ quõ ſignificent Item de
litteris: ſyllabis: dictionibus ꝛ oꝛationibꝰ que ſunt eaꝝ ꝓpꝛietates ꝯgruitatem
reſpicientes: puta que lr̃a ſit muta aut ꝯſonans: que ſyllaba longa que breuis:
Cuius ꝑtiſ oꝛõnis ſit queuis dictio. Que or̃o ꝯgrua que incõgrua: ꝛ ſic de ce
teris. Pꝛima harum dicit̃ Realis: et altera Rationis.

Dis ſcia vł rex vel ſigꝝ eſt ꝯſideratiua

Dicit̃ aũ tẽ aliq̃d
- Res: ꝑut ipſo nõ vtimur ad ſignificandũ aliq̃d. Sic q̃ nos nõ ducit vel mouet in alicuiꝰ cognitionẽ vel apꝑhenſionẽ: vt hõ verꝰ: lapis ꝛc̃ *Quid res*
- Signum: inquantũ ipſo vtimur ad ſignificandum aliquid vt Circulus ante tabernam. *Quid ſignũ*

Sunt preterea ſignoꝝ Quedam naturalia Alia data ſiue voluntaria

Signum
- ¶ Naturale ſiue naturaliter ſignificans eſt q̃d naturali inſtinctu nulla ꝑcedente infoꝛmatiõe ducit nos in cognitionẽ vel rememoꝛationẽ illius q̃d ſ̃cat. Et hec ſ̃catio eſt eadẽ apud oẽs. Sic ſil̃itudo aut ſpẽs homis in aĩa ficta ꝛ foꝛmata: vel idolum homis in ſpeculo apparẽs: vel imago homis ſculpta aut figurata eſt ſignũ naturale homis. Sic quoqʒ oĩs effectus naturalis eſt ſignũ naturale ſue cauſe. vt fumus ignis: et veſtigiũ aĩalis. Nam viſo fumo ſine infoꝛmatiõe cognoſcimꝰ ſubeſſe ignem: et viſo veſtigio cogitamus aĩal cuiꝰ eſt ibi tranſiſſe. Preterea diſpoſitio externa vultus: eſt ſignũ naturale interni affectus animi: puta triſtitie: Hilaritatis: Ire ꝛ ſil̃iũ. Et generatim quodqʒ ens mundi (ſiue in aĩa ſiue extra animã) eſt ſignũ naturale ſui ꝛ cuiuſqʒ ſimilis. *Signũ naturale*
- ¶ Datum: voluntariũ: ſiue ad placitũ ex impoſitione ſiue inſtitutiõe ſignificãs eſt quod mutuo quoꝛundã conſenſu vel pacto ſeu deliberatiõe pꝛeuia inſtituit̃ ad ſignificandũ aliquid aliud: quod nullo mõ ſignificaret nec in eius rememoꝛationẽ duceret niſi acceſſiſſet pactũ. Quocirca illa ſignificatio fit dũtaxat ſcientibꝰ ꝛ nõ his quos latet pactũ. Et ergo nõ ſine pꝛeuia infoꝛmatione ducit quẽ in cognitionẽ vel rememoꝛationẽ illius quod ſ̃cat. Nec eſt eadẽ apud oẽs Sic voces ꝛ lr̃e humane ſunt ſigna eoꝝ que in aĩa cogitamꝰ. Nam apꝑhenſis vocibus nequimus ſufficienter cognoſcere affectus ꝛ cogitatiões animi niſi ꝑceſſerit infoꝛmatio de pacto ꝛ inſtitutione vocum. Sic quoqʒ Circulus viridis vel vexillum pendens ex taberna eſt ſignũ vini vel Cereuiſie venalis. *Signũ voluntarium*

¶ His ſic cognitis ſcias quod logica eſt ꝯſideratiua ſignoꝝ ſolũ Nec tñ oĩm ſed
maxie ꝓpõnalium Id eſt: eoꝝ ex quibꝰ cõmuniter facimꝰ ꝛ foꝛmamꝰ ꝓpões
Cuiuſmodi ſunt Cõceptus in aĩa: voces ꝛ Scripta Nam his ꝯferendo ꝛ ra
tiocinando frequentius ꝛ aptius vtimur Conceptibus quo ad noſipſos: Uo
cibus ad alios ꝛ pñtes Scriptis vero ad abſentes. ¶ Nec tñ ꝯſiderat logica
ſigna illa eodẽ mõ vel eque pꝛimo ſed ꝯceptus pꝛincipaliter: voces ṽo ꝛ ſcripta

Que logica conſiderat

inquantū ſunt illis ſignificatiue ſubordinata. ¶ Quocirca om̄es paſſiones et habitudines logice in vocibus ⁊ ſcriptis ſunt ſumēde ex ꝯceptibus quibꝰ ſubordinant̄. Quoties ergo ꝓponit̄ vox vel ſcriptū ⁊ de eo ſcire volueris aliquā paſſionem logicā (puta an ſit complexū vel incomplexū. Cathegorema vel ſincathegorema ⁊ ſi Complexū an ꝓpō nec ne) videas ad illud in mente cui vox talis vel ſcriptū in ſignificando ſubordinat̄: et ſm̄ exigentiā illius iudica de voce vel ſcripto. Nā ſi vox vel ſcriptū ſubordīat̄ ꝯceptui ſimplici ⁊ incōplexo vtrūqȝ dicit̄ incomplexū: etiam nō obſtante quod vox ſit cōpoſita multis partibꝰ. Si vero ſubordinat̄ ꝯceptui cōplexo: vtrūqȝ dicit̄ complexū: etiā ſi vox vel ſcriptum ſit ſimplex dictio. Si aūt ſubordinat̄ pluribus ꝯceptibus inconiūctim dicitur quedā plura. vt vox canis qn̄ ſubordinat̄ ꝯceptui aīalis latrabilis: ſyderis celeſtis: belue marine. Ita quoqȝ agendū eſſe cenſeo. Si de voce vl' ſcripto queratur An ſit ꝓpoſitio. Itē terminus abſolutus vel ꝯnotatiuꝰ ⁊ vniuerſis alijs paſſionibus aut habitudinibꝰ logicis. Si vero ignoras vel dubitas cui in mēte vox illa vel ſcriptū ſubordinat̄ vel quid ꝑ ipm̄ intelligit̄: queras diligenter ex ꝓponente vel alio quid ꝑ hanc vocem vel ſcriptū velit intelligi: nec reſpōdeas niſi hoc ſciueris. Ita enim docet Ariſto. 8. lib. Topicoꝝ tract. 1. c. 2. Necreſquirit̄ ad logicū quod noſcat virtutes ⁊ rōnes ſignificandi oīm vocabuloꝝ: q: vſus eoꝝ ⁊ ſignificatio varius eſt ⁊ voluntarius nec alicui ad plenū cōſtare poteſt. Huius doctrine lectorē ſemꝑ ⁊ vbiqȝ memiſſe volo. ¶ Si vero queris q̄s habitudines ⁊ paſſiones horum ſignorū logica ꝑquirat. Reſpōdeo quod nō quaſlibet ſed eas dūtaxat que de ꝑ ſe ⁊ inmediate ꝯferunt ad cognitionē veritatis et falſitatis. Que aūt tales ſint ex dicendis cognoſces. ¶ Ubi aduertendū quod dictorum ſignorū quodqȝ diuiditur.

Regula

Diuiſio Signorum

In
- Incomplexū (q̄d dictionē vel terminū vocamus larga vſurpatiōe vocabuli) Et hoꝝ quoddā eſt
  - Cathegorema (.i. ſignificatiuum.)
  - Sincathegorema (.i. cōſignificatiuū
- Complexum: quod dicimus orationem

¶ Incomplexū eſt ſimplex ꝯceptus mentis. vox vel ſcriptū illi ſubordinatū. vt homo. ¶ Cathegorema: quod ꝑ ſe ⁊ ſolitarie eſt ſignificatiuū alicuius rei vere vel imaginarie. vt homo: equus. Et tale pōt grāmatice reddere ſuppoſitū verbo: et logice eſſe ꝓpōnis extremū (.i. ſubiectū vel predicatū) Uocat̄ etiā terminus ꝓprijſſime ſumpto vocabl'o. Et etiā notitia apph̄enſiua incōplexa: ſi ē mē(tale. ¶ Sincathegorema: quod ꝑ ſe ⁊ ſolitarie nō eſt ſignificatiuū alicuiꝰ rei vere vel imaginarie ſed iunctū termino ſignificatiuo ⁊ cathegorematico variat modū ꝯcipiēdi rem ſignatā ꝑ ipm̄: q: denotat ipm̄ accipi ꝓ ſuo ſignato vel ſignificatis aliquo mō: puto vl'r: particulariter: ſingulariter ⁊ cēis: vt omnis: aliquis: iſte: non. Nam dicendo: omnis nullā rem ꝯcipio vel intelligo: ſed dicendo: oīs homo concipio vel intelligo hominē non ſimpliciter ſed vl'r omnē. Ita quoqȝ dicendo: iſte: nihil addēdo vel ſubintelligēdo. nullā rem intelligo ſed qn̄ dicit̄ iſte homo: intelligo ſingulariter hunc hominē demonſtratū. Idcirco dicuntur hm̄ōi ſigna nihil ſignificare ſed dūtaxat conſignare. Unde nec grāmatice ſe ſolis pn̄t reddere ſuppoſitū v̄bo: nec logice eſſe extrema ꝓpōnis: ſed ſolū determinatiōes et modificatiōes eorundē. Et q: hm̄ōi ſigna rōne ꝯſideratiōis ⁊ habitudīs (puta vl'iſatiōis: ꝑticulariſatiōis. ſingulariſatiōis: diſtributiōis: ꝯfuſionis ⁊ cēis.) quā important circa terminos ſibi additos mutant ſenſa ꝓpōnis ⁊ ſepiꝰ veritatē vel falſitatē iccirco logicus ꝑquirit de ipſis hm̄ōi paſſiones. Alias autem

Incōplexum Cathegorema

Sincathegorema

Paſſiōes logice Sincathegorematum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0008-3

paſſiones non de per ſe reſpicientes veritatē vel falſitatē ꝓpōnis relinquit grā⸗ matico. vt genus: qualitatē: numeꝝ: declinationes ⁊ ſimiles.

¶ Additū eſt. alicuiꝰ rei vere vel imaginarie: ꝓpter hos terminos Chymera: vacuū. aureuſmons ⁊ ſil'es: qui nō ſunt ſincathegorematici ſed cathegoremati ci. Et licꝫ nō ſint ſcatiui alicuiꝰ rei vere exiſtentꝭ tn̄ alicuiꝰ rei ficte ⁊ imaginate.

¶ Sunt preterea ſigna que vtrūqꝫ tale includunt atqꝫ reſolui poſſunt in cathe gorema ⁊ ſincathegorema. vt Nihil. i. nullū ens. Nemo. i. nullus homo. Hec vocanť ſincathegoremata impura.

Complexū

¶ Complexum eſt plures ꝯceptus in anima aliquo modo coherentes: aut vox vel ſcriptū illis ſubordinatū. vt homo eſt bipes. Et vocať aliter oratio. Et etiā notitia: apprehenſiua cōplexa: ſi eſt mentale. Unde orationē ſic finiunt.

Oratio eſt pluriū ſignorum ſignificatiue (et ꝑſonaliter) ſumptoꝝ ⁊ aliquo modo coherentium aggregatio.

¶ Addiť. aliquo modo coherentes: q2 niſi ꝯceptus illi habeant quandā cohe⸗ rentiā non faciunt quid vnū complexū vel orationē: ſed verius dicunť quedam plura: vt dicendo. Homo aſinus. vel dicendo: currit legit: nō eſt oratio vel cō⸗ plexū: niſi vocabulū oratio vel complexū multum cōiter ⁊ improprie ſumať.

¶ Solet aūt fieri hmōi coherentia vel. connexio tribus modis.

Coherentia ſiue cōplexio dictionūz fit tripliciter

¶ Primo ꝑ mutuā determinationē: vt Liber Joannis: Pudica vxor: Aniāl homo: et ſic de ceteris vbi determinatio iungiť ſuo determinabili.

¶ Secundo: ꝑ copulā ꝯiunctionalē aut aliud aequiualēs. vt Petrus ⁊ Andre as. Sedet ⁊ diſputat. Petrus cum paulo.

Hec duo cōplexa indiſtantia vocanť. qm̄ neutrū coꝝ diſtat ab extremo ꝓpō⸗ nis ſed quodqꝫ pōt ſubici vel predicari in ꝓpōne: ſi ſaltē ꝯnexio partiū fuerit cō grua ⁊ regulata ſecundū regulas artis grāmatice. Unde etiā ſepius appella⸗ tione termini veniunt. ¶ Sumiť enim nōnunqꝫ terminus ꝓ quolibꝫ ſigno vel cōplexo vel incōplexo quod pōt ſubici vel p̄dicari in ꝓpōne affirmatiua vel ne gatiua: quia in vſurpatione finiť apud philo. i. prioꝝ libro.

Terminus eſt in quē reſoluiť ꝓpoſitio: vt in predicatum

.i. ſubiectū .i. ꝓpōnis affirmatiue .i. ꝓpōnis negatiē

et in id de quo predicať: cōpoſito eſſe vel diuiſo nō eſſe.

Paſſiōes logice Cathegorematum

Nec in ea ſignificatiōe ſincathegoremata ⁊ verbū ſūt ei reſpōdet huiꝰ ſ̄ctꝰ complexiuus vocanť termini. ¶ Termino hoc modo ſumpto ꝯueniunt hec ha bitudines ⁊ paſſiones de ꝑſe veritatē ⁊ falſitatem ꝓpōnis reſpicientes: predica tio puta: ſuppoſitio: ampliatio: reſtrictio: appellatio: ſtatus: remotio ⁊ aliena⸗ tio: quas logicum oportet ꝑquirere.

¶ Tertio fit coherentia partiū ꝑ copulam verbalem. vt Aſinus eſt quadrupes Chriſtus eſt venditus trigiuta argenteis.

¶ Hoc complexū vocať diſtās quia diſtat ab extremo ꝓpōnis ſic quod ſigni⸗ ficatiue ⁊ ꝑſonaliter ſumptū non pōt eſſe extremū ꝓpōnis nec reddere ſuppoſi tum verbo.

Que orō ſit ꝓpoſitio

¶ Et ſi hec coherentia partium ⁊ connexio fuerit cō⸗ grua (. i. regulata preceptis grāmatice) et ꝑfectū ſenſum generat in animo au ditoris (puta quod ſit cōſtituta ſuppoſito ⁊ appoſito: nō interrogatiua: aliq̄d de aliquo aſſeuerans vel negans) vere vel falſe ſignificat et vocatur ꝓpoſitio. Unde nō inconuenienter poſſet ſic diffiniri Propoſitio. Eſt oratio cōgrua ⁊ ꝑ fecta. Vel ſic (et in idem redit.) Eſt oratio vera vel falſa.

¶ Additum eſt.

¶ Si fuerit congrua. qm̃ ꝯnexio partiū que eſt oratio incōgrua nec vera eſt nec falſa nec ꝓpoſitio. vt Homines viuit. Uir bellica luctatꝛ. Nam verꝝ ⁊ falſum p̄ſupponūt ꝯgruū. ¶ Quando aūt partiū coherentia vel oratio ſit ꝯgrua et qn̄ nō requirat in Grāmatica. quā logicus preſupponit nihil horum perquirens;

Que oratio plures

¶ Quo ſequitꝛ has ⁊ ſimiles locutiones. Petrus; Paulus orat. Joannes ſedet cantat. Anna: Chriſtina ſedent: rident (quas orationes plures vocamus) non eſſe orationes vnas nec ꝯgruas: et ſubinde nec veras vel falſas: nec ꝓpōnes: qꝛ alique earū partes nullo dictoꝝ trium modorū coherent.

¶ Id tñ nō ignores quod coherentia partiū in oratiōe vocali vel ſcripta ſumēda eſt ſm mentalē correſpondentiā. i. ex coherentia partiū orōnis mētalis cuiꝰ eſt ſignū. Nam ſi ꝑtes mētalis nō coherent ⁊ ipſa eſt incōgrua vocalis vel ſcripta ipſi ſubordinata cenſetꝛ incōgrua, vt hec Canis mouetꝛ qn̄ in mēte ſubordinatur illi Animal latrabile; ſydus celeſte: belua marina mouetꝛ. eſt incongrua.

Que oratio perfecta.

¶ Et perfectū ſenſum generauerit ⁊c. quia oratio non faciens ꝑfectum ſenſum nec vere nec falſe ſignificat nec eſt ꝓpoſitio.

Ut eſt oratio
- ¶ Carens verbo: vt doctus ſcholaſticus. Caput Anne.
- ¶ Interrogatiua. vt quis currit. Ubi natus eſt chriſtus.
- ¶ De v̾bo alterius modi quā indicatiui. vt petre calefac. Miſerere mei deus. Utinā me diligeres. Me dep̄cari deū. Nolite ſanctū dare canibus

Que ꝓpō vera falſa. neceſſaria impoſſibilꝭ. vel contingens

¶ Que autē ꝓpoſitio ſit vera ⁊ que falſa ex ſequentibus cognoſces.

ꝓpō
- ¶ Uera eſt q̄ ſ̾cat ita eſſe ſicͭ eſt. vel ita nō eſſe ſicͭ nō eſt. vt hec eſt vera. Hō eſt anial. ſ̾cat eni hoiez eſſe anial ⁊ ita in re eſt. Ita ꝙ̄ ꝫ iſta eſt vera; Homo nō eſt aſinus. qꝛ ſ̾cat hominē nō eſſe aſinū ⁊ ita in re nō eſt.
- ¶ Falſa eſt que ſ̾cat ita eſſe ſicut in re nō eſt, vꝉ ita nō eſſe ſicut eſt. vt hec eſt falſa Homo eſt aſinus. ſ̾cat enim hominē eſſe aſinū qualiter in re nō eſt. Ita quoqꝫ iſta eſt falſa Homo nō eſt anial. quia ſignificat hominē nō eſſe animal ⁊ tñ in re ita eſt.

Suo modo dicatꝛ de aliꝭs differentiꝭs temporum, puta fuiſſe: fieri; poſſe eſſe: et imaginari eſſe. Quo facile cognoſci pōt que ſit ꝓpō nec̃aria. impoſſibilis. Cōtingens ⁊ poſſibilis. in hunc modum.

Si ꝓpoſitio
- ¶ Uera talis eſt ꝙ̄d non pōt falſificari ipſa dicitꝛ nec̃aria. vt Deus eſt Quodlibꝫ eſt vel nō eſt. Et qn̄ nulla potētia pōt falſificari dicitꝛ neceſſaria ſimpꝉr. Qn̄ aūt naturalit̄ ſolū non pōt falſificari dr̄ nec̃aria in genere. vt ignis eſt calidus.
- ¶ Falſa talis eſt ꝙ̄d nō pōt verificari. ipſa dicitꝛ impoſſibilis. vt Deus non eſt. Homo eſt aſinus. Quodlibet eſt ⁊ non eſt

Illa aūt que nec eſt nec̃aria nec impoſſibilꝭ. i. q̄ pōt ſucceſſiue v̾ificari ⁊ falſificari dicitꝛ contingēs. vt homo currit. Joannes eſt albus. Joānes eſt homo. que falſificatꝛ Joanne mortuo. ſic eni ſubiectū ꝓ nullo ſupponit. ¶ Et tam neceſſaria quam contingens vocatur poſſibilis.

¶ Nec tñ omēs ꝓpōnes vere vel falſe ſunt codē modo vere vel falſe. Nam aliꝭ ꝓpōnes mentales dicuntꝛ vere vel falſe ⁊ aliter ſcripte ſiue vocales.

¶ Mētalis: oratio ꝯgrua ⁊ ꝑfecta in mēte ꝯcepta vel formata. Hec dicitꝛ vera vel falſa ꝑ ſe ⁊ idemtice ſiue p̄mo ⁊ principaliter. qꝛ eſt ipſa veritas vel falſitas ꝓpōnalis atqꝫ principale ſ̾catū horum ſignorū verꝝ ꝓpōnale. falſum ꝓpōnale: quēadmodum bona cōplexio ſiue corpis q̄lificatia diſpoſitio dicitꝛ formalit̄ ſiue identice ſana, qꝛ eſt ipſa ſanitas animalis

Prohemium

Eſt autem ꝓpõ

Hoc in ſenſu recipiat iuuentus ſequentem definitionem ꝓpoſitionis.

.ſ. mentalis .ſ. ꝯgrua ⁊ ꝑfectā .i. q̃ ē vera vł falſa ꝑ ſe et idemtice

Propõ eſt orõ vere vel falſe ſignificans indicando.

Nam dat̃ de ſola ꝓpõe mentali. quod illa ſit potior a qua reliq̃ ſuas denõiatiões logicas ſuſcipiunt.

¶ Vocalis. orõ ꝯgrua ⁊ ꝑfecta voce ꝓlata. Et dicit̃ alio noīe Enūctiatio

¶ Scripta. oratio cõgrua et ꝑfecta litteris vel characterib⁹ exarata.

Hec dicit̃ vera vel falſa ex ſubordinatione mentalis cui⁹ eſt ſignū: Si eni ſ̄catiue ſubordiat̃ mentali vere dicit̃ vā, ſi aūt falſe vocat̃ falſa. quēadmodū vrina dicit̃ ſana repreſentatiue quia eſt ſignū bone ꝯplexionis vł diſpoſitiõis corporis que formaliter et per ſe ſanitas vocatur.

Hoc in ſenſu recipiātur ſequentes definitiones ꝓpoſitionis, quarum prior eſt. Petri hiſpani ⁊ altera philoſophi primo perihermenias

.ſ. vocalis vel ſcripta .ſ. ꝯgrua et ꝑfecta .i. ꝓpõ mentalē veram vel falſam

Propoſitio eſt oratio verū vel falſum ſ̄cans indicando.

.i. ꝓpõ vocalis .ſ. orõ ꝯgrua et ꝑfecta voce ꝓlata .ſ. repreſentatiue

.i. mentalis vera vel falſa

Enūctiatio eſt in qua verum et falſum eſt.

¶ Verbū ſubſtantiuū expreſſum vł incluſum in alio verbo ꝯiungit̃ plura ſigna cathegorematica incõplexa vł cõplexa indiſtantia vł alterū complexum et reliquū incõplexum (.quoꝝ vtrūq̃ vocat̃ extremū ꝓpõnis. alterū ſubiectū et alterū predicatū) vt Hõ eſt aīal Homo nõ eſt aſinus Filius hoīs tradet̃ gentibus et flagellabit̃ Petrus et paulus regnant cum chriſto Petrus et paulus dilexerunt ſe in vita et non ſunt abinuicē ſeꝑati in morte. Hec dicit̃ cathegorica (.i. predicatiua.) q̃a in ea aliquid predicat̃ vel dicit̃ de aliquo aſſeuerādo vel negando.

Preterea ꝓpõnū quedā ē ſin q̃ ꝑ

¶ Coniunctionē vel aduerbiū ꝯiungunt̃ duo vel plura cõplexa diſtātia vt Laqueus cõtritus eſt ⁊ nos liberati ſum⁹. Dum ſol orit̃ dies fit. Hõ eſt aīal ḡ homo eſt ſenſitiu⁹. Si celū rueret oīa ſubito perirēt. Hec dicit̃ hypothetica (.i. ſuppoſitiua.) quia in ea vnum complexū diſtans ſupponit̃ ⁊ coniungit̃ alteri mediante ꝯiunctione vel aduerbio.

Diuiſio ꝓpõnis in cathegoricā ⁊ hypotheticam

Hec diuiſio ꝓpõnis in cathegoricā ⁊ hypotheticā vocat̃ diuiſio ꝓpõnis eſſentialis vel penes eius eſſentiā. quia mēbra ipſius differunt penes partes eſſentiales ꝓpõnis. Naz ꝑtes eſſentiales ꝓpõnis cathegorice materiales ſunt duo ſigna cathegorematica incõplexa vel complexa indiſtantia: et formalis verbum ſubſtantiuū. Sed ꝓpõnis hypothetice partes eſſentiales materiales ſunt. duo complexa diſtantia. Et coniunctio vel aduerbiū formalis Eam ob rem querit̃ de hac diuiſione per queſitiuū eſſentiale. puta. Que. Quotiens enim de aliqua ꝓpõne querit̃ Que. alterū dictoꝝ membroꝝ rn̄deat̃ ſm exigentiā ꝓpõnis.

¶ Nec tamē oportet in om̄i ꝓpõne dictas ꝑtes expreſſe poni (vt fit in quibuſdam aſſignatis exemplis.) ſed ſufficit ꝙ omnes vel alique ex eis illic ponantur implicite vel equiualenter. Implicite. vt in illis Nihil eſt Creſcentibus donis creſcunt rationes donoꝝ. Nam prima valet. Nullum ens eſt ens. Altera vero valet. Si creſcunt dona ⁊c̄. Aequiualenter. vt ſi hec figura A ſignificet tm̄ ⁊ taliter quantū ⁊ qualiter ſignificat hec orõ. Anna cõcepit tris marias. vel illa q̃ ſcribit̃ in ſigillo ſocratis Amicus hoīs eſt ſapientia ⁊ inimic⁹ hoīs eſt ſtulticia eius. ipſa eſt ꝓpoſitio habens dictas partes aequiualenter. Id eſt aequiualet in ſignificādo orationi que illas habet.

Ad horum moderamen recipiat iuuentus ea que ſequuntur.

Propoſitionū altera Cathegorica: altera hypothetica. Propoſitio Cathegorica eſt illa que habꝫ ſubiectū ꝛ ꝑdicatū tanquā ꝑtes principales ꝛ materiales ſui. vt homo currit. Propoſitio hypothetica eſt illa que habet duas ꝓpōnes tanquā partes principales ꝛ materiales ſui. vt homo eſt animal ꝛ deus eſt.

Kurſus ꝓpoſitionū cathegoricarum altera modalis: altera deineſſe: que aliter de ſimplici inherentia dicitur.

Huius diuiſionis ꝑtes ſine notitia modoꝝ recte cognoſci nō pōt. Si eni ignoratur quid modus neutrū hoꝝ membroꝝ radicit⁹ dep̄hendi pōt. ¶ Ubi ſcias

Quid mod⁹ nomen modus vſurpari hoc in loco ꝓ dictione que poſita in ꝓpōne detiat ver

Et qui ſunt bum gr̄a cōpoſitionis extremoꝝ affirmatiue vel negatiue: aut complexū ꝓpōſnale (.i. ſupponens ꝓ ꝓpōne.) vt ſunt poſſibile. impoſſibile ꝯtingēs. neceſſariū. verū. falſum. Scitū. creditū. opinatū. dubitatum. affirmatū. negatū. demonſtratū. cognitū. intellectū. vl'e. ꝑticulare. indefinitū. per ſe. ꝑaccidens et ſic de ceteris Ita quocꝫ illaꝝ dictionū verba. aduerbia. et alia ſigna ab eis deſcendentia vt credo. ſcio. dubito. poteſt. ꝯtingit. neceſſario. ꝯtingenter. poſſibiliter. Horum modoꝝ priores ſex ſunt ceteris vſitatiores Hinc dicitur

Mōi vſitati ſunt ſex ſcꝫ p⁹le ip⁹le: ꝯtigēs nctm̄ verū ꝛ flm̄

Quo facile cognoſces mēbra prioris diuiſionis. Nam om̄is ꝓpō in qua ponit̃ aliquis iſtorum modoꝝ dicto modo vſurpatoꝝ dicit̃ modalis ꝛ aliaruꝫ quecꝫ de ineſſe vel de ſimplici inherentia.

Uerbū gratia cōpoſitionis vel diuiſiōis extremoꝝ. qn̄ mod⁹ denotat̃ v̄ificari de ꝓpōne in q̄ vna pars dicti enūciat̃ de ꝓnoīe demonſtrante rem ſignificatā ꝑ alterā ꝑtem dicti. Et ſic modus vſurpat̃ primo intentiōaliter ꝛ dictū ſupponit ꝑſonaliter ꝛ ſignificatiue. Id qđ vſu logicoꝝ frequentius

Dr̃ fieri ſolet qn̄ modus ponit̃ in medio orōnis inter ꝑtes dicti. vt in iſta Se

aūt dentē poſſibile eſt eſſe currentē: cui⁹ ſenſus eſt Hec ꝓpō. hoc (demōſtran

mo do ſedentē.) eſt currens eſt poſſibilis Hic ſenſus dicit̃ diuiſus ꝛ ꝓpō in q̄

dus ſic vſurpat̃ modalis diuiſa ſiue de ſenſu diuiſo.

det Complexū ꝓpōnale qn̄ ipſe denotat̃ v̄ificari de ꝓpōne in q̄ vna ꝑs dicti

mi enūciat̃ de altera ꝑte dicti. Et ſic mod⁹ vſurpat̃ i ſcđa impōne: ꝛ dictū ſup

nare ponit materialit̃ ꝓ ſua orōne indicatiua Id qđ cōi vſu logicoꝝ fit qn̄ mōꝰ nō ponit̃ int̃ ꝑtes dicti ſꝫ p̄ponit̃ vel poſtponit̃ dicto vt in iſta Sedentē eē currentē eſt poſſibile. Nā ſenſus eſt Hec ꝓpō ſedēs eſt currēs eſt poſſibil̃ Hic dr̃ ſēſ⁹ ꝯpoſit⁹ ꝛ ꝓpō i q̄ ſic vſurpat̃ modal' ꝯpoſita ſiue đ ſēſu ꝯpoſito

Solent aūt priores q̄tuor dictoꝝ mōꝝ vtrocꝫ mō vſurpari ꝛ reliq̄ oēs ſcđo mō (dūtaxat. Quibus facile colligi pōt quis ſit ſenſus cuiuſcꝫ ſeq̄ntiū orōnuꝫ ꝛ qualis modalis ſit. Creantē neċe eſt eſſe deum. Albū contingit eſſe nigrū. Creantem eſſe deum eſt neceſſe. Albū eſſe nigrū eſt ꝯtingens. Scio hoīeꝫ eſſe aīal. Credo deum eſſe trinum ꝛ vnū. Dubito vniuerſale reale eſſe Hominē eſſe aīal eſt ꝑ ſe. Ad hunc quocꝫ ſenſum recipiant̃ ſequentes definitiones.

Propoſitio modalis eſt que modificat̃ aliquo modoꝝ vt impoſſibile eſt hominē eſſe aſinum.

Prohemium

Propoſitio de ineſſe eſt que non modificat aliquo mo-dorum vt homo eſt mortalis. Deus creauit celū et terrā Propoſitionū modaliū altera de ſenſu diuiſo altera de ſenſu cōpoſito Modalis de ſenſu diuiſo eſt in q̄ modus ponit in medio ꝓpōnis circa copulā vt ſedentē poſſibile eſt ſtare Modal' de ſenſu cōpoſito eſt in q̄ modus p̄ponit vel poſtponit dicto: vel in pͥcipio aut fine orōnis ponit vt poſſibile ē ſedentē currere: vl' ſedentē currere ē poſſibile.

Quibus tandē patet: nō oēm ꝓpōnem in qua ponit aliqua memoratarꝫ dictionū eſſe modalē: ſed eam ſolā in qua determinat verbū gr̄a cōpoſitionis vel diuiſionis extremorꝫ aut totum complexū ꝓpōnale. Siue nō eſt p̄ciſe ps extremi Cuius defectu nulla inſequentiū orationū eſt modalis. Id quod ſcit eſſe anial eſt albū. Id quod ꝑ ſe edificat eſt calidū. Om̄is homo cognoſcit a me. Om̄e creans neceſſario eſt deus ſi ly neceſſario determinat ſubiectū creans.

¶ Ad maiorem explanationē ꝓpōnis cathegorice et partium eius eſſentialiū (puta ſubiecti: predicati ⁊ copule.) ſine quibꝰ inferius dicenda minime cognoſci poſſunt cōſideranda ſunt diligentiſſime que ſequūtur.

Si in ꝓpōe

- Unicū ponit verbum indicatiui modi
  - ¶ Subſtantiuū hn̄s poſt ſe ntm̄ a ſe rectū (vt hō eſt aial) verbū eſt copula. et rectus ſequēs p̄dicatū cū oī qđ ipm detiat. Si v̄o Nō habꝫ poſt ſe ntm̄ a ſe rectū (vt deꝰ eſt deus eſt in celo.) verbum rōne fcati formal' eſt copula et rōne fcati materialis eſt p̄dicatū cū omī qđ ipm detiat.
  - ¶ Adiectiuū ſiue aliud a ſubſtantiuo (vt deꝰ creauit oīa ex nihilo) verbum rōne formalis fcati eſt copula ⁊ rōne materialis fcati eſt p̄dicatū cū omī q̄d ipm determinat.
- Plura verba idicatiui modi quorum
  - ¶ Alterꝫ reſtringit relatiuo grāmatico qui: que: vel quod (vt homo q̄ dr̄ chr̄s nos ſaluauit. Homo eſt anial q̄d eſt rōnale) verbū irreſtrictū quocūqꝫ loco ponat eſt copula et rectꝰ ſequēs predicatū: aut ipm verbū ꝓ materiali ſuo ſignificato cū omni quod ipm determinat Idem ſentiendum eſt de his orōnibus in quibꝰ alterꝫ verborꝫ ſumit cū notula dum vel ſi. vt anial ſi dormit nō vigilat.
  - ¶ Nullum reſtringit relatiuo grāmatico ſed vniunt per ꝯiunctionē (vt deus dānat ⁊ ſaluat. Quodlibet eſt vel nō eſt) vtrūqꝫ eque principaliter eſt copula: predicatū vero cognoſcitur vt dictum eſt.

Rudis cognitio partiū eſſentialium ꝓpōnis Cathegorice

¶ Illud v̄o q̄d ad copulā principalē eſt ſuppoſitū quocūqꝫ loco ponat eſt ſubiectū ꝓpōnis cū omī q̄d ipm detiat. dempto ſincathegoremate ſumpto irreſtricte ſiue nō reſtrictiue. vt Caput canis pilis intextū habꝫ hō decrepite etatꝫ. vbi verbū habꝫ: ꝓ ſuo formali fcato eſt copula ⁊ idē ꝓ ſuo materiali fcato cū hoc toto caput canis pilis intextū qđ ipm detiat eſt p̄tum. ſubiectū v̄o eſt hoc totū Hō decrepite etatis. Sil'r mō iudicandū eſt de illis. Hō oī aiali principat. Degeneres aīos timor arguit Velocibus alis mors volat. Ignis ⁊ aer ſunt elemē

¶ Addit dēpto ſincathegoremate ſum- (ta calida. Hō vel aſinꝰ eſt rudibil'. pto irreſtricte: qm̄ illđ vſu cōi logicorꝫ nō eſt ps ſubiecti vel p̄dicati. Sincathegorema aūt ſumi reſtrictiē vel nō reſtrictiue ſtat in arbitrio vtentꝫ. Fateor tn̄ q̄d

vſu cõi logicoꝝ tūc ſumit̃ reſtrictiue qñ ponit̃ a pte p̄dicati. (vt Adam fuit oīs hō) vel inter partes ſubiecti diuerſoꝝ caſuū ꝛ detiat obliquū (vt ꝯſeruās oēm creaturā eſt deus.) Irreſtrictiue ṽo ſiue nō reſtrictiue frequēter ſumit̃ qñ ponit̃ in principio ꝓpōnis ſm verā ꝯſtructionē· vt oīs lapis eſt dur⁹. caput habꝫ oīs hō. Uerba dat oīs amans.

¶ Scias tñ qḋ ſenſus orõnis variat̃ qñ ſumit̃ reſtricte ꝛ irreſtricte: verbi grã. Omnis homo eſt animal.

Sumendo ſignū oīs
- ¶ Reſtrictiue valet. aliquod exiſtens oīs homo eſt aīal: ſic eſt falſa: qꝛ nihil eſt dabile quod ſit oīs homo.
- ¶ Irreſtricte valꝫ Quicq̄d eſt hō eſt aīal. Uel ſic. de q̄cūqꝫ veꝝ eſt dicere q̄d ſit hō de eodē veꝝ eſt dicere quod ſit aīal: ſic eſt vera.

Ita q̄ꝫ variat̃ ſenſus iſti⁹. Riſibile eſt oīs hō: ex alia ꝛ alia vſurpatiõe ſigni

Sumendo enim ſignū
- ¶ Reſtrictiue: vꝫ Riſibile eſt aliq̄d exñs oīs hō — et eſt falſa
- ¶ Irreſtricte valꝫ illā Aliq̄d certū ꝛ deriatū riſibile eſt omne illud de quo vere dicit̃ q̄d ſit hō

Quibus tandeꝫ ptꝫ quod qñ poſt copulā ponitur adiectiuū adiectiue tentum opoꝛꝫ circa ipm̄ repeti ſuū ſubſtantiuū nec ſe ſolo eſt predicatū ſed cum ſuo ſubſtātiuo repetito vel reſumpto circa ipm̄ Ut Tm̄ coru⁹ eſt niger. ſumendo vocē niger adiectiue hoc totum eſt predicatū: niger coruus: et eſt vera oratio.

¶ Additur adiectiue tentū: quia ſi ſubſtantiuat̃ vel cõcretiue ſumit̃ ſe ſolo eſt predicatū vel extremū ꝓpōnis: ſed tunc ſenſus ꝓpōnis variat̃: vt in priori orõne ſumendo vocem niger cõcretiue ſe ſola eſt predicatū: et valet oratio Tātum coruus eſt ens nigrū: ſic eſt falſa. Idem ſentias de illis. Solum franco eſt nobilis Terminus eſt vl'is. Iſte binarius eſt ꝑpetuus. Quare orationes ille ſunt diſtinguende ſi querit̃ de predicato.

De Copula et extremis Modalis diuiſe

¶ Eſt p̄terea hoc ſingulariter obſeruādum. quod in ꝓpōnibus modalibus de ſenſu diuiſo infinitiuus eſt principalioꝛ ps copule ꝛ ſm ipm̄ ſunt ſumenda extrema (.i. ſubiectū ꝛ predicatū) ſic quod accuſatiuus ſequens ipm̄ ſit predicatuꝫ vel infinitiuus rõne materialis ſui ſcati ſi nullus actūs expꝛeſſe ſequit̃: et accuſatiuus ipſi reddens ſuppoſitū ſubiectū. Uerbi grã. Deum nec̃e eſt eſſe oīm ſcientem. hoc totū eſt eſſe dicit̃ copula: et infinitiu⁹. eſſe. principalioꝛ ps copule (eo q̄d ad ipſius exigentiā oꝛdinant̃ extrema) actūs vero oīmſcientē. eſt predicatū et deum ſubiectū. Ita quoqꝫ in illa. deum ꝯtigit creare. cõtingit creare eſt copula: et infinitiu⁹ ꝓ ſuo formali ſcato ſiue rõne illius infinitiui eſſe incluſi in eo eſt principalioꝛ ps copule. accuſatiu⁹ ṽo creantē incluſus in eo vl' ipm̄ ṽbuꝫ ꝓ ſuo materiali ſcato eſt p̄dicatū. et accuſatiu⁹ deū ſubiectū. Idem ſentiendū eſt de illis Mendacē neceſſe eſt eſſe memoꝛem Deum impoſſibile eſt eſſe malum.

Regl'e de reſolutiõe verborum

¶ Ut aūt rectius cognoſcat̃ duplex ſignificatū verbi. materiale et formale. rõne cuius p̄t eſſe copula ꝛ p̄dicatū (. vt diximus.) notande ſunt due regule ꝑ quas docemur reſoluere verbum in duplex ſignificatum.

Prima

¶ Prima. Quodqꝫ verbū ꝑſonale nō hñs noīatm̄ poſt ſe rectū eſt reſolubile in verbū ſubſtantiuū eiuſdē numeri tpis et ꝑſone atqꝫ pticipiū pñtis tpis vel aliq̄d ipſius circūloquutiuū (.i. ipm̄ verbū et relatiuū grāmaticū qui que vl' quod ſm exigentiā congruitatis.) vbi illud quod exprimitur verbo ſubſtantiuo dicit̃ formale ſignificatū ſiue actus cõplexiu⁹. rõne cuius verbū eſt copula. Hoc aūt qḋ explicatur participio preſentis tpis vel alio quo pticipiū circūloquimur vocat̃ ſignificatum materiale. ratione cuius verbum eſt predicatum.

Actiua. neutralia. deponentia ꝛ cõia in actiua ſcatiõe (.i. qñ regunt poſt ſe accuſatm̄.) habent pticipia pñtꝫ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0014-6

Prohemium

¶ Ad cuius maiorem explanationē ſcias qd verba

temporis in que poſſunt reſolui.
Paſſiua. deponentia ⁊ cōmunia in paſſiua ſignifica⸗tiōe (.i. quādo regunt poſt ſe ablatiuū mediāte ꝓpo⸗ſitione a vel ab) non habent participia p̄ntis tempo ris ſed loco ipſorum ſumātur verba illa cum relatiuo qui que vel quod.

¶ Amo deum (.i. ſum amans deum.) Tu legebas lectionē (.i. eras legens.) Petrus dilexit chriſtum (.i. fuit diligens.)
¶ Curro viam (.i. ſum currēs.) Tu diſcedis ab incepto (.i. es diſcedens.) Maria abijt in montana (.i. fuit abiens.) Multi in natiuitate eius gaudebunt (.i. erunt gaudentes.)

Exempla de verbis Actiuis Neutralib⁹

¶ Veneror deum (.i. ſum venerans.) Tu amplectabaris tutiorē partē (eras amplectens) Joannes hortabaꝛ petrū. i. erat hortās. Nos criminamur ſacri⸗legū. i. ſumus criminātes. Amatores ſe colūbatim oſculanꝛ. i. ſunt oſculātes.
¶ Calūnior viduā. i. ſum calūnians. Tu conabaris magnā rem. i. eras conās magnā rem. Joannes comitabiꝛ patrē. i. erit comitans. Nos ſequemur veſti gia chriſti. i. erimus ſequētes. Pueri ⁊ ebrij loquūtur veritatē. i. ſunt loquētes.

Cōmunib⁹ actiue ſignificationis Deponentalibus actiue ſ̄ficationis

¶ Amor a barbara. i. ſum q̄ amaꝛ a barbara. Tu doceberis a iuniore. i. tu eris qui docebiꝛ a iuniore. Omia occulta legenꝛ in ꝯſcientijs ꝓprijs. i. erunt que le⸗genꝛ ⁊c. Vos iudicabimini. i. eritis qui iudicabunꝛ. ¶ Deus veneraꝛ a morta⸗libus. i. deus eſt qui veneraꝛ a mortalibus. Tu criminaberis a ſocio. i. tu eris qui criminabiꝛ a ſocio. Nos amplectabamur a rege. i. nos eram⁹ q̄ amplecta banꝛ a rege. Albā ꝓlem poſſibile eſt a parente nigro naſci. i. eſſe quod naſcitur

Paſſiuis Cōmunib⁹ paſſiue ſignificationis

¶ Deſpicor a vicino. i. ſum qui deſpiciꝛ a vicino. Tu laberis a cauſa. i. es q̄ la⸗bitur a cauſa. Aduene hoſpitanꝛ ab incolis. i. ſunt q̄ hoſpitanꝛ ab incolis. Doctos ꝯtingit ab indoctis deſpici. i. eſſe deſpectos vel qui deſpiciunꝛ.

Deponētalibus paſſiue ſ̄ficationis

¶ Altera regula Quodcꝫ verbū impſonale hn̄s obliquū ꝓ ſuppoſito reſoluaꝛ in ſe ipm cū relatiuo eiuſdē caſus cui⁹ erat obliqu⁹ reddēs ei ſuppoſitū: ⁊ obli quus ille muteꝛ in ntm̄ ſumptū cum verbo ſubſtantiuo eiuſdē numeri: tēporis et ꝑſone cui⁹ erat verbū impſonale. vt Me tedet vigilie. i. ego ſum quē tedet vi⸗gilie. Mihi placꝫ ſtudere. i. ego ſum cui placet ſtudere. Clericoꝝ intereſt orare ꝓ populo. i. clerici ſunt q̄ꝝ intereſt orare ꝓ populo. Sapientē decet oīa prius ꝯſilio quā armis experiri. ¶ His ſatꝫ liquet q̄d ſibi velint inſequētes definitiōes.

ſignū .ſ. ſubiectū .i. predicato

Et quod coniungit vnū cum altero dicitur eſſe copula: vt patet in reſoluendo homo currit. i. homo eſt currēs.

.i. ſuppoſitum copule

Subiectum eſt de quo aliquid dicitur. Predicatum eſt

.i. ſubiectō .i. ntūs ſeq̄ns copulā vꝉ copl'a rōne ſ̄cati materialꝛ ſi carꝫ ntō ſeq̄nte

quod de altero dicitur.

¶ Preterea: ꝓpō cathegorica de ineſſe eſt duplex. Quedā de eſt ſecūdo adiacēte (cuius predicatū eſt verbū ſubſtantiuū vel eius ꝯdeclineū. vt Deus eſt: Adam fuit. Antechriſtus erit.) Altera de eſt tertio adiacēte (cui⁹ p̄dicatū nō eſt ver⸗bū ſubſtantiuū vel eius ꝯdeclineū.) Et hax alia eſt de mō loquendi ꝯſueto (in qua predicatū ponꝛ poſt copulā vt hō eſt aial.) Alia de modo loquēdi incon ſueto (in quā predicatū preponit copule) vt hō anial non eſt. ¶ Quas autem

Propoſitio de eſt ſc̄do adiacēte: tertio: de mō loquēdi Conſueto inconſueto.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0015-1

Paſſiões logice ꝓpõnis cathegorice · *Diuiſio ꝓpõnis Hypothetice in duas ſpecies*

paſſiones ſiue habitudies logicus de ꝓpõne cathegorica ⁊ hypothetica ꝑquirat nunc dicemus. Paſſiones logice ꝓpõnis cathegorice ſunt Qualitas: Quãtitas: Oppoſitio: Equipollentia: ⁊ Cõuerſio. ¶ Ad cognoſcendas aũt paſſiones ꝓpõnis hypothetice notãdum eſt duplicẽ eſſe ꝓpõnem hypotheticam.

1. ¶ Quedã eſt non ꝯſequẽtionalis in qua cõiungunt̃ alique ꝓpões ꝑ ꝯiunctionem ꝯiungentẽ ꝑ vim (.i. copulatiuã vel diſiunctiuã) vel aduerbiũm aut aliud in ipſam reſolubile) quale eſt aduerbiũ loci: temporis: ſimilitudinis. Item hoc relatiuũ qui: quãtum: quale vel vox cõdeclinea reſtrictiue ſumpta .i. poſita inter duo verba Item ꝯiunctio aduerſatiua ⁊ ſi qua ſunt ſimilia) vt chriſtus ſurrexit a mortuis ⁊ ipſe fregit tartara. Coelum quieſcit vel deus eſt. Ubi potẽtia dominat̃ ibi ꝯculcant̃ pauperes: que ſic reſoluit̃: potẽtia dominat̃ alicubi et ibi ꝯculcant̃ pauperes. Quãdo malefactores nõ puniunt̃ prebet̃ incentiuũ delinquẽdi: que ſic reſoluit̃. Aliqñ maleſactores non puniunt̃ ⁊ tunc prebet̃ incentiuũ delinquendi. Sicut mgr̃ legit ſic diſcipulus ſcribit: que ſic reſoluit̃. Mgr̃ legit aliquo mõ ⁊ eodẽ modo diſcipulus ſcribit Sampſonis capilli nõ tondebant̃ qui preter aquã nil bibit: que reſoluit̃ in copulatiuã Nam: qui valet; ⁊ ille Quantũ eſt crimen tanta eſt poena: que ſic reſoluit̃ Crimen eſt aliqñtum ⁊ tanta eſt poena. Qualis eſt populus talis eſt ſacerdos: que valet Populus eſt aliqualis ⁊ talis eſt ſacerdos. Coelum mouet̃ circulariter quãuis nõ localiter. valet Coelũ mouet circulariter ⁊ tñ non mouet̃ localiter. Item illa Si veneris ad me dabo tibi equũ: quã aliqui ſic reſoluunt: aut tu venies ad me vel non dabo tibi equũ. Aliȷ̃ vero dicũt eam eſſe ꝯdictionalẽ. ¶ Huius paſſiones logice ſunt

Paſſiões logice ꝓpõnis Hypothetice nõ ꝯſequẽtionalis

Qualitas: Oppoſitio: Aequipollentia. Quantitas autẽ ⁊ conuerſio proprie ei non conueniunt.

2. ¶ Altera eſt cõſequentionalis: in qua ꝯiungunt̃ alique ꝓpões vel cõplexa illis ꝓportionabilia ꝑ ꝯiunctionẽ coniungentẽ ꝑ ordinem (.i. condictionalẽ: cauſalẽ vel rõnalem) vel aliquod ipſi equiualens vt Si homo currit homo mouetur. Quia homo currit Homo mouet̃. Homo currit ergo homo mouet̃.

¶ Addit̃: vel aliud ipſi equiualens: quia non requirit̃ in ea poni coniunctionẽ coniungentẽ ꝑ [illegible] ſed ſufficit ꝙ in ea ponat̃ aliq̃d reſolubile in eã: vt eſt videre in orationibus ſequẽtibus. Petrus nõ precipit niſi ſit mgr̃: que valet Si Petrus non eſt mgr̃ petrus nõ precipit Joannes philoſophat̃ ne ſit ignarus: que valet Quia Joannes nõ vult eſſe ignarus ipſe philoſophat̃.

¶ Preterea ſcias: quod queꝗ cõiunctio ꝑ ordinẽ coniungens dicit̃ nota cõſequentie: ſequele vel illationis. Et ꝓpoſitio precedens ꝯiunctionẽ rõnalem aut cui inmediate preponit̃ coniunctio cõdictionalis vel cauſalis dicit̃ añcedens reliqua vero cõſequens. Nam ꝑ hoc diſtat ꝯiunctio rõnalis a cauſali ⁊ ꝯdictiõali quod ipſa reſpicit ꝯſequens ⁊ alie antecedens. verbi gr̃a in ſuꝑioribꝰ exẽplis Homo currit eſt añcedens ⁊ Homo mouet̃ conſequens.

Paſſiões logice ꝓpõnis Hypothetice ꝯſequẽtionat̃: ſiue cõſequentie

¶ Huius paſſiones ⁊ ꝓprietates ſunt Eſſe illatiuũ conſequentis ex antecedente Eſſe ꝓbatiuũ ꝯſequentis ꝑ añcedens. Et hoc vel ſophiſtice ⁊ apparenter: vel vere ⁊ exiſtenter Et hoc iterꝫ dupliciter: vel neceſſario: demõſtratiue ſiue euidenter. Uel ꝓbabiliter dialectice ſiue cõtingenter. Item: eſſe ꝯſequentiã bonam vel malam: formalem vel materialẽ. Iccirco ſolet alio noĩe vocari ꝯſequentia vel argumentatio. Quo in ſenſu recipiat̃ ſequens definitio.

Conſequentia vel argumentatio eſt oratio habens antecedens ⁊ cõſequens cum nota conſequentie.

¶ Quo tandem ſequitur: quod tot ſunt ſpecies ꝓpoſitionis hypothetice quot

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0016-7
DFG

ſunt genera ꝯiunctionū et aduerbioꝝ que in illis poſſunt eſſe copule. Enūerant autem a Petro hiſpano ſeptē ſpecies frequentiores ⁊ magis vſitate. ſ. Conditionalis. Copulatiua. Diſiunctiua. Cauſalis. Rationalis. Localis. ⁊ Tꝑalis quas aliȷ̄ reducūt ad priores tres tanquā principaliores in hunc modū Cauſalis ⁊ rōnalis reducunt ad ꝯditionalē Localis ⁊ tꝑalis ad copulatiuā. ¶ Et nominat queqꝫ ꝑpō a copula ſua tanqꝫ a parte formaliori. Si vero plures copule ponunt in eadem ꝑpōne hypothetica denominat a principaliori. Que autē earum ſit principalior pendet in arbitrio vtentis. Iccirco huiuſmodi ꝑpōnes ſunt diſtinguende qn̄ querit cuius ſpēi ſint. Id qꝺ etiā valet ad cognoſcendas earum veritates ⁊ falſitates: qm̄ ſm aliam ⁊ aliam copulā principaliorē ſepius variat ſenſus ꝑpōnis. Exempli cauſa: illa. Si homo currit homo mouet ⁊ homo eſt aſinus vel deus eſt. vocat Conditionalis qn̄ li Si eſt copula principalis. Copulatiua ſi li et. et diſiūctiua ſi li vel. ad hunc ſenſum recipiant ſequētia.

Propoſitionū hypotheticarū alia Conditionalis. alia

ꝑpō vſurpato vocabulo

Copulatiua. alia diſiunctiua. Condictionalis eſt in qua

expreſſe. i. implicite vel equiualenter vel cōplexa illis ꝑportionabilia

ꝯiungunt alique ꝑpōnes ꝑ ꝯiunctionē conditionalem cōdictionaliter tentā vt ſi vel ſimilem aut equiualentem Cauſalis eſt in qua cōiunguntur alique ꝑpōnes per cōiunctionem cauſalem cauſaliter tentā. vt quia vel ſimilē aut equiualentē Rationalis eſt in qua cōiungunt alique ꝑpōnes ꝑ coniunctionē rationalē rationaliter tentā vt ergo vel ſimilem Copulatiua eſt in qua ꝯiūgunt alique ꝑpōnes ꝑ ꝯiunctionē copulatiuā copulatiue tentā vt et vel ſimilē Diſiunctiua eſt in qua ꝯiungunt alique ꝑpōnes per coniunctionē diſiunctiuā diſiunctiue tentam vt: vel aut ſimilē Localis eſt in qua cōiungunt alique ꝑpōnes per aduerbium loci localiter tentū: vt vbi vel ſimile. Temporalis eſt in qua ꝯiungunt alique ꝑpōnes ꝑ aduerbium tēporis tꝑaliter tentū: vt quando vel ſimile.

Exēpla ſinguloꝝ patuerūt. ad quoꝝ imaginē ⁊ ſimilitudinē facile alia formari pn̄t

¶ His nunc ſatis claret q̄ ſint ꝯſiderata logice. Et quod oīe ſtudiū totuſqꝫ labor logice ad hoc tendit vt de argumentatiōe ⁊ ſuis ꝑtibus (. i. termis ⁊ ꝑpōnibus) cognoſcant paſſiones ⁊ habitudines que valēt ad cognoſcēdas veritates et falſitates orationū. Id quod eſt argumētationē ꝯſideratā ſm ſe totā ⁊ ſuas partes ſub dictꝫ paſſionibꝰ eſſe obiectū formale logice: ⁊ hunc terminū argumētatio eſſe ſubiectū attributiōis eiuſdē. Nam ſubiectū ⁊ obiectum ſolū dr̄nt ſicut ſignū ⁊ ſignatū. Subiectū em̄ eſt ſignū obiecti formalis. ſiue: qꝺ idem eſt: terminus ſignificatiuꝰ ꝑciſe ⁊ minꝰ ꝯtracte illius ad cuiꝰ pleniorē notitiā habendā cetera oīa in tali ſcia ꝯſiderant Id qꝺ pueri accipiant ex ſequētibus definitōibꝰ. — Quid ſit ſubiectū ſcientie

. i. t͛minꝰ ſcās ꝯſideratū ſcie. i. abſolute vl' minꝰ ꝯtracte. i. ꝑciſe

Subiectū eſt ſignum obiecti formalis: a priori: adequa-

.i.ad cuiꝰ pleniorē cognitionē habendā cetera oīa in ea ſcia ꝯſiderantꝰ
te et ſm totum eius ambitum.
.i.ſcans abſolute vel minꝰ cōtracte ꝯſideratū ſiue obiectū ſcie
Subiectū eſt terminus cōmuniſſimus in aliqua ſcia ꝯſi-
.i.preciſe vel ſolum illud
deratus nō excedens limites illius ſcie: ad quē oīa in
.i.ad cuius pleniorē cognitionē habendam ⁊c.
tali ſcientia cōſiderata ordinem habent et attributionē.

Logica vſurpat dupl'r.

His tandem facile cognoſci poteſt quid ſit logica.
¶ Ubi ſcias vocabulum illud logica dupliciter vſurpari.
¶ Unomō ꝓ doctrinis ſiue cōmentariꝭs deſeruientibꝰ ad cognoſcēdas paſſiones vel habitudines argumentationis ⁊ ſuaꝝ partiū. que paſſiones valent ad diſcernendā veritatem et falſitatē. Sic ſummule petri hiſpani. logica vocant. Ita quoꝫ libri logici Ariſtotelis. puta priorum. poſteriorum ⁊c.
¶ Aliomō ꝓ noticia cauſata illis doctrinis ⁊ cōmentariꝭs. Sic noticia eorum que tradunt in dictis libris ⁊ cōmentariꝭs dicit logica.
Hec et aliud nihil accipiat iuuentus ex ſequentibꝰ duabus definitionibus.

Logica eſt ſcientia docens definire: diuidere: arguere: et verum a falſo per rationes diſcernere.

Id eſt: logica eſt multi cōmentariꝭ quibus tradit. noticia paſſionē argumentationis ⁊ ſuaꝝ partiū .i. terminoꝝ ⁊ ꝓpōnum q̄ valent ad artificialiter formādas bonas diuiſiones. definitiones ⁊ argumentatiōes ad diſcernendā veritatē et falſitatem, Uel eſt noticia ex hmōi cōmentariꝭs in anima ꝓcreata.

Logica eſt ſciētia argumentatiōis et eorum que ad hāc inquantū huiuſmodi per ſe ſpectant conſideratiua.

Que logica vetꝰ: q̄ noua

¶ Sūt āt doctrīe vł ꝯmētariꝭ duplices: ⁊ ſc̄ꝫ iſ due ponūt ꝑtes ſiue ſpēs logices
¶ Quidā ſunt in q̄bꝰ tradit noticia paſſionū vel habitudinū termioꝝ ⁊ ꝓpōnum (que ſunt ꝑtes argumentationis) vt liber vł'ium purphiriꝭ: liber predicamentoꝝ Ariſtotelis: liber ꝑihermenias Ariſtotelis. Tractatus ſuppoſitionū: ampliationū: reſtrictionū: Alienationum: confuſionū: ⁊ exponēdi (ꝓpōnes) — hi cōmētariꝭ: et noticia cauſata ex eis in ania dicēt̄ dr̄ — Uetus. nō rōne inuentionis ſed ſui obiecti. ꝑtes enim ſunt priores vetuſtiores toto.
¶ Aliꝭ ſunt in quibus tradit noticia paſſionū totius argumentationis. vt libri priorū: poſteriorū: Topicorum ⁊ Elencorum Ariſtotelis. Item Tractatus Conſequentiarum. — logica. — Noua. rōne ſui obiecti: qꝛ totū eſt nouiꝰ ⁊ poſteriꝰ ſuis partibus.

Quis terminus pme: q̄s ſcde impoſitionis

¶ Poſtremo quum logica obiectiue ꝯſideret ſigna ⁊ ſit ſcientia rōnis que tradit ꝑ termios ſcde impoſitiōis: quēadmodū ſcientia ꝯſiderans obiectiue res (quas vocant realē) tradit ꝑ termios prime impoſitiōis. nō inutile cenſui vtriuſcꝫ definitionē hoc loco cōmemorare: ad dicendorum clariorem intelligentiam.

Eſt autē terminus — Scde — impoſitionis: qui in vna ſignificatiōe aut acceptione — ſcat ſolū ſigna ꝓpōnalia vel orōnis inq̄ꝫtū talia (.i. ea rōne quod ſi nō eſſent huiuſmodi ſigna non ſcarent ꝑ eū) vt nomē ſcans hos termios homo: anīal: corpus ⁊c inq̄ntū pſſit ingredi orationē.
Non ſolū ſignificat ſigna ꝓpōnalia vel

Prohemium

| orōnis inq̄ntū tł'ia. vt hō ſcans has res
⌊ Prime ⌋ ⌊ q̄ ſūt hoīes viui: puta petꝝ Johēz ⁊cῑȷs

¶ Additur.

¶ In vna acceptiōe: qꝛ nō eſt incōueniens terminū in vna acceptiōe p̄me impoſitionis. in alia ſolū ſcare ſigna ꝓpōnalia. vt hec dictio nomē ſignificās idem qđ fama eſt prīe impoſitōis ⁊ vſurpata ſcđo intentiōalit̄ ſcat ſola ſigna orōis.

¶ Solū: ꝓpter hec noīa Res: ens: bonū: ⁊ alia trāſcendentia: q̄ ſignificāt oēm rem mūdi ⁊ ſic ſigna ꝓpōnalia. nec tn̄ ſunt ſcđe impoſitiōis: quia nō ſolum talia ſed etiā alias res ſignificant Nec etiā ſignificant ea inquantū talia. Jccirco hec particula ſufficienter cōprehendit̄ in ſequenti nec opus eſt eam addere.

¶ Inq̄ntū talia: ꝓpt̄ h̄ nomē ꝯceptus: qđ ſolū ſcat ſigna ꝓpōnalia ſed nō ſub ea rōne q̄ ſint talia: qꝛ ſi ſua ſignificata nō eſſent ſigna ꝓpōnalia adhuc ſignificarent̄ ꝑ ipm. Quare nō eſt ſcđe ipoſitiōis ſ; prīc. Hac lege accipiat̄ qđ cōīr dr̄

.i. q̄ ſcat aliqđ nō ſub ea rōne vt poſſit eſſe ps orōnis vl' ꝓpōnis.

Terminus prime impoſitionis eſt ſignū ſignati Termi

.i. qui ſcat aliqđ inquantū pōt eſſe ps orōnis ſeu ꝓpōnis.

nus ſecunde impoſitionis eſt ſignum ſigni

His ſic prefatis ſcias volumen illud diuidi in tris libros partiales. In quorū

Primo: explanant̄ formales rōnes predicandi terminorum ⁊ cetere logice habitudines vel paſſiōes Et reſpōdent veteri logice

Scđo ꝑquirunt̄ ſpetierū ꝓpoſitionis logice paſſiones ⁊ habitudines (eorundem.

Tertio: cōmemorant̄ genera augmentationū ⁊ logice ꝯditiōes eorundē. Hic reſpōdet noue logice.

Partitio huius libri in tres ꝑtiales

¶ Preterea: prim⁹ liber diuidit̄ in quiq; capita In quoꝝ

Primo: determinat̄ de quinq; vniuerſalibus ⁊ predicabilibus.

Secundo: de decem predicamentis

Tertio: de ſuppoſitione paſſiua termioꝝ Cathegorematicoꝝ. ⁊ cōfuſione (ſiue ſuppoſitione actiua) ſyncathegorematum.

Quarto: de ampliatione terminorum. Reſtrictione ⁊ Statu

Quinto: de remotione: alienatione: et appellatione terminorum

Sub diuiſio primi libri in quiq; capita

AD explanandā materiā primi capitis: ſcias. q̄ ſumendo terminū in tertia eius acceptione (de qua ſupra diximꝰ) diuidit̄ in cōmunem ⁊ diſcretum ſiue ſingularem. ¶ Poteſt aūt vtrūq; membꝛū dupliciter definiri.

Caput primum

¶ Unomō a priori. i. penes modum ſignificandi. ſ. ꝑ ſcare vnum vel plura: ſic

¶ Terminus ſingularis eſt qui ex naturali ſimilitudine vl' volūtaria impoſitiōe eſt ſignificatiuus ſingulariter ⁊ diſcrete vnius ſolius rei vel pluriū coniunctim ꝑ modum vnius. Ut quelib; naturalis ſimilitudo in aīa vni rei ꝓpria ſm quā diſtincte cognoſcit̄ differre ab oīmibus aliȷs: aut vox vel ſcriptū ſignificatiue ſubordinatum huic naturali ſimilitudini ſiue conceptui

Quis terminus ſinglaris

¶ Terminꝰ cōīs eſt qui ex naturali ſimilitudine vel voluntaria impoſitione eſt ſignificatiuꝰ cōīter pluriū reꝝ. Ut quelib; naturalis ſimilitudo in aīa ſm quā res non cognoſcit̄ diſtincte ab oīmibus aliȷs ſed actu cōuenire vel ſaltem poſſe conuenire cum aliȷs ſi eſſent plures hanc ſimilitudinē participantes: aut vox vel ſcriptū huic naturali ſimilitudini ſubordinatum.

Quis terminus cōīs

¶ Uolens itaq; de voce aliqua vel ſcripto cognoſcere qualis terminus ſit cōīs an ſingularis: ſm dogma generale prius poſitū videat cui ꝯceptui ſubordinat̄ quod ſi neſciuerit ex alio querat: et poſtea de eo iudicet qualis terminus ſit

¶ Uerūtamen ꝓ quadā manuductione notent̄ ſequētes due regule.

Regl'e ad cognoſcēdum q̄s t'minꝰ ſingularis ⁊ q̄s cōmunis

1. ¶ Om̄e nomē ꝓprie qualitatis cuiuſcūqȝ rei:et q̄dcūqȝ ſignū incomplexū vł complexū indiſtans poſitū loco illius ⁊ ipſius circūloquutiuū adequate:ſubordinat̄ ꝯceptui ſingulari ⁊ eſt terminꝰ ſingularis. ¶ Ponibilia aūt loco nomis ꝓpriȷ̄ et ipſius adequate circumlocutiua ſunt hec.

1. Pronomē demonſtratiuū primitiue ſpēi.vt ego.tu.ſui.ille.iſte.hic.his. dū̄modo ſaltē faciunt demōſtrationem ꝑſonalē(.i.ſ̄cāt illud idez in nūero qđ demonſtrat̄.) vt hoc creſcit in orto meo. demonſtrādo herbā quā geſto in manu et eam denotando:quo ſenſu etiam eſt falſa.

2. ⌐ Aggregatum ex termino cōi et ⌈ Pronomine demōſtratiuo primitiuo faciente demonſtrationē ꝑſonalē.vt Iſte hō. Iſte exercitꝰ Iſti hoīes

3. Noīe ꝓprio appoſitoꝛie ſibi coherēte. vt virgo Maria Apl̄us Paulus. Homo Joannes. Mulier Barbara

4. ⌐ Aliq̄ dictoꝝ q̄tuoꝛ ſibi iūcto mediāte relatiuo qui:q̄ vł qđ:vt hō q̄ eſt Joānes:Hō q̄ eſt ego. Hō q̄ eſt iſte hō.

5. Copulatū ex aliquibus dictis terminis (Homo q̄ eſt hō Petrus. (.i.aggregatū ex aliquibus dictoꝝ ꝯiunctoꝝ ꝑ ꝯiunctionē copulatiuā) vt Petrus ⁊ Paulus. Ego ⁊ tu Iſte homo ⁊ ille aſinus. Uirgo Maria ⁊ Apoſtolus Paulus: Homo qui eſt Joannes ⁊ aſinus qui eſt Brunellus.

2. ¶ Quodcūqȝ nomē appellatiue qualitatis non reſtrictū aliquo trium modoꝝ:et om̄e ſignū huius loco poſitū ſubordinat̄ ꝯceptui cōmuni et eſt terminꝰ cōmunis. Que autē ponant̄ loco nominis appellatiui ſunt hec.

1. Pronomen demonſtratiuū deriuatiue ſpēi.vt Meus.tuus.ſuus.nr̄.veſter.

2. Pronomē demōſtratiuū p̄mitiue ſpēi faciens demōſtratioꝛ(nr̄as vr̄as.)nē impꝑſonalē(.i.nō ſ̄cans illud idē in nūero qđ demōſtrat̄:ſed ſil̄e illi in ſpetie) vt hoc creſcit in orto meo:demonſtrādo herbā quā geſto manu ⁊ ſil̄em in ortis

3. Nomē ꝓpriū aut vox illi ſil̄is trāſumpta pro (denotādo:q̄ ſenſu eſt vera. appellatiuo. vt Nero ꝓ nequā. Salomō ꝓ ſapiente. Sampſon pro forti.

4. ⌐ Aggregatū ex termino cōi et ⌈ Pronoīe demonſtratiuo ⌈ Primitiuo faciēte dem̄ſ̄ationē impꝑſonalē. vt hec herba: dem̄r̄ando herbā quā gero in manu ⁊ denotādo eā q̄ creſcit in orto.

5. ⌊ Deriuatiuo. vt Meus liber:tuus aſinus.

Noīe ꝓprio alit̄ quā appoſitoꝛie ſibi iūcto. vt tūica petri hō brunellꝰ. apparēs Joānes q̄ nō ſ̄cat aliq̄d apparēs

6. ⌐ ⌊ q̄d eſt Joānes ſed om̄e illud quod apparet eſſe ioannes.

7. Diſiunctū ex quibuſcunqȝ termis ſiue cōībus ſiue ſingularibꝰ (vt Petrus vel Paulus) ⁊ generatim oīa cōplexa alia ab his de quibꝰ circa terminū ſingu(lare dixim̄ꝰ.

¶ Aliomō a poſteriori.i.penes modū predicādi.ſ.ꝑ p̄dicari de vno vel pluribꝰ. Dicunt̄ aūt hee diffinitōes dari a poſteriori q: p̄dicatio termi ſiue modꝰ predicādi ꝯſequit̄ eiꝰ ſ̄cationē ⁊ modūſignificandi:ſic qđ q̄ſqȝ t̄minorū natꝰ eſt p̄dicari vere ⁊ affirmatiue de om̄ibꝰ ⁊ ſolis his q̄ ſ̄cat (aut ſaltē nominibus ea ſ̄cantibus.) Hinc cōiter definiunt terminū cōem ⁊ ſingularē ꝑ p̄dicari de vno vel pluribꝰ tanquā ꝑ quoddā poſterius et nobis notius ſ̄catione. Ad hunc ſenſum recipiat iuuentus ſequentes definitiones.

Alia notificatio termini ſingular3 et cōmunis.

ſcȝ ex naturali ſil̄itudīe vel volūtaria impoſitione — .i.ſubiectȝ ſ̄cātibꝰ res realit̄ diſtictas in dr̄ſis ꝓpōnibꝰ cathegoricȝ affir̄atis verȝ.

Terminus cōis eſt qui aptus natus eſt p̄dicari de pluribus. vt hō de ſocrate ⁊ platone. Terminꝰ ſingularis eſt q̄ aptꝰ natꝰ eſt p̄dicari de vno ſolo. vt Joānes de ſeipſo

et nō de pluribus ſubiectis ſ̄cantibus res realit̄ diſtictas ⁊c̄.

His tandem facile cognoſci põt quid vl̃e: p̄dicabile: ꝛ indiuiduū logicum.

Uniuerſale / Predicabile / Indiuiduū — eſt termin⁹ cathegorematic⁹ incomplexus — Cõis: inq̃ntū ē (Pluriū ſcatiu⁹ / de multis p̄dicabilis.) / Singularis. — Quid vl̃e ꝛ Predicabile Indiuiduū

In quo ſenſu recipiantur ſequentes definitiones.

ſcȝ cathegorema incomplexū — .i. ſignificare plura

Uniuerſale eſt qđ aptū natū eſt eſſe in plurib⁹: vt homo

.i. predicari

Predicabile eſt qđ aptū natū eſt dici de pluribus vt hõ.

ita ꝙ nõ põt p̄dicari de plurib⁹ ſubiectꝫ ſcãtib⁹ res realit̃ diſtictas ꝛc.

Indiuiduū eſt qđ de vno ſolo ꝑtic̃ari p̄dicat̃: vt petrus

Quibus patȝ: qđ vniuerſale ꝛ p̄dicabile hoc in loco. ↄuertunt̃ in ſignificatꝫ (.i. eque multa ſignificãt) et dr̃it in ſola ↄnotatione. Nam vtrūq̄ȝ hoꝝ noim ſcat terminū cathegorematicū. incomplexū ꝛ cõem. ſed hoc nomẽ vl̃e inquantū eſt ſignificatiu⁹ pluriū p̄dicabile vero inquantū eſt p̄dicabilis de plurib⁹ Eam ob rem vniuerſale definiūt ꝑ eſſe in plurib⁹ (ṽbo eſſe vſurpato in actu ſignato vt valeat .i. ſignificare plura) p̄dicabile ṽo ꝑ dici (.i. predicari) de pluribus.

¶ Solent aūt omnes hmõi termini cões incõplexi ſignificari ꝑ hec quinq̄ȝ noia nõ ſinonima ꝛ inferiora huic nomini vniuerſale vel p̄dicabile. puta Gen⁹. Species. Differentia. Proprium ꝛ Accidens. Hoc eſt qđ dicitur.

Uniuerſalia ſiue p̄dicabilia ſunt quinq̄ȝ. ſcȝ Genus. Species. Differentia. Proprium ꝛ Accidens

Qui aūt termini cõmunes ꝑ quodq̄ȝ hoꝝ ſignificent̃ facile cognoſci põt ex illorum definitõib⁹. poſſunt aūt dupl̃r definiri: ſcȝ penes mõſcandi ꝛ p̄dicandi: q꞉ ↄnotãt in ſpetie et diſtincti quinq̄ȝ modos ſignificãdi et p̄dicandi cõiter de pluribus: ſic̃ nomẽ vniuerſale ↄnotat in genere mõſcandi plura. ꝛ p̄dicabile modū p̄dicandi de pluribus. Sed q꞉ modus p̄dicandi eſt nobis clarior ꝛ intelligibilior finiem⁹ ea hoc loco ſolum penes modū predicãdi. ¶ Ad quas definitiones intelligendas oportet noſſe p̄dicationes. et rurſuȝ ad intelligendas p̄dicatiões neceſſariū eſt ſcire q̄ſdã diuiſiones terminoꝝ: quas principio premittã.

Terminorum alĳ ſunt — Deſperati / Nõ deſperati — Sinonimi / Nõ ſinonimi — Conuertibiles / Nõ ↄuertibiles — Quedã diuiſiões terminorum

¶ Deſperati: ſunt qui ſtante cõmuni curſu nature nõ poſſunt ſignificare vnam et eandẽ rem nec ſimul nec ſucceſſiue etiã ſi eoꝝ ſignificata eſſent in reꝝ natura vt homo aſinus deus: albedo nigredo: natura humana: natura diuina.

Dicit:
Stante cõi curſu nature (.i. nullo facto miracnlo) q꞉ nõ eſt incõueniẽs t̃mios deſperatos ſcare eãdeȝ rem ſupnaturalit̃ ꝛ miraculoſe: ſic de⁹ et hõ t̃mi deſꝑati ſcant chr̃m: qđ em̃ vna res eſt de⁹ ꝛ hõ mirac̃loſe eſt factū ꝛ ſupnaturalit̃
¶ Nec ſimul nec ſucceſſiue: ꝓpt̃ hos terminos album nigrū: calidum frigidū: dulce amaꝝ: qui nõ ſunt deſperati: quia poſſunt ſignificare eãdem rem ſucceſſiue ꝛ pro diuerſis temporibus.
¶ Etiã ſi eoꝝ ſignificata eſſent in reꝝ natura: ꝓpt̃ hos t̃mios chymera chymera: qui nõ ſunt deſperati. Et licȝ nõ ſignificẽt idẽ tñ ſi eoꝝ ſignifica

ka eſſent in rerū natura eandem rem ſignificarent Ita quoqꝫ eſt de illis vacuum vacuū: infinitum infinitum.

Nō deſꝑati

¶ Nō deſperati: q̄ ſtāte cōi curſu nature pñt ſiꝫ aut ſucceſſiue ſ̄care vnā ⁊ eandē rem ſi ſaltē ſ̄cata coꝝ ſint in reꝝ natura. vt homo anial. aqua calidū. frigidū.

Sinonimi

¶ Sinonimi: qui ſ̄cant idez adequate (.i. eque multa.) et eodē modo).i. eodē ꝯceptu vel eadē diffinitione) vt hec vox homo ⁊ hoc ſcriptū hō. vel hi duo termini chymera chymera.

¶ Non ſinonimi: ꝑ oppoſitū notificantur.

Conuertibiles

¶ Conuertibiles: qui ſignificant idem adequate ⁊ non eodē modo (.i. diuerſis ꝯceptibꝰ vel diffinitiōibꝰ vt hō. riſibile. flebile. rōnale. Nā hi p̄dicanꝫ de ſe inuicē vl'r (.i. cū hoc ſigno oīs) vt oīs homo eſt riſibilis ⁊ oēe riſibile eſt homo.

¶ Non ꝯuertibiles: per oppoſitū definiunꝫ. vt homo. anial. albus ⁊c̃.

Alia diuiſio terminorum

¶ Item Terminoꝝ quidam eſt: Abſolutus. / Cōnotatiuus: intrinſice ⁊ eſſentialiter / extrinſice ⁊ accñtaliter.

Terminꝰ abſolutus

¶ Terminꝰ abſolutꝰ eſt: q̄ ſup̄ rem de cuiꝰ noīe v̄ificaꝫ nihil aliḋ ꝯnotat ſiue importat. ſic qḋ in definitiōe q̄d noīs ipſius (.i. in orōne ꝑ quā explicaꝫ ſuū ſ̄catū) nō oportet poni diſtincta noīa diuerſoꝝ caſuū (.puta vnū in recto alteꝝ in obliquo.) diuerſa ſ̄cātia vel aliqḋ verbū adiectiuū. vt hō. Nā dicendo Joannes eſt homo: nomē hō ſ̄cat rem illaꝫ q̄ eſt Joānes nihil ſup̄ hoc importādo. ⁊ pōt eius ſ̄catū explicari hoc orōne ſubā aiata rōnal'. vel iſta. anial rōnale: vbi oēs termi ſunt recti caſus. Et ideo terminꝰ iſte quādiu manet res ſ̄cata ꝑ ipm pōt ipſe de ꝓnomie demōſtrāte rem illā v̄e p̄dicari: Uerbi gr̄a q̄ad Joānes manet v̄e dicit de eo ꝙ ſit hō: anial. Huiꝰ generꝫ ſunt oēs termi p̄dicamēti ſubē vl' entis ⁊ ſoli tales.

Terminꝰ cōnotatiuus

¶ Terminus ꝯnotatiuꝰ: eſt qui ſup̄ rem de cuiꝰ noīe predicaꝫ aliq̄d aliud ꝯnotat ſiue importat: ſic q̄d in definitiōe q̄d noīs ipſiꝰ oportꝫ poni diſtincta noīa diuerſoꝝ caſuū diuerſa vel tanquā diuerſa importātia aut aliqḋ verbū adiectiū. vt albū Nam dicendo paries eſt albus nomē albū ſignificaꝫ parietē ſupra hoc importando albedinē ſibi inherentē. ⁊ q̄d nomis ipſius exprimiꝫ hac orōe Aliquod informatū albedie vel hñs albedinē. vbi ponunꝫ nomia diuerſorū caſuū diuerſa ſ̄cantia. Hinc fit ꝙ hic termiꝰ nō quouſqꝫ res ſ̄cata ꝑ ipſuꝫ manet pt̄ de ꝓnomie ipm demr̄ante p̄dicari vere et affirmatiue ſed etiam requiriꝫ id quod cōnotaꝫ ꝑ ipſum (.quod eſt quedā alia res.) etiā eſſe aut non eſſe ꝓ qualitate ſue ſignificationis: Unde hac non exiſtente negaꝫ de eodem ꝓnoīe abſqꝫ mutatione facta in re per ipſuꝫ ſignificata. ¶ Huiꝰ generis ſunt oēs termini nouē predicamentorū accidentiū In eo ſenſu recipiaꝫ ſequens oratio.

Quid eſt cōnotare

Cōnotare eſt aliquid ſupra ſuppoſitale ſignificatum importare.

Et qḋ in hmōi oratione ſ̄catur per

Rectum: dicit ſignificatū materiale: ſuppoſitale: vel ſubſtratū.

Obliquū: dr̄ ſ̄catū foŕale: appellatū: vel ꝯnotatū. Et ſi eſt altera ꝑs eēñlis (.i. materia vel forma.) ſ̄cati materialis tiꝰ ille ꝯnotat intrinſice ⁊ eēñr: vt rōnale eſt aliq̄d (puta hō) hñs aiam rōnalē. Materiale ē aliq̄d hñs materiā. Si vero nō ē altera ꝑs ſ̄cati materiaꝫ tiꝰ ille ꝯnotat extrinſice et accñr: vt albū eſt ſubā informata albedie. Pt̄ eſt

¶ Scias tñ quod nō ſunt idē Terminū eſſe cōnotatiuū: et ſupra reliquū tm̄ vel extremū ꝯnotare. Nā tunc vnū extremorū connotat ſup̄ reliquū qñ extrema nō ſunt termi ſinonymi ⁊ neutrū eſt eēñr inferius vel ſuperius ad alterum. vt Hō eſt albus. Ubi duo tangunꝫ req̄ſita ad hoc qḋ vnum extremoꝝ ꝯnotet ſup̄ reliquū (al' hñs filiū

¶ Primū: qḋ extrema nō ſint termi ſinonymi Quare in his

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0022-0

Pꝛohemium

ordinibus Albũ eſt albũ: riſibile eſt riſibile: rõnale eſt rõale neutrũ extremoꝝ cõ
¶ Secundũ: quod neutrũ extremoꝝ ſit quiditatiue inferiꝰ (notat ſup̄ reliquũ
vel ſuperius ad alterum. Eſt autem terminus.

Superioꝛ ⎤ qui ſignificat ⎡ omne id qđ alter ⁊ cũ hoc plura: eēñr diſtincta vł ſaltem ſub conceptu magis cõmuni et pluribus cõmunicabili — Quid ſupꝰ
Inferioꝛ ⎦ ⎣ pauciora alio: vel ſaltem ſub conceptu minus cõmuni ⁊ paucioꝛibus cõmunicabili. — Quid inferꝰ

Uerbi gratia: ille termiꝰ aĩal eſt ſupioꝛ ad hunc tĩm hõ. Nam ſignificat oĩe id qđ ſignificat nomen hõ et cũ hoc plura. Et addit: Diſtincta eēñr: ad excludendum hoc nomen eēñtia diuia. qđ nõ eſt ſuperiꝰ ad hoc nomẽ pr̃ aut aliud pſonale. Addit p̄terea. Uel ſub cõceptu magꝫ cõmuni ⁊c̃ qꝛ in caſu ꝙ nullũ eſſet aĩal p̄ter hominẽ adhuc eſſet terminꝰ aĩł ſupioꝛ ad nomẽ hõ: qꝛ ꝯceptꝰ aĩalis (.puta aĩati ſenſitiui.) pluribꝰ poſſit cõicari ⁊ plura poſſet ſignificare quã cõceptus hõis (.ſ. cõceptus aĩati rõnalis.) Nam ſi pduceret aliqđ aĩal irrõnale illud ſignificaret cõceptu aĩalis et nõ ꝯceptu hoĩs ¶ Hi aũt termi hñt ſe vt quiditatiue inferius et ſuperiꝰ: qui ſunt vnius mõi ſignificandi et ĩpoſſibile eſt inferiorẽ aliqđ ſignificare quod nõ poſſit ſignificari ꝑ ſuperiorẽ. vt albũ: coloꝛatũ. et q̃le. vł iſti Dulce. ſapoꝛoſuꝫ. quale: vel hi rõnale. ſenſitiuũ. animatũ. coꝛpoꝛeũ. Item homo. aĩal. ſubſtãtia. Ubi duo innuunt̃ req̃ſita ad hoc qđ aliq̃ termini habeãt ſe vt quiditatiue inferius et ſuperius.
¶ Pꝛimũ qđ ſint vnius mõi ſignificãdi. puta qđ oẽs ſint abſoluti (vt homo. animal. ſubſtãtia.) aut oĩes ꝯnotatiui intrinſice (vt rõnale. ſenſitiuum. animatũ. coꝛpoꝛeũ.) vel oĩes ꝯnotatiui extrinſece (vt albũ. coloꝛatũ. q̃le.) Quare hi termi hõ. ſenſitiuũ. albũ. nõ hñt ſe vt eſſentialit̃ inferiꝰ ⁊ ſupius.
¶ Secundũ. quod impoſſibile eſt inferiorẽ aliquid ſignificare ⁊c̃. Jccirco hi termini albũ: quantũ: relatiuũ: nõ hñt ſe vt eſſentialiter inferiꝰ ⁊ ſupius. qꝛ licet de facto ⁊ ſm curſum nature omne album ſit quantũ. ſtat tñ aliquod eſſe album vel ſaltem intelligi abſqꝫ hoc quod ſit quantum.
¶ Quibus colligit̃ quod extrema ꝓpõnis multis modis de ſe poſſunt predicari: quod eſt multiplicem eſſe predicationem — Uaria genera p̄dicationum
Qñqꝫ predicant̃ de ſe deſperãte: qñ extrema totalia ꝓpõnis ſunt termini deſperati. vt Homo eſt aſinꝰ. Equus eſt bos. albedo eſt nigredo. homo eſt magnꝰ aſinus. Et illam vocant predicationem deſperatam. — 1.
¶ Nõnunqꝫ nõ deſpate. qñ extrema totalia ꝓpõnis nõ ſunt termi deſperati vt Hõ eſt aĩł. hõ eſt rõnalis. hõ eſt albus. Hanc vocãt predicationẽ nõ deſperatã

¶ Preterea: qñqꝫ p̄dicant̃ de ſe

- Eſſentialiter. qñ neutꝝ extremoꝝ ꝯnotat extriſice ſup̄ reliquũ. Hanc noĩant p̄tionẽ eēnalem Et h̃ iteꝝ ꝯtigit ꝫ. vł
  - ¶ Quiditatiue: qñ neutrũ extremoꝝ ꝯnotat ſup̄ reliquũ nec intrinſece nec extriſece. vt Hõ eſt aĩł. rõnale ẽ ſenſitiuũ. albũ ẽ coloꝛatũ. Hãc noĩant
  - ¶ Qualificatiue. qñ vnũ extremoꝝ ꝯnotat intriſice ſup̄ reliquũ. vt hõ eſt rõnał. aĩł ẽ ſenſitiuũ. Hec vocat̃ p̄dicatõ q̃lificatiua (p̄tionẽ q̃ditatiã
- Neceſſitalit̃. qñ vnũ extremoꝝ cõnotat extriſice ſup̄ reliquũ Hãc
  - ¶ Neceſſario ⁊ intrãſmutabilit̃. qñ ĩpoſſibile eſt extremũ ꝯnotatiũ ſiue magꝫ ꝯnotatiuũ (ſiue ſubiectũ ſiue p̄dicatũ fuerit) vere negari de reliquo ꝓ q̃libꝫ ſuo ſignificato. vel ſumpto cũ hoc ſigno nullꝰ. vt Hõ eſt riſibił Petrus eſt riſibił Aĩal eſt riſibile. Hanc vocãt p̄dicationem neceſſariam

ꝛominãt predicationē accñtalem. Et hoc cõtingit dupliciter. vel

¶ Cõtingent ſiue trãſmutabilit q̄ñ poſſibile eſt extremū magꝰ ꝯnotatiũ ƀe negari de reliq̄ ꝓq̄libꝫ ſuo ƀcatoꝛ ſumpto cū ħ ſigno nullꝰ vt hõ eſt albꝰ. Albū ē ſubã Albū eſt ens. Ignis eſt calidꝰ. Coꝛuꝰ eſt niger. Cygnꝰ ē albꝰ. Nã licꝫ in poſterioꝛibꝰ tribꝰ p̄dicatū nõ poſſit ƀe negari de ſubiecto aliq̄d ƀcãte ꝯſtãte cõi curſu nature tñ ħ nõ eſt ſimplr̄ ĩpoſſibile. qꝛ hũana ĩduſtria gñari pñt albi coꝛui. ⁊ ignis chaldaicꝰ tribꝰ puerꝫ ĩ foꝛnace diuia ƀtute refriguit. Hãc noĩant p̄dicatõeꝫ ꝯtigētē ⁊ trãſmutabilē

Patet itaq̄ꝫ predicationē non dici accñtalem ex hoc preciſe quod vnū extremoꝛum ſignificat accidens realis inheſionis) immo ſepius neutrū extremoꝝ tale ſignificat vt Joannes eſt pater.) ſed quia accñtaliter ⁊ extrinſece cõnotat

De materijs ꝓpõnuꝫ. Et quid ſit ꝓpõnem eſſe in materia.

¶ His facile cognoſci põt materia ꝓpõnis. Nec incõgrue de ea ſit ſermo hoc in loco qꝛ materia ꝓpõnis aliud nihil eſt quã extrema ꝓpõnis relata ad ſe certa predicatiõe ſiue habitudine predicãdi Hinc querere in qua materia ſit ꝓpõ nihil aliud eſt quã querere quõ extrema ꝓpõnis de ſe predicent. Quare ꝓpoſitio in interpretat per ex q̄ñ dicit ꝓpõ eſt in materia Cognoſcit aũt materia ex paulo antedictis in hunc modum.

In oi ꝓpõne cathegoꝛica ſimplicium extremoꝝ in q̄ extrema predicant de ſe
- Deſperate. eſt in materia remota
- Non deſperate et
  - Eſſentialiter
    - Neceſſario vl̄ intrãſmutabiliter — eſt in materia naturali ⁊ in — pꝛimo / ſecũdo — modo dicendi p ſe
  - Accidentaliter
    - Contingenter ſiue trãſmutabiliter. eſt in materia contingenti et peraccidens vera vel falſa.

Nec fruſtra addit. Simpliciū extremoꝝ: qꝛ ſi alteꝝ extremoꝝ ꝓpõnis eſt complexū ex diuerſis ꝑtibꝰ eiuſdē caſus q̄ꝝ neutra eſt determiatio alterꝰ. q̄ diuerſa p̄dicatiõe enūciant de alio extremo: ꝓpõ eſt in materia mixta. vt Hõ eſt riſibile vel aſinꝰ: q̄ ꝑtim eſt in materia naturali ⁊ ꝑtim in materia remota. Homo eſt aníal vel albꝰ: eſt ꝑtim in materia naturali ⁊ ꝑtim ꝯtingēti. ¶ Addit: quaꝝ neutra eſt determiatio alterꝰ: ꝓpter illas Homo eſt magnus aſinꝰ Homo eſt manſuetū aníal. in q̄bꝰ adiectiuū ⁊ ſubſtantiuū ꝓpt mutuã determinationē reputant ꝓ vno termio ⁊ pꝛioꝛ eſt in materia remota ⁊ altera in materia ꝯtigenti Ad hunc ſenſum recipiant ſequentia.

ſimpliciū extremoꝛum

Propoſitionum Cathegoꝛicarū triplex eſt materia. Na
Id eſt Oĩa extrema ꝓpõnum Cathegoꝛicaꝝ certa predicatione ad ſe relata ſignificant tribus nomibꝰ nõ ſinonimis inferioꝛibꝰ ad hoc nomen materia.
turalis Contingens ⁊ remota.

Caput.i.de vniuerſalibus

Naturalis eſt in qua predicatū eſt deeſſe ſubiecti vel propriū eius. Contingens eſt in qua predicatū poteſt adeſſe et abeſſe ſubiecto p̄ter ſubiecti corruptionē. Remota eſt in qua predicatū non poteſt cōuenire ſuo ſubiecto.

Quibus Correlariū loco ſequit. ꝙ oēs ꝓpōnes eorundē extremoꝝ: copulis vel ſincathegorematib⁹ vtcūqꝫ variatꝫ: ſunt in vna materia. Et ſic: in quacūqꝫ materia fuerit ꝓpoſitio aliqua. in eadē eſt ſua ꝯtraria: ſubcōtraria: ꝯdictoria ꝛ ſubalterna. Conuertens: ſua de p̄ſnti: preterito: futuro: poſſibili: ꝯtingenti: neceſſario ꝛ impoſſibili. vt ſequētes oēs ſunt in materia naturali. Oīs homo eſt animal. Nullus homo fuit animal. quidā homo erit animal. omnē hominem ꝯtingit eſſe animal. quoddā animal eſt homo ꝛc.

¶ Nec te fugiat duplicē adhuc eſſe predicationē. Aliam directā ſiue ordinatā. Aliam indirectam ſiue inordinatam. — Alia p̄dicatiōis diuiſio

Predicatio

¶ Directa ſiue ordinata eſt. q̄n ſuperius predicat᷑ de inferiori. vel ꝯnotatiuū de abſoluto ꝛ ſuppoſitalit̄ ſ̄cat plura q̄ꝫ abſolutū vel eq̄ m̄lta cū eo. vt Homo eſt aīal. homo eſt riſibilis. Homo eſt rōnalis. homo eſt alb⁹. ¶ Addit̄: ꝛ ſuppoſitalit̄ ſ̄cat plura. ꝓpter ſeq̄ntes orōnes. Aīal eſt riſibile. Aīal eſt rōnale. in quib⁹ eſt p̄dicatio indirecta.

¶ Indirecta ſiue inordinata eſt: q̄n inferius p̄dicat᷑ de ſupiori. vl' abſolutū de ꝯnotatiuo ꝛ ꝯnotatiuū ſuppoſitaliter plura ſignificat q̄ꝫ abſolutū. vel eque multa. vt Animal eſt homo Riſibile eſt homo Rōnale eſt homo. Albū eſt homo. ¶ Addit̄: et ſuppoſitaliter ſ̄cat plura. ꝓpter ſequentes orōnes. Riſibile eſt aīal. Rōnale eſt aīal. in quib⁹ nō eſt predicatio indirecta ſed directa.

¶ Poſt hec dicemus de quinqꝫ vniuerſalib⁹ ſeu p̄dicabilib⁹ ſeꝑatim ꝛ in ordinem. Et primo de genere. Ubi ſciendū ꝙ Genus logicū nihil aliud eſt q̄ꝫ vniuerſale (.i. terminus cōis incomplexus) habens: aliud vniuerſale (.i. aliū terminū cōem incomplexū) eſſentialit̄ inferius ſe: ſic q̄ꝺ de ipſo pōt p̄dicari eſſentialiter ꝛ quiditatiue. vt nomen aīal eſt genus: qꝛ eſt termin⁹ cōis incōplexus habens terminos cōes inferiores ſe. vt homo: aſinus: bos: leo: equus: de quib⁹ poteſt p̄dicari eſſentialiter ꝛ quiditatiue. Ita quoqꝫ coloratum eſt genus reſpectu illoꝝ terminorū: album: nigrū: viride: glaucū. Ad hunc ſenſum recipiāt pueri ſequentes duas diffinitiones generis poſitas a Purphirio. — De genere logico

Genus eſt cui ſupponitur ſpeties

Diffinitōes generis 1.

Que exprimit habitudinē ſignificandi ipſius generis: puta quod habeat aliud vniuerſale eſſentialiter inferius in ſignificato vel in modo ſignificandi.

Gen⁹ eſt q̄ꝺ p̄dicat᷑ de plrib⁹ ſpetie dr̄n̄tib⁹ i eo q̄ꝺ q̂d eſt

2.

Que exprimit habitudinē predicandi ipſius generis: puta quod poſſit predicari eſſentialiter quiditatiue de termis ſignificātib⁹ res eſſentialiter diſſimiles.

¶ Sic aūt p̄dicari ꝯuenit oībꝰ ꝛ ſolis termis cōibus h̄ntes alios terminos cōes eſſentialiter inferiores. qꝛ ſolus talis terminus cōis ſignificat res eſſentialiter diſſimiles vel ſpetie differentes. Nam terminus cōis nō habens aliū terminum cōem eſſentialiter inferiorē ſ̄cat res eiuſdē ſpetiei ꝛ eſſentialiter ſimiles ſaltem in eo genere in q̄ ſunt eſſentialiter inferiores vt hō: equus vel aſinus ꝛc. qui ſignificāt res eiuſdē ſpēi ꝛ eſſentialit̄ ſīles in genere ſubē ꝛ aīalis. licꝫ eedē poſſint eſſe diuerſaꝝ ſpetieꝝ ꝛ diſſimiles in genere qualitatꝫ aut quātitatis ꝛc.

C

Libri primi

Diuiſio generis

¶ Preterea genus duplex eſt Quoddam

¶ Nullũ habet vniuerſale ſuperius ſe qd poſſit de ipſo p̄dicari eſſentialit quiditatiue. Et hoc dicit gen⁹ generaliſſimũ: q2 nõ habet aliud gen⁹ generalius ⁊ ſuperius ſe reſpectu cuius poſſit dici ſpẽs. Et ſunt numero decẽ Ens (ſiue ſubſtãtia cõmunit ſumpto vocabulo) quãtitas: qualitas: relatio: actio: paſſio: ſitus: habitus: vbi: quando.

¶ Habet aliud vniuerſale ſuperius ſe: qd põt de ipſo p̄dicari eſſentialiter quiditatiue. Et hoc dicit gen⁹ ſubalternũ: q2 ſubalternat (id eſt ſupponit) alteri generi eſſentialiter ſuperiori reſpectu cuius poſſit dici ſpẽs. vt anĩal eſt gen⁹ ⁊ ſuperius ad hunc terminũ homo ⁊ ſupponit huic generi corpus animatũ reſpectu cuius eſt ſpecies.

His ſatis intelligi poſſunt ſequẽtes definitiones: quarũ meminit Purphirius. Et ſunt priores due generis generaliſſimi Alie due generis ſubalterni.

Diõnes generis generaliſſimi

1\. Eſt quod cum ſit genus nõ poteſt eſſe ſpecies.

2\. Eſt ſupra quod nõ eſt aliud ſupraueniens genus

Subalterni

1\. Eſt quod cum ſit genus poteſt eſſe ſpecies.

2\. Eſt ſupra quod eſt aliud genus ſupraueniens.

De ſpetie logica

¶ Species vero logica nihil aliud eſt ꝙ̃ vniuerſale habens aliud vniuerſale ſupra ſe p̄dicabile de ipſo eſſentialit q̃ditatiue. vt h vocabulũ Homo eſt ſpẽs: q2 eſt vle hñs eẽntialit ſup̃ ſe h vle Aial Silr aial põt dici ſpẽs: q2 hab3 ſup̃ ſe eſſentialiter hoc vle corp⁹. Ita q3 Albũ ⁊ nigrũ ſunt ſpẽs: q2 hñt ſup̃ ſe eſſentialiter hoc vle Coloratũ. Et rurſu3 coloratũ põt dici ſpẽs: q2 hab3 eẽnalit ſup̃ ſe hoc vle q̃le Hoc in ſenſu recipiant ſequẽtes definitiões ſpẽi. q̃s ponit Purphirius.

Diõnes ſpẽi

Species eſt quod ſub aſſignato genere ponitur

1\. Que exprimit habitudinẽ ſignificandi ſpẽi: puta quod habeat aliud vniuerſale eſſentialiter ſuperius in ſignificato vel in modo ſignificandi.

Species eſt de quo genus in eo quod quid predicat.

2\. Que explicat habitudinem predicandi.

Diuiſio ſpẽi

¶ Preterea: ſpecies eſt duplex Quedã

¶ Nullũ hab3 vle inferi⁹ ſe de q̃ põt p̄dicari quiditatiue. Et dr ſpẽs ſpẽaliſſima: q2 nõ hab3 aliud vle ſpecialius vel inferius ſe: vt hõ: equ⁹ bos: q̃m nõ põt dari termin⁹ cõis eſſentialit inferior ad aliquẽ illorũ.

¶ Hab3 aliud vle inferi⁹ ſe de quo põt predicari eſſentialiter quiditatiue. Et vocat ſpẽs ſubalterna: q2 ſubalternat (.i. ſupponit) ſibi aliã ſpẽm. vt anĩal eſt ſpẽs reſpectu eſſentialiter ſuperioris .i. corpus: ⁊ ſupponit ſibi hanc ſpẽm homo reſpectu cuius eſt genus.

Quibus facile intelligi poſſunt ſequẽtes definitiones priores quatuor ſpẽi ſpecialiſſime poſtreme due ſpeciei ſubalterne.

Diõnes ſpẽi ſpecialiſſime

1\. Eſt quod predicat de pluribus ſolum numero differentibus in eo quod quid eſt.

Eſt quod cum ſit ſpecies non poteſt eſſe genus.

2\. Eſt ſub quo non eſt inferior ſpecies.

3\. Eſt quod cum ſit ſpecies non diuiditur in ſpecies.

4\. Eſt quod cum ſit ſpecies poteſt eſſe genus.

Subalterne

1\. Eſt ſub quo eſt inferior ſpecies.

2\. His claret qd oĩe vle vel eſt gen⁹ vel ſpẽs: ⁊ oĩe gen⁹ ſubalternũ etiã eſt ſpẽs

ſubalterna ꝛ e diuerſo reſpectu tñ diuerſorum. Nam reſpectu inferioris eſt gen⁹ et reſpectu ſuperioris eſt ſpecies.

¶ Preterea drña logica aliud nihil eſt ꝙ termin⁹ cōis ꝯnotatiuus nō tranſcendens. Et vocat drña. q2 ex ſuo mōꝑcandi vel ꝯnotatione pōt eſſe mediū ad ꝯcludendū rem ꝙ ꝑcat (.i. de cuius noīe vere ꝛ affirmatiue predicat) differre ab alia re quā non ꝑcat. ſiue de cui⁹ noīe vere negat vt ille termin⁹ Rōnale eſt drña hoīs: q2 eſt termin⁹ cōis ꝯnotatiu⁹ nō tranſcēdens potens eſſe mediū ad ꝯcludendū hoīez qui eſt rōnalis differre ab equo qui nō eſt rōnalis. Nā bene ſequit Homo eſt rōnal ꝛ equus nō eſt rōnal ergo homo differt ab equo Ita quoqꝫ Album eſt drña cigni a coruo. ¶ Additū eſt Nō tranſcēdens ꝓpter excludere hos terminos vnum: bonū: verum: et ſimiles: qui ꝓprie nullius ſunt differentie.

¶ Sunt autem huiuſmodi termini multiplices.

Quidam cōnotat

- Extriſice vł accidētalit et de illo cuius eſt drña naturaliter
  - ¶ Poteſt vere negari: vt ſedere reſpectu hoīs Et vocat a Purphirio drña cōīter dicta: et alio noīe accñs ſepabile. Nam pōt eſſe cōe mediū ad ꝯcludendū illud de cui⁹ noīe verificat differre ab alio de cui⁹ noīe vere negat. (vel a ſe ipſo ꝓ eo tpe q̄ de ſe negat) alteritate quadā ſiue accñtali habitudine (.i. aliter ſe habere qñ de ſe negat ꝙ qñ de ſe affirmat.) Uerbi grā. bñ ſequit Joānes nunc ſedet: ꝛ Joānes poſt hoc non ſedet: igit Joannes nunc aliter ſe habet ꝙ poſt hoc.
  - ¶ Non pōt vere negari: vt calidum reſpectu ignis. Et vocat drña ꝓprie dicta: vel alio noīe accñs inſepabile. Nā pōt eē idoneū mediū ad ꝯcludendū illud cui⁹ eſt accñs inſepabile differre ab eo cui⁹ nō eſt accñs. vel nō inſepabile accñs. vt ignis eſt inſeparabiliter calidus: ꝛ aqua nō eſt inſeparabiliter calida. ergo ignis differt ab aqua.
- Intrinſece ꝛ eſſentialiter: vt Rationale reſpectu hominis. Hec dicit a Purphirio drña magis ꝓprie dicta ꝛ eſſentialis. quia pōt eſſe mediū ad ꝯcludendum illud de cui⁹ noīe vere predicat differre ſpecifice ꝛ eſſentialiter ab illo de cui⁹ noīe vere negat. vt Homo eſt rōnalis. ꝛ aſin⁹ nō eſt rōnalis. ergo homo ſpecifice ꝛ eſſentialiter differt ab aſino.

His colligit tris eſſe acceptiones drñe. quas Purphirius ſequētib⁹ verbis definit. ꝛ poſſunt notificatiōes ille ſatis cognoſci ꝛ interpretari ex paulo ante dictꝫ

Tres acceptiones differentie

1. Differentia cōmuniter dicta: eſt qua alterū differt ab altero vel a ſe ipſo alteritate quadam.
2. Differētia ꝓprie dicta: eſt qua alterū differt ab altero inſeparabili accidente.
3. Differentia magis ꝓprie dicta: eſt qua alterū differt ab altero ſpecifica ꝛ eſſentiali differentia.

¶ Ponit preterea Purphirius quatuor diuiſiōes differentie in hunc modum.

Diuiſiones differentie

1\. Drña ꝑ quedā facit

- Alteratū
- Aliud

que pōt eſſe mediū ad ꝯcludendum illud de cuius noīe verificat ab eo de cui⁹ noīe vere negatur differre

- Accñtaliter. vt drña cōit dicta: et proprie dicta.
- Eſſentialit ꝛ ſpecifice: vt differentia magꝫ ꝓprie dicta.

2\. Dr̄ia𝑧 quedaꝫ eſt

Separabilis: que naturaliter poteſt vere negari de illo cuius eſt differentia. vt differentia cõmuniter dicta.

3\. Inſeparabilis ¶ Harum quedam eſt

Per accñs: que predicat̃ de illo cuiꝰ eſt dr̄ia accidentaliter. vt differentia ꝓprie dicta.

Per ſe: quẽ predicat̃ eſſentialiter de illo cuiꝰ eſt dr̄ia. vt differẽtia magꝭ ꝓprie dicta. ¶ Et har quedam eſt

4\. Diuiſiua generis

Cõſtitutiua ſpeciei

¶ Differentia diuiſa generis: eſt que cum differentia ſibi oppoſita diuidit genꝰ (ſubaudi quo ad ſignificationẽ) ſic ꝙ diſiunctũ ex ambabus differẽtijs ſignificat idem cõuertibiliter cum genere: vtraqꝫ ear ſe ſola poſita ſignificat partẽ illarum rerum que importantur per genus.

¶ Conſtitutiua ſpeciei: eſt que cum genere conſtituit ſpetiẽ (.i. definitionẽ ſpẽi) et cõuertitur cũ ea. vt corporeũ additum generi ſubſtãtia facit definitionẽ corporis. Nam hoc complexũ: ſubſtantia corporea eſt diffinitio corporis. ¶ Hec diuiſio nõ eſt realis ſed noīalis ſiue rõnis (.i. mẽbra idẽ ſignificãt: ſed ſola rõne differũt) Nam om̄is dr̄ia ꝑ ſe ⁊ magis ꝓprie dicta eſt diuiſiua generis ⁊ ꝯſtitutiua ſpẽi alia tñ ⁊ alia rõne: quia in hoc qđ cum dr̄ia oppoſita diuidit genꝰ vocatur diuiſiua generis. ⁊ in hoc qđ cum genere conſtituit definitionẽ ſpeciei dicitur conſtitutiua ſpeciei.

Memorantur autem hee quatuor diuiſiones hoc memoriali.

1\. 2. 3. 4.

Altera. ſepa. per ſe ſit tertia. quartaqꝫ conſti.

Diões differẽtie q̄nqꝫ

¶ Inſuper ſcias ꝙ differentie magis ꝓprie dicte. per ſe. ſiue eſſentialis quinqꝫ ſunt definitiones. quẽ explicant diſtincta eius offitia. cõdictiones. ſiue ꝓprietates. Sunt enim differentie quinqꝫ ꝓprietates vel offitia.

1\. Quecunqꝫ dr̄ia ingredit̃ definitionẽ generis ⁊ predicat̃ de eo vniuerſaliter: etiã ingredit̃ definitionẽ ſpẽi illius generis ⁊ de ſpetie predicat̃ vniuerſaliter: et ſuꝑ hoc dabilis eſt dr̄ia p̄dicabilis de ſpetie vniuerſaliter ⁊ ingrediens eius definitionẽ. que de genere ſolum p̄dicat̃ particulariter nec ingredit̃ eius definitionem. Verbi gratia. hec differẽtia ſenſitiuũ ingredit̃ definitionẽ generis animal et predicat̃ de eo vniuerſaliter (ꝙ hec ſit vera Om̄e anĩal eſt ſenſitiuũ) et etiaꝫ ingredit̃ definitionẽ cuiuſlibꝫ ſue ſpeciei (vt puta: homis: equi) et predicat̃ vniuerſaliter de ea. et ſuꝑ hoc dabilis eſt dr̄ia predicabilis de ſpetie vniuerſaliter et ingrediens eius definitionẽ: que de genere particulariter ſolum predicat̃ nec definitionẽ eius ingredit̃. vt hec dr̄ia Rationale ingredit̃ definitionẽ huius ſpẽi homo et p̄dicat̃ vniuerſaliter de eo (ꝙ hec ſit vera. Om̄is homo eſt rationalis) ſed de genere partic'ariter ſolum predicat̃ ⁊ nõ ingredit̃ eius definitionẽ. ꝙ hec non ſit vera. Omne animal eſt rationale. ſed iſta Aliquod anĩal eſt rationale. Quocirca ſpeties eſt abundantior in differentijs vniuerſaliter de ea dicibilibꝰ qꝫ ſuum genus: et definitio ſpeciei eſt copioſior in differentijs qꝫ definitio ſui generis Id quod ſibi vult ſequens definitio.

.ſ. vr̃e .i. qđ natũ eſt p̄cari eẽñr ⁊ vl'r de ſpẽ ⁊ nõ de gñe illiꝰ ſpẽi

1\. **Differentia eſt qua ſpeties abundat genere.**

2\. ¶ Differentia predicat̃ eſſentialiter qualificatiue de his de quibꝰ ſpẽs quã conſtituit et cum qua conuertit̃ predicat̃ quiditatiue. ¶ Eſt aũt duplex ſpeties ſpetialiſſima: et ſpẽs ſubalterna: et ſm̃ hoc duplex erit differentia.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0028-4

Caput .i. de vniuerſalibus

Quedā conſtituēs ſpēm
- ¶ Specialiſſimā: vt Rōnale que dicitur ſpecifica.
- ¶ Subalternā: vt ſenſitiuū. Et dicitur generifica vel generica.

et p̄dicatur (vt ſua ſpēs) de pluribus d̄rītibus
- Numero ſolum
- Spetie

Hanc conditionem differentie explicat ſequens definitio.

.ſ. vl'e .i. qḋ natū eſt p̄ri de multꝫ d̄r̄ſa p̄catib⁹ eēnlit̄ ⁊ q̄lificatie

Differentia eſt qḋ predicat̄ de plurib⁹ in eo qḋ quale.

Cui ſi iungitur hec clauſula Spetie differentibus (quēadmodum eam ponit Purphirius) ipſa ſolum conuenit differentie generifice.

3. ¶ Queuis differentia diuidit genus cum d̄r̄ña ſibi oppoſita. Quod ſequēs pre ſe fert definitio. .ſ. vniuerſale.

Differētia eſt quod aptum natum eſt diuidere ea q̄ ſub eodem genere ſunt

id eſt. eſt terminus ꝯnotatiuus incōplexus qui cum alio eiuſdē ꝯnotatiōis p̄cat tantū quantū gen⁹: et quilibꝫ eoꝝ ſignificat partē p̄catoꝝ generis

4. Quelibet differentia pōt eſſe mediū ad ꝯcludendū ea de quib⁹ vere p̄dicat̄ differre ab his de quibus vere negat̄ Id quod innuit ſequens definitio.

Differentia eſt qua differunt a ſe ſingula

5. ¶ Quelibꝫ differentia eſſentialis ⁊ magis ꝓp̄ie dicta eſt pars formalis definitiōis ſpēi cum qua ꝯuertit̄. et ꝯnotat alterā ꝑtem eſſentialem rei ꝓ qua ſupponit Id quod innuit ſequenti definitione.

Differētia eſt q̄ ad eſſe rei ꝯducit. ⁊ ei⁹ qḋ eſt eē rei ꝑs eſt

Memorantur dicte quinqꝫ diffinitiones hoc verſiculo.

1. 2. 3. 4. 5.

Abundat: predicat: diuidit: differtqꝫ conducit.

¶ Ut aūt eorum que hucuſqꝫ dicta ſunt de his p̄dicabilib⁹ genere: ſpetie: ⁊ d̄r̄ña exemplaris et quaſi ocularis habeat̄ declaratio. Purphirius poſuit quandā ordinationē terminoꝝ predicamenti ſubſtantie. q̄ quom non ex om̄i parte ſalua cenſet: ſecundū ſententiā recentioꝝ aliq̄ntulū imutat̄ et in hūc modū ponit̄.

Ens

Subāle ſiue ſubſiſtēs — Accidenlale ſiue innitens — Accidens

Subā

Corporea — Incorporea — Subā Simplex

Corpus

Animatū — Inaniatum — Corpus inanimatū

Corpus Aniatū

Senſitiuū — Inſenſitiuū — Planta

Animal

Rationale — Irrationale — Brutum

Homo

Petrus — Paulus

Et hoc eſt verum ſumendo hec noia ſubſtantia: incorporeū ꝓprie. Naȝ ſi cōiter
et large vſurpant̃ ꝓ quolibet ente omittat̃ ſupremū membrū. ſ. ens cum ſuis
differētijs: ſcȝ ſubſtāle ⁊ accñtale. et ſpēs accidens ꝯſtituta ꝑ drñam accidentalē
ſic quod ſubſtātia ſit ſupremū. Et idem eſt cum ſuperiori.
Hec eſt ordinatio terminorū predicamenti ſubſtātie (.i. abſolutoꝝ) cum ſuis
differentijs. Et licet nō omnes ibi exprimātur vniuerſi tñ virtualiter ſub illis cō
prehendunt̃ In recta linea ponunt̃ genera ⁊ ſpēs illius predicamēti Nam ſu-
premū illius eſt genus generaliſſimū. Infimū ſpēs ſpecialiſſima. Intermedia
vero ſunt genera ⁊ ſpēs ſubalterne. In lineis collateralibꝰ ponunt̃ drñe eſſen-
tiales quaꝝ ille que a dextris ponunt̃ ſunt inter ſe genera ⁊ ſpēs: ſicut nomina
recte linee. Alie vō que a ſiniſtris ponunt̃ ſunt inter ſe deſperate. ſic qđ vna nō
pōt de alia vere ⁊ affirmatiue pdicari: vt hec eſt falſa Irrōnale eſt inſenſitiuū.
aſinus enim eſt irrōnalis ſed nō inſenſitiuus.

¶ Solet autem figuratio illa ⁊ predicabiliū ordinatio dici arbor ex metapho-
ra et ſimilitudine: quoniā in ea metaphorice reperitur. Radix: Truncus: Ra-
mi: et fructus.

¶ Radix in
- ¶ Cognoſcendo eſt genꝰ generaliſſimū Nā illđ eſt principiū ꝯgnoſcēdi oim inferioꝝ. i. reꝝ ꝑcataꝝ oibꝰ t̃mis inferioribꝰ: eo qđ ꝯceptus eiꝰ eſt cōmuniſſimꝰ: ⁊ innata eſt nobis via ꝓcedēdi a cōmunioribꝰ ad ſpecialiora (1. phicoꝝ) Sic arbor ē euerſa hñs radicē ſurſuȝ ⁊ ramos deorſuȝ
- ¶ Eſſendo: ſignificādo vel ſupponendo: eſt indiuidua: q2 genera ⁊ ſpēs eaſdem res ſignificant quas indiuidua: ⁊ indiuiduis ꝓ nullo ſupponētibꝰ neceſſe eſt genera ⁊ ſpēs ꝓ nullo ſupponere Sic arbor eſt recta habens radicem deorſum ⁊ ramos ſurſum.

¶ Truncus vel ſtipes: eſt recta linea ꝯſtans generaliſſimo: ſpecialiſſimo: inter-
mediis.
¶ Rami: ſunt linee collaterales: in quibꝰ ponunt̃ differētie.
¶ Fructus: eſt exemplaris ⁊ ocularis declaratio priorū trium predicabilium.
Nam in ea ordinatiōe terminoꝝ faciliime cognoſci poſſunt oīa que huculq3
dicta ſunt de genere: ſpetie: ⁊ differentia.

De ꝓprio

¶ Poſt dicta determinat̃ de ꝓprio. Ubi ſcias quod ꝓpriū nihil aliud eſt q̄ꝫ vni-
uerſale accidentaliter ⁊ intrāſmutabilit̃ de alio predicabile. vt Riſibile eſt ꝓpriū
huius termini homo Rudibile eſt ꝓprium aſini Hinnibile equi. Solet aūt hoc
vniuerſale alio noīe vocari paſſio ſiue ꝓpria paſſio vel ꝓprietas: et terminꝰ ab-
ſolutus ſiue minꝰ ꝯnotatiuus de quo ſic predicat̃ noīatur ſubiectū aut ſpeties.
¶ Et ſunt huiꝰ ꝓprij quatuor acceptiōes (ſiue modi) quos ſic cognoſces.

Acceptiōes ꝓprij 1.

Proprium primo modo eſt: quod ineſt ſoli ⁊ non omni
Id eſt: vniuerſale potens predicari vere affirmatiue. ⁊ accidentaliter intrāſmu-
tabiliter de ſuo ſubiecto ſumpto cum ſigno excluſiuo ſolus: ſed nō cum ſigno
vniuerſali omnis. Sic riſibile eſt ꝓprium animalis. Nam hec eſt predicatio ve-
ra affirmatiua ⁊ accidentalis intranſmutabilis. Solum animal eſt riſibile. ſed
non illa. Omne animal eſt riſibile.

2. Propriū ſecundo modo eſt: quod ineſt omi et non ſoli.
Id eſt: quod predicat̃ vere: affirmatiue ⁊ accidentaliter intranſmutabiliter de
illo cuius eſt ꝓprium ſumpto cum ſigno vniuerſali omnis: ſed non cum ſigno
excluſiuo ſolus. Sic viuere eſt ꝓprium hoīs. Nam hec eſt vera. Omis homo
viuit: ſed non illa Solus homo viuit.

3. Propriū tertio modo eſt: quod ineſt omi: ſoli ⁊ nō ſemꝑ

Id eſt: ꝗd predicat vere: affirmatiue: ⁊ accidentaliter intrāſmutabiliter de illo cuius eſt ꝓpriū ſumpto cum ſigno vl'i omnis. ⁊ excluſiuo ſolus ſed nō cum hac clauſula in quolibꝫ tꝑe. Sic ſuſceptiuū diſciplīne eſt ꝓpriū hoīs. Naꝫ hec eſt vera. Omnis ⁊ ſolus homo eſt ſuſceptiuus diſciplīne: ſed nō illa. Homo ꝗlibꝫ tꝑe eſt ſuſceptiuꝰ diſciplīne: qꝛ nō tꝑe infantie ⁊ ꝑuſꝙ habꝫ vſum rationis.

Propriū quarto modo eſt: quod ineſt omni: ſoli ⁊ ſemꝑ et cōuerſim predicat de re: et nō indicat quid eſt eſſe rei. 4.

Id eſt: vniuerſale quod pōt predicari vere: affirmatiue ⁊ accidentaliter intrāſmutabiliter de illo cuiꝰ eſt ꝓpriū ſumpto cum ſigno vl'i: ⁊ excluſiuo: ⁊ hac particula in quolibet tꝑe: et ſic ꝯuertibiliter: ſed nō ꝯnotat alterā partem eſſentialē rei ꝯcate ꝑ illō cuiꝰ eſt ꝓpriū nec ingredit definitionē eſſentialeꝫ ſui ſubiecti. Sic Riſibile eſt ꝓpriū hoīs. Nam hec eſt vera: affirmatiua: accidētalis intrāſmutabilis predicatio. Omnis ⁊ ſolus homo ꝓ quolibet tꝑe eſt riſibilis. ⁊ ꝯuerſo Omne ⁊ ſolum riſibile pro quolibet tꝑe eſt homo. Nec ponit riſibile in definitione eſſentiali ſpeciei homo.

Neminē etiā lateat ꝗd ſumendo ꝓpriū vt nunc diximus nullū accidens eſt ꝓpriū. Uſurpat tñ nonnunꝙ cōmunius ꝓ quolibꝫ termino cōmuni incomplexo potente predicari accidentaliter de termīo aliquo ſumpto cū ſigno vl'i omnis: vel excluſiuo ſolus: nō curando an predicet tranſmutabiliter vel intrāſmutabiliter. Sic ſepius idem terminꝰ eſt ꝓpriū ⁊ accidens. Uerbi grā. hoc nomē medicus quādo ſignificat medicū artificialem eſt accidens hoīs: et ꝓpriū primo mō ſecundū Purphiriū. Nam hec eſt vera. Solus homo eſt medicus artifitialis: ſed nō iſta. oīs hō eſt medicus artifitialis. Ita quoꝙ Bipes eſt accñs ⁊ ꝓpriuꝫ ſecūdo modo hoīs ꝑfecti ⁊ nō monſtroſi. Naꝫ hec eſt vera. Omīs homo ꝑfectus eſt bipes: ſed nō illa. Solus homo eſt bipes. Item Caneſcibile ex cauſa naturali ⁊ ſolita eſt accidens ⁊ ꝓpriū hoīs tertio modo ſecundū Purphiriū quia hec eſt vera. Omīs ⁊ ſolus homo eſt caneſcibilis. ſed nō illa. Homo quolibet tꝑe ex cauſa naturali ⁊ ſolita eſt caneſcibil': quia nō in iuuētute quādo calor naturalis ſufficit humores groſſos ꝯſumere. Item. Eſſe riſibile eſt ꝓpriū hominis quarto modo. Hinc ſunt qui dictos quatuor modos memorari ſolēt hoc verſiculo.

1. 2. 3. 4.

Eſt ꝓpriū medicus. bipes. canus: quoꝙ ridens.

¶ Poſtremo determinat de accidēte. vbi ſcias ꝙ accidens logicū nihil aliud eſt quā vniuerſale natū predicari de aliꝗ accidētaliter ꝯtingēter (ſiue trāſmutabiliter) ſic ꝙ poſtꝙ de eo fuerit affirmatū non eſt impoſſibile de eodē aliꝗd ſignificante vere negari. vt Calidū reſpectu aque vel ignis. Album reſpectu parietꝫ vel cigni. Id ꝙ iuuentꝰ capiat ex ſequētibꝰ tribus definitiōibꝰ Purphiriȷ̄. De accidēte

Diffinitiōes accñtis tres

Accidens eſt: ꝗd adeſt ⁊ abeſt ꝑter ſubiecti corruptionē. 1.

Accidens eſt: quod cōtingit eijdem ineſſe et non ineſſe. 2.

Accidens eſt: quod neꝙ eſt genus: neꝙ ſpecies: neꝙ differentia: neꝙ ꝓpriū ſemꝑ autē in ſubiecto ſubſiſtens. 3.

¶ Ponit autē Purphirius huiuſmodi accidentis duas diuiſiones. Diuiſiones accñtis due

Accidentium aliud ſeparabile: aliud inſeparabile. 1.

Inſeꝑabile eſt quod ſtante cōmuni curſu nature nō poteſt de eo cuiꝰ eſt accñs aliquid ſignificāte vere negari. vt Calidū reſpectu ignis. Nam manente igne. natural'r hec nō ꝑt ꝟificari. Ignis nō eſt calidꝰ: ſꝫ bñ ſuꝑnatural'r ⁊ miracl'oſe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0031-0

¶ Sepabile eſt quod ſtante cõmuni curſu nature poteſt de eo cuius eſt accñs aliquid ſignificante vere negari. vt Calidũ reſpectu aque. Nam ꝓpter naturalẽ mutationem in aqua hec poteſt verificari. Aqua non eſt calida.

12. Accidentium: aliud cõmune: aliud proprium.

Hec mẽbra multipliciter interpretari ſolent: ſed quantũ ad propoſitũ ſufficit definiuntur in hunc modum.

Accñs ⌈ Proprium / ⌊ Cõmune — eſt quod ſignificat ⌈ ¶ Diſcrete ꝛ ſingłarit. vt hoc album. hoc nigrum / ¶ Cõmuniter vł vniuerſalit. ⌊ vt album nigrum.

Sufficiẽtia .5. vłiũ ſiue p̄dicabiliũ

Hoc autẽ modo diuidit accñs generaliter ſumptũ pro om̃i termĩo accidentał̃r tranſmutabiliter p̄dicabili ſiue de vno ſiue de pluribus.

¶ Horum quinqꝫ vłiuꝫ ſiue predicabiliũ reductio ex modo predicandi colligit in hunc modũ. Om̃e vł'e vel predicabile aptũ natũ eſt predicari de pluribus (.i. pronominibus ſiue termĩs ſignificantibus res diſtinctas.)

Vel ergo p̄dicabile d̄ multis in p̄dicatione ⌈ Eẽntiali ⌈ Quiditatiã: ꝛ hꝫ aliud vł'e eẽntr ⌈ Inferius / ⌊ Superius ⌋ / ⌊ Qualificatiua / ⌊ Accñtali et ⌈ Neceſſaria: ſiue trãſmutabili / ⌊ Cõtingenti: vł trãſmutabili ⌋ — ſic eſt ⌈ Genus / Spẽs / Diffa. / ꝓpriuꝫ / ⌊ Accñs

Corrolaria. His eliciuntur ſequentia Corrolaria.

.1. Omne vł'e eſt genus vel ſpecies: ꝛ ſepius idem vł'e reſpectu diuerſorũ eſt genus et ſpecies. vt in arbore diximus.

.2. Solus termin⁹ ꝯnotatiu⁹ eſt diffa. ꝓpriũ vł accidens. vt hoc reſpectu alterius nominis quã ſibi eſſentialiter ſuperioris vel inferioris.

.3. Sumendo diffam. accidens ꝛ ꝓpriũ cõiter. idem termĩ9 reſpectu diuerſorũ põt eſſe genus. ſpẽs diffa ꝓpriũ. ꝛ accidens: vt coloratũ eſt genus albi. ſpẽs qualis. diffa corporis. ꝓpriũ mixti. et accidens hominis

Caput ſecundum de predicamentis

Predicamẽtum vſurpatur triplicit

C Apite ſecundo huius libri determinat de p̄dicamentis: ad quorũ pleniorẽ cognitionẽ aduertendũ: quod vocabulũ predicamentum vſurpat tribus modis quantũ ad ꝓpoſitũ ſufficit.

1. ¶ Pro quolibet termino predicamentali id eſt: cõmuni vel ſingulari incõplexo. Hoc modo numerus p̄dicamentoꝝ eſt incert⁹ ꝛ ꝯtinuo variabilis. Nã quotti die noui termini inſtituuntur.

2. ¶ Pro ordinatiõe vel collectiõe oĩm terminoꝝ predicamentaliũ habentiũ vnũ modũ p̄cãdi ꝛ p̄dicandi de pria ſubã vel prio ente. i. termĩo ſingłari abſoluto

3. ¶ Pro ſupremo cõmuniſſimo ꝛ generaliſſimo illius ordinationis vel collectõis

Quot ſunt p̄dicamẽta

In his duabus vſurpatiõibus ſententia Ariſtotelis (quẽ ceteri veluti ducẽ ſequũtur) ſolum decem ſunt p̄dicamenta: nõ diſtinguẽdo cadẽtia ꝯtra principale a quo cadunt. Id eſt: nõ diſtinguẽdo inter abſtractũ ꝛ ꝯcretũ (vt quale: qualitas) inter rectum ꝛ obliquũ (vt homo: homis: homini) inter terminos actũ importantes ꝛ potentiã (vt calefaciens: calefactiuũ: calefactibile) inter terminos nominaliter: verbaliter: participialiter vel aduerbialiter p̄cãtes (vt ardeo: ardens: ardenter) et ſic de ceteris.

¶ Recipit aũt hec oratio Tantum decem ſunt predicamenta: duplicẽ ſenſum: ſecundum quod vocabulũ predicamentũ duobus modis in ea ſumi poteſt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0032-6

Caput .ij. de predicamentis

¶ Unus ſenſus eſt. Inter noīa predicamētalia tm̄ decem ſunt generaliſſima ſi ue cōmuniſſima: in modiſſignificādi eſſentialib⁹ p̄dicamentalib⁹ ⁊ modis p̄di cādi de pria ſubā nō coincidentia. ſub quib⁹ ꝯtinent̄ eſſentialiter oēs alij termi ni p̄dicamentales. Que aūt ſint hmōi generaliſſima circa genus explanauim⁹

¶ Alter ſenſus eſt. Tantū decē ſunt ordinatiōes ſiue collectiones terminoꝝ p̄ dicamentaliū in quibus ꝯtinent̄ oēs termini p̄dicamentales ⁊ in qualibꝫ ter mini hn̄tes eundē modum ſ꜀candi ⁊ p̄dicandi de prima ſubā. Solent aūt hmōi ordinationes vł collectiones terminoꝝ ſ꜀cari nomibus decem generaliſſimoꝝ quādo ſumunt̄ in ſc̄da impoſitiōe. Id notauit Ariſtotelis dum dixiſſet.

Eorum que ſecundum nullā complexionē dicunt̄ ſingu lum eorū: aut ſignificat ſubāꝫ. vt homo: aut quantita tem vt bicubicū. aut ad aliquid. vt pater. aut qualitateꝫ vt album. aut actionem. vt ſecare. aut paſſionē. vt ſecari. aut quādo vt heri. aut vbi. vt eſſe in loco. aut ſitum. vt ſe dere. aut habitum. vt armatum eſſe.

¶ Ut autē cognoſcas ſub quo generaliſſimo quiſqꝫ terminus predicamētalis contineat̄. ⁊ de qua ordinatione ſiue collectiōe exiſtat. Notandum quod termi nus cognoſcit̄ eſſe in predicamento dupliciter. — *Dupľr cognoſcit̄ in q̄ predicamēto terminus ponit̄*

¶ Uno mō ꝑ modū ſignificandi: predicandi: ⁊ ordinandi. quilibꝫ eni terminus ſecundū exigentiā ſui modi ſignificandi ⁊ p̄dicandi ponit̄ ad predicamentū. Et illa vocat̄ cognitio eſſentialis ſiue a priori: q2 eſt penes eſſentialia (.i. modum ſignificādi: predicādi: ⁊ ordinādi.) ſine quib⁹ terminus: nec pōt eſſe nec intelli gi in p̄dicamento (quēadmoduꝫ illa cognitio homis dicit̄ eſſentialis ſiue a pri ori: qua cognoſcit̄ ex ſuis principijs ſiue cauſis ipm intriſece ⁊ eſſentialiter cō ſtituentibus: materia puta ⁊ forma rōnali.) Et oīe illud cui⁹ notitia ꝑ ſe ⁊ di recte ꝯducit ad plenius cognoſcēda eſſentialia predicamentoꝝ: dicit̄ vſu cōmu ni logicoꝝ antepredicamentū. Id quod vult ſequens definitio: — *1.*

Antepredicamentū eſt aliq̄d cui⁹ notitia valꝫ ad acqui rendā notitiā veroꝝ predicamētoꝝ eſſentialē ⁊ a priori. — *Antepredicamentum.*

Id eſt: ad cognoſcendum modum ſignificandi predicandi ⁊ ordinandi.

¶ Alio modo ꝑ accidentalia ſiue ꝓprietates illius predicamenti: puta q2 ſibi ꝯueniūt ꝓprietates illius predicamenti. Hec cognitio vocat̄ accidentalis a po ſteriori: quia fit penes illa ſine quibus terminus poteſt eſſe vel ſaltem intelligi in predicamento: et que ſequunt̄ eſſentialia tanquā effectus ſuā cauſam: (quē admodum illa cognitio hominis dicit̄ accidentalis ⁊ a poſteriori: qua cogno ſcitur ex ſuis operationibus: effectibus ⁊ ꝓprietatibus conſequentibus princi pia eſſentialia: puta quia habꝫ molles carnes: caput ſurſum: pedes deorſum: aptitudinē ad capeſcendas diſciplinas: potentiā ad ridendū ⁊ flendum ⁊c.) Et omne cuius noticia per ſe ⁊ directe cōducit ad plenius cognoſcendas ꝓprie tates predicamētoꝝ vocatur vſu cōmuni logicoꝝ poſtpredicamentū. In quo ſenſu recipiatur ſequens definitio. — *2.*

Poſtpredicamentum eſt aliquid cuius noticia valet ad acquirendam noticiam verorum predicamētorum acci dentalem et a poſteriori. — *Poſtpredicamentum.*

¶ Ad habendā itaqꝫ clariorē ⁊ ꝑfectiorē noticiam verorum p̄dicamentoꝝ ꝑus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0033-1

determinabit de antepredicamētis ⁊ poſtpredicamentis: que valent ad cognoſcenda vera ṗdicamenta. Et primū dicemus de antepredicamentis.

¶ Ubi ſcias: qꝺ aſſūpta ſunt

Tris definitiones: puta definitio.
- Aequiuocorū
- Uniuocoꝝ
- Denoīatiuoꝝ

que per ſe ⁊ directe valent ad cognoſcendum modūſignificandi predicamentalē. definitio aequiuocoꝝ priuatiue: alie due poſitiue: vt inferius dicemus.

Due diuiſiones: ſcilicet diuiſio
- Dicibilium ſimpliciter.
- Dicibiliū incomplexorum

que valent ad modū predicandi prima ad modū predicandi ſignoꝝ complexoꝝ ⁊ incōplexorum: altera incomplexoꝝ ſolū.

Due regule: que valent ad modum ordinandi terminoꝝ. Prima ad modum ordinandi terminoꝝ vnius predicamenti inter ſe ſecundū inferius ⁊ ſuperius: ſecūda vero ad modum ordinandi terminoꝝ diuerſorum predicamentorum inter ſe.

Quo patet: quod om̄ia que ꝯducūt ad cognoſcēda eēnalia predicamentoꝝ (.ſ. modum ſignificādi: predicandi ⁊ ordinandi) ſignificant trib⁹ terminis generiſicis (qui ſunt definitio: diuiſio: ⁊ regula.) et ſeptē ſpecificis nō ſinonimis (qui ſunt definitio equiuocoꝝ: definitio vniuocoꝝ: definitio denoīatiuoꝝ: diuiſio dicibiliū ſimpl'r: diuiſio dicibiliū incomplexoꝝ: regula prima antepredicamentalis: regula ſecunda antepredicamentalis) Jd quod vult ſequens oratio.

Anteṗdicamentū 1.

Tria ſunt antepredicamenta in genere. definitio puta. diuiſio ⁊ regula. et ſeptem in ſpetie. puta tris definitiōes due diuiſiones. et due regule.

De his oīb⁹ nūc in ordinē dicē⁹. Primū aīpredicamentū eſt definitio eq̄uocoꝝ

Aequiuoca dicunt. quoꝝ nomen eſt cōmune ⁊ ratio ſubſtantie ſecundum illud nomen eſt diuerſa.

Nomē equiuocum

Et valꝫ ad cognoſcendū modūſignificādi ṗdicamentalē priuatiue vt ſciat nullum eq̄uocū inq̄ntū equiuocū eſſe in ṗnto: q2 nō habꝫ vnū modūſignificādi predicamentalē. ¶ Eſt aūt nomē equiuocū q̄d repſentat ſua ſcata diuerſis ꝯceptibus vel definitiōib⁹ totalibus ⁊ nō ſinonimis: ſic q̄d vnū vel aliq̄ ex eis vno cōceptu: et aliud vel alia alio ꝯceptu ⁊ nō om̄ia vnico ꝯceptu oīb⁹ cōicabili: vt nomen Canis. Nā ſcat aīalia latrabilia ꝯceptu corpis aīati ſenſitiui latrabilis: ſyd⁹ celeſte ꝯceptu ſyderis celeſtis: beluas marinas ꝯceptu belue marine. Jta q̄ꝫ vox Homo eſt equiuocū ad hominē viuū ⁊ pictum. Nam ex primaria intentione ipſam inſtituētis ad ſcandū ſcat oēs hoīes viuos ꝯceptu cōpoſiti ex materia ⁊ forma aīata rōnali: et ex intentiōe ſcd'aria ſiue ꝯſecutiua ſcat hoīes ſculptos: pictos: mortuos: ꝯceptu gerentis ſil'ia liniamenta homini viuo.

¶ Et eſt duplex: quoddā eſt equiuocum a caſu: alteꝝ a conſilio.

Aequiuocū eſt duplex

Casu

Aequiuo ... qꝺ repſen

¶ Aeque primo ⁊ principaliter: ſic vox Canis eſt equiuocum: ad animal latrabile: ſydus celeſte: beluam marinam.

¶ Quodā ordine: ſic ꝙ vnū primo ⁊ principaliter

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0034-7

Caput ij de predicamentis

Caput.i.de vniuerſalibus

cum a tat ſua alteꝝ ꝑ poſterius ⁊ minus principaliter ꝓpter ſimi
Ꞁ ſcata litudinem quaꝫ habet cum ſignificato principali:
⌊ Cōſilio ⌊ vox Homo ad hominē viuum:⁊ pictum.

Uocatᷣ autē alio noīe nomen equiuocū:aequiuocū aequiuocans:de quib⁹ aeq̄uocis aequiuocātibus ſi intelligitᷣ definitio ſenſus eſt. Aequiuoca aequiuocantia ſunt noīa quoꝝ quodq̧ repſentat ſua ſignificata pluribus ꝯceptibus:totalibus ⁊ nō ſinonimis. ¶ Preterea ſcias: quod res ſcate ꝑ nomen aequiuocum dicunᷣ aequiuoca aequiuocata: de quib⁹ ſi intelligitᷣ definitio ſenſus eſt Aequiuoca aequiuocata ſunt res ſcate ꝑ vnū nomen ſub diuerſis ꝯceptib⁹ totalibus et non ſinonimis. ¶ Quibus tandem colligunᷣ duo corrolaria. Corrolaria

¶ Aequiuoca ſunt duplicia:ſcꝫ equiuoca equiuocātia: ⁊ equiuoca aequocata. 1.

¶ Definitio aequiuocoꝝ dupl'r pōt exponi. Uno mō de ſignis ſiue de equiuocis aequiuocantibus. Aliomō de rebus ſiue de aequiuocis aequiuocatis. 2.

¶ Secundum antepredicamentum eſt definitio vniuocorum. Scđm ante ꝑdicamentū

Uniuoca dicuntur:quorum nomen eſt cōmune et ratio ſubſtantie ſecundū illud nomen eſt eadem

Et valet ad cognoſcendū modum ſcandi ꝑntalem poſitiue:vt ſciatᷣ omē vniuocum ⁊ ſolū tale eſſe in ꝑdicamento: quia habꝫ vnū modum ſcādi. ¶ Eſt aūt nomen vniuocū quod repreſentat ſuū ſcatū vel ſua ſcata vnico ꝯceptu (ſiue diffinitione) vt nomen Homo eſt vniuocū ad homīes viuos:q2 illos oēs ſcat vno ꝯceptu:ſcꝫ ꝯceptu cōpoſiti ex materia ⁊ forma aīata rōnali. Ita quoq̧ vocabulum Subſtātia eſt vniuocū ad creatore ⁊ ad creatura: q2 vnico ꝯceptu res illas ſcat: ſcꝫ ꝯceptu entis potentis ꝑ ſe ſubſiſtere ſine innitentia ad alterū. Et vocatᷣ alio nomīe vniuocū vniuocans.de quibus vniuocis ſi intelligitᷣ definitio ſenſus eſt. Uniuoca vniuocantia ſunt noīa quoꝝ quodq̧ repreſentat ſua ſcata vno ꝯceptu. ¶ Erit aūt facilior cognitu ſi mutatᷣ in numeꝝ ſingularem. Nomē vniuocum

¶ Nec te fugiat quod res ſcate ꝑ nomen vniuocū vocanᷣ vniuoca vniuocata: de quibus ſi intelligitᷣ definitio ſenſus eſt. Uniuoca vniuocata ſunt res ſcate ꝑ vnū nomen ſub vno conceptu. Corrolaria

¶ His tandem duo colligunᷣ Corrolaria.

¶ Uniuoca ſunt duplicia ; puta vniuoca vniuocantia: ⁊ vniuoca vniuocata. Poteſt autem vtrūq̧ membrū facile definiri ex paulo ante dictis. 1.

¶ Definitio vniuocoꝝ dupl'r pōt exponi. Uno mō de ſignis vel vniuocꝫ vniuocantibus: que expoſitio magis eſt ad ꝓpoſitū:q2 preſens cōſideratio principaliter eſt de ſignis. Alio modo de rebus ſiue vniuocis vniuocatis. 2.

¶ Si vero dubitant pueri de ſcatione alicui⁹ noīs an ſit vniuocū vel equiuocum ſint memores regule generalis ſuperi⁹ poſite: et diſquirāt cui in mente nomen illud ſubordinetᷣ: vel que ſit noīs illius definitio ꝑ quod facile cognoſcent vniuocū ne ſit an equiuocū. Nam ſi ſubordinatᷣ vni cōceptui (etiā ſi ſcata eius ſunt multa.) dicitᷣ vniuocū. Si v̇o ſubordinatᷣ diuerſis cōceptib⁹) etiam ſi res ſignificata ſit vna (dicitᷣ equiuocū. Uerbi grā.hoc nomē ens ſignificat vniuoce ⁊ vno ꝯceptu oīa entia mundi nō obſtante q̄d ſint diuerſa:et hoc nomē pater ſcat eq̄uoce ⁊ diuerſis ꝯceptib⁹ patrē cure ⁊ geniture nō obſtāte q̄d ſit vnus (homo.

¶ Tertium antepredicamentū eſt definitio denoīatiuoꝝ. Tertium aň ꝑdicamentū

Denominatiua dicuntur: quecunq̧ ab aliquo ſolo caſu differētia ſunt ⁊ ſecundū illud nomē habent appellatōeꝫ

Que valet ad cognoſcendū modum ſignificandi predicamentalem poſitiue. vt ſciat̄ qđ ꝯcretū ⁊ ſuum abſtractū ꝯnotatiuū eundem habeant modū ſignificandi et ſint in eodem p̄dicamento vt Album albedo ¶ Ubi ſcias: qđ illa noīa habent ſe vt ꝯcretū ⁊ abſtractū: que ꝯueniūt in principio (.i. in prima littera vel ſillaba) et differūt in fine (.i. in terminatiōe finali ſic ꝙ nō hn̄t vnā terminationē finalem) vt hō: humanitas: human⁹: deus: diuinus: deitas: albus: albedo. Quod aūt hoꝝ noīm ſit ꝯcretū: et quod abſtractū in hunc modum cognoſci poteſt.

Quid cōcretum
Quid abſtractū

Si
¶ Unū eſt ſubſtantiuū ⁊ alteꝝ adiectiuū. tunc adiectiuū eſt concretum et ſubſtantiuū eſt abſtractū vt Homo: human⁹: Albus albedo. Deus diuinus: vbi humanus: albus: diuinus: ſunt cōcreta: et homo: albedo: deus: ſunt abſtracta.
¶ Utrūqꝫ eſt ſubſtantiuū illud qđ habet plures ſillabas eſt abſtractū et qđ habet pauciores ſillabas eſt ꝯcretū vt homo. humanitas. Deus deitas. Animal. animalitas. vbi hec noīa homo. deus. animal. ſunt cōcreta. et deitas. animalitas. humanitas. ſunt abſtracta.

Denoīatiuorū .4. modi plurimū vtiles

Quo ſequit̄: qđ idem nomē reſpectu diuerſoꝝ poteſt dici ꝯcretū ⁊ abſtractum vt vocabulū homo reſpectu illius nois humanitas eſt ꝯcretū: et reſpectu hui⁹ nois hūan⁹ eſt abſtractū. ¶ Sūt aūt abſtractoꝝ ⁊ ꝯcretoꝝ q̄tuor mōi vł gn̄a.
1. ¶ Quādo ꝯcretū ſupponit ꝓ aliqua re ꝓ qua nō poteſt ſupponere abſtractū.

Jd quod multipliciter ꝯtigit Nam quādoqꝫ abſtractū ſupponit pro

¶ Forma accn̄tali realiter inherente alicui ſubiecto ⁊ concretum ꝓ illius forme ſubiecto. vt Albū albedo. Sciens ſcia ⁊c̄. Quādoqꝫ ediuerſo vt Jgnis igneus. Homo humanus. Nam calor igneus eſt non ignis: et ſcientia eſt humana nō homo.
¶ Toto cōpoſito ⁊ concretū ꝓ altera illius parte eſſentiali vt homo humanus. Anima humana eſt nō homo. Quādoqꝫ ediuerſo vt Anima animatū. homo enī animat⁹ eſt nō anima.
¶ Cauſa ⁊ ꝯcretū ꝓ effectu vt homo hūan⁹ Deus diuin⁹ dicim⁹ enī opus aliqđ humanū vel diuinūqꝫ non hoiez vel deū
¶ Significato et ꝯcretū ꝓ ſigno vt Eſſentia Eſſentiale Sic enim dicimus ly Rationale eſſe drīam eſſentialem homīs nō qđ ſit eſſentia hoīs ſed ſignū alterius ꝑtis ſue eſſentie.
¶ Loco ⁊ cōcreto ꝓ locato vt Germanus Germania Gallus Gallia Francus Francia Mobile motus localis ⁊c̄ꝭ.

Horum vnum non poteſt vere ⁊ affirmatiue predicari de alio. vt hec eſt falſa. Album eſt albedo.
¶ Quando abſtractū ſupponit ꝓ multis ſimul ſumptis ⁊ ꝯcretū ꝓ vno illorū
2. pluriū vt Plebs. plebeus. Numerus. numeratus. Nam abſtractū plebs ſupponit ꝓ multis homib⁹ ſimul ſumpt̄ꝫ: et ꝯcretū Plebeus ꝓ vno illoꝝ: quilibꝫ enim mortaliū poteſt dici plebeus. Hoꝝ vnum in numero ſingulari non poteſt de alio vere ⁊ affirmatiue p̄dicari: ſed in nūero plurali. vt Plebei ſunt plebs
3. ¶ Quando ꝯcretū ⁊ abſtractū ſunt noīa ſinonima: ſic quod ſignificāt eq̄ m̄lta et eodē modo vt Homo. humanitas. Deus. deitas. Pater. paternitas. Potens. potentia. Figura. figuratū. Jn his ꝯcretū vere p̄dicat̄ de abſtracto ⁊ ediuerſo ⁊ de quocūqꝫ vnū eoꝝ vere affirmat̄ vel negat̄ de eodem ⁊ reliquum.
4. ¶ Quando abſtractū ponit̄ ꝓ cōplexo non habente vim nois (.i. non potente grāmatice reddere ſuppoſitū verbo) ꝓ quo nō ponit̄ concretū Uel abſtractū in ſua ſignificatione includit aliquod ſincathegorema quod non includitur in concreto. Exemplū primi. vt Motus. mobile. quando abſtractū motus ponit̄

ꝓ hoc complexo. Tunc aliq̄d dicit͛ moueri. vel iſto Illud dicit͛ moueri. Exem
plum ſcdi. Quantū: quantitas: quādo in abſtracto quātitas includit͛ ſincathe
gorema neceſſario vel ꝑ ſe. ſic qd valet: Per ſe quantū vel neceſſario quantum.
¶ Ubi ſciendum Idem ꝯcretū ſepe equiuocari et eſſe in diuerſis modis. Uerbi
gratia. Animatū qn̄qꝫ ſupponit ꝓ pte ſiue ſubiecto: valēs: res hn̄s animā ſibi
inherentē: q̄ in ſenſu dicim⁹ corpus animatū. Qn̄qꝫ ꝓ toto cōpoſito: valēs: res
habens in ſe animā velut alterā partē eſſentialē: qua in ſignificatiōe dicim⁹ ho
minē eſſe animatū. Sic ſuo modo humanū qn̄qꝫ valet. i. res exiſtens in homie
vel inherens homini. Sic ſcientiā humanā dicim⁹. Qn̄qꝫ. i. altera ps eſſentialꝭ
hominis. ita animā homis humanā vocam⁹ Nōnunqꝫ idē q̄d opus humanū
ſiue factū ab hoīe: quo ſenſu pctm̄ humanū dicim⁹. Ita quoqꝫ Silr̄itudo nō-
nunqꝫ valet. i. duo ſilr̄ia: qn̄qꝫ. i. alterꝝ ſimiliū: qn̄qꝫ. i. qualitas ſm̄ quā aliq̄ dicū
tur ſilr̄ia: qn̄qꝫ. i. Tūc aliqua dicunt͛ ſilr̄ia. vel illa dicunt͛ ſilr̄ia Simili ibi bene de
hoc nomen Motus. Item priuatio ⁊ alijs innumeris.

¶ Inſuꝑ ſolent dubitare dialectici Utrū ſola cōcreta ſint denoīatiua an ſimul
abſtracta: ad quod reſpondeas quod vſu cōmuni logicoꝝ. ſola concreta ſunt
denominatiua ⁊ ꝓprie illa que ꝯnotant formas inherentes ſuis ſubiectis acci-
dentaliter vt Album Nigrum Calidum Frigidum.

¶ Quibus tandem colligunt͛ due conditiōes requiſite ad denoīatiuū (ſaltem — Conditiōes duerequiſite ad denominatiuum
vocale vel ſcriptum) proprie dictum.

¶ Una ex parte vocis. quod cōueniat cum ſuo abſtracto in principio ⁊ differat
ab eo in fine vt Albus albedo.

¶ Altera ex parte ſignificationis. quod ꝯnotet formā accidentaliter inherentē — 1.
illi ꝓ quo ſupponit. — 2.

¶ His colligunt͛ triplicia denominatiua. Uoce tm̄. Significatione tm̄. Uoce — Triplicia denomiatiua.
et ſignificatione ſimul.

¶ Uoce tantū. ſunt quibus ſolum cōuenit ꝯditio vocis (.i. que nihil ꝯnotant et — 1.
quodqꝫ differt a ſuo abſtracto ſola finali terminatiōe) vt Homo Deus Ani-
mal. Et vocant͛ denominatiua ſecundum quid.

¶ Significatiōe tm̄. quibus ſolū conuenit conditio ſignificatiōis (.i. que acci- — 2.
dentaliter ꝯnotāt. ſed nullum eoꝝ ꝯuenit cum ſuo abſtracto in principio ⁊ dif-
fert ab eo in fine: aut quia abſtractis eoꝝ non ſunt noīa impoſita (vt Curſor
pugillator: qn̄ ſunt in ſcda ſpetie qualitatis. ſic em̄ carent ꝓprijs abſtractis)
aut ſub diuerſitate vocis ſunt ipſis impoſita. vt Studioſus: cuius abſtractuꝫ
eſt virtus.

¶ Uoce ⁊ ſignificatiōe ſimul: quib⁹ ꝯueniūt ambe ꝯditiones — 3.
(.i. quorūquodqꝫ differt a ſuo abſtracto in fine ſolū ⁊ ꝯnotat illud accidentalit͛
ꝓ quo ſuū abſtractum ſupponit principaliter. vt Albus Niger Calidum Fri-
gidū Hec ceterꝭ ſunt nobis notiora ⁊ definiunt͛ apd Ariſtotelē ſupiori definitiōe
Denominatiua dicunt͛ ⁊c. Eſt itaqꝫ ſenſus vel effectus definitionis. — Diffinitiōis ſuprapoſite explanatio.

Denominatiua voce ⁊ ſignificatiōe ſiml̄ ſunt ꝯcreta. quoꝝ quodqꝫ differt a ſuo
abſtracto ſola finali terminatiōe. ⁊ ꝯnotat illud accidentaliter ꝓ quo ſuū ab-
ſtractū ſupponit principaliter (.i. ſignificat illud in obliquo quod abſtractum
ſignificat in recto) vt Album Nigrum.

¶ Quartum antepredicamentū eſt diuiſio dicibiliū ſiue ſignorum. — Quartū anꝑdicamētuꝫ

Eorum que dicuntur: quedam dicūtur cum complexio- ne: alia ſine complexione.

Id eſt ſignoꝝ ꝓpoſitionaliū alia ſunt cōplexa (vt Homo eſt anial Alb⁹ hō.)
Alia ſunt incōplexa (vt Homo Anial) de mēbris illius diuiſiōis copioſi⁹ dixi-

muſin exordio libri.

¶ Hoc antepredicamentū valet ad modū predicādi ſignoꝝ incomplexoꝝ ꝛ cō plexorū. vt ſciamus quod ſolum ſignū incomplexū eſt in predicamento. Nam ſignū complexū non habet vnū modum predicādi p̄dicamentalē vt alb⁹ hō.

Decimūquītum antepredicamētum.

¶ Quintū antepredicamentū eſt diuiſio ſignoꝝ incomplexoꝝ: que valet ad cognoſcendū varium modum predicandi ſignoꝝ incomplexoꝝ. Ubi ſcias quod ſigna incomplexa ſunt multiplicia.

Quedā ſunt
- Communia / Singularia — que ſola ꝛ oīa (ſiue abſoluta fuerint ſiue ꝯnotatiua) de ſubiecto
  - ¶ dicunt .i. predicant eſſentialiter de ſuo inferiori.
  - ¶ Nō dicunt .i. nō p̄dicant eſſentialiter de inferiori.
- Abſoluta / Cōnotatiua — q̄ ſola ꝛ oīa (ſiue cōīa fuerit ſiue ſingl'aria) ī ſubictō
  - ¶ nō ſunt .i. nō p̄dicant accidentaliter ꝛ denoīatiue.
  - ¶ ſunt .i. predicant accidētaliter ꝛ denominatiue.

Unde
- ¶ Dici de ſubiecto. eſt p̄dicari de aliquo eſſentialiter ſibi inferiori Jd qđ ꝯuenit ſolis ꝛ omib⁹ terminis cōibus abſolutis ꝛ ꝯnotatiuis.
- ¶ Eſſe in ſubiecto. eſt predicari de aliquo accidentaliter ꝛ denoīatiue. Jd quod ꝯuenit ſolis ꝛ omibus terminis conotatiuis cōmunibus et ſingularibus.

Quibus colligunt quatuor mēbra. ſiue quadrimēbris partitio ſignoꝝ incomplexorū. Nam quedā ſunt Abſoluta quedā Connotatiua. Et tam horum quā illorum quedam ſunt cōmunia: quedam ſingularia.

Hanc diuiſionē antepredicamentalem phus innuit his verbis.

.i. ſignorū incōplexoꝝ .i. quedā non p̄ntur accītalit ꝛ denoīatiue.

Eorū que ſine cōplexione dicuntur. alia in ſubiecto non

.i. predicant de eſſentialit inferiori .i. termi cōes abſoluti. vt hō: aī: equ⁹.

ſunt ſed de ſubiecto dicuntur. vt vniuerſales ſubſtantie.

.i. q̄dā nō p̄dicant accītalit ꝛ denoīatiue. .i. neqꝫ p̄dicant de aliq̄ eēnalit iferiori

Alia neqꝫ in ſubiecto ſunt neqꝫ de ſubiecto dicūtur. vt ſin

.i. t'mi p̄res abſoluti. vt Joānes petr⁹ .i. q̄daꝫ p̄dicant de aliq̄ eēnalit iferiori

gulares ſubſtantie. Alia de ſubiecto dicuntur et in ſubie

.i. etiā p̄dicāt accītalit ꝛ denominatiue .i. t'mi cōes ꝯnotati vt albū: nigrū: .i. q̄dā p̄dicāt accītalit ꝛ denominatiue

cto ſunt. vt cōmunia accidentia Alia in ſubiecto ſunt et

.i. nō p̄dicant de eēnalit inferiori .i. t'mi p̄res ꝯnotati vt hoc albū: hoc nigꝝ

non dicuntur de ſubiecto. vt indiuidua accidentium.

Decimūſextū antepredicamentum

¶ Sextum antepredicamentū eſt. prima regula antepredicamentalis.

Quando alterum de altero predicat vt de ſubiecto quecunqꝫ de eo qđ predicat dicunt oīa de ſubiecto dicunt.

Cuius ſenſus eſt: datis multis termis vel ſignis incomplexis eiuſdē modi ſignificādi predicamētalis. qui ſe habēt ſecūdum inferius ꝛ ſuperius (vt homo animal. corpuſanimatū. corpus. ſubſtantia.) tūc quicūqꝫ inter eos eſt ſuperior reſpectu alicuius habentis alium vel alios eſſentialiter inferiores. ille etiā eſt ſuperior reſpectu oīm illorum inferiorum. et qui eſt inferior reſpectu alicuius habentis alium vel alios eſſentialiter ſuperiores. eſt inferior reſpectu omniū illoꝝ

Caput. ij. de predicamētis.

ſuperiorum Uerbi gratia. ille terminus ſubſtātia eſt ſuperior ad hunc terminū corpus. qui habet ſub ſe eſſentialiter hos terminos. corpuſanimatū. animal: homo: ad quos oēs ille terminus ſubſtātia eſt ſupior. Et rurſus ille terminꝰ homo eſt inferior ad hunc terminū animal: cui eſſentialiter ſunt ſupiores hij termini Corpuſanimatū: corpus: ſubā: ad quos oēs terminꝰ homo eſt inferior. Hoc ab alijs ſic dicit. Quicquid eſt ſuperius ſuperiori eſt ſuperius inferiori: et quicquid eſt inferius inferiori eſt inferius ſuperiori.

¶ Septimū antepredicamentū eſt ſecunda regula antepredicamentalis. **Septimum antepredicamentum.**

Diuerſorum generum et non ſubalternatim poſitorum diuerſe ſunt ſpeties et differentie.

Cuius ſenſus eſt. Idem terminus nō poteſt eſſe ſpēs vel differētia eſſentialis diuerſoꝝ generum nō poſitoꝝ ſubalternatim (.i. quorū vnuz nō ponit ſub alio nec vtrūqꝫ ſub vno tertio: qualia ſunt genera diuerſoꝝ p̄dicamētoꝝ) Hoc eſt: Idem terminꝰ nō poteſt eſſe diuiſim in diuerſis predicamētis. vel ordinari ſub diuerſis generaliſſimis. Cuiꝰ ratio eſt. qr vnius termini vnus eſt modusſignificandi ⁊ diuerſoꝝ predicamētoꝝ diſtincti ſunt modiſignificandi: ergo ⁊c.

Dicit

Idem terminus: qr vna vox ſecundū diuerſos ↄceptus vel modosſignificādi poteſt poni in pluribꝰ predicamētꝫ. vt vocabulū Corpus ſcans abſolute compoſitū ex materia ⁊ forma eſt in p̄dicamēto ſubē: ⁊ ↄnotās trinā dimenſionē eſt in predicamēto q̄ntitatꝫ: ⁊ vtroqꝫ mō eſt vna vox vel dictio ꝓpt identitatē lraꝝ ⁊ ſyllabaꝝ (. id q̄d ſufficit ad vnitatē vocis vel dictionis) ſed nō eſt idem terminus. qr ſub diuerſis modiſignificandi ſcat. ⁊ ad vnitatē termini requirit vnitas modiſignificandi.

Diuiſim (.i. quod ſit in quolibꝫ eoꝝ ſeparatim ⁊ ſeorſum) quia multi voſunt q᷑ idē terminꝰ poſſit eſſe in pluribꝰ p̄dicamētꝫ ↄiūctim ſic q᷑ in nullo eoꝝ ſeparatim. vt hec v̄ba Ceno. prandeo. ſūt in p̄dicamēto actiōis ⁊ qn̄

Quo tādem patꝫ quod hec regula valꝫ ad ſegregandum terminos vnius p̄dicamenti a terminis alterius predicamēti: et ſic ad ordinādum terminos diuerſorum predicamētoꝝ ſub diſtinctis generaliſſimis.

¶ Poſt hec determinat de poſtpredicamētꝫ: quo clarius intelligant veroꝝ p̄dicamētoꝝ ꝓprietates. Sunt aūt poſtpredicamēta. cōiter vſitata quinqꝫ nūero. **Poſtpredicamenta. 5.**

¶ Genera oppōnis: que valēt ad cognoſcēdum ↄtrarietatē terminoꝝ ⁊ rerum. **1.**

¶ Modi prioritatꝫ: ad q̄s reducunt modi poſterioritatꝫ: et valent ad cognoſcēdos modos ſimultatis. quia oppoſita iuxta ſe poſita magꝫ eluceſcūt. Item ad intelligendas ſequētes orōnes. Colora ſunt priora Uīa ſunt priora ſpeciebus. **2.** **3.**

¶ Modi ſimultatꝫ: qui valent ad intelligendū hanc ꝓprietatem. Relatiua ſunt ſimul natura.

¶ Speties motus: ad quas reducunt ſpēs quietis: quaꝝ noticia vtilis eſt ad cognoſcenda vulgataꝫ ꝓprietatē. Suſcipe magis ⁊ minꝰ. Item illā. Maxime ꝓprium eſt ſubē ſcḋm ſui mutationē eſſe ſuſceptiuū ↄtrariorum. **4.**

¶ Modi habendi: ad quos reducunt modi carentie vel priuatiōis. Horum cognitio valet vt ſciat quo modo vnūquodqꝫ predicamentoꝝ habeat vel nō habeat ↄtrarium. Item: qua in ſignificatione habitus ſit vnū genus generaliſſimū et ſpeties qualitatis. **5.**

¶ Sunt itaqꝫ quinqꝫ termini non ſynonimi: ad ſe irreducibiles: quibus ſcant fere oīa que valent ⁊ neceſſaria ſunt ad cognoſcēda predicamēta a poſteriori ſiue illoꝝ ꝓprietates. Quo in ſenſu recipiat ſequens oratio.

Quinqꝫ ſunt poſtp̄dicamenta: ſcꝫ oppoſitō: prioritas: ſi

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0039-8

multas: motus: habere. Que notant hoc verſiculo.
Op: primo: ſimul ha: tot ſunt poſtpredicamenta.

De primo poſtpredicamento

De his omibus in ordinē dicemus. Et principio de oppoſitione tanquā de cōmuniſſimoꝝ potiſſimo. Quia aūt hoc in loco principaliter determiat de oppōne terminoꝝ: ſcias ꝙ illi termi opponunt vel ſunt oppoſiti: qui ſunt eiuſdē generis pdicamētal' nec pnt ſimul ꝛ copulatiue mediāte hac copula eſt. verificari de eodē termino ſingulari reſpectu eiuſdē ꝛ in eodē genere cauſe. vt albū nigrū. pater filius.

Qui termini oppoſiti et ꝗt duplices

¶ Et ſunt quadruplices. Nam aliꝗ opponunt. Relatiue. Aliꝗ Cōtrarie. Aliꝗ priuatiue. Aliꝗ ꝯtradictorie. ¶ Quo aūt modo quilibꝫ termini oppoſiti opponant in hunc modum cognoſci poteſt.

Oēs termini oppoſiti aut
- Ambo ſunt poſitiui et
  - ¶ Reſpectiui. vt pater fili9 Sic opponunt relatiue
  - ¶ Abſoluti a reſpectu: ꝯnotātes certas ꝛ determinatas qualitates ꝯtrarias (.i. nō potentes ineſſe eidē ſimul ꝛ ſemel ſed ſucceſſiue) vt album nigrū: dulce amarum. Sic opponunt ꝯtrarie.
- Alt includit negationem.
  - ¶ Priuantē. vt iuſtus iniuſtus. cecus videns. diues pauper. Sic opponunt priuatiue.
  - ¶ Negantem vel infinitantē. vt homo nō homo. Sic opponunt Contradictorie.

¶ Ad quoꝝ maiorē intelligentiā animaduertendum eſt quis dicat termin9 poſitiuus. Quid negatio. Quis terminus reſpectiuus. Quis abſolutus: ꝛ quis cōnotet certam ꝛ determinatā qualitatem.

Quis ꝉmin9 poſitiuus

¶ Terminus poſitiu9 eſt. qui nihil ſignificat negatiue: ſic ꝗd in diffinitione ꝗd nois ipſius nulla ponit negatio vel aliquid illi equiualēs. vt album. nigrum. dulce. homo. anial. Nam albū ſignificat aliquid informatū albedine. Homo autē ſignificat compoſitū ex corpore ꝛ anima rōnali. In quib9 definitiōib9 nll'a (ponit negatio.

Quid negatio ꝛ quottuplex

¶ Negatio eſt aduerbiū negandi vel aliquid equiualens aut dictio ipſum includens. Et ſolet ſumi trifariam.

1. ¶ Priuanter. qn̄ denotat ꝯnotatū termini cui addit nō ꝯuenire rei ꝓ qua ſupponit. ſed illi ꝯuenire poſſe. vt Iniuſtus. qn̄ valet: aliquod qd non eſt iuſtū (vt homo malus) et aptū eſt eſſe iuſtum. negatio ſumit priuanter. Sic ſolum negat terminū cui immediate adiungit: nec ſimpl'r ꝛ omnino: ſed aliquid poſitiue ſignificat. Et in ſolis terminis ꝯnotatiuis ſic ſumit. in quib9 frequētius includitur quā exprimitur.

2. ¶ Infinitāter. qn̄ negat ſignificatū termini ſibi additi ꝛ ponit ꝗdlibꝫ aliud ab eo (.i. aggregatū ex tali termino ꝛ negatione cui addit ſignificat nullā eaꝝ rex que talis terminus ſeurſum prius ſignificabat. ſed quālibꝫ aliam rem.) vt iniuſtus: quādo valet aliquid exiſtens non iuſtū quodcūqꝫ ſit illud. Quo patꝫ ꝙ negatio hoc modo ſumpta nō pure ꝛ ſimpl'r negat ſed aliquid ponit ꝛ poſitiue ſignificat niſi ſuus terminus finitus fuiſſet tranſcēdens ꝛ ſignificaſſet omnē rem mūdi (vt nō ens) tunc enī nihil ſignificaret Quo ſequit. ꝙ diſiunctū ex termino finito ꝛ ſuo infinito (vt Ens vel nō ens. Chimera vel Nō chimera homo Non homo ꝛc.) ſignificat oīe ens mundi: quia quod vnus eoꝝ non ſignificat illud alter. Unde quāto terminus finitus fuerit generalioꝛ tanto infinitus ſpecialioꝛ. ꝛ ediuerſo. Et ſi finitus fuerit trāſcendens (.i. ſignificans oēm rem mūdi) infinitus erit fictus (.i. nihil ſignificans) ꝛ ediuerſo.

3. ¶ Neganter. qn̄ deſtruit totum quod ſequit in eadem ꝓpoſitione in quod fertur. et oppoſitū inducit: nihil poſitiue ſignificādo. vt ſi iniuſtus valꝫ. nō exiſtēs.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0040-0

iniuſtum. Negatio incluſa in hoc nomine ſumit negãter. ⁊ iniuſtum nihil eſt (.i. nihil poſitiue ꝑ ipſum ſignificat.

Omnes hee vſurpatiões negationis ſatis pateſcent ex quid nois terminoꝝ qđ a neſciente ꝑquirat. quẽadmodum oſtenſum eſt in hoc noie iniuſtum.

¶ Ad maiorẽ declaratiõnẽ illius quod dicit in deſcriptiõe negationis negãter tente. Quod ſequit in eadẽ ꝓpõne in quod fert. ſciẽduz. quod nulla negatio habet vim in terminũ alterius ꝓpõnis ſed cuiuſqꝫ negationis vis terminat in eadem ꝓpõne quã ponit. in hunc modum.

Que cuiuſqꝫ negationis vis

Negatio
- ¶ Nomialis (vt nullꝰ nemo neuter nihil.)
- ¶ Aduerbialis (vt non.)

Quãdo nõ impedit negat totũ ꝙ ſequit in eadẽ ꝓpõne.
- ¶ Cathegorica ſolũ. vt Nullus homo eſt animal. et deꝰ eſt: cõiunctio ⁊ nõ negat.
- ¶ Hypotetica. vt Nõ homo eſt anial ⁊ deus eſt. etiaz negatur cõiunctio et.

Utraqꝫ aũt haꝝ impedit a ſua virtute
- Primo. ꝑ acceſſum alterius negatiõis. quia negationes de numero pari late ſuꝑ eũdem terminũ ſeſe impediũt ⁊ relinquunt eum affirmatum. vt Non nullus homo currit. vbi verbum affirmat.
- Scđo qñ reſtrigit (ſiue reſtrictiue) ſumit) Qđ ꝯtigit negatõi
  - Nominali quoties claudit inter partes extremi diuerſorum caſuũ ⁊ coheret obliquo. qm̃ tunc ſolũ negat terminum imediate ſibi additũ. vt videns nullũ colorem eſt cecum. vbi ſolus obliquus colorẽ negat.
  - Aduerbiali dupl'r
    - ¶ Primo qñ ipſi addit relatiuũ qui. que. vel quod. quia tunc ſolum negat terminũ immediate ſibi additũ. vt Homo qui non currit mouet. vbi ſolũ negat vbũ currit.
    - ¶ Scđo qñ claudit inter ꝑtes ꝓpõnis cathegorice. ſic eni ſolũ negat qđ ſecũ ponit in eadez cathegorica nec vltra. vt Homo non eſt aſinus ⁊ deus eſt. vbi cõiunctio et non negat nec aliquid quod ſequit.

Qua lege uis negatio impedit

¶ Terminus reſpectiuus eſt qui ex ſuo mõ ſignificãdi vere ⁊ ꝓprie põt predicari de ſe ipſo cum hoc addito ad aliqđ: et manẽtibus rebus per ipſum ſignificatis nequit vere negari de illo ꝓ quo ſupponit vt dñs eſt terminus relatiuus qr vere ⁊ ꝓprie dicit dñs eſt ad aliquid dñs. puta ad ſeruũ. Pater eſt ad aliqđ pater. puta ad filiũ. Idem eſt ad aliquid idem: puta ad ſeipſum ⁊ manẽtibꝰ hominibus iſtis qui ſunt pater ⁊ filius ſemꝑ de eis verificabunt illa nomia ⁊cũs. qualiter non eſt de agente ⁊ paſſio: habitu ⁊ habituato ⁊ terminis. poſteriorũ ſex p̄dicamentoꝝ q̃ dicunt quidẽ ſignificare reſpectũ ſed extriſecũ ⁊ inſufficientẽ

Quis terminus reſpectiuus

¶ Terminus abſolutus a reſpectu ex oppoſito definit. vt homo. album. bicubicum ſunt termini abſoluti. quia nullus illoꝝ terminoꝝ ex ſuo mõ ſ̄ cãdi põt vere ⁊ ꝓprie de ſe predicari cũ hoc addito ad aliquid. Nulla enim illaꝝ eſt propria. homo eſt ad aliquid homo. albũ eſt ad aliquid albuz. bicubicũ eſt ad aliquid bicubicũ. quia aliquid poſſet dici homo album vel bicubicũ ſi nihil p̄ter ipſum eſſz. Rememorato itaqꝫ quodã a principio huius capitis dicto: colligit ꝙ terminꝰ dicit abſolutus dupliciter. Uno mõ a ꝯnotatiõe. et ſic prius diffiniebatur. Alio mõ a reſpectu. ⁊ hoc modo nunc diffinitus eſt.

Terminꝰ abſolutus a reſpectu

Terminꝰ dr̃ abſolutꝰ dupliciter 1. 2.

¶ Ille terminꝰ dicit ꝯnotare certã ⁊ determinatã qualitatẽ. qui ſic ꝯnotat aliqꝫ qualitatẽ inherentẽ rei ꝓ qua ſupponit quod nõ põt indifferẽter ꝯnotare quãlibz aliã. vt albũ detiate cõnotat albedinẽ. Nigrũ nigredinẽ. Sic aũt nõ eſt de

Quid ſit ꝯnotare certã et detiatã q̃litatem

bis nominibus. bicubicum. tricubicum. ſimile. equale. que licet poſſint ꝯnotare q̄litatē aliquā (puta albedinē.) nō tñ deriuāte illā. q2 quālibȝ aliā ꝯnotare pñt.
¶ Inter oēs dictos modos oppoſitos ſolū vn⁹ ꝯuenit reb⁹. ſ. ꝯrietas. res eñi nō alit̄ quā ꝯrie opponunt̄ ⁊ maxīe he q̄ naturalit̄ nō pñt ineſſe eidē ſm eandē ꝑtem. vt ſunt qualitates ſenſibiles vno ſenſu. q̄ꝝ grad⁹ ſit̄ collati excedūt nūeꝝ denariū (.i. ſunt plures quā decem) vt albedo ſeptē graduū ⁊ nigredo octo graduum. vel caliditas ſex graduū. et frigiditas quinq̄ȝ graduū.
In hoc ſenſu recipiantur ea que ſequuntur

Primū poſtpredicamentū eſt oppoſitio. Opponuntur aūt alia cōtrarie: vt album nigrū. Alia relatiue: vt pater filius. Alia priuatiue: vt videns cecum. Alia cōtradictorie vt homo non homo.

De. 2. poſt ꝑdicamēto. quinq̄ȝ mōi prioritatis. ¶ Pro ſecūdo poſtpredicamento notādum eſt. q̄d Ariſtoteles in libro predicamentorū quinq̄ȝ ponit modos prioritatis. Nam vnū dicit̄ prius alio.
¶ Tempore vł duratiōe: q̄d aliud ꝑceſſit tp̄e. Sic ſenex dicit̄ prior puero ⁊ flos fructu. Hic modus ſcd̄m Ariſtotelem eſt propriiſſimus.
1. ¶ Natura ſiue cōmunitate. quod eſt cōmunius et generalius alio. Sic ſuꝑius
2. eſt prius ſuo inferiori: et genera ſunt priora ſpetiebus.
3. ¶ Ordine: cuius noticia vtilis eſt ad adquirendā ꝑfectam cognitionē alterius. Sic vetus ars eſt prior noua logica: ⁊ in arte Grāmatica littere ſunt priores ſyllabis. ſyllabe dictionibus. et dictiones orationibus.
4. ¶ Honore: quod eſt dignius ⁊ ꝑfecti⁹ alio. Sic ſubſtātia eſt prior accñte: ⁊ ꝓlati in ordinibus dicunt̄ priores. Hic modus eſt alieniſſimus.
5. ¶ Cauſaliter: quod eſt cauſa alterius vt ſit vel fiat (.i. ſine quo alteꝝ eſſe vel ꝓduci nō poteſt.) Sic deus eſt prior mundo et oñib⁹ creatis. Sol item radiis ſuis. Omnes hii modi ꝯueniunt rebus dēpto ſecūdo. qui cōuenit ſolis ſignis. Et notantur his verſiculis.

Tempore: Natura: ſimul ordine dic ⁊ honore.
Cauſa cauſato dicitur eſſe prior. Vel ſic. Senex ſuperior: ordo: venerabile: cauſa.

Primū verſum quidam ſic ponunt Tempore cōmune ⁊c.

De. 3. poſtꝑdicamento. Tres modi ſimultatis. ¶ Pro tertio poſtpredicamento ſciendū. q̄ Ariſtoteles in poſtpredicamentis tris enumerat modos ſimultatis. Dicuntur eñi aliqua ſimul
¶ Tempore que exiſtunt eodeȝ tp̄e ſic q̄d qñ vnum eſt reliquū eſt. Sic ſol et radius eius dicunt̄ ſimul tp̄e. Hic modus opponit̄ primo modo prioritatis.
1. ¶ Natura ſiue ſecundū ꝯuerſiuā conſequentiā. que mutuo ſe inferūt in ꝯña ſub
2. ſiſtendi (.i. formata ꝑ ꝓpōnes de eſt ſecundo adiacente) vt pater filius. Et hic modus opponit̄ ſecundo modo prioritatis.
3. ¶ Diuiſione ſeu predicatione. vt differentie ex oppoſito diuidentes aliquod genus. vel ſpēs illis ꝯſtitute. Nam de illis ꝑdicat̄ genus eque primo ⁊ principalit̄ vt Rōnale. Irrōnale. Homo. Aſin⁹. Equus. ſunt ſimul ſub aïali. Inter hos modos primus eſt realis ⁊ ꝯuenit rebus. alii vero duo ſunt logici ⁊ cōueniunt ſolis ſignis. Et notant̄ his verſibus

Tempore dico ſimul quorum generatio nunc eſt
Que conuertunt̄ dicimus eſſe ſimul.
Sunt que ſimul ſpeties genus vnum condiuidentes

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0042-1

Caput. ij. de predicamentis

¶ Pro quarto poſtpredicamēto. animaduertendū. q̄d motus (cōiter ſumpto vocabulo) ſex ſunt ſpēs ſcʒ Generatio. Corruptio. Augmentatio. Diminutio. Alteratio. et loci mutatio. que notanꝭ his verſiculis Corrūpit generat. augmētat. diminuitq̄ʒ. Alterat ꝛ mutat ſunt hee ſpecies motionis. Quod dictum eſt. Omnes modi quibus aliquid dicitꝭ moueri (.i. aliter ſe modo habere q̄ʒ inmediate ante hoc) ſignificanꝭ dictis ſex terminis ſpecifice diſtinctis.

De. 4. poſtpdicamēto. Que ꝛ quot ſpēs motus

¶ eſt / ¶ nō eſt — et inmediate an̄ hoc — non fuit: et ſic dicitur generari / fuit: et ſic dicitur corrumpi

¶ Eſt aliquantū (ſiue aliquantū locuʒ occupat) et inmediate ante hoc fuit — ¶ Minus (vel minorem locum occupauit) ꝛ ſic dicitur augmentari. vt aqua quando bulit. vel ſpongea quādo impletꝭ aqua. ¶ Maius (vel maiorem locum occupauit) ſic dicitur diminui. vt aqua qunado congelatꝭ. vel ſpōgea quando explicatꝭ aqua.

Nā om̄e q̄d mouetur ſiue mutatur dicitꝭ moueri ex eo q̄ vel nūc

¶ Eſt ſub vna q̄litate et inmediate an̄ hoc fuit ſub alia q̄litate: vel ſub pluribus aut pautiorib⁹ gradibus eiuſdē q̄litatʒ: et tunc dicitꝭ alterari. ¶ Et q̄n inmediate an̄ hoc fuit ſub — ¶ Paucioribus eiuſdem ſpēi. dicitur intēdi ſubiectiue. et ipſa q̄litas formaliter ſiue cōſtitutiue. ¶ Plurib⁹ eiuſdem ſpeciei. dicitur remitti ſubiectiue. et ipſa qualitas formaliter ſiue conſtitutiue.

Uerbi grā. ſi in aqua nūc eſt vnus gradus caliditatʒ ꝛ ꝯtinuo poſt ħ duo et ſic deinceps dicitꝭ ipſa aqua alterari et intendi ſubiectiue. caliditas vero ſic adquiſita in aqua ꝑ partem poſt partē dicitꝭ intendi formaliter ſiue conſtitutiue. Ex aduerſo vero eſt de remiſſione.

¶ Eſt in aliq̄ loco ꝛ inmediate an̄ hoc nō fuit in eo ita q̄ cōtinue ſit in in alio ꝛ alio loco etiā ſi loc⁹ eſſʒ ſimpl'r imobilꝭ ꝛ ſic dr̄ moueri localiꝭ

In hoc ſenſu recipiantur definitiones ſpecierum motus.

Generatio eſt ꝓceſſus de nō eſſe ad eſſe. Corruptio eſt ꝓceſſus de eſſe ad nō eſſe. Augmentatio eſt p̄exiſtentis q̄ntitatis maioratio. Diminutio eſt p̄exiſtentis q̄ntitatis minoratio. Alteratio eſt p̄exiſtētis q̄litatis mutatio. vel eiuſdē intenſio aut remiſſio. Intenſio eſt pluriū graduū qualitatis eiuſdeʒ ſpēi preciſe in eadē parte ſubiecti penetratiua vnio. Remiſſio eſt alicui⁹ gradus q̄litatis q̄ pri⁹ erat alteri penetratiue vnita in eadē parte ſubiecti corruptio. Loci mutatio eſt alicui⁹ de vno loco i aliū trāſlatio

¶ Pro vltimo poſtpredicamēto Notādum eſt quod ſeptē ſunt modi habendi cōmuniores ꝛ magis vſitati: qui memoranꝭ his verſiculis. Qualia vel quanta corporis iacentia. membrū. Uinum vel agros vxorem fertur habere.

De. 5. poſtpdicamento.

1. Qualitatē. vt albedinem vel nigredinem. ſcientiam aut virtutem. — ꝓpter quod verificatꝭ de ipſo t̄min⁹ pdicamēti — qualitatis
2. Quantitatē. vt longitudinē. latitudinē aut ꝓfunditatē tot vel tot pedū aut vlnaꝝ — quātitatis
3. Indumentū aut aliq̄d adiacēs corpori aut eius membro ornatus vel decorna-

Modi habēdi. 7.

Dicit eſt ali qd habere | tus gratia. vt tunicā. togam. annulū. calceum vel huiuſmodi. | habitus
4. membrū. vt digitū. pedem caput ⁊c.
5. Contentum. vt vas vinum. | et ſic idē eſt qd continere
6. Poſſeſſionē. vt domum. thezaurū | poſſidere
7. Uxorem. patrem. filium. dominum. ſeruum. Et hic eſt alieniſſim⁹ modus habendi.

Tractat⁹ verorꝝ p̄ntorꝝ.

c Ognitis his que valent ad notitiā verorꝝ predicamentorum. dice-
mus de veris predicamentis. Ubi reuocatis in memoriā his que a
principio huius capitis dicta ſunt de vſurpatiōe huius nōis predi-
camentū ⁊ numero predicamentorꝝ. Aduertendū eſt. qd his decē
p̄dicamentis nō rn̄dent decem ꝓprie entitates ⁊ inter ſe diſtincte (vt multi opi-
nant̄) tum quia vna ⁊ eadem res (puta Joannes vel Petrus) poteſt ꝑ decem
illa generaliſſima ſignificari ⁊ decē modiſignificādi generaliſſimis cōcipi. tum
quia alique ex illis generaliſſimis ſunt quorꝝ quodcꝫ oēm rem mūdi ſignificat
vt ens vel ſubā (cōiter ſumpto vocabulo) ad aliquid. qualitas ⁊ multa alia.
Hinc dicit̄. Oīa predicamenta hn̄t coincidere in ſignificatis. i. hec decem ge-
neraliſſima ſiue aliqui termini ſub eis cōtenti pn̄t ſignificari eādem rem. ſiue
vna res pōt ſignificari ꝑ oīa decē generaliſſima ⁊ aliq̄s termios ſub eis con-
tentos vt dictū eſt. Sed ſi querit̄ an etiā vniuerſe ſpēs illorꝝ generaliſſimorꝝ in
ſignificatꝫ coeāt ⁊ eaſdē res poſſint ſignificare. Reſpondendū eſt negatiue Nā
vna ſpēs p̄dicamenti Entis (ſcꝫ ſubā ꝓprie dicta) et due ſpēs qualitatis (pu-
ta prima ⁊ tertia) nequnt in ſignificatis coincidere (.i. nec ipſis nec termis ſub
ipſis ꝯtentis pōt vna ⁊ eadē res ſignificari ſed quicq̄d ſignificat̄ ꝑ alterā illarū
ſpeciez nequaq̄ꝫ pōt ꝑ reliquā ſaltem in abſtracto ſignificari.) Significant tn̄
hee ſpēs (et termini ſub ipſis ꝯtēti.) coniunctim oēm rem mundi ſic ꝙ nō ſit da-
bilis aliqua res mūdi quin poſſit aliqua dictarꝝ ſpērꝝ ſignificari. hoc eſt qd dici-
tur ꝙ inter decē predicamēta ſolum dicte ſpēs nō coincidunt in ſignificatis ⁊ re-
liq̄ oīa cū aliq̄ earꝝ coincidūt (.i. Cuiuſcꝫ p̄dicamēti t̄min⁹ ſcat rem ſignificabi-
lem ꝑ terminū alicuius illarum ſpeciez. ⁊ qd ſignificat̄ ꝑ terminū vnius illarum
ſpeciez nō poteſt ſignificari ꝑ terminū alteri⁹ ſpēi. Quo in ſenſu recipiat̄ qd di-
citur qd ſolum duo p̄dicamenta (ſcꝫ ſubē ⁊ q̄litatis) ponant in numerꝝ. nec in
omnibus ſpeciebus ſed in ſpeciebus iam dictis. Item qd predicamēta non di-
ſtinguant̄ penes res ſignificatas. Quod ſi querit̄ penes qd p̄nta diſtiguant̄ ex
q̄ nō penes res ſcatas? Dicendū ꝙ originalit̄ penes modū ſcādi: ⁊ ꝯcomitāter
penes modos p̄dicādi ſumptos penes decē queſitiua diſticta quib⁹ querit̄ de
dictꝫ mōiſcādi. Singul' eīn p̄ntꝫ reſpōdent ſinguli ꝓpriȳ ⁊ diſtincti mōiſcandi
et p̄dicandi: nō aūt ſingule res ⁊ entitates (vt quidā imaginant̄.) Unde nec ex
hoc ꝙ termi aliqui idē vel diuerſa ſcāt ꝯcludit̄ eos eſſe in eodē vel diuerſis p̄di-
camētis: ſed rectius ex illo ꝙ hn̄t eundē vel diuerſum modū ſcandi ⁊ p̄dicandi.
Ita q̄ꝫ. Ex h̄ ꝙ termi aliqui ſint in vno vel diſtinctis p̄ntis nō recte ꝯcludit̄ ꝙ
ſcent eādez vel diſtictas res. qꝛ (vt dictū eſt ⁊ inferius latius declarabit̄) t̄mi
vni⁹ p̄nti pn̄t ſcare diſtictas res ſubāꝫ ſcꝫ ⁊ accn̄s. et termi diuerſorꝝ p̄dicamē-
torꝝ vnā vel eādez) ſed ꝙ ſcent eodē vel diſtinctꝫ mōiſcandi: ⁊ p̄dicent̄ de ꝓnoie
demōſtratiuo ſcdm idē vel diſtincta queſitiua. Hinc factū eſſe arbitror. qd cir-
ca ſingl'a p̄dicamēta ſoleāt ꝑueſtigari hec quicꝫ Quis modus ſcādi Quis mo-
dus predicādi. Quod queſitiuū. Qd gen⁹ gn̄aliſſimū. ⁊ ſpēs ipſi⁹. Et q̄ termi cō-
tēti ſub eis. Hec de noticia p̄ntorꝝ in gn̄e ſufficiūt. Nūc d' ſingul' ſpeciati dicē⁹.

Que p̄nta ⁊ ſpēs eorꝝ ponūt in nūerꝝ ſiue ſcāt res diſtictas ⁊ q̄ non

Penes q̄ ſumēda ſit p̄dicamētorꝝ diſtinctio

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0044-2

Caput. ij. de predicamentis

p

Rimū itaq₃ predicamentū eſt ordinatio ſiue collectio oīm terminorū abſolute ſignificantiū ſiue ꝯnotatiōe: ⁊ potentiū ꝯuenienter reſpōderi ad queſtionē factā de termino ſingulari abſoluto (vel de ꝓnoīe demonſtratiuo primitiuo) ꝑ hoc interrogatiuū quid.

De primo ꝑdicamento

¶ Uocat̃ aūt predicamentū ſubē a ſupremo ⁊ coīſſimo. Naz inter omnia hec ſigna ſupremū ⁊ cōmuniſſimū eſt hoc nomen ſubſtātia ſumptū cōmuniter pro vſia. vel eſſentia: in qua ſignificatione equiualet huic nomini ens.

Gen⁹ generaliſſimū

¶ Quo ſatis pateſcunt generalia huius predicamenti.

¶ Moduſſignificandi: eſt ſignificare abſolute ⁊ ſine connotatione.

¶ Queſitiuū: eſt ly quid querens terminū abſolutum eſſentialiter ſuperiorem.

Moduſſignificandi hui⁹ ꝑdicamenti

Queſitiuum

¶ Modus predicandi eſt predicari eſſentialiter de termino ſingulari abſoluto (ſiue ꝓnoīe demōſtratiuo primitiuo) ad queſtionē factam ꝑ hoc interrogatiuum quid. Uel poſſe cōuenienter rūderi ad hmōi interrogationē. vt querendo. Quid eſt Joannes: vel hoc: apte reſpondet̃ homo.

Moduſpredicandi.

¶ In hoc predicamēto ponunt̃ oēs termini habentes dictū moduſignificandi ⁊ ꝑdicandi Inter quos generaliſſimus eſt ille termin⁹ ſubā cōiter ſumptus (ſiue ens) ſignificans vniuoce oē ens mūdi. Jccirco hoc predicamentum eſt tranſcēdens in ſignificato non aūt in modoſignificādi. q₂ hab₃ vnū certum modūſignificandi: puta ſignificare abſolute ⁊ ſine ꝯnotatione: quo diſtat ab omnibus alijs predicamentis.

Qui termini ſint in hoc ꝑdicamento

¶ Que aūt ſint ſpēs immediate illius generaliſſimi facile cognoſci pōt ex arbore purphiriana Nam vna eſt ſubā ꝓprie dicta ſcans abſolute oēs res ſua natura natas ꝑ ſe ſubſiſtere ſine inherentia vel innitētia ad aliud vel partes illarū eſſentiales. Et cōprehendit ſub ſe oēs termios ꝯſilr̃ ſignificātes. vt ſunt noīa lapidum: metalloꝝ: elementoꝝ: arboꝝ: herbaꝝ: aníalium: ꝓpria angeloꝝ: hoim: aquaꝝ ⁊ montiū. Alteri vͦo ſpēi non eſt nomē impoſitū. Sed ſi eſſ₃ termin⁹ aliquis ſcans abſolute res q̄ ſua natura nō ſubſiſtunt nec ſunt de eſſentia rei ſubſiſtentis ſed illis adueniūt ⁊ accidunt (Cuiuſmodi ſunt albedo: nigredo: caliditas: frigiditas: dulcedo: amaritudo: ſcientia: virt⁹) ille eſſet vera ſpēs ⁊ contineret ſub ſe eſſentialiter oēs terminos ſignificātes abſolute huiuſmodi res.

Spēs immediate

¶ Ad quoꝝ pleniorē notitiā aduertendū. q̄d h̄ nomen ſubā duplr̃ vſurpat̃.

Subā accipitur duplr̃

¶ In prima impoſitione. ꝑ ſuo ſignificato primario vl̃ vltimato et vt ſignificet rem extra intellectum. Et iterum dupliciter.

1. ¶ Cōiter ſiue large ꝑ vſia vel eſſentia. q̄ in ſignificatione ꝯuertit̃ cum ente Sic eſt genus generaliſſimū huius ꝑdicamenti (.i. inter oēs termios abſolutos) Hoc modo etiā ſumit̃ in dione nomis qua dicit̃ Nomen eſt pars orationis ſubſtantiā ſignificans ⁊c.

¶ Proprie. ꝑ re que ſua natura nata eſt ꝑ ſe ſubſiſtere vl̃ parte eſſentiali illius rei Sic oēs ſubā eſt materia forma vel totum compoſitū. Sic eſt altera ſpecieꝝ entis ſiue ſubſtātie cōmuniter dicte. et genus generaliſſimū noīm adequate ſignificantiū ſubſtantiam.

2. ¶ In ſcđa īpoſitiōe ꝑ ſignis vl̃ vocabul̃ ſcātib⁹ res iā dictas abſolute Et duplr̃ accipi pōt.

¶ Cōmuniter vt ſignificet quoſcūq₃ terminos abſolutos quodcūq₃ ens mūdi ſignificātes ſiue ſubſtantiam ſiue accidens.

¶ Proprie: vt ſignificet terminos abſolutos ſignificantes ſubſtantias ꝓprie dictas.

Et neutro hoꝝ modorū eſt genus generaliſſimū ſed ſupponit ꝑ illo ⁊ eſſentialiter inferiorib⁹ ad ipm. Ea in ſcatione diuidit̃ ab Ariſtotele in primā ⁊ ſecundā

Libri primi

¶ Subſtantia prima eſt terminus ſingularis abſolutꝰ vt Joannes Petrus.
¶ Subſtantia ſcđa eſt terminus cōmunis abſolutus vt aĩal homo. Et pōt
hec diuiſio intelligi de vtraqꝫ acceptione premiſſa. Hinc dicitur.

Subſtantia diuiditur in primā ⁊ ſecundam

Id eſt Termini huius predicamenti ſunt duplices. Quidam ſingulares ſigni-
ficantes ſingulariter ⁊ diſcrete. Alij cōmunes ſignificantes cōmuniter.
His etiam facile intelligi valent inſequentes definitiones Ariſtotelis.

.i. ſolitarie: vt .i. rōne ſbti ꝑnt .i. plꝰ oībꝰ: ſic ꝙ ni
cathegorēaticꝰ vt abſolutꝰ hil hēat inferiꝰ vt ṫmiꝰ ſbꝫ

Prima ſubſtantia eſt que ꝓprie principaliter ⁊ maxime

.i. poſſe ſubici .i. nō predicaṫ accñtaliter

ſubſtare diciṫ. Vel ſic Eſt que neqꝫ in ſubiecto eſt neqꝫ de

.i. non predicaṫ de aliquo eſſentialiter inferiori

ſubiecto diciṫ. Secūde ſubſtātie dicunṫ que ſpecies ſunt

.i. ſub .i. prime ſubſtātie

in quibus ille que principaliter ſubſtātie dicuntur ſunt:

.ſ. ſpecies

Hee ⁊ harum ſpecierum genera.

Et rectius mutaṫ in numeꝝ ſingularē ſic. Secunda ſubſtātia diciṫ ſpecies in q̄
ille que principaliter ſubſtātie dicunṫ ſunt hec vel huius ſpeciei genus.

6. huiꝰ p̄nti ꝓprietates. ¶ Termioꝝ huiꝰ p̄nti phūs ſex ponit ꝓprietates. q̄ notanṫ ſeq̄ntibꝰ v̄ſiculis

1. 2. 3.

In ſub non eſſe: predicat vn: ſignificat hoc.

4. 5. 6.

Nil contra: neque magis: contraria ſuſcipit in ſe.

Ubi ſcias. qđ om̄es hmōi ꝓprietates interpretāde ſunt logice de ſignis ſiue ter-
minis p̄dicamentalibꝰ: licꝫ etiā alique ex eis poſſint interpretari metaphiſice ſi-
ue realiter de rebus ſignificatis ꝑ terminos illius predicamenti. Ita quoqꝫ eſt
in alijs predicamentis. de quibus nunc in ordinē dicemus.

1. ꝓprietas et exponiṫ dupliciter — **Cōmune eſt omni ſubſtātie eſſe: ⁊ in ſubiecto non eſſe**

Que dupliciter exponitur.

1. ¶ Logice: om̄i ſubē (.i. ṫmino ponibili in hoc p̄nto) cōe eſt (.i. ꝯuenit) eſſe (.i.
poſſe ṽe ⁊ affirmatiue de aliq̄ p̄dicari) et in ſubiecto nō eſſe (.i. nō p̄dicari de ali-
quo accñtaliṫ ⁊ denoīatiue.) Et h̄ ꝯuenit oībus termis illiꝰ p̄dicamēti (q2 nul-
lus predicaṫ accñtaliter) nec ſolis: ſed etiā differentijs eſſentialibꝰ. q̄ ſunt in p̄-
dicamēto q̄litatꝭ. Eſt ḡ ꝓpriū ſcđo modo huiꝰ noīs ſubā ſumpti in ſcđa impo-
ſitione ⁊ cōiter.

2. ¶ Realiter. om̄i ſubē (.i. rei ſignificabili ꝑ ṫmīos illiꝰ p̄nti)
cōe eſt (.i. ꝯuenit) eſſe (.i. ꝑ ſe ſubſiſtere) et in ſubiecto nō eſſe (.i. ex ſua natura
nulli accñtaliṫ inherere.) Et h̄ ꝯuenit om̄i ⁊ ſoli ſubē ꝓprie dicte. atqꝫ ſoli ſubē
cōiter dicte ſed nō om̄i. Igiṫ eſt ꝓpriū quarto modo ſubē ꝓprie dicte. ⁊ p̄mo mō
ſubſtantie cōiter dicte. vſurpatis vocabulis in prima impoſitione.

2. ꝓprietas. — **Omnibus ſecundis ſubſtantijs cōuenit vniuoce p̄dicari.**

Que dūtaxat logice interp̄taṫ. q2 p̄dicari: ⁊ eſſe ſcđas ſubās ꝓprie ꝯuenit ſignis
Ubi notandū qđ predicari vniuoce eſt p̄dicari ṽe ⁊ affirmatiue (et nō rebꝰ.)
et eſſentialiṫ de aliq̄ tanqꝫ ſuo ꝑ ſe inferiori. Et h̄ pōt ꝯuenire oībꝰ ṫmis cōibꝰ.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0046-3

oīm p̄dicamentoꝝ reſpectu ſuoꝝ indiuiduoꝝ vel eſſentialiter inferioꝝ ⁊ non reſpectu alioꝝ termioꝝ. Nequaq̄ꝫ aūt ꝯuenit indiuiduis: q2 hec non hn̄t inferiora ſe. Quo claret qđ vniuoce p̄dicari de primis ſubſtātijs (.i. termis ſingľaribus abſolutꝫ) ꝯuenit oibꝰ ſcđis ſubſtātijs (.i. termis abſolutꝫ cōibꝰ) ſed nō ſolis: q2 ꝯuenit differētijs eſſentialibꝰ q̄ ſunt in p̄nto. q̄litatis. Eſt ḡ ꝓpriū ſcđo modo huius nois ſubſtantia ſumpti in ſcđa impoſitione.

Omnis prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid 3. ꝓprietas

Que logice ſolū exponiť: q2 ſ̄care ꝓprie eſt ſignoꝝ ⁊ nō reꝝ. Eſt autē ſignificare hoc aliquid ſignificare aliquid abſolute ⁊ ſingulariter ſiue diſcrete. Quod conuenit ſolis termis ſingularibꝰ illius p̄nti. qui ſignificanť hoc noie prima ſubā. Quare ſignificare hoc aliquid eſt ꝓpriū quarto modo huiꝰ nois prima ſubā.

Subſtantie nihil eſt contrarium. 4. ꝓprietas et interpretatur dupľr

Que poteſt interpretari de ſignis ⁊ rebus.

¶ Logice de ſignis: ſubē (.i. termino abſoluto vel ponibili in h p̄nto) nihil eſt ꝯriū (.i. nullus alius opponiť ꝯrie.) Qđ ꝯuenit oibꝰ tis ſ̄catibꝰ ſubāꝫ ꝓprie dictā. nec ſolis: ſed quibuſdā ſ̄catibꝰ qualitatē vt lumē: ſcia. Jccirco eſt ꝓpriū ſcđo modo huiꝰ nois ſubā ſumpti in ſcđa impoſitione ⁊ ꝓprie. 1.

¶ Realiter de rebus ſignificatis: ſubē (.i. rei ſignificabili ťmio ſubāli) nihil eſt ꝯriū ꝯrietate ꝓprie dicta (q̄ eſt repugnātia duaꝝ q̄litatū graduaľr diſtātiū) Et h ꝯuēit oi ſubē ꝓprie dicte: ſed nō ſoli. q2 q̄buſdā q̄litatibꝰ ꝓprie nihil eſt ꝯriū. vt lumi ⁊ ſcie. Eſt igiť ꝓpriū ſcđo mō huiꝰ nois ſubā ſūpti in p̄ma impōne ⁊ ꝓpe. 2.

Subſtantia non ſuſcipit magis neque minus 5. ꝓprietas

Hec ꝓprietas cōiter pari pede currit cū precedenti: ſic qđ vbi vna affirmatur ibi ⁊ alia. et vbi vna negať ibi ⁊ reliqua. Nam hoc regulariter verū eſt. qđ vbi hec negať ibi ⁊ prior. quia nihil habꝫ ꝯtrariū niſi ſuſcipiat magis ⁊ minus. Nō tn̄ hoc regulariter ꝯuertiť: quia nō oḿe ſuſcipiens magis ⁊ minus habet cōtrarium. vt patꝫ de lumine ⁊ ſcia ⁊ virtutibꝰ. que ſuſcipiūt magis ⁊ minus nec habent cōtraria. ſed priuatiue oppoſita: qualia ſunt tenebre: ignorantia ⁊ vitium. Et poteſt exponi tam logice quā realiter. et exponitur dupľr 1.

¶ Logice. Terminus huiꝰ p̄dicamenti non pōt predicari vere ⁊ affirmatiue et ſe ſolo cū aduerbijs magis ⁊ minꝰ importātibus intenſionē ⁊ remiſſionē vt falſe diciť Joannes eſt magis homo q̄ꝫ Petrus. Et hoc ꝯuenit oḿibꝰ termis ſignificantibꝰ abſolute ſubāꝫ ꝓprie dictā. ſed nō ſolis: q2 etiam quibuſdā termis aliorum predicamētoꝝ. vt pater filius: bicubicum: tricubicū. Jccirco eſt ꝓpriū ſcđo modo huius nois ſubā ſumpti ſcđo intentiōaliter ⁊ ꝓprie.

¶ Realiter. Subā ſiue res ſignificabilis termio predicamēti ſubē non ſuſcipit magis neq̄ꝫ minꝰ (.i. nō poteſt in ſua eſſentia formaliter intēdi ⁊ remitti.) Hoc ꝯuenit oḿi ⁊ ſoli ſubē ꝓprie dicte: nulla eñ talis eſt intenſibilis vel remiſſibilis ſed ſola qualitas que cōſiſtit in latitudine graduali Jccirco eſt ꝓpriū q̄rto mō huius nois ſubſtantia ſumpti in prima impoſitione ⁊ ꝓprie. 2.

Maxime proprium eſt ſubſtātie ſecundum ſui mutationem eſſe ſuſceptiuū contrarioꝝ. vt idem homo quādoq̄ꝫ eſt albus quandoq̄ꝫ niger. 6. ꝓprietas

Que dupliciter exponi ſolet. et exponitur dupľr 1.

¶ Logice. Eſſe ſuſceptiuū contrarioꝝ (.i. poſſe ſubici ſucceſſiue reſpectu p̄dicamētoꝝ contrarie oppoſitoꝝ) ſcđm mutationē (alteratiuā) ſui (.i. rei ꝑ ipſum ſignificate (.i. ꝓpter mutatiōeꝫ naturaliter factā in re ſignificata per ipſum) eſt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0047-9

ꝓprium maxime ſubē (.i. prime ſubſtātie) Sic ly maxime ſumit nõialiter et eſt gti caſus determinās nomē ſubē. Hoc modo poſſe ſubici ſaltē primo ꝛ principaliter: ſiue ex ſe ꝛ nō rõne alterius cõuenit ſolis primis ſubſtātijs (.i. terminis abſolutis ſingularib⁹. termis eñ cõmunib⁹ abſolutis ꝛ accidentalib⁹ nō ꝯuenit niſi rõne primaꝝ ſubſtātiaꝝ .i. terminoꝝ abſolutoꝝ ſingulariū a quib⁹ pendet illarū ſuppoſitio) ſed nō omib⁹: qꝛ nō his qui ſignificant ſubās ſeparatas et celeſtes exemptas a peregrinis impreſſionibus. Eſt itaqꝫ ꝓpriū primo modo huius nomis ſubſtantia ſumpti in ſcđa impoſitione ꝛ ꝓprie.

bz ¶ Realiter Eſſe ſuſceptiuū ꝯrioꝝ (.i. poſſe ſucceſſiue in ſe recipe q̄litates ꝯrias) ſcđm ſui mutationē (ſcꝫ alteratiuā. ſic qđ eēntialiter nō mutet) eſt maxie ꝓpriū (.i. maxime notificatiuū) ſubſtantie (ſcꝫ realis ſiue rei ſignificabilis p hunc terminū ſubā ꝓprie dicta ꝛ ſua eſſentialiter inferiora.) Sic ly maxime ſumit aduerbialiter determinans ly ꝓprium. non ad ſtādum ꝓ ſua potiſſima ſignificatione (.i. quarta) ſed ad ſenſum dictū ꝓ maxie notificatiuo ſubſtātie real: qm̄ nullo alio magis ducimur in cognitionē ſubſtantie: que ſecundum ſe eſt inſenſibilis. Uerbi gratia. dum in aqua ſenſus ſucceſſiue caliditatē ꝛ frigiditatē percipit intellectus mox diſcurrit aliqđ ſubſtantiale his qualitatib⁹ ſucceſſiue ſubſtare. Et hoc cõuenit ſoli ſubſtātie ꝛ non omi (qꝛ nō deo ſubſtātijs ſeparatis ꝛ corporibus celeſtibus) ſed ſolis ſubſtātijs generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹. Eſt iccirco ꝓprium primo modo huius nois ſubā ſumpti in prima impoſitiōe ꝛ ꝓprie. vel ꝓprium quarto modo huius termini ſubā generabilis ꝛ corruptibilis.

De p̄nto q̄ntitatis.

Quer quare dicunt p̄dicamenta accidentium.

Modus ſignificandi

e Explanato primo predicamēto (q̄d eſt termioꝝ abſolutoꝝ) ordiamur tractatū alioꝝ nouē (que ſunt ſignoꝝ vel terminoꝝ cõnotatiuorum.) Et vocant cõmuni vſu dialecticoꝝ p̄dicamenta accidentium: nō ex hoc quod oēs illoꝝ termini ꝯcent accñs reale ſiue formā realiter ꝛ accidentaliter ſubē inherentē: ſed quia extrinſece cõnotant ꝛ accidentaliter predicant de termis abſolutis. Inter hec primū vocat predicamentum quantitatis. qđ eſt ordinatio oim terminoꝝ ſignificantiū p modū quantitatis: et potentiū ꝯuenienter rñderi ad interrogationē factam de pria ſubā (vel ꝓnoie demõſtratiuo) p aliqđ hoꝝ queſitiuoꝝ quantū: quādiu: quotiens: quoquāto: vel ſimile. Et vocat predicamentū quantitatis: quia inter oīa hec nomina ſupremū et cõmuniſſimū eſt ly q̄ntitas vel quantū ſumptū in prima impoſitione ꝛ cathegorematice nec diſtinctū ꝯtra ſua cadentia. Quibus colligit qđ Modus ſignificādi hui⁹ predicamenti eſt ſignificare p modū quātitatꝫ .i. ſignificare plures res ſub ea rõne vt ſunt nūerabiles: vel rem aliquā ſub ea rõne vt rõne ſuaꝝ partiū ſitualiter diſtantiū aliquō menſurabilis ſcꝫ rõne extēſionis aut alicuius dimenſionis: durationis: ponderis: ꝯtinentie: vel capacitatis.

In hoc q̄ dr̄:
- Numerabiles — Duo tria ꝛ oīa noia numeralia cardinalia
- Menſurabilis ratione
  - ¶ Extēſionis vl' dimēſiōis .i. lōgitudis latitudis vel ꝓfunditatis — bicubicum: tricubicū: vlnare: pedale
  - ¶ Duratiōis — Hora: dies: annus: mēſis.
  - ¶ Ponderis — Uncia: marca: talentum.
  - ¶ Cõtinentie vl' capacitatꝫ — Stopa: metreta: modius: maldrum: vrna.

includunt hec noia et ſimilia

Queſitiuũ

¶ Queſitiuũ: eſt ly q̃ntũ queſitiue et cõmuniter vſurpatũ. vt querat de quibuſli
bet rebus numeralib⁹ ⁊ de qualibꝫ re menſurabili. Sic quod cõprehendit ſub
ſe hec queſitiua: quanto: quotus. quot: quotennis: quãdiu: quoties ⁊ ſimilia.

Modus predicandi

¶ Modus predicandi: eſt predicari vel cõuenienter poſſe reſponderi ad queſiti
uum illius p̄dicamenti de prima ſubſtãtia (vel ꝓnomine primitiuo) vt querẽ-
do. Quot ſunt ſcholaſtici? apte reſpondet tris: quatuor. Quantũ eſt ſcamnũ?
cõuenienter r̃ndet. bipedale vlnare. Quanto eſt extenſum? reſpondet pedaliter
cubice. Quoties fuiſti rhome? reſpondet bis: ter. Quotennis es? reſpondet bi
ennis: triennis: Quãdiu fuiſti rhome? r̃ndetur annũ: menſem. ¶ Et ponunt

Qui termini ſunt in hoc p̄dicamẽto.

in hoc predicamẽto oẽs termini habentes illum modũſignificandi ⁊ predicãdi
Inter quos (vt dictũ eſt) cõmuniſſimus ⁊ generaliſſimus eſt hic termin⁹ q̃nti
tas vel quantũ ſumptus in prima impoſitione cathegorematice ⁊ cõmuniter:
ſub quo ceteri oẽs veluti eſſentialiter inferiores ꝯtinent. Ea in vſurpatiõe signi-

Quid termi huius p̄nti ſignificant

ficat quaſlibet res numerabiles vel quodcꝫ menſurabile. ¶ Quo patet. q̄ nec
nomen quãtitas nec aliquis terminus illi inferior ſignificat rem diſtinctã a ſub
ſtantia ⁊ qualitate: ſed ſignificat hec vel alterꝝ eorꝝ ſub dicta ꝯnotatiõe ſecundũ

Spẽs inmediate huius predicamẽti

quã differt a ceteris predicamẽtis. ¶ Species vero illi inmediate ſunt: Magni
tudo ⋅ Multitudo: quas philoſophus circũloquit his cõplexis: quãtitas cõti-
nua. quantitas diſcreta. In q̃ ſenſu recipiat hoc verbũ Ariſtotelis.

Quantitatis aliud continuum aliud diſcretum.

Quid magnitudo: ſiue quãtitas cõtinua

¶ Magnitudo ſiue quãtitas continua et quilibꝫ terminus ſub eo ſupponit pro
aliquo (puta ſubſtãtia vel qualitate cõnotando ipſam habere diuerſas partes
ſitualiter diſtantes inter ſe cõtinuatas (ſic quod inter quaſlibet ſibi proximas
nihil mediat ſed faciunt per ſe vnũ) ratione quarꝝ poteſt aliquo modo mẽſura-
ri Iccirco menſurabile dicitur ipſius ꝓprium (.i. cõuertibiliter de ipſo predica-
bile) Id quod ſibi vult ſequens deſcriptio Ariſtotelis.

Quantitas continua eſt cuius partes copulantur ad terminum communem.

Quid multitudo ſiue q̃ntitas diſcreta

¶ Multitudo vero ſiue quãtitas diſcreta et quilibꝫ termin⁹ eſſentialiter illi infe
rior ſupponit pro pluribus rebus (que ſunt ſubſtantie vel qualitates vel hec
ſimul) ꝯnotãdo eas ab inuicẽ eſſe ſeparatas aut diſcretas vel ſecundũ rem vel
rationẽ ꝯſiderandi: et numerabiles aliqua certa ſpetie numeri.

Addit diſcretas vel ſcd̃m

¶ Rem: ſic ſcꝫ: ꝙ non cõſtituant nec ſimul ſumpta ſunt vna res Sic
plures homines vel lapides in hoc quod habent certam ſpetiẽ nume
ri dicunt multitudo ſiue quãtitas diſcreta aut ſcant ꝑ hunc terminũ
vel alium illi inferiorem.

¶ Rationẽ ꝯſiderãdi: ſic puta: ꝙ vnũ illorum intelligat vel concipiat
non eſſe aliud abſcꝫ reali ſeparatione Quomodo partes linee vel aſſe
ris in hoc quod ꝯſtituunt certam ſpetiẽ numeri (puta in hoc q̄ ſunt
due medietates vel tris tertie) dicunt multitudo et hoc noie vel aliq̃
ſuarum ſpetierꝝ formaliter ſignificantur.

¶ Propriũ hui⁹ ſpẽi eſt nũerabile. Hoc ſenſu recipiat ſeq̄ns deſcriptio Ariſto.

Quantitas diſcreta: eſt cuius partes non copulãtur ad aliquem communem terminũ: ſed vnaqueque diſcreta et diuiſa eſt ab alia:

Spẽs ma-

¶ Preterea ſcias quod magnitudinis ſiue quãtitatis continue Ariſtoteles enu-

gnitudis ſiue q̄ntitatis continue

merat quinq; ſpeties: que ſunt linea: ſuperficies: corpus: locus: ⁊ tempus: quarum priores tres ſolū ſunt vere ipſius ſpeties. (Nā relique due habent modos ſignificandi aliorū predicamentorum.) Et poteſt facile ſumi diſtinctio illarum ſpetierum ex diſtinctis modis proprii magnitudinis: quod eſt menſurabile: hoc pacto.

Linea — Superficies — Corpus: et quiſque terminus eſſentialiter ſub eo ſignificat rem ſub ea ratione vt ratiōe ſuarum partium ſit menſurabilis

¶ Una dimenſione tantū (.i. lōgitudine) Et ꝓpriū eius eſt longum. breue.
¶ Duabus dimenſionibus ſolum (ſcʒ lōgitudine ⁊ latitudine.) Et ꝓpriuʒ eius eſt latum: ſtrictū. Rotūdum triāgulare. hexagonum: penthagonum
¶ Tribus dimēſionibus (ſcʒ lōgitudine: latitudine: ⁊ ꝓfunditate.) Et eius ꝓpriū eſt ꝓfundū: tenue: graue: leue.

Sub Linea — Superficie — Corpore Sūt hec omnia
¶ Miliare: leuca: ſtadiū: paſſus: vlna: bicubicū: pedale ſcdʒ longitudinē tm̄: annus: hora: dies: mēſis
¶ Ager: pratum: iuger: bicubicum: pedale ſecundum longitudinem ⁊ latitudinem.
¶ Urna: vas: cantharus: ſtopa: metreta: vntia: talentū: marca: bicubicū: pedale ſcd̄m longitudinē latitudinem ⁊ profunditatem.

Spēs mltitudinis ſiue quantitatis diſcrete

¶ Speties vero multitudīs philoſophus duas cōmemorat ſcʒ nūerum ⁊ orōnē. Quod non eſt accipiendū quod hii duo termini ſint vere ſpeties multitudinis: quia licet ſignificent res numerabiles nō tm̄ habent formalē modū ſcādi huius ꝑdicamenti Poſuit aūt eas Ariſtoteles ſcd̄m opinionē multorum tunc tēpis frequentiorem. Uere aūt ſpeties multitudinis ſunt oīa noīa numeralia cardinalia: vt ſunt: duo: tria ⁊c. ¶ Pōt itaq; poni ordinatio huius ꝑnti in hunc modum.

Arbor ſiue coordinatio huius predicamenti

Quantitatis
Magnitudo menſurabilis — Multitudo ſiue numerus
vna dimenſione — pluribus — Compoſitus vt vndeci duodeci tredecim — Simplex
Linea — duabus Superficies — tribus Corpus — Digitus vt duo tria — Articulus decē viginti

Tres ꝓprietates huius predicamēti

¶ Dicibiliū huius ꝑnti Ariſtoteles tris ponit ꝓprietates comp̄henſas h̄ verſiculo.

1. 2. 3.

Non exigit contra: nec plus: ſed dicitur equa.

Cōmune eſt quantitati nihil eſſe contrarium

1. ꝓprietas ⁊ exponitur dupliciter 1.

Que tam de rebus quā terminis exponi poteſt in hunc modum
¶ Logice. Cōmune eſt quātitati (.i. cuiq; termino de ꝑdicamento quātitatis) nihil eſſe contrariū (.i. nō ſignificare certā ⁊ determinatā formā cui alia ꝯtrarietur ⁊ gradualiter repugnet.) Quod cōuenit oībus termīs huius predicamēti: nec ſolis: ſed etiam ꝑnti ſubſtantie ⁊ q̄rundā aliorum predicamentorum Ideirco eſt

ꝓpꝛium ſecundo modo huius termini quãtitas ſumpti ſecundo intentiõaliter. z.
¶ Realiter. Cõmune eſt quantitati (.i. rei ſignificate vel ſignificabili termino ꝑdicamenti quãtitatis. que eſt ſubſtãtia vel qualitas: vt dixim⁹) nihil eſſe ↄ̃rriũ. (cõtrarietate ꝓpꝛie dicta. i. nulla q̃litas gradualiter repugnat.) Et hoc ↄuenit alicui puta illi que eſt ſubã: ſed nõ om̄i. q2 nõ illi ſaltẽ vł' que eſt qualitas.

Quantitas non ſuſcipit magis neque minus z. ꝓpꝛietas et expõit du

Que ſimiliter vtroq3 modo interpꝛetatur. plicıter 1.

¶ Logice. Termini de predicamento quãtitatis nõ predicant᷑ vere affirmatiue et ſe ſolis cũ aduerbijs magis ⁊ minus: nec inquantũ tales grãmatice compa- rant᷑. Non enim vere ⁊ ꝓpꝛie dicitur. hoc eſt magis vel minus bicubicũ aut tri- cubicum illo. Hec ſunt magis vel min⁹ tria aut quatuoꝛ iſtis. Et ↄuenit om̄i- bus terminis hui⁹ ꝑdicamenti: ſed non ſolis (quoniã etiam ↄuenit termis ꝑdi- camenti ſubſtãtie.) Jccirco eſt ꝓpꝛiũ ſc̄do modo huius nois quãtitas vſurpa- ti in ſc̄da impoſitiõe. Neq3 ſunt hec noia magnũ paruũ quãdo compãtur in hoc predicamento ſed in genere relationis.

¶ Realiter res ſignificata vel ſignificabilis terminis hui⁹ predicamenti forma- liter nõ intenditur neq3 remittit᷑. Quod cõuenit alicui (puta illi que eſt ſubſtã- tia) non aũt omni (quia nõ illi que eſt qualitas. z.

Pꝛopꝛiũ eſt quantitati quod equale vł' inequale dicitur 3. ꝓpꝛietas ⁊ exponit᷑ du-

Que duobus modis poteſt exponi. plicit 1.

¶ Logice: de quolibet termino predicamenti quãtitatis predicat᷑ in ꝓpõne ꝑ ſe vera hoc diſiunctũ aequale vel inequale. Nam om̄is magnitudo eſt equalis vł' aequalis. Omne bicubicũ eſt aequale bicubico ⁊ in aequale tricubico. Omnis ternarius eſt aequalis ternario ⁊ inaequalis binario.

¶ Realiter: res ſignificata termino huius predicamẽti poteſt dici alteri aequa- lis vel inequalis: vt coꝛpus coꝛpoꝛi: numerus numero. Et dicunt᷑ hec aequales de quibus predicat᷑ vna ſpeties quantitatis Jnequales vero de quibus verifi- cantur diuerſe ſpeties. z.

Vbinde tractat᷑ de tertio predicamento: quod aliud nihil eſt quã collectio oim̄ terminoꝝ ſignificantiũ per modum reſpectus ad ſe vel ad aliud potentiũ predicari de pꝛima ſubſtantia (vel ꝓnomie demonſtratiuo) ad interrogationẽ factam per hoc queſitiuum. De ꝑnto re- lationis ſiue ad aliquid

8

Quõ ſe hab3 hoc reſpectiue ad hoc (ſc3 ad ſe vel aliud.) Vocatur aũt predica- mentũ ad aliquid a ſupꝛemo ⁊ cõmuniſſimo. Nam inter omnes hos termios generaliſſimus ⁊ cõmuniſſimus eſt ly ad aliquid. Cathegoꝛematice. incõplexe et pꝛimo intentionaliter vſurpatũ. vt aequiualeat his terminis relatio. relatiuũ Quibus facile clareſcit quod.

¶ Modus ſignificandi eſt ſignificare foꝛmaliter per modum reſpectus ad ſe vel aliud abſq3 alia extrinſeca habitudine: puta actionis: paſſionis ⁊c̄. rõne cuius terminus aptus eſt vere ⁊ affirmatiue predicari de ſe ipſo cũ hoc addito ad ali- quid: vt ſupꝛa diximus in poſtpꝛedicamentis. Vel (quod idẽ reputo) de nullo poteſt verificari niſi ei cõuenienter addi poſſit obliquus alterius dictionis quã ſui abſtracti. Verbi gratia. de nullo poteſt verificari pater quin conuenienter de eo dici poſſit quod ſit eius tanquã filij pater. Modus ſig- nificandi

¶ Queſitiuum eſt: quomodo habet ſe hoc ad hoc reſpectiue. Queſitiuũ.

¶ Modus predicandi: eſt ↄuenienter poſſe reſpõderi ad interrogationẽ factam de pꝛima ſubſtãtia (vel ꝓnoie demõſtratiuo pꝛimitiuo) ꝑ queſitiuũ hui⁹ ꝑdica- menti: vt querendo: quõ hab3 ſe hoc ad hoc: ↄueniẽter reſpondet᷑: vt pater ad Modus pre- dicandi

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0051-1

filium: dominus ad ſeruum: ſimilis ad ſimilem.

Qui termini ſunt in h̄ p̄dicamento.

¶ Et ponunt in hoc p̄nto oēs termini habentes dictū modū ſ̄candi ⁊ predicādi Inter q̄s ſupremus ⁊ generaliſſimus eſt hic termin⁹ ad aliq̄d (vt dictū eſt) ſub q̄ ceteri tāq̄ ſ̄ēnalit inferiores ꝯtinēt. Ubi ſcias ly ad aliq̄d dupl'r vſurpari.

Aliq̄d accipit multipliciter

1. ¶ Complexe. vt ſit prepoſitio cum ſuo caſuali: et ſic nihil ad ꝓpoſitum.

2. ¶ Incomplexe: vt ſit nomē indecliabile mētaliter incomplexū valens tm̄ quantū h̄ nomen relatiuū vel relatio. Et ſic ſumit dupliciter.

Uno mō in prima impoſitiōe. vt ſupponat ꝓ re aliqua ꝯnotādo eam reſpectiue ſe habere ſiue eſſe referibilē ad ſe vel ad aliud. Hoc mō eſt gen⁹ generaliſſimū hui⁹ coordinationis ſ̄cans oēm rem mūdi (q̄ non eſt alia quā ſubā vel q̄litas.) Naz quecq̄ tal' eſt aliquomō cognoſcibilis in habitudine ad ſe vel ad aliud ⁊ ſic hoc noīe adaliq̄d vel aliȷ̄ termini hui⁹ p̄dicamenti ſ̄cabilis poſtiſſimū illis idē diuerſum. Unde nullus termin⁹ huius p̄nti ſ̄cat rem quōlibz diſtinctā a ſubā ⁊ q̄litate ſed alterū hoꝝ vel vtrūq̄ Q̄ð aliȷ̄ ſic enunciant. Relatio nō diſtinguit a rebus abſolutis: vel a ſuo fundamento.

Quid termi hui⁹ p̄nti ſignificent

¶ Alio mō in ſc̄da impoſitiōe vt ſ̄cat termios hui⁹ p̄dicamēti: q̄ vocant vera relatia: vel relatina ſc̄dm eſſe aut ſ̄cationē. Ea in ſ̄catione finit a pħo his verbis.

Que relatiua ſiue ſ̄m eſſe

.i. ſunt dicibilia — .i. q̄ ſ̄cāt formal'r ꝑ modū reſpect⁹ ad ſe vł' aliū

Adaliquid talia dicunt quorum eſſe eſt ad aliud quodā modo ſe habere.

Hunc modū ſigniſicandi inſeparabiliter comitat p̄dicatio illius nois de ſe ipo mediāte obliquo: ſic quod omīs termin⁹ habens dictū modum ſ̄candi pōt de ſe p̄dicari mediāte obliq̄ vel ꝓprio vel alteri⁹ nois. vt idē eiuſdē idem. Pater filiȷ̄ pater. dn̄s ſerui dn̄s. Hec enim eſt quedā ꝯditio relatiuoꝝ cōueniens omibus terminis hui⁹ generis: ſed nō ſolis. qꝛ termīs ſinguloꝝ aliorum predicamentorum. qui eam ob rem vocant relatiua ſc̄dm dici vel ſecundū vocem quaſi participantia aliquā conditionem relatiuorū. Nam cuiuſq̄ p̄nti concreta ⁊ abſtracta ſic ad ſe inuicē ſunt referibilia. vt Homo eſt humanitate homo. Humanitas eſt hoīs humanitas. Album eſt albedine album. Albedo eſt albi albedo. Magnū eſt magnitudine magnū. Magnitudo eſt magni magnitudo ⁊c̄ȷ̄s.

Que relatiua ſc̄dz dici

Ex his colliguntur duo genera verorum relatiuorum ſiue ſignificatione.

Naz q̄dā ꝓfert cū ſuo correlatiuo ſub vocis

¶ Idētitate: ſiue predicat de ſe mediāte ꝓprio obliquo. vt ſimilis ſimili ſimilis. Idem eiuſdē idē ⁊ Equalis equali equalis. Et hoc dicitur relatiuū equiparantie.

¶ Diuerſitate: ſiue predicat de ſe mediante obliquo alterius nominis: vt pater filiȷ̄ pater: dn̄s ſerui dn̄s. Et h̄ dr̄ relatiuū diſquiparantie. Et huiuſmodi relatiua ex dicta ꝯditiōe philoſophus notificat ſequente deſcriptione.

.i. dicibilia — .i. q̄ ſunt referibilia ad ſua correlatia ſub hitudīe gti caſ⁹

Adaliquid talia dicuntur quecūq̄ hoc ipſum quod ſunt

.i. vel ſub habitudine cuiuſcūq̄ alterius obliqui

aliorum dicuntur: vel quōlibet aliter ad aliud

Quo patet quod hec nō eſt vera deſcriptio relatiuoꝝ ſed groſſa quedaz manuductio ⁊ cuiuſdā conditionis eoꝝ notificatio. qꝛ cōuenit relatiuis ſecundū dici nec omībus veris relatiuis ſed diſquiparantie tm̄. Nam relatiua equiparātie nō

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0052-7

referuntur ad alia ſed a ſe. ¶ Solet preterea relatiuū diſquiparantie partiri in relatiuū ſuprapoſitionis ⁊ ſuppoſitionis quā diuiſionē conſulto pretermittimꝰ qđ modice ſit comoditatis.

Quibus tandem facile circumloqui poſſunt ſpēs inmediate huius generaliſſimi adaliquid. Nomina enim ſpetialia nō ſunt ipſis inſtituta. Et ſubinde facile eſt conſtituere arborem ſiue ordinationē huius predicamenti.

¶ Huius predicamenti. philoſophus ponit ſex ꝓprietates ſiue conuenientias cōprehenſas his verſiculis.

(ſex ꝓprietates ſiue ꝯuenientie huiꝰ predicamēti)

1. Oppoſitum recipit: 2. et plus: 3. conuertit᷑ atque. 4. Simul natura: 5. ponunt et mutuo 6. tollunt. Per patrem natum: per natum noſcito patrem.

Quaꝝ poſteriores due inferunt᷑ ꝑ modum Corrolarioꝝ ex prioribus quatuor.

Commune eſt relationi habere contrarium (1. ꝓprietas.)

Relatiua ſuſcipiunt magis et minus (2. ꝓprietas.)

Que logice ⁊ realiter interpretari poſſunt ad modū quo ſuperius in alijs ꝑdicamentis expoſite ſunt. Et vtraqꝫ haꝝ realiter expoſita eſt ꝓpria primo mō huius nois adaliq̄d prīo intentiōabilit᷑ ſumpti qꝛ ois res mūdi eſt ꝟcabilis termis illius ꝑdicamenti ⁊ ſoli enti ꝯuenit ꝯriari: intendi ⁊ remitti nec oī: qꝛ non ſubē. Sed logice interpretata nullo mō eſt ꝓpria huic termio adaliq̄d ſcđo intentiōaliter vſurpato. imo rectius ꝯria eoꝝ ſcꝫ Non habere ꝯrium Non ſuſcipit magꝫ et minꝰ ſic ſunt ꝓpria ſcđo mō huiꝰ nois adaliq̄d vſurpati ſcđo intentiōaliter: quod nulli termini huiꝰ ꝑdicamenti (qui ſunt vera relatiua ſecundū eſſe) ꝓprie ꝯtrariant᷑ vel predicant᷑ cum aduerbijs magis ⁊ minus: qꝛ nō ſignificāt certas et determinatas formas ſeu qualitates ꝯrias intenſibiles ⁊ remiſſibiles.

Addit

- ¶ Relatiua ſcđꝫ eſſe: qꝛ relatia ſcđꝫ dici ſepiꝰ ſunt termi ꝓprie ꝯrij atqꝫ ꝑdicant᷑ cum aduerbijs magꝫ ⁊ minꝰ: vt Albū: nigrū: calidū: frigidū.
- ¶ Proprie ꝯtrariant᷑ ⁊c. quia quedā vera relatiua ꝯtrariant᷑ ꝯtrarietate cōmuniter dicta (.i. nō poſſunt ſimul de eodē verificari) et ꝑ accidens ꝑdicant᷑ cum aduerbijs magis ⁊ minus (.i. nō preciſe ꝓpter mutationē in ſuppoſitali ſignificato factā. ſed ſepiꝰ in altero vel aduerbijs importantibꝰ maiorationē ⁊ minorationē) vt equale inequale: ſimile diſſimile

Quibus patet quod in dictis ꝓprietatibus. Contrarietas ⁊ ſuſcipe magis ſumunt᷑ cōiter. vel hec noia relatio: relatiuū: cōiter: vt etiā ſe extēdant ad relatiua ſcđm dici. ſic eni ſunt quedā conuenientie aliter minime.

Relatiua dicuntur ad conuertentiam. (3. ꝓprietas. Quid ſit dici ad conuertentiam)

Que ſolū logice de ſignis eſt interpretāda. Ubi ſcias quod dici ad ꝯuertentiaꝫ eſt terminū vēr de ſe poſſe verificari mediante obliquo ſui correlatiui: ⁊ ediuerſo rectū prioris obliqui de ſe mediāte obliquo prioris recti: ita ꝙ ab vna eaꝝ ad aliā ſit bona ꝯſeq̄ntia vt oīs pater eſt filij pater. g̃ ois filius eſt patris filius.

Sic ꝑdicari ex

- Modo ſignificādi ſiue mediante obliquo alio ab obliquo ſui abſtracti cōuenit ſolis ⁊ oībus veris relatiuis cōuenienter aſſignatꝫ nominibus Jccirco eſt ꝓpriū quarto modo huius nois adaliquid ſcđo intentionaliter ⁊ ꝓprie ſumpti ꝓ relatiuo ſcđm eſſe
- ¶ Habitudie reꝝ ꝟcataꝝ ⁊ mediāte obliquo ſui abſtracti ꝯuenit etiā relatiuis ſcđm dici atqꝫ cōcretis ⁊ abſtractis oīm predicamentoꝝ vt album eſt albedine album: et albedo eſt albi albedo.

4. ꝓprietas **Relatiua ſunt ſimul natura. Simul enim duplū ⁊ dimi-
dium ſunt: et cum dimidiū eſt duplum eſt ⁊ ediuerſo.**
Que magis ꝓprie de ſignis intelligit̃ hoc pacto. Relatiua (.i. termini predica-
menti relationis) ſunt ſimul natura (.i. ſe mutuo inferunt in ſubſiſtendi ꝯſequē-
tia. de quo ſupra in poſtpredicamento Simultatis diximꝰ.) Vel ſic: ſunt ſimul
natura (.i. naturali intelligentia: quod in formali ratione vel conceptu vnius
includitur alterum.
¶ Modo ſignificandi formali cōuenit ſolis ⁊ omnibus veris relatiuis
(expreſſa ampliatione in ampliatiuis: et abſolutis a ſexu que illū di-
ſtincte important.) Nam hec ſola ſic ſignificant quod nō poteſt ſciri
vnū verificari de aliquo niſi determinate ⁊ ſpecialiter ſciatur alteꝝ de
Sic ſe aliquo verificari. Non poteſt eni ſciri aliquid eſſe duplū niſi ſciat̃ dimi-
iferre ex dium cuius eſt duplū ⁊ ediuerſo. Nec ſciri pōt aliquod eſſe patrē niſi
ſciat̃ filius cuius eſt pater. Jccirco vt ſic eſt ꝓpriū quarto modo hu-
ius nois adaliquid ſcd̕o intentiōaliter ⁊ ꝓprie ſumpti.
¶ Habitudīe rei ſignificate ꝯuenit oibꝰ terminis ꝯuertibilibꝰ ⁊ nō ſo-
lis huius p̄dicamenti. Quare ſic eſt ꝓprium ſecundo modo.
¶ In ampliatiuis expreſſa ampliatione: quia aliter nō ꝯueniret illis
vt nō ſequit̃. ſcibile eſt. ġ ſcientia eſt. ſed ſic. ġ ſcientia eſt vel pōt eſſe.
Dicunt̃ aūt relatiua ampliatiua. que referunt̃ ad ſua correlatiua ſub
Nec fru habitudine diuerſoꝝ temporꝝ ⁊ non vnius ſolum.
ſtra ad- ¶ Abſolutis a ſexu ⁊c. quia niſi ſic nō valeret argumentatio. pater eſt
ditū eſt ġ filius eſt. dominus eſt ġ ſeruus eſt. et ediuerſo. qꝛ ſtat patrē non ha-
bere filiū ſed filiā. nec filium patrē ſed matrē. dominū nō ſeruū ſed an-
cillam ⁊ ſeruū non dominū ſed dominā.

5. ꝓprietas. **Relatiua poſita ſe ponunt: ⁊ ꝑempta ſe perimunt. Si eī
non ſit duplum Non erit dimidium et ediuerſo.**
Jd eſt. ſi eſſe vel exiſtere vere p̄dicat̃ de vno. vere ⁊ affirmatiue p̄dicabit̃ de alio
et ita ſi negabit̃: vt ſi illa eſt vera. Pater eſt. oportet hāc eſſe verā. filius eſt. Si-
militer ſi hec eſt vera. Pater nō eſt. hec erit vera. filius nō eſt. Et debet exprimi
6. ꝓprietas. ampliatio in ampliatiuis: ⁊ in ꝯnotātibus ſexū oportȝ fieri abſolutionē a ſexu-
vt dictum eſt.
**Si quis definite nouerit vnum relatiuorum definite no-
ſciturus eſt ⁊ reliquuȝ. Oportet enim in vtriſqȝ vtroruꝫ
rationibus vti.**
Jd eſt definitionē formalem vnius relatiuoꝝ ingredit̃ ſuum correlatiuū ⁊ edi-
uerſo. Quare habita definitione formali vnius facile eſt formari definitionē al-
terius. Nam definitio vnius tranſpoſita ſola habitudine ſue cōnotationis fit
definitio alterius. vt pater eſt ens habens filiū. filius eſt ens habens patrē. do-
minus eſt ens habens ſeruū. ſeruus eſt ens habens dominū.
De q̄rto p̄di- q Uartū predicamentū eſt collectio oim terminoꝝ principaliter ⁊ for-
camēto pu- maliter ſignificantiū ꝑ modū q̄litatȝ ⁊ potentiū cōuenienter r̄ſideri
ra qualitatȝ ad interrogationē factam de ꝓnoie demōſtratiuo primitiuo. ꝑ iſ
queſitiuū quale vel qualiter aut aliud his ſynonimū. Et vocat̃ p̄di-
camentū qualitatȝ a cōmuniſſimo. Nam inter oīa hmōi ſigna ſupremū ⁊ cō-
muniſſimū eſt ly quale. Primo intētionaliter ⁊ Cathegorēatice vſurpatū nec di-
ſtinctū ꝯtra cadentia. ¶ Pro quo aduertendū quod quale multiplicit̃ vſurpat̃.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0054-8

Caput .ij. de predicamentis.

¶ In prima impoſitione — Sincathegorematice / Cathegorematice — Proprie / Cõmuniter
¶ In ſecunda impoſitione

Quale ſumitur multipliciter ⁊ qualitas 1. 2. Queſitiuum

¶ Sincathegorematice ⁊ queſitiue vt q̄rat de re quandã habitudinẽ ſcd̃m quã nata eſt ſic vel ſic diſpoſita nominari. Ea in ſignificatiõe eſt ꝓpriũ queſitiuũ huius p̄nti. ſi ſumit̃ cõmuniter vt cõprehendat ſub ſe oĩa hec. qualiter: qualis: q̄les ⁊ ſimilia.

¶ Cathegorematice ⁊ ꝓprie ſignificat ſubãm ꝯnotando formã accñtalem ipſi inherentem ſcd̃m quã nata eſt denominari denoĩatione concretiua que ꝯuenit illi qualitati vel forme abſtractiue ſub cõuenientia principij ⁊ dñſa finis vel alit̃ quocũq̄ modo Abſtractũ vero qualitas ſignificat principaliter hm̄õi formaꝫ que non eſt ſubã ſed illi accidentaliter ⁊ realiter inheret non potens ſua natura per ſe ſubſiſtere: vt albedo caliditas.

¶ Cathegorematice Cõmuniter vt ſupponat ꝓ aliquo (quod eſt ſubſtantia vel qualitas) ꝯnotando alterã partẽ eſſentialẽ vel formã ipſi inherentẽ ⁊ denominantẽ ipſum. vel ſaltẽ idipſum ſub aliqua habitudine accñtali nõ reſpectiua ſui vel ſuaꝝ partiũ abſq̄ qua poſſet intelligi: ⁊ qua mõ forme inherentꝫ cõcipit̃ Et ſic eſt genus generaliſſimũ hui⁹ predicamẽti. Et abſtractũ eſt qualitas importãs oẽm rem ſignificabilẽ abſtractis hui⁹ predicamenti. Et ſic ſunt termini tranſcẽdentes oẽm rem mundi ſignificare potentes. cõuertibiles cũ hoc termio ens. Quare oñis res mundi ꝑ termios hui⁹ p̄nti eſt ſignificabilis.

¶ In ſcd̃a impoſitiõe ſiue ſecundo intentionaliter vt ſ̄cet terminos ꝯcretos huius p̄dicamenti. ſicut hoc nomẽ qualitas terminos abſtractos. His facile colligi poteſt explanatio ſequentium definitionum.

Que res ſiẽt ſr̄ꝫ t̃mi⁹ huius p̄nti.

Qualitas eſt ſcd̃m quã quales eſſe dicimur

Qualia ſunt que ſecundum hec denominatiue dicuntur vel quõlibet aliter ab his.

Id tñ nõ ignores quod in priore numerus pluralis vertat̃ in ſingularẽ ⁊ prima ꝑſona in tertiã hac lege. Qualitas eſt ſcd̃m quã aliq̄d q̄le dicit̃. Altera ṽo erit formalior et facilior ſi mutat̃ in numeꝝ ſingularẽ hoc pacto. Quale dicit̃ quod ſcd̃m hanc denoĩatiue dr̃ vel quõlibꝫ alit̃ ab hac. ¶ Eſt itaq̄ modus ſignificãdi ꝓprius hui⁹ p̄nti ſ̄care formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modũ q̄litatis (.i. ꝯnotare alterã partẽ eſſentialẽ vel formã inherentẽ vl̃ aliq̄d ſub certo modo ⁊ habitudine accidentali ac ſi eſſet forma inherens ⁊ ſubiectũ ſuum intrinſice abſq̄ habitudine ad aliud denoĩans.) Nec fruſtra dicit̃: ꝑ modum qualitatis: quia nõ oñes termi hui⁹ p̄nti ſignificãt qualitatẽ aut formã inherentẽ Nec oñes termini hm̄õi formã inherentem ſ̄cantes ſunt de hoc p̄dicamento. Nam multi termini hui⁹ p̄nti ſignificant ſubſtantiã: non quidẽ abſolute ſed ſub habitudine quadã accñtali nõ reſpectiua vt dictũ eſt Ita quoq̄ termini multoꝝ alioꝝ p̄dicamentoꝝ ſ̄cãt qualitatẽ ſeu formã accñtalem ſed ſub quadã alia habitudine vel ſpẽali modo ſignificãdi alicui⁹ alterius p̄nti. Verbi grã. hoc nomẽ riſibile vel riſibilitas termin⁹ hui⁹ p̄nti ſ̄cat hominẽ nõ abſolute ſed vt habeat naturalẽ potentiã ad ridendũ: que habitudo eſt accidentalis homi ⁊ p̄ter intellectũ ipſius eſſentialẽ abſq̄ qua homo intelligi poteſt: habens ſe quodãmodo ac ſi eſſet forma inherens denominãs ipm (quemadmodũ multi opinant̃ licet ſic nõ ſit) Preterea: ſimile vel ſimilitudo ſignificat qualitatẽ ſiue formã alicui ſubiecto inherentẽ et ipm denominantẽ non tñ formaliter ⁊ principaliter ꝑ mo

Modus ſignificandi

Quid termini hui⁹ p̄dicamenti ſ̄cent

dum forme inherentis ſed ſub habitudine reſpectiua ad aliud que eſt ratio et modusſignificādi ſpecialis predicamenti ad aliquid. igit nō eſt de hoc predica=mento. Quare om̄es ⁊ ſoli termini ſignificantes formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modum forme inherentis quodcūq̨ tale ſit. ſunt in hoc predicamēto. Et hij cōuenienter poſſunt reſponderi ad queſitiuū huius predicamenti. quod eſt proprius modus predicandi illorum.

Ceterum ſpeties huius predicamenti quum nō habent ꝓpria nomina impoſita poſſunt circumloqui in hunc modum.

Spēs ipſi⁹ īmediate circumloquuntur his complexis q̄litas
- Eſſentialis
- Accñtalis

Sub q̄ ponunt oēs termini cōnotātes
- ¶ Intriſice ⁊ eſſentialr: cuiuſmodi ſunt drñe eēnales ⁊ magꝫ ꝓprie dicte vt Rōnale: ſenſitiuū aiatuz materiale ⁊ ſimiles. Quāuis nōnulli velint eas eſſe in genere entis vel ſubē extendentes idipm ad oēs terminos abſolutos a ꝯnotatiōe extrinſeca ⁊ accñtali. Poſſent etiā ad eam reduci hec noīa human⁹: lapide⁹: ligne⁹: igneus ⁊ ſimilia q̄ ꝯnotant ſubſtantias totales: licet alioꝝ ſentētia reducunt ad qualitatē inſenſibilē innatā. Unde et hū omittunt hanc ſpetiem.
- ¶ Extriſece ⁊ accñtaliter ꝑ modū q̄litatꝫ Et illa ſubdiuidit in q̄tuor ſpēs hic dicit

.i. Accidentalis

Qualitatis quatuor ſunt ſpeties.

Quarū ſufficientia ſic ſumitur: om̄is q̄litas accidentalis vl' eſt
- Inſenſibilis ſiue ſubiectia tm̄ Et haꝝ q̄dā eſt
  - Acquiſita
  - Innata
- Senſibilis ſiue obiectiua: ſeu immutatiua ſenſus. Et haꝝ alia eſt ſenſibilis
  - Proprie ſiue vnico ſenſu
  - Cōmuniter: ſiue pluribus ſenſibus

1. ¶ Prima ſpēs: que circūloquit hoc cōplexo qualitas inſenſibilis acq̄ſita: ſcat oēm qualitatē ſeu formā accñtalem alicui ſubiecto inherentē non ꝑceptibilē aliquo ſenſu exteriori: acquiſitā in ſubiecto poſt completū eſſe ⁊ ꝓductionē ipſius et qua ipm ſubiectū diſponit ad facilius vel difficili⁹ exercendū ſuas opatiōes: vel ſubāꝫ ſub ea habitudine ⁊ rōne vt ex offitio ſibi deſtinato incūbat aliq̄d agēdum longo vel breui tpe. Et ſunt ſub ea oēs termini hac lege ſcātes Cuiuſmōi ſunt oīa noīa ſcientiaꝝ (vt Grāmatica: logica ⁊c̄.) virtutū (vt fortitudo: tēperātia ⁊c̄) vitioꝝ (vt luxuria: auaritia:) Itē hec noīa Papa: Ceſar: Iudex: Magiſter ⁊c̄. Ueꝝ quia om̄is talis qualitas: aut eſt firmiter in ſubiecto radicata et difficulter mobilis (ſub qua ratione ſcat nomē habit⁹) aut eſt radicata debiliter ⁊ faciliter mobilis (ſub qua nomen diſpoſitio ſcat) fit vt Ariſtotelis hāc ſpēm circūlocut⁹ ſit hoc cōplexo Habitus vel diſpoſitio. Hinc dicit.

Prima ſpeties eſt habitus vel diſpoſitio. In qua ſunt om̄es termi ſignificãtes q̄litates adquiſitas quibꝰ ſubiectum habꝫ ſe prompte aut difficulter ad ſuas opatões

¶ Secunda ſpẽs circũloquit̃ hoc cõplexo. Qualitas inſenſibilis innata ⁊ ſcat oẽm qualitatẽ nõ ꝑceptibilẽ ſenſu exteriori inexiſtentẽ a ꝑncipio natiuitatꝫ ⁊ cõ productã ſubiecto qua ſubiectũ ipm diſponit̃ ad meliꝰ vel peius opandũ opa tiones ſuas naturales ⁊ ſibi ꝯuenĩtes: vel ſubãꝫ totalẽ aut alterã ipſius ꝑtem eſſentialẽ ſub tl'i habitudĩe. Et ꝯtinet ſub ſe oẽs terminos hoc mõ ſcantes. vt ſunt cõiter paſſiões ſubãꝝ ſiue termĩoꝝ ſubãliuꝫ: cuiꝰ modi ſunt riſibile: flebi-le: rugibile ⁊ ſil'es. Itẽ noĩa ꝯnotantia ſexũ (vt vir: mulier:) vel cõplexiones na turales (vt Melãcolia: Flegma: Colera) et q̄litates eas comitãtes ſiue ad vir tutes ſiue ad vitia: artes aut diſciplinas inclinãtes. Et q2 noibꝰ ſic impoſitꝫ ca remus vtimur coꝝ loco ſepiꝰ ill' de prima ſpẽ: vt puta q̄ hec noĩa iuſtitia: ꝑan tia. logica: auaritia: inuidia ⁊ ſil'ia importãt naturales inclinatiões ad huiuſ-modi virtutes: diſciplinas ⁊ vitia ⁊c̄. Et q2 haꝝ q̄litatũ quedã diſponũt ſubie-ctum ad melius opandũ (que ſcant̃ noĩe naturalis potẽtia: alie vero ad peiꝰ opandũ (q̄s ſcat hoc nomẽ natural' impotentiã) factũ eſt vt Ariſtoteles hanc ſpẽm hoc cõplexo Natural' potẽtia vel impotẽtia circũlocutꝰ ſit. hoc ẽ qḋ dr̃. 2.

Secunda ſpeties eſt naturalis potentia vel impotentia. In qua ſunt omnes termini ſignificãtes qualitates innatas: quibus ſubiectũ redditur potens vel impotens ad ſuas operationes naturales: vt durum: molle.

Quod accipiendũ eſt inquantũ hec vocabula complexionẽ important: ſcḋm quod Ariſtotelis dicit Molles carne aptos mente dicimꝰ. Et qui duri carne et groſſi corpore natura ſunt alioꝝ ſerui.

¶ Tertia ſpẽs huiꝰ generis circũloqui põt hoc cõplexo Qualitas ſenſibilis ꝓ-p̄rie ⁊ ſignificat oẽm q̄litatẽ immutatiuã ſenſus ſiue ſenſibilẽ ꝓp̄rie. i. vno ſenſu exteriori vel interiori: aut a tali generatã. Continent̃ aũt ſub ea oẽs termĩ huiꝰ modi q̄litatẽ formalit̃ hoc mõ ſcantes: q̄les ſunt Color: Sonus: Odor: Sa-por: Qualitas tãgibilis: ⁊ hoꝝ ſpẽs: puta albedo: nigredo: amaritudo: dulce do: caliditas: frigiditas: Item: noĩa ſpecieꝝ ſenſibiliũ: item paſſiões ſenſitiue et intellectiue potẽtiaꝝ: et rurſus influẽtiaꝝ celeſtiũ corpoꝝ ſi eſſent impoſita. Ce terũ: qum queuis tal' q̄litas aut eſt debiliter in ſubiecto radicata ⁊ faciliter mo bilis a ſubiecto (cuiꝰ mõi eſt rubedo ex verecũdia. Et ſcat̃ noĩe paſſionis) aut eſt firmiter radicata ⁊ difficulter mobilis (qual' eſt rubedo in pomo ⁊ ſcat̃ hoc nomine paſſibilis qualitas) non incõgrue hanc ſpetiẽ hoc cõplexo Paſſio vel paſſibilis qualitas circũlocutus eſt Ariſto. Id quod dicit̃. 3.

Tertia ſpeties eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. In qua ſunt oẽs termini ſignificantes qualitates inferẽtes paſ-
.i. ſenſibiles ꝓp̄rie.
ſionem ſenſibus. vt album dulce.

¶ Quarta ſpẽs nõ inepte circũloqui valꝫ hoc cõplexo Qualitas ſenſibil' cõiter et ſcat rem vnã vel plures (que realiter nihil aliud ſunt quã ſubã aut accñs ſi ue q̄litas) ꝯnotãdo ꝑtes ipſius vel ipſaꝝ ſe hr̃e ſub quadã habitudine numeri vel extenſionis: abſq; qua tñ habitudine ꝯtingit aliqua multa ⁊ numerata vel 4.

magna et extenſa intelligi. ſcd̄m quā ꝯtigit immutari plures ſenſus. Et oēs ac ſinguli termī ea lege ſ̄cantes ſunt ſub hac ſpetie. Sunt aūt tales oēs paſſiones numeri ſiue q̄ntitatꝫ diſcrete vt Paritas: imparitas: numerꝰ pfectus: abūdans: diminutus ꝛc̄. Item paſſiōes magnitudis ſiue q̄ntitatis ꝯtinue: vt Triangularitas: Quadrāgularitas: rotunditas: curuitas: orbicularitas: ſpericitas: rectitudo: obliquitas ꝛc̄. Et iterꝝ noīa ſ̄cātia res artificialiť factas qn̄ figuralē diſpoſitionē ꝯnotant vt menſa Scamnū: domus Toga: Coclear: annulꝰ et ſimilia. Uerū: qꝛ hoc nomē forma multoꝝ vſu ſub ſe cōprehendit oēs paſſiones numeroꝝ: et ita figura paſſiones magnitudis ſiue quātitatis diſcrete ſolet circūloqui hec ſpēs hoc cōplexo forma vel circa hoc aliquid ꝯſtans figura vt eo ſ̄cenť oēs dicti termini. Sed qꝛ adhuc ſunt quidā termini huiꝰ p̄nti ſub nulla dictaꝝ ſpecierū cōprehenſibiles: puta paſſiones qualitatū ſ̄cantes qualitatē vnā vel plures ꝯnotando eas vel ꝑtes ſiue gradus eaꝝ ſeſe hr̄e aliquo mō ſiue q̄ eas ꝯtigit intelligi: cuiuſmōi ſunt pulchritudo formoſitas. intēſio: remiſſio: vniformitas: difformitas. Itē raucedo: claritas: grauitas: vt ſunt paſſiones vocꝫ ꝛ ſil'es. Et qꝛ nō eſt aliq̄d cōmune vocabulū impoſitū ad ſignificandū hoc mō q̄litates ſolet circūloqui hoc cōplexo Qualitas q̄lificās cōplectēs ſub ſe oēs dictos termios Et ponit̄ a multꝫ (de q̄ꝝ grege eſt Marſilius) q̄nta ſpēs q̄litatꝫ accidētal'. Sed qꝛ hoc nomē figura ſolet vſurpari vt ſub ſe cōprehendat oēs paſſiōes q̄ntitatꝫ tam ꝯtinue quā diſcrete: et nomē forma oēs paſſiones q̄litatꝫ: pōt illa ſufficiēter cōplecti ſub q̄rta ſub qua vt ſic ponunť triplices termini vt dictū eſt nec eſt opꝰ adijcere hāc q̄ntā. Hoc ſiq̄dez ſenſu arbitror dictū

.i. quantitatē

Quarta ſpeties eſt forma vl' circa hoc aliquid conſtans figura: vt pulchritudo: triangularitas.

Poteſt itaqꝫ ordinatio ſpecieꝝ huius predicamenti fieri hoc modo.

Huius p̄nti arbor ꝛ coordinatio.

		Qualitas		
Eſſentialis			Accidentalis	
		Inſenſibilis		Senſibilis
1.		2.	3.	4.
Adquiſita		Innata	Proprie vel vnico ſenſu	Cōiter ſiue pluribus ſenſibus

Quid t̄mis ſingularium ſpērum ſ̄cet

¶ Id etiam nemo neſciat quod oēs termini tertie ſpēi abſtracti ꝛ frequenter termini primi ſpeciei ſignificāt qualitatē accidentalem diſtinctā ſubſtātie ꝛ ita ponūt in numeꝝ ꝯtra ſubām. Relique vere due ſpēs vt raro: p̄cipue ſcd̄a: queadmodum ex dictis facile cognoſci poteſt.

Tres ꝓprietates huius predicamēti

¶ Huius generis .p. tris cōmemorat ꝓprietates. cōprehenſas hoc verſiculo.

1. 2. 3.

Oppoſitum recipit: et plus capit: atqꝫ per illam. Dicať ſimile. ſunt hec tria propria quali.

Ineſt autem Contrarietas qualitati.

1. ꝓprietas. **Qualitas ſuſcipit magis et minus**

2. Quaꝝ vtraqꝫ pōt interp̄tari realiter ꝛ logice ad modū q̄ ſupra in alijs p̄ntis viſum eſt. Et interp̄tata logice nec oībꝰ nec ſol' termis huiꝰ p̄nti ꝯuenit. Nō oībꝰ qꝛ nō ill' triāgulare q̄drangl'are. Nec ſolis: qꝛ etiā t̄mis p̄ntoꝝ actionis ꝛ paſ-

ſionis. Jdcirco nullo modo eſt ꝓpria At realit̄ expoſita ꝯuenit ſoli q̄litati ꝓprie
dicte imo etiā ſoli q̄litati cōit̄ dicte (q2 ſoli enti) Sȝ nō oī: q2 nō his q̄litatib9
q̄ ſunt ſcia: lux: charitas: illis eñ nl'a q̄litas ꝯuiat̄. Nec q̄litati q̄ eſt ſubſtātia.
Eam ob rem eſt ꝓpria primo mō hui9 nois q̄litas ſumpti primo intentōaliter.

Proprium eſt qualitati ſcḋm eam ſimile vel diſſimile dici 3a

Poteſt exponi dupliciter realiter ꝛ logice. ſiue de rebus ꝛ ſignis. et exponit dupl'r

¶ Realiter ꝓpriū eſt qualitati (.i. rei que eſt qualitas) quod ſcḋm eam aliq̄d 1a
dicit̄ (.i. natū eſt dici) ſimile vel diſſimile ꝓprie vſurpatȝ vocabul'. Dicit̄ antē
ꝓprie ſimile quod informat̄ aliqua qualitate eiuſdeȝ ſpēi cū qualitate alterius
rei. Ex aduerſo aūt diſſimile. ſic duo alba dicunt̄ ſil'ia. album ꝛ nigrū diſſil'ia.
Hoc ꝯuenit omī ꝛ ſoli qualitati ꝓprie dicte. Nam ſcḋm oēm ꝛ ſolam talem res
ꝯtingit dici ſimiles aut diſſimiles. Quare eſt ꝓpria quarto modo huius nois
qualitas primo intentionaliter ꝛ ꝓprie dicti.

¶ Logice Jllud diſiunctū ſimile vel diſſimile. ꝑ ſe p̄dicat̄ de omīb9 ꝛ ſolis ter= 2a
minis ſignificantib9 qualitatē ꝓprie dictā. vt hec ſunt ꝑ ſe vere. Omne albū eſt
ſimile albo ꝛ diſſimile nigro. Omne coloratū eſt ſimile vel diſſimile alteri. Jlle
vero ꝑ accidens. Homo eſt ſimilis homī Tricubicū eſt ſil'e vel diſſil'e tricubico

Q Uintum predicamentū eſt collectio vel ordinatio oīm terminorum De .5. p̄nto. puta actōis
ſignificantiū formaliter vel principaliter ꝑ modū actionis vel agē=
tis in alterū: et potentiū predicari ſcḋm ſe vel formaliter ſinonima
de ꝓnoie demonſtratiuo primitiuo ad interrogationē factā ꝑ hoc
queſitiuū Quid agit. Et ſolet vocari predicamentū actionis: q2 inter oīa hm̄oī
ſigna primū ꝛ cōiſſimū eſt hoc verbū ago vſurpatū primo intentiōaliter nec di
ſtinctū ꝯtra cadentia. ¶ Quibus clareſcet quod Genus generaliſſimū hui9 co Gen9 generaliſſimū huius p̄nti.
ordinationis eſt hoc verbū ago ſumptū primo intentiōaliter ꝛ cōiſſime vt non
diſtinguit̄ ꝯtra ſua cadentia: que ſunt agere: actio: actiuū: agens ꝛ ſimilia. Jn
qua vſurpatione ꝯnotat id ꝓ quo ſupponit ꝛ de quo verificat̄ ſuo nutu vel pre
ſentia aliquid de nouo ad eſſe ꝓducere: vel ſaltē aliud localiter mouere: aut in
eſſe ꝯſeruare vel deſtruere. Et ꝓ illo ſupponit hoc abſtractū actio ꝛ alia abſtra
cta huius p̄dicamenti ſub dicta habitudine vel ꝯnotatione Jd eſt: ꝯnotando
alterū ſuo nutu vel p̄ſentia ipſum de nouo ineſſe ꝓducere ꝛ localiter mouere: in=
eſſe ꝯſeruare vel deſtruere. Et ſic ſub ſe cōprehendit oīa hec verba Jntelligo:
volo: genero: calefacio: voluto: moueo: cōſeruo: annihilo: deſtruo: cum ſuis ca
dentibus. Quibus ſequunt̄ hec corrolaria.

¶ Nullus t̄min9 hui9 p̄nti ꝑcat q̄ppiā diſtinctū ſubē ꝛ q̄litati ſȝ alteꝝ eorū ſub Corrolariū. 1.
dicta habitudīe ſeu ꝯnotatiōe id q̄d facile eſt ꝯgnitu ꝯſideratȝ diligēter p̄dictȝ.

¶ Omnis res mundi pōt ſignificari aliquo termino huius predicamenti. 2.

¶ Jnter abſtracta hui9 p̄dicamenti quedā ſupponunt ꝓ forma inherēte ꝛ ꝯcre 3.
ta ꝓ ſubiecto (vt intelligens intelligo. Uolens volitio.) alia ꝓ effectu ꝓducto q̄d t̄mi9 h9 p̄nti ꝑcent.
et cōcreta ꝓ cauſa (vt Creans creatio. Calefaciens calefactio) quib9 ſic vti=
mur: in p̄mo modo denoīatiuoꝝ. Licet etiā hec ꝛ alia nōnunq̄ȝ inueniant̄ vſur
pari ſinonime cum ſuis cōcretis ꝛ in tertio modo denoīatiuoꝝ.

¶ Uulgata definitio actionis: quā ponit author ſex principioꝝ in qua numer9 4.
pluralis mutād9 eſt in ſingl'arē ꝛ p̄ma pſona in tertiā (vt in q̄litate diximus) nō
cōuenit oī actioni. ſed ſolū illi q̄ eſt forma inherens. Et interp̄tat̄ in hūc modū.

inherens ſiue aliq̄d dicit̄

Actio eſt ſcḋm quā in id quod ſubicit̄ agere dicimur

Jd eſt: eſt aliq̄d in paſſo de nouo adquiſitū ad preſentiā agētȝ. denoīans illud

a quo eſt effectiue agens. Uerbi grã: caliditas aque adq̃ſita ad potentiã ignis denominat ignem a quo eſt effectiue agentem ſiue calefacientem. et ſub ea rõne vel cõnotatione dicitur actio ſiue calefactio actiua Id eſt: ſignificatꝰ dictis nominibus actio: calefactio actiua.

Moduſſignificandi ¶ Moduſſignificandi eſt ſignificare formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter per modũ actionis. i. ꝯnotare id ꝓ quo ſupponit agere modo prius dicto.

¶ Queſitiuũ circumloquiꝰ hoc cõplexo Quid agit: abſoluẽdo verbũ a nũero. Queſitiuum tpe: pſona ⁊ mõ. vt nõ diſtinguaꝰ his ṽbis agebat: egit: egerat: aget ⁊ eoꝝ con= (declineis.

Moduſpredicandi. ¶ Modus predicãdi eſt poſſe p̃dicari ſcd̃m ſe vel formaliter ſino= nimũ: eſſentialiter ſupius aut inferius de prima ſubã ſiue ꝓnoĩe demõſtratiuo primitiuo ad queſitiuũ huiꝰ p̃nti. vt querẽdo Quid agit Anna. ꝯueniẽꝰ rñdeꝰ ridet: net: orat: cantat: decerpit vuas: legit oluſcula: colligit poma.

¶ Hunc modum ſignificandi ⁊ predicandi habent inſequẽtia nomina.

Qui termini ſint in hoc p̃dicamento ¶ Omnia verba actiue ſignificationis Id eſt: de quibus ſumptꝫ cũ relatiuo qui que vel quod vere predicaꝰ hoc verbũ agit cõiſſime ſumptũ: non curando cuiuſcũqꝫ generis fuerint. vt amo: lego: liceo: vado: loquor: criminor: ample

1. ctor. Nam vera eſt predicatio Qui legit agit. Qui licetur agit.

2. ¶ Oĩa participia ⁊ ṽbalia ſcd̃m actiuã ſcatione ab illis deſcẽdentia. vt ſunt participia p̃ntis tpis ⁊ futuri in rus. Uerbalia in tiuus. ⁊ aliqua in bilis (vt riſibilis: flebilis: penetrabilis: ſuſceptibilis) et in io actiue ſumpta. Nam his equiuoce vtimur. Nõnunqꝫ actiue vt ſint abſtracta actiuoꝝ et de hoc p̃dicamento Aliquãdo paſſiue vt ſint abſtracta paſſiuoꝝ ⁊ de predicamento paſſionis.

¶ Nomina offitioꝝ ⁊ dignitatũ vt Papa. impator: iudex: aduocatus: qñ for

3. maliter ꝯnotãt homines quibꝰ attribuuntꝰ exercere certa offitia: vt papa fungiꝰ vice Chriſti in terris: vniuerſis in ſpũalibꝰ pre eſſe ⁊ plenitudinẽ poteſtatis ſup cunctos chriſtianos gerere. Imperator in ſecularibꝰ cũctis preeſſe ⁊ ipſa regere. Et reſpõdentꝰ ad queſitiuũ huiꝰ p̃dicamenti nõ ſecundũ ſe ſed verba quibꝰ explicaꝰ illoꝝ quid nomis. vt querendo Quid agit Iulius? cõuenienter reſpõdetur tenet vicem chriſti in terris ⁊ in ſpũalibus vniuerſis preeſt

De. 6. p̃ntoputa Paſſionis. ¶ Speciebus huiꝰ generis nõ ſunt noĩa impoſita: pñt aũt circũloqui ex variĩs modis ꝯnotandi: de quibus ſuperius diximus: ⁊ alibi latius monſtrauimus.

Sextum predicamentũ eſt collectio oĩm terminoꝝ ſcantiũ formaliꝰ principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modũ paſſionis: predicabiliũ ſcd̃m ſe vel formaliter ſynonima de prima ſubſtãtia vel ꝓnoĩe demõſtratiuo primitiuo ad interrogationẽ factaꝫ hoc queſitiuo Quid patiꝰ. Et vocaꝰ vſu logicoꝝ predicamentũ paſſionis: qꝛ inter oĩa hec ſigna generaliſſimũ ⁊ cõiſſimũ eſt hoc verbũ patior ſumptũ primo intentiõaliter nec diſtinctum contra cadentia. ¶ Quibus colligitur quod

Genꝰ generaliſſimũ ¶ Genꝰ generaliſſimũ huiꝰ p̃nti eſt hoc ṽbũ patior ſumptũ priõ intentiõaliter et cõiſſime nec diſtinctũ ꝯtra cadẽtia ſua: que ſunt pati: paſſus: paſſibile: paſſio. Ea aũt vſurpatiõe ꝯnotat id ꝓ quo ſupponit ⁊ de quo verificaꝰ formã ſubſtantialem vel accidentalẽ in ſe recipe. vel ipſum ad alterius nutũ aut p̃ntiam adeſſe ſimplr vel in aliquo ſubiecto ꝓduci: aut iam exiſtẽs ⁊ ꝓductũ ineſſe ſuo ꝯſeruari vel deſtrui: aut ex quodã preexiſtente ⁊ alio de nouo in eo cauſato cõpleri. vel localiter moueri (. i. nunc eſſe in aliquo loco ⁊ nec prius nec poſtea in eodem ſed alio vel ſaltem ſcd̃m aliã ſui partẽ nunc reſpicere aliquod fixum quã inmediate ante hoc vel poſt hoc.) Et ꝓ hmõi re ſic ꝯnotata vel rebꝰ ſic cõnotatis ſupponit hoc abſtractũ paſſio ⁊ alia abſtracta huiꝰ p̃dicamenti ſub dicta habitudine eam cõnotans vel eas cõnotantia. Sic comprehẽdit ſub ſe omnia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0060-1

hec verba generat: dealbat: intendit: remittit: ꝯſeruatur: deſtruit: annihilatur: volutatur: mouet localiter: cum ſuis cadentibus: puta generatio: intenſio ⁊c.
¶ Quibus colligunt hec corrolaria. Corrolaria:
¶ Nullus terminus huius predicamenti ſignificat aliquid diſtinctū ſubſtā-tie ⁊ qualitate ſed alterū eorum ſub dicta habitudine. 1. Quid ter-mini huius pnti ſcent.
¶ Inter abſtracta huius predicamēti quoddā ſignificat formā inherentē et concretum illius ſubiectū (vt Generatum generatio. Calefactum calefactio.) Aliud locum vel vbi ⁊ ꝯcretum locatū (vt Mobile motus.) quibus vt ſic vti-mur in primo modo denominatiuorum: licet illa eadem ⁊ alia inueniātur vſurpa ta in tertio modo ſynonime. 2.
¶ Scias tamē quod his verbis ⁊ ſimilibus generat: intendit remittitur equi-uoce vtimur: in hunc modum. Aliq̄d dr generari tripl'r

	1.		¶ in ſe recipere formā ſubſtātialem		¶ ſubiectiue: ſuſceptiue vl' materialit vt materia.
Gnat	2.	ſupponit ꝓ aliq̄ ꝯnotādo ipſum	¶ de nouo in eſſe prodire	Et hoc dicūt gnari	¶ terminatiue: cōſtitutiue vl' formaliter. vt forma.
	3.		¶ ex q̄dā ꝑexiſte et alio de nouo in ipm cāto cōpleri.		¶ Completiue. vt totum compoſitū.

Suo modo dicat de his verbis Intendit remittit. ¶ His facile cognoſces quid ſibi velit definitio huius generis paſſio: quā ponit Guilbertus porritanꝰ author ſex principiorum. id eſt res ꝓducta ab agente

Paſſio eſt effectus illatioq; actionis.

Sic ſepius idez ſignificat noie actionis ⁊ paſſionis diuerſis tñ rōnibus. Nam caliditas aque adquiſita ad pñtiam ignis ſignificat hoc noie actio ſiue calefa-ctio actiua inq̄ntum ab igne effectiue ꝓcedit quē denominat agentē ſiue calefa cientem ⁊ hoc nomine paſſio ſeu calefactio paſſiua inquantū in aquā recipit et denominat eam paſſam ſiue calefactā. ¶ Poteſt etiā definitio illa logice expo-ni ad hūc ſenſum. Ex hoc quod aliquid agit cauſaliter infert illud qd agit pa-ti. vt bene ſequit. Quia ignis aquā calefacit a qua calefit ⁊cijs.
¶ Modus ſignificādi eſt ſignificare formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ mo-dū paſſiōis. i. ꝯnotare id ꝓ q̄ ſupponit pati v̄bo vſurpato cōiſſime vt diximꝰ. Modus ſigni ficandi
¶ Modus predicādi eſt p̄dicari ſcōm ſe vel formaliter ſinonimū de prima ſub-ſtantia vel ꝓnomīe demōſtratiuo primitiuo in queſitiuū huius predicamenti. Uel poſſe cōuenienter reſponderi ad queſtionē factam de prima ſubſtātia per queſitiuū illius predicamenti. Modus pre-dicandi
¶ Queſitiuū circūloquit hoc cōplexo Quid patit: verbo abſoluto a numero: tempore: ꝑſona: et modo. vt querendo Quid patit Joannes? cōmode reſpon-detur mouet: ꝓducit: ꝯſeruat: amatur. Queſitiuū
¶ Hunc modū ſignificandi ⁊ predicandi habent inſequētia nomina.
¶ Omnia verba paſſiue ſignificationis cuiuſcunq; generis fuerint. Id eſt de quibꝰ ſumpt; cū relatiuo qui que vel quod vere p̄dicat hoc verbū patit. vt qui ꝑcutit patit. Quod calefit patit. Quod mouet patit. Quod ꝯſeruat patitur. Qui termini ſint in hoc p̄dicamento. 1.
¶ Omnia participia ⁊ nomina verbalia ſcōm paſſiuā ſignificationē ab ipſis deſcendentia: vt ſunt participia preteriti tꝑis ⁊ futuri in dus. verbalia in bilis. tus ⁊ io deſinentia paſſiue vſurpata. 2.

¶ Spetiebus huius predicamẽti non ſunt noīa impoſita. poſſunt aũt circũlo⸗
qui ex varijs modis cõnotandi de quibꝰ ſupᷓ dictũ eſt ⁊ alibi docuimus.
¶ Horum duorũ predicamentoꝝ Ariſtoteles tris ponit ꝓprieta tes cõiunctim
ꝓpter conuenientiã quam inter ſe habent.

1\. Recipit aũt agere ⁊ pati ꝯtrarietatẽ. vt calefacere contra
riũ eſt ei qđ eſt frigefacere: et calefieri illi ꝙ eſt frigefieri
Agere ⁊ pati ſuſcipiũt magis ⁊ minus. Eſt eñ calefacere

2\. magis ⁊ minꝰ. Similiter ⁊ calefieri: ꝯtriſtari: ⁊ delectari.
Quarum vtraqꝫ diuiſim de quolibet iſtorũ duorum predicamentoꝝ poteſt in⸗
terpretari realiter ⁊ logice: ad modũ quo ſupra in alijs interpretate ſunt. Et qꝛ
nõ oñis res ſignificate vel ſignificabiles termis iſtoꝝ duorũ predicamẽtoꝝ cõ⸗
trariant: intẽdunt ⁊ remittunt ſed ſole qualitates Jccirco vtraqꝫ ꝓprietatum
expoſita de rebus eſt ꝓpria primo mõ huic termino actio: paſſio: vſurpato pri
mo intentionaliter ⁊ cõiſſime: qꝛ cõuenit ſoli ⁊ oñi. Sed qꝛ non oẽs termini nec
ſoli termini horum generũ ſignificãt formas ſeu qualitates cõtrarias intenſibi
les ⁊ remiſſibiles. ſed aliqui termini horũ predicamẽtoꝝ: ⁊ etiã termini predica⸗
menti qualitatis (vt ex ſuperioribus liquet) Jccirco neutra eaꝝ eſt aliquo mõ
ꝓpria his termis actio: paſſio: ſumptꝫ ſcđo intentiõaliter. Nã vere dicit aqua
magis humectat aere Jgnis magis exiccat aere. Modica ſcintilla minus inflã
mat ingenti rogo. Sed nõ homo magis generat quã aſinus. Nec vnũ mouẽs
magis mouet reliquo aut minus: licet velotius aut tardius.

3\. Proprium eſt actionis ex ſe inferre paſſionem: et paſſio
nis inferri ex actione.
Hec logice ſolum interpretat in hunc modum aut alium ꝯſimilẽ. Terminꝰ pre
dicamẽti actiõis natꝰ eſt inferre in bona cõſequentia terminũ predicamẽti paſ⸗
ſionis reſpectu ſubiecti tranſcendentꝫ: vel alterius obliqui recti a ṽbo trãſitiue
in añcedente ⁊ mutato in rectũ reddentẽ ſuppoſitũ verbo paſſiuo in cõſequente
atqꝫ ediuerſo recto in añcedente reddẽte ſuppoſitũ verbo actiuo. mutato in cõ
ſeqñte in ablñ rectũ a ṽbo paſſiuo: ceteris ad bonã ꝯſequentiã requiſitꝫ dili⸗
genter obſeruatis. vt bene ſequit. Aliquid docet: ergo aliquid docet. Aliquid
amat. ergo aliquod amat. Jgnis calefacit aquã. ergo aqua calefit ab igni. Vi
nũ auget ſanguinẽ. ergo ſanguis auget a vino. Jd qđ hac vulgata regl'a dr.
Ab actiuo ad paſſiuũ valet conſequentia et ediuerſo.
Eſt autẽ idipſum primo modo ꝓpriũ his terminis actio: paſſio: vſurpatꝫ ſcđo
intentiõaliter: qm̃ ꝯuenit ſolis nec omibus. Nam nõ ſequit Aliquid ſcãdalizat
ergo aliquid ſcãdalizat: qꝛ in euangelio legit. Petrũ ſcandalizaſſe ſeu ſcanda⸗
lum dediſſe Chriſto: qui tamẽ non fuit ſcandalizatꝰ Jta quoqꝫ Judeos ſcan⸗
dalizatos fuiſſe ex operibus Chriſti: que nemini dabant ſcandalum

De. 7. pñto videlicꝫ Situs vel poſitionis

S Eptimũ genus predicamentale eſt collectio oĩm terminoꝝ ſignifi⸗
cantiũ formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modũ poſitiõis vel
ſitꝰ potentiũ predicari ẽm ſe vel formaliter ſinonima de pma ſubã
ad queſtionẽ factã hoc queſitiuo Quõ eſt ſituatũ? Et ſolet vocari
predicamentũ ſitus vel poſitionis: qꝛ inter oñia hmõi ſigna generaliſſimũ ⁊ cõ
muniſſimũ eſt hoc nomẽ ſitus vel poſitio vſurpatũ primo intentiõaliter nec di

Genꝰ generaliſſimum

ſtinctũ ꝯtra cadẽtia. ¶ Quibꝰ patꝫ qđ Genꝰ generaliſſimũ huiꝰ coordinatiõis
eſt hoc nomen ſitus vel poſitio ſumptũ primo intentiõaliter nec diſtinctũ ꝯtra

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0062-2

ſua cadentia: que ſunt ſituatũ eſſe. ſituatio ⁊ ſimilia. Qua in ſignificatione ſupponit ꝓ aliquo ꝯnotando partes illius integrales habere certũ ordinẽ ad totum ⁊ ad locũ. Et nec ipſum nec aliqđ ſuoꝝ inferioꝝ ſ͞cat rem diſtinctã ſubẽ et qualitati. ſed alterũ eorum vel vtrũq; ſub dicta ꝯnotatione. Iccirco in vulgata eius definitione quã ponit author ſex principiorum.

Quid termi huius p̄nti ſignificent

Situs eſt ordinatio partium in toto ⁊ loco.

Conſtructio tranſitiua deb; ſumi intrãſitiue. vt ſit ſenſus Situs eſt partes ordinate ad totũ ⁊ locũ: vel res in hoc ꝙ partes eius ſunt ordinate ad totũ ⁊ locũ

¶ Modusſignificãdi: eſt ſignificare formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modum ſitus.i. cõnotare ordinationẽ partiũ in toto ⁊ loco vero vel imaginario: ita qđ ꝓpter quãcq; illaꝝ localẽ mutationẽ aut variationẽ res illa ſignificat̃ alio et alio termino hui⁹ p̄dicamenti. Uerbi grã: Stans ꝯnotat quẽpiam eſſe erectũ ita ꝙ partes illius vel tibie nõ incuruant̃ nec ꝑtes illaꝝ approximant̃. vnde ſ͞cat ordinationẽ partiũ ad totũ ⁊ locũ: quia caput eſſe ſurſum ⁊ pedes deorſuz Sedens item ꝯnotat tibias eſſe incuruatas: caput ſurſum: pedes deorſum et nates ſedem cõtingere Ita quoq; Trabs ſ͞cat lignũ ſm quod tranſuerſaliter poſitũ ſit in domo Colũna ſm qđ erectũ Barba crines ꝓut in mẽto creſcant.

Modusſigni ficandi

¶ Addit̃: et loco vero vel imaginario qꝛ nõ ſufficit ꝯnotare ordinationẽ ꝑtium in toto ſolũ. ſed ad totũ ⁊ locum: quare hec nõia triangulare quadrangulare nõ ſ͞cant ꝑ modũ ſitus ſed qualitatis. Nec tñ requirit̃ ordinatio ꝑtium ad locũ verum. qꝛ res põt dici ſituata in loco imaginario. vt in vacuo ſedere vel ſtare.

¶ Queſitiuũ: circũloquitur hoc complexo Quomodo eſt ſituatũ.i. que eſt ordinatio partium illius rei ad totum ⁊ locum.

Queſitiuuz ⁊

¶ Modus predicandi: eſt predicari: de prima ſubſtantia ad dictum queſitiuũ. vel conuenienter poſſe reſponderi ſm ſe vel formaliter ſinonimũ de prima ſubſtantia per idem queſitiuũ. vt Quõ eſt hoc ſituatũ? cõuenienter reſpõdet̃. ſedz: ſtat: iacet: vt paries: ſtatua: tectũ. manus: digitus: barba: trabs: columna.

Modusprediandi

¶ Speciebus huius generis non ſunt nomina impoſita poſſunt autem circũloqui his complexis ſumptis incomplexe Situs rei totalis (vt ſedens: ſtans: iacens.) Situs rei partialis (vt trabs: limẽ: ſtatua inquantũ connotant dictã ordinationem partium. Nam quando connotant figuralem diſpoſitionẽ ſunt in predicamento qualitatis.

Spẽs hui⁹ generis

O Ctauum predicamentũ eſt collectio omniũ terminorum ſignificãtium formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modũ Ubi. vere predicabiliũ ſm ſe vel formaliter ſinonima de prima ſubſtãtia in hoc queſitiuũ vbi ſyncathegorematice ⁊ generaliter ſumptũ. Et vocat̃ a logicis predicamentũ vbi: quia inter omnia illa ſigna ſupremũ ⁊ cõmuniſſimũ eſt hoc vocabulum Ubi Cathegorematice ⁊ primo intentionaliter vſurpatũ. ¶ Pro quo aduertendũ quod vocabulum Ubi multis modis ſolet vſurpari.

De.8. p̄nto ſcz Ubi

Ubi vſurpatur multis modis

- Puta
  - Prio intẽtionaliter Et ſic vel
    - ¶ Sincathegorẽatice vel ꝗſitiue. Et ſic ꝗdez dupl͛r vel
      - Specialiter ⁊ ꝓprie
      - Generaliter vel cõ͛ter
    - ¶ Cathegorematice
  - Secundo intentionaliter

¶ Specialiter ⁊ ꝓprie. vt querat habitudinē rei in loco. Nec ſic eſt ſufficiens queſitiuum ad quod reſpōderi poſſint oēs termini huius predicamenti: ſed addenda ſunt quo: qua: ⁊ vnde: quibus perquiruntur diuerſe habitudines rerum in ordine ad locū in hunc modum.

¶ Syncathegorematice.

Quo		Ad	locum
Qua	ꝑquirit motum rei	Per	
Unde		De loco	
Ubi		In loco	

Queſitiuum huiꝰ p̄nti

¶ Generalit̃ vel cōmuniter. vt querat oēm habitudinem vel circumſtantiā de loco. ⁊ cōprehendit ſub ſe alia queſitiua locorum Hoc modo eſt ſufficiens queſitiuū huius predicamenti.

¶ Cathegorematice: ſic in ꝯcreto ſupponit ꝓ aliquo ꝯnotando locum verum vel imaginariū per modum diſtantie vel indiſtātie Id eſt: ꝑ modum coexiſtētis ipſi locato vel diſtātis ab eo Siue (.quod idem eſt.) locatū eſſe in eo vel ab eo diſtare. In abſtracto vero ſupponit ꝓ loco vero vel imaginario ꝯnotando eundem per modum diſtantie vel indiſtantie. Sic eſt genus generaliſſimū huius predicamēti qn̄ non diſtinguit̃ ꝯtra ſua cadentia. Et nec ipſum nec aliquid eſſentialiter ipſo inferius ſignificat aliquā entitatē diſtinctam ſubſtantie ⁊ q̄litati. ſed alteꝝ aut vtrūqꝫ horū ſub dicta habitudine ⁊ ꝯnotatione. Et finitur a Gilberto porritano in lib. 6. principiorum his verbis.

Genꝰ generaliſſimum

Quid termi huiꝰ p̄dicamenti ſcent

Ubi eſt circumſcriptio corporis ex loci circumſcriptione proueniens.

In qua definitiōe ꝯſtructio trāſitiua ſumat̃ intrāſitiue. vt ſit ſenſus. Ubi eſt corpus circumſcriptū loco circūſcribente. Uel locus circūſcribens corpus locatū.

¶ Scd̄o intentiōaliter. vt ſupponat ꝓ terminis ⁊ ſignis huius predicamenti.

¶ Quibus ſatis conſtat genus generaliſſimū ⁊ queſitiuū huius ordinationis.

Moduſſignificandi

¶ Moduſſignificandi: eſt ſignificare formaliter ⁊ principaliter ⁊ eſſentialiter per modū vbi Id eſt ꝯnotare locum verū vel imaginariū per moduꝫ diſtantie vel indiſtātie vt dictū eſt vt in Celis in domo. Rhome. Erphurdie. hic: illic. Extra domū. Trans ripam. Ultra mare. Quo ſequit̃ nomen locus nō eſſe de hoc genere: quia licet importet locum non tn̄ ſub dicta habitudine.

Moduſpredicandi

¶ Modus p̄dicandi: eſt poſſe ꝯuenienter r̄ſideri de prima ſubſtātia in queſitiuū huius predicamenti vt Quo vadis: apte r̄ſidet̃ ad Gymnaſiū. Qua vadit rex: Reſpōdet̃ ꝑ viā compēdij Ubi eſt preſul? R̄ſidetur in aede ſacra. Unde veniet rector? R̄ſidetur ex aedibus Georgianis.

Qui termini ſunt in hoc p̄dicamento

¶ Sunt aūt de hoc genere oīa aduerbia locoꝝ. et illis equiualētia q̄lia ſunt noīa quibꝰ r̄ſidemꝰ aduerbijs queſitis locoꝝ. vt in tēplo: extra portā. rome ⁊c.

¶ Speciebus huius predicamenti nō ſunt noīa impoſita Poſſunt aūt circūloqui ⁊ ſumi a varijs habitudinibus huius ꝯnotatiōis: puta ꝑ modum diſtātie vel indiſtantie: aut etiā dictorum queſitiuoꝝ: de quo latius alibi.

De nono p̄dicamento ſcꝫ Qn̄

n Onum predicamentū eſt collectio oīm terminoꝝ ſignificantiū formaliter principalit̃ et eſſentialit̃ ꝑ modū qn̄. predicabiliū ſm̄ ſe vel formaliter ſinonima de prima ſubā in h̄ queſitiuū quādo. Et vocatur predicamentū quando a cōmuniſſimo Nam inter omni hmōi noīa ſupremū ⁊ cōīſſimū eſt ly qn̄ prio intentiōaliter ſumptū ⁊ Cathegorēatice

¶ Ubi ſcias vocabulum quando multis vſurpari modis.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0064-3
DFG

Caput .ij. de predicamentis

Puta
- Primo intentiõaliter Et ſic dupl'r vel
  - Sincathegorematice ꝛ queſitiue
  - Cathegorematice
- Secundo intentionaliter

Qñ vſurpaꝛ multiplicit

¶ Sincathegorẽatice ꝛ queſitiue: vt ſꝫ aduerbiũ queſitiuũ tꝑis. Qua in ſignificatione eſt queſitiuũ buiꝰ ꝑdicamenti: querens de tꝑe ſm oẽm circũſtantiam.

Queſitiuum huius p̄nti

¶ Cathegorematice: ſic in cõcreto ſupponit ꝓ aliquo ꝯnotando tẽpus verum vel imaginariũ ꝑ modũ diſtantie vel indiſtantie a p̄nti Id eſt coexiſtere illi aut diſtare ab eo In abſtracto autẽ ſupponit ꝓ tꝑe ꝯnotãdo idipſum ꝑ modũ diſtantie vel indiſtantie. Qua in ſcatione eſt genus generaliſſimũ huius p̄nti. Et nec ipſum nec aliquid ipſo inferius ſcat quippiam diſtinctũ ſubſtantie ꝛ qualitati ſed alterum aut vtrũqꝫ eorum ſub dicta habitudine Quare nõ eſt ſatis ꝓpria ſequens diffinitio Gilberthi porritani.

Genꝰ generaliſſimum

Quid termi huius p̄nti ſignificẽt

Quando eſt qd ex adiacẽtia tꝑis in re tꝑali relinquit

Id eſt. Eſt res temporalis ſiue tempori coexiſtens: Uel tẽpus coexiſtens alicui
¶ Scdo intentiõaliter: ſic ſupponit ꝓ terminis huius ꝑdicamenti
¶ His ſatis patet genus generaliſſimũ: et queſitiuũ huius predicamenti
¶ Moduſſignificandi: eſt ſcare formaliter principaliter ꝛ eſſentialiter ꝑ modũ quando Id eſt: cõnotare tempus verum vel imaginariũ per modum diſtantie vel indiſtantie. Quare hec noia annus: dies menſis non ſunt in hoc ꝑdicamento: quia licet tẽpus ſignificent non tamen ſub dicta habitudine.

Moduſſignificandi

¶ Modus predicãdi: eſt predicari ſm ſe vel formaliter ſinonimũ de prima ſubã in hoc queſitiuũ quando: vt qñ veniſti: apte rñdetur: hodie: heri: nudiuſtertius Quando venies. Cras: perendie: poſt menſem.

Modus ꝑdicandi

¶ Significant aũt dicto modo. et ſunt in hoc ꝑdicamento oia aduerbia tꝑis et illis equiualentia: vt hodie: heri: cras: nuꝑ: in hora: ante horã: ante omẽ tꝑus poſt omẽ tempus. Nunc: ſemꝑ: nũquã: ante ſecula: in ſempiternũ.

Qui termini ſunt in hoc ꝑdicamẽto.

¶ Spetiebus nõ ſunt nomia impoſita: poſſunt aũt varie circũloqui conſiderata diuerſa habitudine terminoꝝ huius modiſignificandi.

Spẽs huiꝰ ꝑdicamenti

p Oſtremũ ꝛ decimũ predicamentũ eſt collectio oĩm terminoꝝ ſignificantiũ formaliter principaliter ꝛ eſſentialiter ꝑ modũ habitꝰ ꝑdicabiliũ ſm ſe vel formaliter ſinonima de prima ſubã in hoc queſitiuũ. Quõ eſt habituatũ. Et vocaꝛ predicamentũ habitꝰ: a cõiſſimo q: oĩm ſupremũ ꝛ cõiſſimũ eſt hoc nomẽ habitꝰ vel hñe ſumptũ pˀio intentiõaliter nec diſtinctũ ꝯtra ſua cadentia. Hac in vſurpatiõe eſt genꝰ generaliſſimũ et ſcat veſtẽ mediate vel imediate adiacentẽ corꝑi aut mẽbris ipſius: ornatꝰ vel deornatꝰ gratia. Nec quippiã diſtinctũ ſubẽ Nam ꝯcretũ ſupponit ꝓ corpore aut mẽbro habituato ꝯnotãdo veſtem illi adiacere. Abſtractuꝫ vero ſupponit ꝓ veſte ꝯnotando ipaꝫ corꝑi adiacere. Quo ſenſu recipiaꝛ ſeqñs definitio.

Quid termi huiꝰ p̄nti ſignificent

Habitus eſt corporis ꝛ eoꝝ q̄ circa corpꝰ ſunt adiacentia

Id eſt: eſt aliquid adiacens corpori aut eius parti.
¶ Moduſſignificandi: eſt ſcare formaliter principaliter ꝛ eſſentialiter ꝑ modũ habitus. i. ꝯnotare poſitiue vel priuatiue aliquid adiacens corpori vel eius pti ꝑ modũ veſtitus cauſa ornatus vel deornatus: vt armatus: togatus: laruatꝰ: (nudus: inermis.

Moduſſignificandi

¶ Queſitiuũ: circumloquiꝛ hoc cõplexo Quõ eſt habituatũ
¶ Modus ꝑdicandi: eſt ꝑdicari de prima ſubã in queſitiuũ illius p̄nti vt Quõ eſt Petrus habituatꝰ: ꝯuenienter reſpondeꝛ Togatus: Diſcalciatus.
¶ Speties huiꝰ generis nõ habent noia impoſita: p̄nt aũt hoc vel alio mõ cir

Queſitiuum

Moduſpredicandi

Speties

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0065-9

cumloqui Habitus inmediate adiacens corpori (vt Camiſia annulus Calceꝰ Cyrotheca) Habitus mediate adiacens (vt Cingulus:pallium:toga.

Qui terminꝰ dr̄ ſuppōere

C Apite tertio fit ſermo de ſuppōnibꝰ termioꝝ: puta:q̄s terminꝰ ſupponat: ⁊ q̄ mō tā in genere q̄ȝ in ſpetie. ¶ Ubi aduertendū: qđ ille terminꝰ ſupponit: q̄ ponit in ꝓpōne: et actualiter ſ̄cat aliqđ ſibi reſpōdens a p̄te rei in ordine ad t̄pus importatū p̄ copulā ꝓpōnis in qua ponit. Id quod ſibi vult hec vulgata diffinitio.

.ſ. cathegorēaticꝰ .i. ſ̄catiuꝰ alicuiꝰ ſibi r̄ſidentiꝰ a p̄te rei ī ordīe ad t̄ps copl'e

Suppoſitio eſt terminus ſtans pro ſe vel alio pro vt eſt pars propoſitionis.

.i. poſitus in ꝓpōne

Tria requiſ runt ad h̄ q̄ terminꝰ dicat ſupponere

¶ Quo colligunt tria requiſita ad hoc q̄ terminꝰ dicat ſupponere vel ſupponens: quorū vno deficiente non ſupponit.

¶ Quod ponat in ꝓpōne: q̄ termini extra ꝓpōnem poſiti nō ſupponūt: vt p̄tes ſequentiū orationū. Albus homo. Doctus ſcholaſticus: nō ſupponunt.

1\. ¶ Quod ſ̄cet aliqđ ſibi r̄ñdens in ordine ad t̄pus copl'e illius ꝓpōnis. in hunc

2\. modū. Si copula eſt p̄ñtiꝰ t̄pis qđ ſuū ſ̄catū iam ſit in reꝝ natura. Si p̄teriti qđ aliq̄ñ fuerit: et ſi futuri qđ aliq̄ñ erit ⁊c̄ӯs. Quod alīj ſic enūctiant ad terminum ſupponentē requirit ipſum ſtare vel verificatiue accipi. Quare ſubiecta ſequentiū ꝓpōnum nō ſupponunt Antichriſtus p̄dicat. Adam p̄uaricat legē: q̄ ſ̄cata hoꝝ noīm Adam Antichriſtus iam nō ſunt in reꝝ natura. At ſubiecta haꝝ ꝓpōnuꝫ Antichriſtus p̄dicabit. Adam p̄uaricatꝰ eſt legē: ſupponunt. Nā ſignificatū huiꝰ nois Adam fuit: et illius nois Antichriſtus erit.

3\. ¶ Quod ſit terminus Cathegorematicꝰ aliquid vel aliqua ſubſtātiue ſ̄cans.

Sicathegoremata, non ſupponunt

Nam pura ſincathegoremata ⁊ adiectiua pure ſincathegorematice vel adiectiue vſurpata non ſupponūt: ſed ſepius diſtribuūt: ꝯfundunt: determināt: appellant vel ſingulariſant. Uerbi gr̄a. in his ꝓpōnibꝰ Om̄is homo eſt anīal. Nullꝰ homo eſt aſinus Aliquis homo eſt muſicus. Iſte homo eſt adulter. hec ſincathegoremata: omnis, nullus: aliquis: iſte: nō ſupponunt. ſed faciunt terminos ſibi additos certa ſpetie ſuppōnis ſupponere: qua ſine ipſis non ſupponerent. que om̄ia patebunt inferius latius. ¶ Quibus colligit. qđ terminꝰ ſolū ſupponit p̄ eo qđ p̄ ipſum in ꝓpōne intelligit: vel p̄ quo certe p̄tes ꝓpōnis ipſi ꝯueniunt: ⁊ nō p̄ om̄i eo quod poteſt ſignificare. verbi cauſa. voꝝ homo poteſt ſ̄care quēque hominē viuum: quāq̄ȝ eius ſimilitudinē (ſiue fuerit ficta in anima: ſiue extra animā quōcunq̄ȝ formata) ſe ipſam ⁊ quālibet ſui ſimilitudinē: aut ſcriptum homo ⁊ quāque eius ſimilitudinē: non t̄ñ hec om̄ia in qualibȝ ꝓpōne ſ̄cat vel pro ipſis ſupponit: ſed in hac ꝓpōne vocali.

Pro q̄ t̄miꝰ dicat in ꝓpōne ſuppōere

Homo ē
- ¶ Biſſillabū: ſeipſam vocem prolatā
- ¶ Cōmunis generis: vocē ſibi ſimilē
- ¶ Scriptū in pariete: ſcriptū homo
- ¶ Animal rōnale. hominem viuum
- ¶ Pictus: imaginē hominis pictam
- ¶ In mente mea ꝯceptum ſiue ſimilitudinē hominis in anima formatā.

ſignificat ⁊ pro illo ſupponit quoniā predicatū p̄ illo et nō quouis alio ipſi conuenit

Nota

¶ Qñ vero predicatū pōt conuenire ſubiecto p̄ diuerſis ſuis ſignificatis diſtiguenda eſt oratio vt intelligat quid per eam intendat· vt patȝ de illis· Homo eſt ens. Animal eſt genus. Aſinus eſt ſpeties.

Caput. iij. de ſuppoſitione terminorū.

Ita q̄ʒ in hac orōne
Omnis
Aliquis
Iſte
Tantum
homo eſt aial ꝟcat nomen hō
¶ Uniuerſalit oēm
¶ Deꝟmiate ⁊ ꝑticularīter certum
¶ Singularit hūc demonſtratum
¶ Cōfuſe ⁊ ē detiate
hoīeʒ viuūq̄ eſt q: h̄ denotāt copula ꝓpōnis et ſigna addita.

Hec omnia ex ſequentibus clarius cognoſcentur.

¶ Eſt preterea animaduertendū: tria eſſe genera ſuppōnis vſitatiora (.i. totidē eſſe termios genericos ſiue genere differētes: qb⁹ oēs termī ſupponētes ꝟcanť: puta Suppō materiaľ. Suppō ſimplex. ⁊ Suppō ꝑſonalis. Quo ſenſu dicit Suppō diuidit in Materialē. Simplicē ⁊ Perſonalē. Quō itaqʒ querit de ſuppoſitiōe in genere alicui⁹ termi rńdeať ꝑ aliqđ illoꝝ triū mēbroꝝ. Quo aūt horum modoꝝ q̄ſqʒ termin⁹ ſupponat in modū qui ſequiť facile cognoſci poteſt.

Quo pacto cognoſcēda ſit ſuppoſitio termi in gn̄e ſcilicet an ſuppōat materialiť: ꝑſonaliť vel ſimpliciter.

¶ Significatū vltimatū ipſius (.i. id qđ authores volūt ꝑncipaliter ꝑ ipm intelligi ⁊ ꝟcari (ſiue hoc ſit ꝓprie ex intentōe impoſitoꝝ priaria vľ ſcđaria: ſiue improprie ex vſu loq̄ntiū ⁊ figura grāmatica) vt hō eſt aial: nomē eſt ꝑſonōnis. Gen⁹ eſt vře. Anim⁹ mulierē ē mihi nupt⁹: oīs terra iubilat deo. vnū pater nr̄ (ſiue vnū miſerere) lectū eſt a me — termin⁹ ille ꝑſonaliť (ſiue ſignificatiue) ſuppōit

Si il lud ꝑ q̄ termin⁹ in ꝓpōne vocali vel ſcripta poſitus ſuppōit fuerit

¶ Siľitudo ſui ꝟcati vltimati
¶ Extra aiaʒ ꝯſiſtens qualiſcūqʒ. vt hō eſt pictus. Sanctus Petrus eſt ſculpt⁹. Turris apparet in aquis. Fornax apparet in ſpeculo.
¶ In aia ꝯceptat ficta: vt homo eſt in mente mea. Hom⁹ eſt in aia mea: lup⁹ eſt ꝯcept⁹ aie mee: termi⁹ ipſe. Simpľr ſuppōit. i. ꝓ ſimplici ꝯceptu mentis ſui ſignificati vltimati

¶ Ipſa met vox vel ſcriptū ſupponens: vt hō ꝓferť a me.
¶ Siľitudo ſua: ſiue aliud ſibi ſiľe in aia vel extra aiaʒ. vt hō eſt ꝓlatū a pħo: albū eſt nomē adiectiuū: amo eſt verbum: ad eſt prepoſitio: entis eſt gti caſus: homo biſſilabum eſt conceptus mentis mee.
¶ Aliquid ꝑtim ſibi ſimile et ꝑtim diſſimile: vt de hoīe ꝑdicať aial: vbi obliquus homie ſupponit ꝓ ſuo recto homo cui partim eſt ſiľis ⁊ ꝑtim diſſimiľ. hominē currere eſt poſſibile: vbi oratio infinitiua ſupponit ꝓ ſua indicatiua homo currit cui partim eſt ſimilis ⁊ partim diſſimilis
¶ Scriptū vľ vox ſibi rńdens: vt hō eſt ſcptū in libro meo
— termin⁹ ipſe ſuppōit materialiť (.i. ꝓ lřis et ſillabis: q̄ ſunt materia termini.

¶ De ſuppōne ꝟo termioꝝ mentaliū ſiue ꝯceptuū in aia (quib⁹ in diſputationibus raro vtimur) incipientes id noſſē ſufficiat Quiſque ꝯceptus ſiue termin⁹ mentalis in ꝓpōne mentali poſit⁹. qn̄ ſtat ꝓ eo cuius eſt naturalis ſiľitudo vel conceptus ſupponit ꝑſonaliter (licet Thomas de Cliuis dicat eum ſupponere formaliter.) Sed de cōceptu vocis vel ſcripti eodē modo iudicandū eſt q̄ de

De ſuppōne tioꝝ mentalium

¶ Hoꝝ Iuniores recipiant hanc groſſam manuductionē. (voce vel ſcripto.

Groſſa manuductō ad cognoſcendā ſuppōnē in genere

Qn̄ manet eadē ſn̄a
¶ Termio ſupponēti i ꝓpōne poteſt addi hoc aggregatū
¶ Hec res
¶ ille ꝟmi⁹.
hec vox: vel
hoc ſcriptuʒ
aut ſiľe: tūc ſupponit
ꝑſonaliter
materialiť
¶ Termin⁹ ſupponēs poteſt mutari in gtm̄ addito aliquo illoꝝ noim
Conceptus: ſimilitudo in anima: aut ſimili: tunc ſupponit ſimpliciter.

Hoc ſenſu recipiat iunctus que ſequūtur: ⁊ alia q̄ in hanc formā de ſuppōne terminorum traduntʼ.

.i. ſupponens

¶ Suppoſitio materialis eſt termin⁹ ſtās ꝓ ſe: vel ꝓ ſibi

.i. ꝓ aliquo partim ſi'li ⁊ partim diſſimili

ſimili in voce ſcripto vel mente: vel ꝓ aliquo alio diſſimi

.i. qđ nō ſ̄cat preciſe ex impoſitione

li qđ non eſt inferius ad ipſum: cui nō imponit ad ſigni

.i. nec eſt ipſius naturalis ſimilitudo in anima.

ficandū nec ipſum naturaliter ꝓprie ſignificat

.i. ſupponens .i. ꝓ ſuo ſ̄cato vltimato.

¶ Suppoſitio ꝑſonal' eſt termin⁹ ſtās ꝓ eo cui imponit

.i. ꝓ illo cui⁹ eſt naturalis ſimilitudo in anima

ad ſignificandū. vel quod naturaliter ꝓprie ſignificat.

.i. ſupponens .i. naturali ſi'litudine in aīa

¶ Suppoſitio ſimplex eſt termin⁹ ſtans ꝓ intentiōe ani

.i. quā non ſ̄cat ꝑciſe ex impoſitione

me ſui ſignificati vltīati: cui nō imponit ad ſignificandū.

Poteſt aūt quodcꝫ dictoꝝ trium mēbroꝝ diuidi in ſuppoſitionē diſcretā: determinatā: diſtributiuā: ⁊ ꝯfuſam tantū Jccirco priora tria mēbra ſuppōnis dicūtur illoꝝ poſteriorū genera ⁊ hec cuiuſque illoꝝ triū ſpēs. Quādo itacꝫ querit de ſuppōne in ſpetie alicui⁹ termini reſpōdeat ꝑ aliqđ poſterioꝝ membrorum. Qua aūt illaꝝ ſpetierū terminus ſupponat hoc pacto cognoſci ſolet.

Suppoſitio diſcreta

¶ Singulariter et diſcrete ꝓ vnico ſolo ⁊ ſingulari ſ̄cato vel plurib⁹ ꝯiūctim ⁊ ꝑ modum vnius. Hic dicit ſupponere diſcrete vel ſuppoſitio diſcreta. Hoc modo ſupponit termin⁹ ſingularis ⁊ diſcretus nec aliter ſupponere pōt in quacūcꝫ ꝓpōne aut quocūcꝫ ipſius loco ponat vel quiſcūcꝫ termin⁹ ei addat: vt ſubiectū ſequētis orationis Iſte homo eſt muſicus. Hinc emanat vulgata regula.

Omnis termin⁹ ſingularis vel diſcretus ſupponens: ſemper diſcrete ſupponit.

Quiſcꝫ t'min⁹ ſupponēs aliqua dictaruꝫ ſpēꝝ vł denotatur ſupponere ⁊ accipi

Suppoſitō cōmunis

¶ Cōmuniter: ꝓ plurib⁹ ſuis ſ̄catis. Hic dicit ſuppoſitio cōmunis vel ſupponere cōmuniter: vt quiſcꝫ termin⁹ ſupponens cōmunis. Et dicit ſupponere qn̄cꝫ cōiter determinate: qn̄cꝫ diſtributiue: qn̄cꝫ ꝯfuſe tantū: ſecundū quod accipit pro ſuis ſ̄catis vel accipi denotat rōne alicuius ſigni ſibi additi: vel ex vſu loquēdi. Nam ex ſe eſt indifferens ad quāque illaꝝ ſpetieꝝ vel modū ſupponendi: nec ad aliquā eaꝝ limitat ⁊ determinat: niſi ꝑ aliquod ſignū additum ⁊ in ꝓpoſitione id denotatur vel vſu logicoꝝ.

Accipit aūt vel accipi denotat rōne alicui⁹ ſigni vel ex vſu loquendi qn̄cꝫ

- Vniuerſaliter pro omnibus ſuis ſignificatis. Et hoc vel
  - Copulatiue
  - Copulatim
- Particulariter pro aliquo vł aliquibus ſuoꝝ ſ̄catoꝝ. Et hoc dupliciter vel
  - Confuſe
  - Determinate

Caput. iij. de ſuppoſitione terminorū.

¶ Copulatiue (.i. ſigillatim et pro quolibet ſeorſum) vt omīs homo eſt anīal. vbi denotatꝰ quēlibet hominē ſeorſum ⁊ diuiſim eſſe anīal. Hic dicitꝰ ſupponere cōiter confuſe diſtributiue ſiue ꝓ omībus ſuis ſignificatis copulatiue.

Suppō ꝯfuſa diſtributiua

¶ Copulatim (.i. collectim ſimul ſumptis) vt omēs apoſtoli dei ſunt duodeci vbi denotatꝰ qꝺ oēs apoſtoli dei ꝯiūctim ⁊ collectim ſumpti ſunt duodecim. Et iſte dicitꝰ ſupponere Cōmuniter confuſe tm̄ collectiue: ſiue ꝓ omīb9 ſuis ſcatis copulatim. Sunt tm̄ qui dicunt eum ſupponere cōfuſe diſtributiue collectiue. Nec refert hoc vel alterꝝ dicere quādo ſanus intellectus nō deeſt.

Suppō collectiua

¶ Confuſe: ita quod alterꝝ extremorꝝ denotatꝰ ipſi ꝯuenire ꝓ aliquo oīm ſuorū ſcatorum hoc vel illo ⁊ nullo certo vel determinato: vt omnis homo habꝫ caput vbi denotatꝰ quēlibꝫ hoiem habere caput nec oēs aut plures vnū ſed quēqꝫ ſuū. Et hic dicitꝰ ſupponere Cōmuniter ꝯfuſe tm̄ diſiunctim ſiue non collectiue Id qꝺ aliȷ̄ enunciāt ipm accipi ꝓ omīb9 ſuis ſignificatꝫ diſiuncti quoniā diſiunctū ex ſuis ſingularibus denotatꝰ verificari de altero extremo vel ediuerſo.

Suppō ꝯfuſa tantum

¶ Determinate: ita qꝺ alterꝝ extremorꝝ denotatꝰ ipſi ꝯuenire inter oīa ſua ſignificata ꝓ aliquo certo ⁊ determinato vel aliquib9 certis ⁊ determiātis. vt Caput habet ois homo: vbi denotatꝰ eſſe aliquid certum ⁊ determinatū caput qꝺ quilibet homo habeat. Hic dicitꝰ ſupponere determinate. Id quod aliȷ̄ volunt dicentes ipſum accipi ꝓ omībus ſuis ſignificatis diſiunctiue.

Suppō determinata

¶ Quibus colligitꝰ quod ꝓpoſitio de termino ſupponente

¶ Determinate		equalꝫ in vitate ⁊ falſitate ꝓpōni	Hypothetice	Diſiūctiue	ꝯſtitute eiȷ̄ſdem termis niſi qꝺ locoter mi cōīs ponantꝰ ei9 ſingularia
¶ Confuſe	¶ Diſtributiue: ¶ Collectiue			Copꝉatiue	
	¶ Tantum: Diſiunctiue		Cathegorice de extremo	Copulato	
				Diſiuncto	

gularia (indiuidua vel inferiora) ꝑ quā tanqꝫ noti9 vitas eius vel falſitas pōt ꝯgnoſci. Excēpli cauſa: hec Ois hō eſt mortaꝉ. equalet huic copꝉatiue. Ille hō eſt mortaꝉ ⁊ ille hō eſt mortaꝉ ⁊ ille hō eſt mortalis ⁊cȷ̄s. Caput habꝫ omīs hō equalet iſti diſiunctiue. Hoc caput habꝫ oīs hō vel h̄ caput habꝫ oīs hō ⁊cȷ̄s.

¶ Ad quorꝝ oīm maiorem explanationē ſcitu eſt neceſſariū quid ſignum: que ſuppoſitionis ſignā et quā vim quodqꝫ habeat. Eſt autē ſignū hoc loci terminus in ꝓpoſitione poſitus. denotās id cui additꝰ aliquo mō accipi ꝓ ſuo ſignificato vel ſignificatis. quo ſine illo noīe acciperetꝰ. ¶ Sunt aūt ad ꝓpoſitū varia ſigna ſuppoſitionis. de quibus primū habendus eſt ſermo: qꝛ ſine his cognitio ſuppoſitionis terminorꝝ in ſpetie haberi nō poteſt.

Quid ſignū ſuppōnis

Sūt eīm q̄dam

¶ Diſcretiua ſiue ſingulariſatiua (.i. facientia terminū cōem eis additū ſupponere vel accipi diſcrete ⁊ ſingulariter) vt ſunt ꝓnoīa demōſtratiua primitiue ſpēi facientia demonſtrationē ꝑſonalem. de quib9 diximꝰ in principio primi capitis huius libri Ita quoqꝫ ly Quidā (multorum iuditio) eſt ſignū ſingꝉariſans terminū cōeꝫ ſibi additū Teſtimonio ſūt

¶ Determinatiua (.i. limitātia terminū (Lau. valleñ. ⁊ Nico. pyrott9 cōem eis additū ad ſtandū determinate) vt ſunt ſigna particularia.

¶ Confuſiua (.i. denotantia terminos quib9 adduntꝰ in ꝓpōne ꝯfundi et accipi ꝓ ſuis ſignificatis cōfuſe.) Et hec ſunt in duplici differentia.

Signorꝝ varia genera

Quedam eorū ꝯfundunt

- ¶ Simpla ꝯfuſiōe alia ſolum cōfuſe
  - ¶ Diſtributiue vt ſigna
    - ¶ Negatiua et queuis negatio.
    - ¶ Similitudis totalē ſilitudīez importātia.
    - ¶ Compationis cōpationem ſub gradu inequalitatis importantia.
    - ¶ Differentie alietatis vel nō identitatis.
    - ¶ Exceptiua ⁊ reduplicatiua
  - ¶ Tātum
    - ¶ Collectiue: vt ſigna collectiua: ⁊ excluſiua gratia pluralitatis ſumpta.
    - ¶ Diſiunctiue ſiue non collectiue. vt vba appetitus ⁊ intellectus.
- ¶ Dupla confuſione (.i. cōfuſe diſtributiue ⁊ confuſe tm̄) non quidem vnum ⁊ eundez terminū: ſed diuerſos terminos in eadē ꝓpōne: vt ſigna vniuerſalia affirmatiua: ⁊ excluſiua gratia alietatis ſumpta.

¶ Nec te fugiat. quod non oīa hmōi ſigna vim ſuā exercent in oēm terminū cōmunem eis in ꝓpōne additū: et quod ſepius a virtute ſua impediunt. Iccirco prius quā cuiuſq; virtutē aperiā quaſdam cautelas: annotationes vel regulas generales et fere infallibiles premittā: que in oībus dicendis ſunt excipiende: et oīa dicenda ſm eas oportet moderari ⁊ limitari. Eam ob rem fideliter memorie eas cōmendare velis moneo.

z. generales regule ſuppoſitionis

1. Signum confuſiuū ſumptum reſtrictiue ſolum confundit terminum immediate ſe ſequentem.

Dicit autem ſignum tunc ſumi reſtrictiue quando additū termino cōmuni facit ipſum certo modo ſupponere: ⁊ aggregatū ex vtroq; eſt determinatio alterius termini. vt Conſeruans oēm creaturā eſt deus: qm̄ hoc totū. omnē creaturam. determinat ntm̄ conſeruans ſignū omne ſumit reſtrictiue.

2. Terminus ſupponens ratione ſigni confuſiui reſtrictiue vſurpati in vtraq; oppoſitarū ſupponat eadem ſpetie ſuppōnis: nullis alijs regulis dicendis obſtantibus.

Verbi gratia: quando hee ſunt ꝯtradictorie. Videns oēm hominē eſt aſinus. Non videns oēm hominē eſt aſinus. oportet illum terminū hominez vtrobiq; ſupponere diſtributiue ſumendo ſaltem ſignū omnem reſtrictiue.

3. Omnis determinatio ſequens ſuū determinabile ſupponit cum illo eadem ſpetie ſuppoſitionis: ſi ſaltem eſt terminus cōmunis nō reſtrictus ſpetiali ſigno confuſiuo: nullis alijs regulis dicendis obſtantibus.

vt Quelibet aīa hominis eſt immortalis. vbi ille gtūs hominis ſupponit eodem modo in ſpetie cum recto anima.

Nec fruſtra additur

- ¶ Sequens ſuum determinabile: quia ſi precedit: vt hic Quilibz hominis oculus eſt aqueus: ſecus eſt multorum iuditio.
- ¶ Cōmunis: quia diſcretus ſemper ſupponit diſcrete nec aliter. Id quod ſemper tenaci memoria teneas.
- ¶ Non reſtrictus ſpetiali ſigno: quia ſic ſupponit ſm exigentiā illius ſigni: vt Videns oēm rem diſtinctiſſime eſt deus: vbi ille terminꝰ rem diſtribuit ⁊ non rectus videns: vt patebit.

4. Illud relatiuū grāmaticū reciprocū primitiuū ſui cum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0070-6

Caput .iij. de ſuppoſitione terminorū.

ſuis condeclineis ſupponens: ſemꝑ eadem ſpetie ſuppoſitionis ſupponit cum ſuo antecedēte: nulla aliarum regularum dicendarum obſtante.

vt Oīe ens diligit ſe. Aliquis homo videt ſe. Hic homo cognoſcit ſe: vbi homo ⁊ ſe eodem modo ſupponunt.

Termin⁹ a ꝑte vni⁹ extremi diſtribut⁹ ꝑ ſignū nō ſumptū reſtrictiue in ordīe ad aliū terminū a ꝑte alteri⁹ extrēi ſupponentē deīate in ɔ̄dictoria illi⁹ ꝓpōnis (nul̄l obſtātib⁹ regul̄) ſupponat ɔfuſe tm̄ ⁊ nl̄lo mō deīate: ⁊ t̄mi⁹ hac lege diſtribut⁹ reſpectu termī ſupponēt̄ ɔfuſe tm̄ in ɔ̄dictoria illi⁹ orōis ſuppōat det̄miate ⁊ neq̄q̄ ɔfuſe tm̄.

Verbi grā. vt ille ſint ɔ̄dictorie. Capūt habet oīs homo. Nullum caput habet oīs homo. ille termin⁹ homo in ſcd̄a debꝫ ſupponere ɔfuſe tm̄ ⁊ non deīate. Ita q̄uoq̄ꝫ vt hee ɔtradicant. Oīi tꝑe riſibile eſt oīs homo. Nullo tꝑe riſibile eſt oīs homo. lij homo debꝫ in ſcd̄a ſupponere determinate nō ɔfuſe tantū. ¶ Nec fruſtra addit. Diſtributus ꝑ ſignū non ſumptū reſtrictiue. quia aliter in vtraq̄ꝫ contradictoriaꝝ deberet diſtribui ex prima regula.

Quotiēs ſuꝑ eūdez t̄im ferunt ſigna diuerſaꝝ ɔfuſionuz (puta ſignū diſtributm̄ ⁊ ɔfuſiuū ɔfuſe tm̄) t̄i⁹ ille ſuppōit ɔfuſe diſtributiue vt nō tm̄ hō ē al̄ vbi ſubiectū diſtribuit. Signa diſtributiua nūeri paris (quoꝝ nullū ſumit reſtrictiue) lata diſtributiue ſuꝑ eundē t̄im ſeſe impediunt in diſtributiōe ⁊ terminū illum indiſtributū reliquūt. Supponit aūt terminus ille in ꝓpōne vl̄i (.i. de ſubiecto diſtributo) ɔfuſe tm̄: in alia: (cui⁹ ſubiectū nō diſtribuit.) determinate: ſalua moderatione quinte regule.

Verbi gratia. Oīs homo non eſt oīe animal: vbi animal ſupponit ɔfuſe tm̄ Anna nō eſt omnis mulier: vbi mulier ſupponit determinate.

Addit
¶ Nūeri parꝫ q: ſigna diſtributiua de nūero īpari nō ſe impediūt ſꝫ illd̄ qd̄ eſt ſuꝑ paritatē vim ſuā retinet ⁊ ſcd̄ꝫ illi⁹ exigentiā termin⁹ ſuppōit
¶ Quoꝝ nullum ſumit reſtrictiue: quia ſignū reſtrictiue ſumptū nō impedit ſed ſemꝑ obtinet vim ſuā. vt dictū eſt in prima regula.
¶ Lata ſuꝑ eundem terminū diſtributiue: quia aliter ſe nō impediunt. Dicunt aūt illa ſigna ferri diſtributiue ſuꝑ terminū: quoꝝ quodq̄ꝫ ſeurſum non impeditū haberet ipm diſtribuere.

Pronomē demōſtratm̄ ſingl̄ariſans: ſignū ꝑticulare et vl̄e affirmatm̄ directe et ꝑ ſe ſolū exercet vim ſuaꝫ in t̄im quē deīat (.i. cū quo in accidentib⁹ grāmatic̄ ɔuenit.)

¶ Addit notāter: directe ⁊ ꝑ ſe: q: indirecte ⁊ ꝑaccn̄s ſepius exercent vim ſuam in terminū quē nō determināt: vt oīs aſinus hoīs currit ly hoīs diſtribuit ꝑaccidens ꝓpter diſtributionē ſui determiabil̄. ¶ Addit etiā: vl̄e affirmatm̄: q: negatiua diſtribuūt totum in quod ferunt etiā ſi nō ɔueniant cū eo in accn̄tibus

grāmaticis.vt nullus homis aſinus currit:vbi totum diſtribuit. Hoc tm̄ ſcias de affirmatiuis quod ↄfundūt confuſe tm̄ terminū cum quo nō ↄueniunt in accidentibus.vt omi tpe riſibile eſt homo vbi riſibile ſupponit ↄfuſe tm̄

Tractat9 de ſignis q̄d ſit et quā vim habeat q̄ꝫ eoꝝ q̄ ad ſuppōnem.

¶ His regulis prenotatis (quas volo nunquā excidi memoriā tuam ⁊ in omibus dicendis eſſe excipiendas) recenſebim9 cuiuſqꝫ ſigni virtutē quā habꝫ q̄ntum ad ſuppoſitiones terminoꝝ. Et q2 de ſignis diſcretiuis ſiue ſingulariſatiuis ſatis dictum eſt in principio primi capitis.de alijs in ordinem dicemus.

Quid ſignū particulare

¶ Eſt aūt ſignū particulare quod particulariter cōſignificat.⁊ additū termino cōmuni denotat ipſum accipi vel cōcipi ꝑ ſuis ꝑcatis pticulariter ⁊ determinate ſiue diſiūctiue. Sunt aūt omia hmōi ſigna affirmatiua : nec pōt dari aliq̄d negatiuū. In quoꝝ numero ſunt hec. Ullus (.i.vn9 aliquis.) Aliquis (.i.ali9 quis.) Quilibet (.i. vnus qui magis tibi libet.) Quiuis (.i.vnus quē tu vis.) Quiſpiā Alter (.i.vnus e duobus.) Uteruis (.i.vnus e duobus quem tu vis.) Uterlibet (.i.vnus e duob9 qui tibi libet.) Nec ſunt quilibꝫ ⁊ quiuis peritioꝝ ſentētia ſigna vl'ia (vt multi volūt) Aliquoties (.i.aliquot vicib9.) Alicui (.i. in aliquo loco.) Aliquando (.i.in aliquo tempore.

Aliquātuꝫ
Aliquot .i.de aliqua ſpetie quātitatis cōtinue.ſiue magnitudis. / diſcrete.vel numeri.
Aliqualiter qualitatis

Horū ſignoꝝ aliqua ſunt pura ſincathegoremata. Aliqua impura. Id quod ſatis cognoſci pōt ex notatis circa primū caput primi libri.

Q̄d ſignum vniuerſale

¶ Signū vl'e eſt quod vl'r ↄſignificat:⁊ additū termino cōi denotat ipm accipi vel cōcipi ꝑ omib9 ſuis ꝑcatis vl'r ⁊ copulatiue ⁊ quolibꝫ ſeorſum ſiue diuiſim. Horum quedā ſunt affirmatiua:quedam negatiua: vt nullus nunquā. Et vtrorumqꝫ;alia ſunt pura.alia impura. ¶ Id tm̄ ne ignores quod non omnia pariter diſtribuunt.

Uaria ſignorum vl'ium genera

Duobus tm̄:vt vterqꝫ(.i.quilibꝫ ex duob9) Neuter (.i.null9 ex duobus.) Bis:duplex:et generatim q̄dqꝫ copulatū ex duob9 termis diſtincta ꝑcantib9.potiſſimū predicamentoꝝ vbi ⁊ qn̄. dūmodo ſaltem ↄiūctio ſumit copulatim.nam equalet huic ſigno: vterqꝫ.vt Joānes et paulus (.i.vterqꝫ hoꝝ.) Duplex(.i.vtrūqꝫ ſiue q̄dqꝫ hoꝝ duorū) ¶ Pluribus quā duobus ſed nō oib9:vt ter:quater:triplex:quadruplex. Et quelibꝫ dictio nūeralis importās ml'titudinē maiorē binario et copulatū ex plurib9 termis quā duob9 ↄiunctiōe ſumpta copulati vt Pariſius Senis ⁊ Rhome. Hodie heri ⁊ pendie.

Quedā diſtribuunt pro

¶ Omib9 vt omnis. Quotidie(.i.omi die.) Ubiqꝫ (.i.in omi loco.) Ab eterno(.i.ante omē inſtans.ſiue ante omne tēpus finitū. ⁊ req̄rit ꝟbū pti tpis.) Ineternū (.i.poſt omē inſtās: ſiue tpus finitū:⁊ req̄rit verbū futuri tpis.) Perpetuū (.i.poſt omē inſtans) Quotienſcunqꝫ (.i.qualibꝫ vice.) Quicq̄d (.i.omē q̄d.) Totū(.i.quelibꝫ ps integral' vel q̄ntitatiua.) Infinitū (.i.de qualibꝫ ſpē magnitudis ſiue q̄ntitatis cōtinue.) Infinita (.i.de qualibꝫ ſpetie multitudis: ſiue q̄ntitatꝫ diſcrete.) Qualelibꝫ (.i.de qualibꝫ ſpetie q̄litatꝫ ens habens qualitatem.) Incipit (.i.inmediate poſt hoc erit ⁊ iam nō eſt:vel inmediate ante hoc nō fuit ⁊ nunc eſt.) Deſinit (.i.inmediate ante hoc fuit ⁊ iam nō eſt:vel inmediate poſt hoc nō erit ⁊ nūc eſt.) Semꝑ (.i.omni tpe) Nemo (.i.nullus hō.) Nihil (.i.nullū ens.) Nullocies (.i. nullis vicibus.) Nuſquā.i.nullo loco.) Nullibi idem. Nunquā (.i.nullo tpe.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0072-7

Caput.iij.de ſuppoſitione terminorū.

Horum ſignoꝝ quedā ſolent Cathegorematice vſurpari: vt nullum ſincathe‐
gorema includunt: nec ſic ꝯfundunt. In quoꝝ numero ſunt Totum: Eternum
¶ De quibus notabis ſequentes regulas. (Perpetuū: Infinitum.

Regule due de cōfuſione ſignoꝝ vniuerſalium. 1. de affirmatiuis

Signū vl'e affirmatiuū puꝝ terminū cōem inmediate ſe ſequentē quē detiat diſtribuit: et mediate ſe ſequentē cō‐fundit confuſe tm̄. Impuꝝ aūt terminū in eo incluſum diſtribuit ⁊ expreſſe poſitū confundit confuſe tantū.

Ut Omnis homo eſt animal: vbi homo diſtribuit ⁊ animal ſupponit confuſe tantū. Semꝑ fuit homo: vbi tempore terminus incluſus in ſigno ſemꝑ diſtribuitur ⁊ homo ſupponit confuſe tantū.

2. de negatiuis

Signū vniuerſale negatiuū: ⁊ generatim oīs dictio explicite vel implicite negationē includēs diſtribuit terminū ſequentem quem negat.

Id qđ ab alijs ſic dicit. Quicq̄d negatio negat confuſe diſtributiue negat. vt Nullū album eſt nigrū. Nullus poſſeſſor malefidei ꝑſcribit. Ueritas audiēda eſt ſine inuidia. Materia caret forma. Terminꝰ ſupponit extra ꝓpōnem Igno (ro lectionē.

Dicit
¶ Terminū ſequentē: qr ꝑcedentē nō diſtribuit: licȝ ſepiꝰ neget: vt ibi Homo anīal nō eſt: vbi anīal negat nec diſtribuit.
¶ Quē negat: qr terminū quem non negat non diſtribuit. Ut aūt ſcias quem terminū queqȝ negatio neget reminiſcaris eoꝝ que diximus circa pmū poſtpredicamentum.

Quid ſignū collectiuum

¶ Signū collectiuū eſt quod additū termino cōi denotat ipſum accipi ꝓ omnibus ſuis ſignificatis ſimul ⁊ collectim: vt Omnes ⁊ omnia in plurali numero. De cuius confuſione notabis hanc regulam.

Regula de eius ꝯfuſiōe

Signum collectiuū terminū communē inmediate ſe ſequentem confundit confuſe tantū collectiue.

vt Omēs apoſtoli dei ſunt duodecī: vbi apoſtoli dei accipit ꝯfuſe tm̄ collectiue.

Quid ſignū excluſiuū Et varia illius vſurpatiōis

¶ Signū excluſiuū eſt qđ poſitū in ꝓpōne importat ab aliquo excluſionem vt Tm̄: ſolus: vnicus: dūtaxat: ſolūmodo. tantūmodo. Et id qn̄qȝ ſumit.

Excluſiue / Excluſim — vt determinet — Totam ꝓpoſitionem. / Alterā partem ꝓpōnis

Et vtroqȝ horum modorum poteſt ſumi gr̄a
¶ Alietatis. vt denotet excluſionē alietatꝫ: ſiue alioꝝ a ꝑcatꝫ termini cui addit. Et hoc cōmuniter fit qn̄ ponit circa terminū non numeralem. vt Tantū animal eſt homo.
¶ Pluralitatis. vt denotet excluſionē pluralitatꝫ: ſiue maioris numeri. Id qđ frequēter fit qn̄ ponit circa terminū numeralem. vt Tantum tris ſunt virtutes infuſe.

De quo co nſiderabis hanc regulam.

Regula de eius ꝯfuſiōe

Signum excluſiuū excluſiue ⁊ gr̄a alietatis tentū: terminum cōem inmediate ſe ſequentē confundit ꝯfuſe tm̄: et mediate ſequentē diſtribuit. Si vero gr̄a pluralitatꝫ vſurpatur terminū mediate ſequentē ꝯfundit confuſe tantū collectiue.

Quibus infertur ſequens corrolarium.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0073-3

Signũ vl'e vſurpatum [Diſtributiue / Collectiue] et ſignũ excluſiuũ ſumptum gratia [alietatis / pl'itatis] hñt 3rium modũ confundendi

Quocirca tranſpoſitis extremis termini vtrobiq3 eodem modo ſupponunt: vt eſt videre in ſubſcriptis exemplis.

Tantum [animal eſt homo / quinq3 ſunt vl'ia] [oĩs / oĩa]

Quid ſignũ Exceptiuũ

¶ Signum exceptiuũ eſt quod importat exceptionẽ a ſignificatis ſiue ſuppoſitis alicuius termini cõmunis cui addit. vt ſunt: preter preterquã: ⁊ niſi. Quib9 addi pñt abſq3: ſine: dempto: excepto.

Quid ſigna Reduplicatiua

¶ Signa reduplicatiua ſunt inquantũ: eoquod: ꝑut: ꝛatione: vtſic: ⁊ ſimilia quoꝝ multiplex ⁊ varia eſt vſurpatio: vt in maiori opeꝛe tradit: ſed hic ne cõpendij ratione liber excedat omittit. ¶ De his nota ſequentẽ regulam.

Regula de coꝝ ꝯfuſiõe

Omnis dictio exceptiua vel reduplicatiua diſtribuit terminum communem ſe ſequentem.

Ut Omñe animal preter hominẽ eſt irrõnale. Omñis homo inquantũ rõnalis eſt riſibilis. vbi hominẽ ⁊ riſibilis diſtribuuntur.

Que ſigna alietatis et differentie

¶ Signa alietatis ⁊ differentie ſiue nõ identitatis ſunt que importãt diuerſitatem ſiue non identitatẽ inter res ſignificatas ꝑ terminos quibus iungunt: vt differt: aliud: nonidem: diuerſum. Quoꝝ hec eſt diſtantia.

Differt. quãlibet] diuerſitatem importat cõmuni vſu logicoꝝ. Et omñia important exiſtentiã vtriuſq3 extremi; dempto ly Nonidem: quod denotat exiſtentiam vnius extremi ſolum.

Alius / Alia] pſonalem

Aliud / Nõidẽ] eẽntialem

¶ De quibus notabit hec regula.

Regl'a de illoꝝ ꝯfuſione

Omñis dictio differentiã: alietatẽ: vel non identitatẽ importans diſtribuit terminũ cõem ſe ſequentem importãtem alteꝝ extremũ differentie: alietatis: vel nõ idẽtitatis

Ut Homo differt ab aſino. Pater eſt alius a filio. Cauſa eſt aliud ab effectu. Homo eſt nonidẽ chimere. ¶ Addit: importantẽ alteꝝ extremũ ⁊c. q2 aliũ terminũ non ꝯfundit: vt in illis. Homo differt ſpetie ab aſino. Anĩal differt anĩa ſenſitiua a planta: neuter hoꝝ terminoꝝ ſpetie anima ſenſitiua diſtribuit.

Que ſigna ſil'itudinis

¶ Signa ſil'itudis ſunt hec. Sicut ſicuti: vt: et his ſimilia. Que nõnunq3 importãt omñimodã ſil'itudinẽ ⁊ totalem (ſic qđ denotãt res inter ſe cõparatas omñino eſſe ſimiles ⁊ neutrã excedere altã in habitudine qua fit cõꝑatio.) Aliqñ vero importãt aliqualẽ vel ꝑtialem ſil'itudinẽ (ſic q̃d denotãt rem ſ̃catam termino ſequẽte nõ excedere in habitudine qua fit cõꝑatio rem ſ̃catam ſubiecto: non curãdo an ab illa excedat nec ne.) Sic illa eſt vera. Deus eſt ita bonus ſicut diabolus. ⁊ in priori ſenſu falſa.

¶ De quibus datur hec regula.

Regl'a de illoꝝ ꝯfuſione

Signũ ſimilitudinis omñimodã ſimilitudinẽ importãs diſtribuit terminũ cõmunem ſe ſequentem importantem alterum extremum ſimilitudinis.

Caput .iij. de ſuppoſitione terminorū.

Ut Aer eſt ita humidus ſicut aqua. Homo eſt ita fortis ſicut animal.

Dicit
- ¶ Importans omīmodam ſimilitudinē: quia quādo importat ꝑtialem ſiue aliqualem ſimilitudinē non eſt confuſiuum
- ¶ Terminū ſequentem importantē ꝛc. quia nullū alium diſtribuere poteſt. Quare in illa Diabolus eſt ita bonus ſicut deus bonitate entis: ly bonitate entis non diſtribuitur.

¶ Signa cōꝑationis importantia cōꝑationē ſub gradu inequalitatis ſunt. Signa cōꝑatōis ſunt hec

¶ Cōꝑatiu⁹ tēt⁹
- ¶ Partitiue: importās cōꝑationē duaꝝ rerum cum exceſſu mediocri ꝛ ꝑtitione: vt fortior manuū eſt dextra. Sic requirit gtīn ſignificātem plura: et traducit̄ per von
- ¶ Cōꝑatiue importās cōꝑationē pluriū reꝝ cum exceſſu
  - ¶ mediocri ſiue ꝑtitiōe: vt aurū eſt preſtāti⁹ argēto Sic traducit̄ ꝑ dan: ꝛ poſcit abltīm. 1.
  - ¶ ſummo: vt longiſſimus digitorum eſt medius. 2.

¶ Sꝑlatiuus tent⁹ ſuperlatiue

¶ Cōꝑatiu⁹ ¶ Poſitiuus cum aduerbio
- quoniam 3.
- magis: minus: valde: vel maxime 4.

¶ Nec fruſtra additū eſt de cōꝑatiuo cōꝑatiue aut partitiue tento ꝛ ſuꝑlatiuo ſuꝑlatiue tento: qꝛ ſi tenent̄ pure adiectiue (ſic qꝺ iūgant̄ ſuis ſubſtātiuis 5. ſine regimine ſub debita ꝯuenientia accñtium grāmaticoꝝ: vt Sanctior Martir. ꝓfundiſſimū mare) vel poſitiue (vt regāt caſuꝫ ſui poſitiui. vt doctior grāmatice. Opulentior pecuniꝭ. Maria eſt digniſſima laude ꝛ ſimillima chriſto) ſecus eſt de eis. ¶ De quoꝝ confuſione datur hec regula.

Quenis dictio cōꝑationem rerum ſub gradu inequalitatis importans diſtribuit terminū cōmunem ſequentem ſignificantem rem exceſſam. Regula de eorundē cōfuſione

Ut acutior oculoꝝ eſt dexter. Leo eſt fortior hoīe Homo eſt digniſſima creaturarū. Aer eſt magis humidus aqua. Aranea eſt fortior ꝙ̄ muſca. Aīa eſt preſtantior ꝙ̄ corpus. ¶ Addit̄ notanter. Importantē rem exceſſam: qꝛ alios terminos nō habꝫ diſtribuere: niſi poſitiuus cōꝑatiui vel ſuꝑlatiui diſtribuat virtute ꝓpria ꝛ rōne negatiōis incluſe caſum a ſe rectū. Quare: laude nō diſtribuit̄ in hac orōne. Joannes eſt dignior laude petro Nec nemoꝝ in iſta. Guilhelm⁹ eſt ditiſſim⁹ nemoꝝ regū. Uexꝝ in iſtis. Tyrannus eſt indignior laude principe Item eſt indigniſſimus regum laude. vterque caſuū diſtribuit̄.

¶ Uerba importantia actum appetitus vel intellectus ſunt hec ꝛ ſimilia. Appeto: gliſco: cupio: volo: deſidero: cognoſco: intelligo: imaginor: opinor: ſignifico. De quibus datur hec regula.

Uerba appetitus ꝛ intellect⁹: ſilr̄ ꝛ hec ꝓmitto: debeo: teneo: formaliter nō includentia negationē: cum ſuis cadentibus ꝯfundunt ꝯfuſe tm̄ non collectiue termīos cōmunes importātes obiecta in quē actus ferri denotat̄: Uerba appetitus ꝛ intellectus. Regl̄a de illoꝝ ꝯfuſione

Ut appeto cibum: Intelligo roſam. Cognoſco venientem.

¶ Dicitur
¶ Formaliter nō includentia negationē: quoniā illa diſtribuūt: vt ſunt Neſcio ignoro: nolo: vt deus ignorat malos: vbi malos diſtribuit̄.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0075-4

¶ Terminos importantes obiecta ꝛc. quia hos ſolum nec alios ꝯfundūt Sūt aūt hi acti tranſitiue ab eis recti in actiua ſignificatione ⁊ nti ſuppoſitū ipſis reddentes in paſſiua ſcatione. Quare in illa Tabernarius ſcat circulo ꝑtereūtibus cellam vinariā vinum venale: ſolus actūs vinū ꝯfunditur Ita quoqꝫ in iſta Medo cruce ſignificat: ſolus rectus Medo confunditur.

¶ His facile colliqueſcet ſuppoſitio determinata. Nam om̄is termin⁹ cōis ſup quē nullū cadit ſignū confuſiuū ſupponit vel accipit ꝓ ſuis ſignificatis determinate: ꝓprie quidē ſi determinat ſigno particulari vt ibi Quedā ſubā eſt ſimplex Uel reductiue ex vſu logicoꝝ ſi nullo ſigno particulari determinat vt Turtur eſt auis pudiciſſima. Corpus hom̄is eſt vmbra. Homo eſt bulla. Id quod dicit hac vulgatiſſima regula.

Regula de ſuppōne determinata

Terminus cōmuuis ſuper quē non cadit ſincathegorema confuſiuū ſupponit determinate.

De ſuppōne relatiuoꝝ Quid relatiuū grāmaticū Et q̄ttuplex ⁊ ꝓ quo quodqꝫ eoꝝ ſupponit

¶ Preterea quom de ſuppoſitione relatiuoꝝ grāmaticoꝝ ſpecialis appareat difficultas: breuiter de illis dicemus quantū ꝓ iuuenibus ſufficit. ¶ Eſt aūt relatiuū grāmaticū: qđ facit ſcđam noticiā de re ſignificata ꝑ añcedens. Quod alij ſic dicunt. Eſt ante late rei recordatiuū: vt ille: ipſe ꝛc.

Et eſt duplex aliud
- Subſtātie | qđ refert ad terminū ꝑdicamēti | ¶ Subſtantie vel abſolutū ſiue cōnotatiuū ſubſtantiue ſumptū.
- Accidētis | ¶ Accn̄tis ſiue ꝯnotatiuū adiectiue ſumptum vel abſolutū cum adiectiuo ſumptum.

Relatiuoꝝ ſubſtātie aliud eſt
- ¶ Noīale vt alius alia aliud: qđ ſupponit ꝓ aliquo alio ſiue diuerſo ab eo qđ ſignificat ꝑ antecedens: vt homo eſt animal rōnale ⁊ aliud eſt aſinus: idcirco relatiuū diuerſitatis vocat.
- ¶ Pronominale Hoꝝ q̄ddaꝫ eſt
  - ¶ Primitiuū: vt ille: is: ipſe: ſui: idē. Et hoc ſupponit pro eodem in numero cū ſuo antecedēte: vt hic eſt diſcipulus quē diligebat Jeſus ⁊ ille perhibuit ei teſtimoniū. Eam ob rem relatiuū identitatis vocat.
  - ¶ Deriuatiuū: vt ſuus: Hoc ſupponit ꝓ aliquo poſſeſſo a re ſignificata per antecedens: vt chriſtus cōmendauit matrem ſuam Joanni.

¶ Inter ꝓnoīalia ly ſui cū ꝯdeclineis et poſſeſſiuo ſuus dicit reciprocū: qr denotat reflexionis actus vel paſſionē in illud a quo egredit. Et refert antecedēs in eadem vel alia cathegorica poſitū. Exemplū prioris. Deus diligit diligentes ſe Mater diligit filiū ſuum Poſterioris: vt Sapiens om̄ia ꝯtēplat ⁊ ſui nō obliuiſcitur. Deus veniet ⁊ paupeꝝ ſuorū miſerebit. Reliqua vero: puta nō reciproca: nequeunt poni cum ſuo antecedente in eadem cathegorica ſed ſemꝑ in alia vt charitas eſt forma virtutum ⁊ ipſa operit multitudinē peccatorū. Et quodlibet illorū: puta relatiuū non reciprocum quādoqꝫ ſupponit reſtricte quādoqꝫ irreſtricte: in modum qui ſequitur.

In ꝓpōne copłatiua
- ¶ Affirmatiua: vel diſiūctiua: negatiua: ſupponit reſtricte ſolū ꝓ illo (vel illis) ꝓ q̄ (vel quib⁹) ꝓpoſitio talis verificat. niſi aliunde reſtringat vł amplieť: vt homo currit ⁊ ille eſt petrus: vbi ille ſupponit ꝓ hoīe currēte. Siłr in illa: hō currit nō vel ille eſt petrus.
- ¶ Negatiua vel diſiūctiua affirmatiua aut ꝯditiōali ſupponit irreſtricte ꝓ om̄i ꝓ quo ſuum antecedēs: niſi aliunde amplieť vel reſtringat: vt homo currit vel ipſe quieſcit: vbi ipſe ſupponit ꝓ homine irreſtricte. Similiter in illa: homo currit nō ⁊ ipſe quieſcit.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0076-0

Caput .iiij. de Ampli. Re. et Statu

¶ Preterea Relatiuorū accñtꝫ: alia referunt terminum ꝑnti

- ¶ Qualitatis: vt talis. qualis: taliter: qualiter: vt deus eſt bonꝰ et tales ſunt omnes illius cultores. Primū celum mouet circulariter qualiter etiã mouent omnes orbes
- ¶ Quantitatis
  - ¶ Continue: vt tantus: quantus: tanto: quanto: vt Chriſtus erat magnus in cruce ⁊ tantus eſt ſub hoſtia Aliquãto pretio Joſeph vendebat Jſmahelitis et tanto Chriſtus Judeis
  - ¶ Diſcrete: vt tot: quot: tocies: quocies: verbi gratia Septē ſunt petitiones dominice orationis ⁊ tot ſunt dona ſpiritus ſancti Ter celebrat feſtum Petri ⁊ tocies amputatū caput diui Pauli ſaltauit

Horum quedã ſunt nominalia quedã aduerbialia ⁊ quodꝫ ſi affirmat ſupponit ꝓ aliquo ſimili vel equali illi ꝓ quo ſupponit antecedens. Si vero negatur ſupponit ꝓ aliquo diſſimili vel inequali illi ꝓ quo ſupponit ſuum antecedens. vt Nix eſt alba et talis eſt cygnus: ſed nō talis eſt coruus. Scamnū eſt pedale et tantum eſt ſedile ſed nō tanta eſt menſa.

¶ Quo claret. Omē relatiuū grãmaticum ſignificatiue ſumptū ſupponere pſonaliter: nec aliter in genere. De ſuppōne vero relatiuoꝝ in ſpecie hec ſufficiant. De reciproco cōſtat ex quadã regula generali ꝙ ſupponat eodē modo cū ſuo antecedente. Sed nō reciprocū ſupponit ſcđm exigentiã ſignoꝝ ꝯfuſiuoꝝ ſicut alius terminus nō relatiuus: niſi antecedens ſit terminus ſingularis vel ponat in copulatiua affirmatiua aut diſiunctiua negatiua in cuius priore parte alteꝝ extremoꝝ ſit terminꝰ ſingularis: qm̄ ſic diſcrete ſupponit. Verbi gratia. homo eſt animal ⁊ nullus aſinus eſt illud. relatiuū illud diſtribuit. Homo eſt animal et omne riſibile eſt illud. relatiuū illud ſupponit confuſe tm̄. Omnis homo eſt animal et riſibile eſt illud. relatiuū illud determinate ſupponit.

Qua ſpecie qđꝫ relatiuū ſupponat

(c)Apite quarto determinat de his tribus proprietatibus. Ampliatione. Reſtrictione et Statu. ꝓpter coherentiam quã inter ſe habere videntur: et quidem breuiſſime ad capacitatem puerorum. Que vt rectius noſcant animaduertendum: quod

Quid ſit terminū ãpliari

Terminꝰ Cathegorematicꝰ in ꝓpōne poſitus. ſi rōne alicuius ſibi additi accipitur (vł ſupponit) pro

- ¶ Suo ſcato (vł ſuis ſcatꝭ) in ordine ad
  - ¶ Pres differentias tpm
  - ¶ Unicã differentiam tpis
  - → ¶ ampliari. vt homo generabit. Et qñ terminꝰ ampliat ad tot tpm differentias qđ ad plures ampliari neq̄t dicit accipi vł ſupponere ſm ſtatū ſupremū. Dicit etiã nōnunꝙ̄ ſuppōere naturalit: vt hō imaginat ał.
- ¶ Aliquibꝰ certis ſuis ſignificatis nec omībꝰ ad vnã differentiã tpis ſibi rñdentibus.
- ¶ Omnibus ſuis ſignificatis ipſi preciſe reſpōdentibus ad vnam differentiam temporis
  - ex cōueniēti metaphora dr̄
    - ¶ Formaliter reſtringi.
    - ¶ Materialiter reſtrigi. Et qñ reſtringit ad tam pauca ſignificata qđ ad pauciora neq̄t reſtringi. Dr̄ accipi (vł ſuppōere) ſecundū ſtatum infimū.
    - ¶ Secūdū ſtatū mediū accipi vel ſupponere.

Accipi ſm ſtatū ſupremū

Formaliter reſtringi. Materialit reſtringi

Accipi ſm ſtatū infimū

Accipi ſm ſtatum mediū

¶ Quibus inferuntur ſequentia Correlaria

Corrolaria .1. ¶ Ampliatio et reſtrictio formalis opponunť: ſic quod idem terminꝰ non pōt ampliari et reſtringi formaliter. Non ſic aūt de reſtrictiōe materiali q̄r ꝯtingit ťminū eundē ſimƚ in vna ꝓpōne materialiť reſtrigi ꝛ ampliari. vt iuſtus homo a deo coronabiť. vbi terminꝰ homo materialiter reſtringiť ꝛ ſimul ampliať.

.2. ¶ Reſtrictio formalis cōuenit terminis cōmunibus ꝛ ſingularibus. materialis vero ſolum terminis cōmunibus.

.3. ¶ Reſtrictio materialis ꝛ Status medius opponunť: ſic ꝙ idem terminus nō poteſt ſimul in vna ꝛ eadem ꝓpoſitione reſtringi materialiter ꝛ ſupponere ſ̄m ſtatū medium. Non ſic autē de reſtrictione formali: quia om̄is terminꝰ ſuppo-nens ſ̄m ſtatū medium formaliter reſtringiť.

.4. ¶ Status eſt mediū inter ampliationem ꝛ reſtrictionem materialem: ſic quod terminus non ampliatus nec materialiter reſtrictus diciť accipi (vel ſuppone-re) ſecundum ſtatum medium.

Que ſūt ſig-na āpliatia Et quottu-plitia

¶ Ut autē ſcias que ſunt ſigna quorū additione terminꝰ ampliať vel reſtringať ediſcas que ſequuntur.

¶ Signa ampliatiua multiplicia ſunt. vt in ſequenti figuratiōe cognoſces.

.1. ¶ Quedā ampliant ſolū ante ſe (.i. terminū p̄cedentē) ex q̄x nūero ſunt ſeq̄ntia:

¶ Uerbū vƚ ꝑticipium [Preteriti / ¶ Futuri] tp̄is āpliat tīm p̄cedentē (fora-liť nō reſtrictū) ꝓ illo qd̄ eſt vƚ [¶ Fuit. vt Adā fuit homo. Chriſtus fuit mortuus. / ¶ Erit vt Meretrix erit vir-go Antichriſtus generabiť.]

¶ Nomina v̓balia in bilis: tiuus vel ſiuus: deſinentia aptitudinē importantia: ampliant ťminos precedentes formaliter nō reſtrictos ꝓ illo qd̄ eſt vel pōt eſſe vt rex eſt amabilis Homo eſt amatiuus. Et hoc vex̄ eſt niſi verba a quibꝰ de-flectunť habeant ꝓ pluribꝰ ampliare. quoniā ſic ampliant ad tot diffiās tp̄m ad quot ſua verba. vt homo eſt imaginabilis. Chimera eſt intelligibilis.

.2. ¶ Alia ampliant poſt ſe (.i. terminū ſequentē) In quox̄ numero ſunt hec

¶ Hec verba: ampliať: ſupponit: verificať: ꝛ ſimilia ampliant caſum a ſe rectū mediante prepōne pro ꝓ quinqꝫ differētijs tp̄m. vt Homo ſupponit ꝓ homie.

¶ Queuis dictio ampliatiua abltm̄ a ſe rectū importantē preciſe ſuū formale ſi-gnificatū ampliat ad tot diffiās ad quot habꝫ ampliare. vt leo cucurrit curſu. vbi curſu ampliať pro illo qd̄ eſt vel fuit.

.3. ¶ Cetera ampliant ante ſe ꝛ poſt ſe. Et ſunt duplicia. .1. ¶ Quedā ſic ampliant in diuerſis orationibus. vt ſequentia.

¶ Uerbū vƚ ꝑti-cipiū importās [Inceptionē / Deſitionem] ampliat dc̄ōnem ſi-gnificatōez id qd̄ eſſe [Incipit ꝓ illo qd̄ eſt vel inmediate poſt h̄ erit. vt Nox incipit eſſe. Con-ſtruo domum. / ¶ Deſinit pro illo qd̄ eſt vƚ inmediate añ hoc fuit. Ut Dies deſinit eſſe. Do-mus comburitur.]

¶ Uerbū impor-tās adeq̄te actū [¶ Intellectꝰ appetitꝰ vƚ ſē-ſus interioris / ¶ Senſus ex-terioris] ampliat dc̄ōnez im-portantē obiectum illius actus pro [¶ quinqꝫ differentijs tp̄m ſcꝫ ꝓ eo qd̄ eſt: fuit: erit: poteſt eſſe. intelligiť eſſe vt Intelligo roſam Ro-ſa intelligitur a me. / ¶ illo qd̄ eſt vƚ fuit. vt vi-deo colorē. Color videť]

2. ¶ Alia ampliant ante ſe ⁊ poſt ſe in vna oratione In quoꝝ nūero hec ſunt

¶ Cōparatiuus
- ¶ Prior. ⁊ v̄bū precedo prioritatē temporis
- ¶ poſterior ⁊ v̄bū ſeq̄r l' ſuccedo poſterioritatē tp̄s

īportās ampliat t̄minū precedentē p illo qd̄ ē vl' [fuit / erit] et ſeq̄ntez p illo qd̄ ē vel
- ¶ erit. vt ps eſt por toto Generatio precedit corruptionem
- ¶ fuit. vt Antichriſtus eſt poſterior Adā Generatio ſuccedit generationi

¶ Uerbum poteſt: et hi modi. poſſibile: impoſſibile: cōtingens: neceſſe: q̄n faciunt modales diuiſas ampliant tam t̄minū precedentē q̄ȝ ſequentē p illo qd̄ eſt fuit: erit: vel poteſt eſſe. vt Album pōt eſſe nigrū. Creantē neceſſe eſt eſſe deum.

¶ Preterea: ſigna reſtrictionis formalis in hunc modum cognoſces.

¶ Quelibȝ copula
- ¶ Preſentȝ
- ¶ cuiuſcūq̄ȝ

tp̄is (rōne p̄ſ̄ pt̄e p̄catiōis non ampliatiua termi [p̄cedentis / ſequentis) / predicatū] ſubiectuȝ aliunde nō ampliatuȝ reſtringit
- ¶ ad d̄rāȝ p̄ntȝ tp̄is vt hō eſt al'. vbi hō ſtat p hoīe qui eſt
- ¶ p q̄litate ſui tp̄is vt hō eſt al': vbi al' ſtat p aīali qd̄ ē. Itē hō fuit al'. vbi ſtat p aīali qd̄ fuit ⁊c̄. — Signa reſtrictia formalia .1.

¶ Omis dictio tp̄alis tim cui p modū detiationis addit̄. reſtringit p q̄litate ſui tp̄is. vt hō qui ē mouet̄. Antichriſt⁹ q̄ erit dn̄abit̄ Corp⁹ exiſtēs reuiuiſcet. .2.

¶ Inſup p reſtrictione materiali cōſiderabis hanc regulā. Omis determiatio reſtringit ſuū detiabile pro illo (.vel his.) pro quo (.vel quibus.) ipſi conuenit Et omnes termini nō cōuertibiles vere de ſe p̄dicabiles ſeſe reſtringunt .3.

Regl'a de reſtrictōne materiali

Quo ptȝ q
- ¶ Oē inferi⁹ reſtrīgit ſuū ſupi⁹. vt aīal hō eſt rōnale. vbi al' ſtat p hoīe.
- ¶ Omē adiectiuū reſtringit ſuū ſubſtantiuū. vt Subā alba eſt cygnus. vbi ſubſtantia ſtat pro ſubſtantia alba.
- ¶ Aduerbiū ſuū v̄buȝ. vt Hō currit velocit̄. vbi c̄t ſtat p currēte velocit̄
- ¶ Obliqu⁹ id a quo regit̄. vt Tunica chriſti fuit incōſutilis. vbi tunica ſtat pro tunica chriſti.
- ¶ Demonſtratiuū ſuū demonſtrabile. vt Iſte homo eſt muſicus. vbi hō ſtat pro homine demonſtrato
- ¶ Relatiuū grāmaticum ſuū relatū. vt Homo qui eſt iohannes currit. vbi homo ſtat pro iohanne.
- ¶ Prepoſitio cū ſuo caſuali verbū cui addit̄. Rex ſedet in ſolio. vbi ſedȝ ſtat pro ſedenti in ſolio.

Capite quinto fit ſermo de aliīs tribus proprietatibus: puta Remotiōe Alienatione et Appellatione tam forme quam rationis. quas cognoſces in hunc modum

¶ Caret ſuppoſitione (.ſiue p nullo ſupponit.) et abſq̄ȝ tali additione ſupponeret: dicit̄ remoueri ſiue remotio. Id quod cōtingit quoties termio p ſe ſumpto ſupponenti addit̄ p modū detiationis termin⁹ deſperans eiuſdē caſus. vl' termin⁹ nō habēs reſpondentiā in ordine ad tempus copule p̄poſitionis. vel termino tranſcendenti negatio infinitans. Exemplum primi. Homo rudibilis currit. Secundi Homo Antichriſtus viuit. Tertiū: Non ens eſt chymera. — Quid ſit terminū Remoueri Et quādo cōting̃t

¶ Supponit p p̄cato alieno ſiue ſecundario p quo ſine hac additione — Alienari Et q̄n cōtingit

Alienari Et qñ cõtingit

¶ Ter⸗minus Cathe⸗gorema⸗ticus in ꝓpõne poſit⁹. q̄ rõne alicui⁹ ſibi ad⸗diti

minime ſupponere dicit alienari ſiue alienatio. Hoc aũt cõtingit. qñ termino ꝑ ſe ſumpto ſupponẽti addit dictio ꝯueniens ipſi ꝓ ſuo ſignificato improprio vel min⁹ principali. vel termino nõ tranſcẽdenti et ſupponẽti addit negatio infinitãs. Exemplũ primi. Homo mortuus ſepeliet. Ignis pictus nõ ꝯbũrit. Scdi; Non homo eſt aſinus.

Appellari ſm rõnem Et qñ ꝯtigit

¶ Denotat accipi ꝑ ſe ſecundũ eam rõnem ⁊ ꝯceptũ quo impoſitus eſt ad ſignificandũ. dicit appellari appellatiõe rõnis (ſiue ſecundum rõnem.) Id q̃d tũc fit. qñ ipſi addit ſignũ reduplicatiuũ ſumptũ ſpe⸗cificatiue. vel aliqua hmõi prepoſitionũ in. aut ad: aut verbũ impor⸗tans adequate actũ intellectus; appetitus; aut actum ꝓportionabilẽ vel aliquod ſuũ caſuale. Nam quodqꝫ hoꝝ ſignorũ terminũ ſequentẽ ſignificantẽ obiectũ ſui actus appellat ꝓ ſua rõne. Exemplũ primi. Relatio vt ſic nõ eſt ſubã vt ſic. Scdi. In aĩa nõ eſt formalit habi⸗tus ſed in potentia Ad relationẽ nõ eſt ꝑ ſe mot⁹ ſed ad qualitatem. Tertij. Appeto vinũ. Cognoſco Petrũ. Uſu tñ multoꝝ oĩa verba terminos ſe ſequentes appellant appellatione rõnis.

Quibus colligit verba intellectus ⁊ appetitus habere triplex in ꝓpõne offitiũ circa terminos importãtes obiectũ in quo actus verboꝝ ferri denotant: qm̃ cõfundunt ꝯfuſe tm̃. ampliant ad quinqꝫ tp̃m dr̃ias ⁊ appellant ꝓ ſua rõne.

Appellatio forme

¶ Eſt ꝑterea alia appellationis ſpẽs que dicit appellatio forme ꝯueniens ſolũ termis ꝯnotatiuis nec vllo pacto abſolutis quẽadmodum priores ꝓprietates que vtriſqꝫ cõmunes ſunt. Et ſolet partiri in ſimplicẽ ⁊ variaꝫ que oĩa in hũc modum facilius cognoſcentur.

Appellatio forme ſim⸗plex

Unic⁹ dũtaxat ponit termin⁹ ꝯnotatiu⁹ ſiue ſe ſolo ſiue cũ abſoluto: is denotat formale ſuũ ſcatũ accñtaliter denomiare rem ꝓ qua ipſe ſupponit vl' termin⁹ abſolut⁹ quẽ determiat vl' aggregatũ ex vtroqꝫ ꝓ illa dr̃ia tp̃is ad quã reſtringit aut his ad quas ampliat vel de ſe habet ampliare. vt homo eſt albus. Cygnus fuit albus. Albũ fuit cygnus: quaꝝ priore denotat albedinẽ pñtialiter ineſſe homi. Altera ꝑteritiue fuiſſe in eo qd nũc eſt vel fuit cygn⁹ Tertia ꝟo id qd fuit cygnus eſſe vel fuiſſe informatũ albedĩe. Ita q̃ʒ iudicabit de ill' Joãnes eſt doct⁹ hõ. Adã fuit ſapiẽs hõ. Et hec dr̃ appellatio forme ſimplex

Qñ in ꝓpõne aliq̃ a pte vni⁹ extremi

¶ Regens ⁊ rectũ tũc denotat forale vtriuſqꝫ denoiare rem ꝓ qua ſuppõit dictio recta ꝓ illa dr̃ia tp̃is ad quã dictio recta formaliter reſtrigit vl' his ad quas ampliat vt in hac ꝑcuſſi papã denotat illũ quẽ ꝑcuſſi ſiml' tp̃e fuiſſe papam qñ ꝑcuſſi. Secus aũt in illa papam ꝑcuſſi. Nam hac ſcatur eũ quẽ ꝑcuſſi nunc eſſe vel fuiſſe papaꝫ nec denotat eũ tunc fuiſſe papã dum ꝑcuterẽ ſed ſufficit quod interea ſit factus papa. Ita quoqꝫ de his Comedi carnes crudas. Carnes crudas comedi.

Appellatio varia

¶ Plures ponunt termi ꝯnota⸗tiui: dicit appellatio varia. Et ſi habẽt ſe vt

¶ Adiectiuũ ⁊ ſubſtantiuũ tunc denotat formale deter⸗minantis denomiare formale alterius puta determinabilis. vt Joãnes eſt bonus grãmaticus vbi bonitas denotatur denominare artem grãmaticam nõ Joannẽ

Caput.i.de paſſiõib⁹ ꝓpõnis cathego.

LIber ſecundus: in quo detiatur de ꝓpõnis logicis paſſionib⁹ ſiue habitudinib⁹) hab3 duo capi ta. In priore. ꝑquirunt paſſiones ꝓpõnis cathegorice. quid ad cuiuſcꝫ requirat veritatẽ. cum terminali ꝓbatione rõne ſyncathe gorematū vel alioꝝ terminoꝝ in ipſis poſitoꝝ: que vtilis eſt ad cognoſcendas orationū veritates ⁊ falſitates. In altero explanant paſſiones ꝓpõnis hypote (tice.

¶ Que aūt ſint ꝓpõnis cathegorice paſſiones in proemio cõmemo raiumus. Nunc aūt docebim⁹ quo mõ quecꝫ a pueris facilius cognoſcat. Et pricipio id oñdam⁹ de q̃litate. ¶ Volẽs ſcire q̃l' ſit ꝓpõ ꝯſideret q̃ ſit illi⁹ copl'a

De qualitate ꝓpõnis

Naz ſi ꝓpõ habuerit

- ¶ Unã copulã pncipalẽ q̃ (vl' pncipalioꝛ ꝑs ei⁹)
  - ¶ Negat: ipſa eſt negatiua. vt Nulla fides eſt in muliere. Anna non eſt virgo. Nulla femina non nõ eſt ſtabilis.
  - ¶ Affirmatur: ipſa eſt affirmatiua. vt Catherina coſti regis erat filia. Nullus homo nõ eſt animal.
- ¶ Duas copl'as eque principales. quaꝝ vna affirmat ⁊ altera negat ꝓpõ eſt mixte qualitatis. vt Joannes eſt vel nõ eſt bonus.

¶ Qñ aūt copula neget ⁊ qñ non. facile cognoſci põt ex dictis circa poſtpredicamentū oppoſitionis. vbi de negatiõe. et eius virtute tractauimus.

¶ Quibus ſatis manifeſtū eſt has ꝓpões eſſe affirmatiuas. Impoſſibile eſt pigmeū eſſe gigantem. Anima nullius homis eſt mortalis. Non nullū ignitabulū eſt hoim vſui oportunū. Nullus aſinus nõ eſt mortalis. Leonẽ nõ eſſe ful uū eſt falſum. Homo eſt nullus aſin⁹. Lapis eſt nõ homo. Socrates q̃ non eſt phyſic⁹ medet. Sedentẽ nõ nec̃e eſt nõ ſedere. Seq̃ntes vo negatiuas. Null⁹ homo eſt quadrupes. Nullius hominis aſinus eſt riſibilis. Anĩa nõ eſt homo Nunquã iuſtus derelinquet. Intellectum ꝯtingit nõ intelligere. Animal homo nõ eſt. Ariſtotelem vitã agere nõ eſt poſſibile. Homo anĩal nõ eſt. ¶ Ad quoꝝ moderationem ſequentia recipiantur.

Propoſitionū cathegoricaꝝ (ſimplicium copularum) **altera affirmatiua: altera negatiua. Affirmatiua eſt in q̃ copl'a principalis manet affirmata** (.i. predicat mediante copula affirmata). **Vel: in qua predicatum affirmat de ſubiecto. Negatiua vero eſt in qua copula principalis negatur** (.i. mediante copula negata predicat). **Vel: in qua predicatum negatur de ſubiecto.**

¶ Altera paſſio ꝓpõnis cathegorice eſt quãtitas. que in hunc modum facilius cognoſcit. ¶ Volens ſcire quanta ſit ꝓpoſitio ꝯſideret quid ſit eius ſubiectū. vel enim eſt ſimplex. vel complexū ex pluribus partibus.

De quãtitate ꝓpõnis dignoſcenda

¶ Complexū ex diuerſis partibus eque principalibus (eiuſdem caſus) diuerſimode acceptis in ſpetie. ꝓpoſitio eſt mixte quãtitatis. Nã ſi vna partium eſt terminus ſingularis et altera terminus cõmunis diſtributus eſt ꝑtim ſingularis ⁊ ꝑtim vniuerſalis. vt Iſte aſinus ⁊ oĩs homo ſunt anĩalia. Oĩs homo ⁊ hic equ⁹ currũt. Si vero vna partiū diſtribuit ⁊ altera accipit determinate ꝓpõ eſt ꝑtim vl'is ⁊ ꝑtim partic'aris

Si ſub iectū ē
- vt Quidam aſinus et omnis homo ſentitū et ita de alĳs.
- ¶ Simplex termin⁹. vel ꝯplexū ex diuerſis ꝑtibus nō aeque principali bus (.i. diuerſoꝝ caſuū.) reſpiciatur an ſubiectū. vl' principalior eius ꝑs (.i. ad exigentiā copule ordinata.) ſit termi⁹ cōis vel ſingularis.

Si eſt termi nus
- Singularis. ꝓpoſitio dicit' ſingularis: vt Diogenes iuſſit inhumatum corp⁹ ſuū relinqui. Ille homo eſt oīm flagicioſiſſim⁹. Platonē poſſibile eſt fuiſſe diuinū. Iſte exercit⁹ pugnat. Petrus ⁊ Paul⁹ fuer't ap'li chr'i.
- ¶ Cōmunis. videat' q̄ modo accipiat' in ſpe cie. Nam ſi accipit' ꝑ ſuis ſignificatis.
  - Diſtributiue (.i. ꝑ ſuis ſ'catis vl'r ⁊ copulatiue) rōne ſigni id denotātis. eſt vniuerſalis. vt Oīs offenſa eſt odioſa infirmo corpori. Oēm deū ne ceſſe eſt eſſe immutabilē. Null⁹ auar⁹ ē ſaciabil'.
  - ¶ Determiate ꝓp'e (.i. ꝑ ſuis ſ'catis determiate et diſiūctiue) rōne alicui⁹ ſigni hoc denotantis eſt particularis. vt Aliqua papirus eſt bibula. Aliquā foeminā poſſibile eſt eſſe loquacem.
  - ¶ Cōfuſe tm̄ vel determinate reductiue (.i. ex vſu loquentiū ⁊ non rōne alicui⁹ ſigni limitantis ipm ad certū ⁊ determinatū modū ſuppōnis vel acce ptionis) eſt indefinita: vt Tantū ꝑdices ſine ma ſculis fiūt pregnātes. Homo frugi oīa recte fa cit. Urſum impoſſibile eſt eſſe canem.

Ad hūc ſenſū ſcolaſtici recipiāt ſeq̄ntē diuiſionē cū mēbroꝝ ſuoꝝ notificatōe. ſimpliciū ſubiectorum

Vniuerſalis / Particularis / Indefinita / Singularis

Propōnum cathegoricaꝝ alia vl'is: alia ꝑticularis: alia indefinita: alia ſingularis. ¶ Ul'is eſt in qua ſubicit' ter minus cōmunis ſigno vl'i determiat⁹: vt Oīs homo eſt mortalis. ¶ Particularis eſt in qua ſubicit' termin⁹ cōis ſigno ꝑticulari determinat⁹: vt Aliquod anial eſt rōnale. ¶ Indefinita eſt in qua ſubicit' termin⁹ cōis ſine ſigno: vt Deus eſt ſimplex. ¶ Singularis eſt in qua ſubi citur terminus ſingularis: vt Iſte homo eſt muſicus.

Quantitas ꝓpōnis hoc modo ſumpta penes ſubiectū principale vel partem principaliorē ſubiecti. dicit' quātitas ꝓpōnalis. et ab ea ꝓpoſitio ſimpl'r deno minat' aliqua denominatiōe ex iam dictꝫ. Uocat' aūt hoc noīe ꝓpter hoc quia ſubiectū eſt prima ⁊ principalis pars materialis ꝓpōnis atq̄ꝫ principale fun damentū predicationis. de quo cetera enunciant'.

De quātita te termial'

¶ Solet etiā nonnunq̄ꝫ ſumi quantitas ꝓpōnis penes quāq̄ꝫ partem materia lem ꝓpōnis (.i. quemlibet terminū cathegorematicū) non curando quocūq̄ꝫ loco ponatur. In hunc modum.

Oīs ꝓpō in q̄ ponit' (q̄cūq̄ꝫ etiā loco) t'mi⁹ cathegorēatic⁹
- ¶ Singl'arꝫ: eſt ſ'laris: vt illa Aſin⁹ iſti⁹ hoīs eſt tardigrad⁹
- ¶ Cōmunis
  - Diſtribut⁹: eſt vniuerſalis: vt oculus cuiuſque homis eſt aqueus. Iſte deus eſt oīs deus.
  - ¶ Acceptus de'miate ꝓp'e: eſt partic'laris. vt Hominis alter oculus eſt dexter.
  - ¶ Acceptus cōfuſe tm̄ vel determiate reducti ue eſt indefinita. vt Petrus eſt muſicus.

Caput.i.de paſſiõib⁹ ꝓpõnis cathego.

Hoc modo vna ꝓpõ poteſt eſſe vl'is:ꝑticularꝫ:indefinita ⁊ ſingularis:vt patz de illa. Alter ocul⁹ eſt cuiuſcꝫ hois vel iſtius hois dexter oculus. Hec q̃ntitas vocat̃ terminal' ⁊ ab ea nõ denoiat̃ ꝓpoſitio q̃nta ſimpliciter ſed cũ addito: vt dicta ꝓpoſitio nõ denominat̃ ſimpl'r vl'is ſed rõne illius termĩ hominis:nec denominatur ſimpliciter particularis ſed ratione illius termini oculus : ſimpl'r vero denominat̃ indefinita. quia ſubiectũ accipit̃ determinate reductiue.

¶ In hũc quocꝫ modum ſumit̃ aliquãdo quãtitas in modalib⁹ diuiſis ex modis ſolum.ꝑ ꝓportionẽ modoꝝ ad ſigna — De quãtita te modaliũ diuiſaruz ex ꝑte modi

Naz ꝓpõ in q̃ ponit̃ modus
- ¶ Neceſſe.vl' impoſſibile
- ¶ Poſſibile

affirmat⁹ (ſic q̧ nl'a p̃cedat negatio) eſt ex ꝑte mõi
- Vl'is. vt Creantẽ neće eſt eſſe deum. Hominẽ impoſſibile eſt eſſe aſinum.
- ¶ Particularis. vt Album poſſibile eſt eſſe nigrum.

¶ Additum eſt. Affirmatus ſic quod nulla negatio precedat modũ. q: ſi modus vniuerſalis Neceſſe vel impoſſibile negat̃. ꝓpoſitio in qua ponit̃ eſt rõne modi ꝑticularis. vt Nullum deũ neceſſe eſt eſſe creantẽ. Si vero modus particularis (ſcz poſſibile vel contingens) negat̃ oratio in qua ponit̃ eſt rõne modi vniuerſalis. vt Nullam creaturã poſſibile eſt creare.

¶ Id quod notat̃ in ſequentibus verſiculis.

Omne neceſſe valet : valet impoſſibile nullus
Poſſibile quidam: quidam non poſſibile non

Et idem eſt iuditiũ de his modis poſſibile;ꝯtingẽs. Nam ⁊ illa Sedentẽ ꝯtingit nõ ſedere rõne modi ꝑticularis eſt vt iſta Sedentẽ poſſibile eſt nõ ſedere.

¶ Ut aũt facilius ⁊ rectius cognoſcat̃ quãtitas ꝓpõnis modalis cõpoſite in q̃ ponit̃ vox ſyncathegorematica. oportet ſciri an ſumat̃ materialiter vel ꝑſonaliter Nam ſi ꝑſonaliter ſumit̃ quantificat ꝓpõnem ſm ſui exigentiã ſi vero materialiter vſurpat̃ amittit vim quãtificandi ⁊ oratio in qua ponit̃ eſt indefinita — De quãtitate modaliũ cõpoſit aꝝ

¶ Qñ aũt ſumat̃ ꝑſonalit̃ q̃ñ materialit facile cognoſci põt ex his q̃ ſequũtur

Si vox ſyncathegorematica determinãs dictum ſumpta perſonaliter
- ¶ Habet eandẽ terminationem in maſculino ⁊ neutro genere (maxime accuſatiuo) põt ſumi vel ꝑſonaliter vel materialiter ꝓ arbitrio logici ⁊ ſic diſtinguẽda eſt oratio in q̃ ponit̃ ſi queritur quanta ſit. vt Nullũ anĩal eſſe lapidem eſt veꝝ. Nam ſi ſumit̃ ſignũ nullũ ꝑſonalit̃ eſt vl'is ⁊ ſi materialit̃ eſt indefinita
- ¶ nõ habz eãdem terminatiõez ĩ his generibus: et eſt generis
  - ¶ neutri: atꝫ ꝑma ꝑs dicti eſt generꝫ
    - ¶ Neutri põt iteꝝ ſumi vel ꝑſonalit̃ vel materialiter. vt Oĩe creans eſſe deum eſt neceſſe. Quoddã anĩal pediculis ſuffocari eſt poſſibile. Hoc animal eſſe velox eſt ꝯtingens. quã ſignis ſumptꝫ materialiter ſunt indefinite ⁊ ſumptis ꝑſonaliter. prima eſt vniuerſalis. ſcda particularis. et tertia eſt ſingularis.
  - ¶ maſculini vel feminini non poteſt aliter ſumi q̃m ꝑſonalit̃. vt Quoddã hoĩem eſſe mulieroſum eſt poſſibile. Omne deum eſſe omnipotentẽ eſt verum. Illud hominem currere eſt verum. Eſt itacꝫ prima particularis. ſcda vl'is. et tertia ſingularis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0083-8

est generis ¶ Alterius ꝙ neutri: ſumit materialiter ſolū. vt
Omnē hominē currere eſt poſſibile. Aliquē la-
pidem eſſe poroſum eſt verū. Hunc leonē mite-
ſcere eſt falſuȝ. que oēs ſunt indefinite ⁊ pn̄t vni-
uerſaliſari pticulariſari et ſingulariſari ꝑ addi-
tionē ſignoꝝ neutri generis. vt prima ſic vl'iſat
Omne oēm hominē currere eſt poſſibile. ⁊ pticu-
lariſat hoc modo. Quoddā oēm hominē curre-
re eſt poſſibile. et ſingulariſat in hunc modum.
Iſtud omnē hominem currere eſt poſſibile.

De queſitis ppoſitionū

¶ Harū trium diuiſionū ppōnis tria ſunt queſitiua: ſcȝ Que: Qual': ⁊ Quāta
ꝑ que querim⁹ de mēbris illaꝝ diuiſionū. Nam ꝑ queſitiuū Que querit de mē-
bris prime diuiſionis. ſic quod quotiens queſitū fuerit de aliqua ppōne Que
ſit? respondet alteꝝ illorum membrorū Cathegorica vel hypothetica. Per ſi-
gnum Qualis de mēbris ſcde diuiſionis ⁊ per queſitiuū Quanta de membris
tercie diuiſionis. vt memorat in ſequenti verſiculo.

Que Ca vel hyp: qualis ne vel aff: v quanta par: in: ſin:

De oppōne ppoſitionū

¶ Poſt illas duas paſſiones (ſcȝ qualitatē ⁊ quantitatē) quaꝝ vtraqȝ ſignifi-
cat vnam ppōnem ſolum) determinādum eſt de aliȷs paſſionib⁹ (quaꝝ que-
que ſignificat vnā ppōnem in reſpectu ad aliam. ſiue plures ppōnes et non
vnam tm̄ tanquā totale ſignificatū) puta de oppoſitione. equipollentia ⁊ Cō-
uerſione. Et bono ordine. quia hec priores duas preſupponunt nec ſine ipſis re-
cte cognoſci pn̄t. Inter quas primo dicemus de oppoſitione. Ubi ſciēdum qđ
ille ppōnes ſolum ſignificant nomine oppoſitionis ⁊ ſunt formaliter oppoſite.
que ſunt de eiȷſdem ſiue ſinonimis. ſubiectis. predicatis. ⁊ copulis: diuerſarum
qualitatum. vel quantitatū. vel qualitatū ⁊ quantitatū ſimul. vt tandem altera
formaliter inferat alteram. vel repugnet alteri in veritate tantū vel falſitate ſo-
lum. aut in his ſimul. Hoc eſt. quod cōmuniter dicit. Oppoſitio eſt: duaꝝ ppō-

Quid ſit oppoſitio

num Cathegoricaꝝ vtroqȝ termio participantiū. ordine eodē. in qualitate tm̄.
vel in quantitate tm̄. vl' in his ſimul formalis repugnātia. Nam ſenſus eſt. hee
ppōnes opponunt vel ſunt oppoſite que ſunt de eiȷſdem ſubiectis ⁊c̄.

Duo requirunt ad ppōnes oppoſitas in gn̄e

¶ Ex hac definitiōe duo colligi pn̄t reqſita in gn̄e ad oppōnem ſiue ad ħ q̄ aliq̄
¶ Quod ſint p̄ciſe de eiȷ ſdē (ſiue ſinonimis) ſubiectis. (ppōnes opponant.
predicatis. ⁊ copulis. ita quod terminus qui ſubicit vel predicat in vna: idem
eodē modo ſupponens in gn̄e: eque ample ⁊ reſtricte accept⁹: nec variat⁹ ſecū-
16 dū appellationē: remotionē ⁊ alienationē ſubiciat vel predicet in alia. mediante
copula preciſe ideȝ tempus importāte. Quod aliȷ ſic explicant. Oportet ppō-
nes oppoſitas pticipare vtroqȝ t̄mio eodē ordine. ⁊ t̄mios ſil'r accipi in vtraqȝ
quo ad pprietates logicas (puta: ſuppoſitionē in genere: ampliationē: appel-
lationē: reſtrictionē: ⁊ ſic de ceterȝ) Defectu cui⁹ nō opponunt ſeq̄ntes ppōnes.

Omnis lapis eſt durus
Nullus homo eſt animal

quoniā nec ſubiectum nec predicatū in eis eſt ideȝ nec aliquo termino participant

Omnis aſinus eſt animal
Nullus lapis eſt animal

quia nō habent idem ſubiectum ⁊ ſolum altero termino participant.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0084-4
DFG

De paſſionibus ꝓpōnis cathegorice.

¶ Magiſter eſt nomen appellatiuum. Nullus magiſter eſt nomē appellatiuum.
¶ Antichriſtus generabit. Antichriſtus qui eſt non generabitur.
¶ Omīs homo eſt mulier. Null9 homo eſt mulier.
¶ Omīs canis dominū ſuū cognoſcit. Nullus canis cognoſcit dominum ſuum.

quia propter variationem

ſuppoſitōis in genere.
ampliatōis
reſtrictiōis

non hn̄t idem ſubiectū ⁊ dūtaxat alīo termino ꝑticipāt

appellatiōis. nō habent idē predicatū ⁊ ſic altero tantū termino participant.

Omnis homo eſt animal
Nullum animal eſt homo

q: nō hn̄t idem ſubiectū ⁊ predicatū nec participāt vtroque termīo eodem ordine: ſed ordine cōuerſo.

¶ Q8 ſint aut diuerſarum

¶ quantitatum: et eiuſdē qualitatis. ⁊ ſeſe inferant in bona conſequentia
¶ quantitatum: ⁊ qualitatum: et repugnet in veritate ⁊ falſitate ſimul
¶ qualitatū in quibus idem

¶ vl'iſatur: et repugnēt in veritate tm̄
¶ particulariſat: et repugnēt in falſitate tm̄

et ſic opponunt

¶ Subalterne.
¶ Contradictorie
¶ Contrarie.
¶ Subcontrarie.

ſeruatis ſeqn̄tibus conditionibus

zi

Quo facile colligitur. Quot ſunt oppoſitionis ſpecies: ſiue quottuplices ſunt ꝓpoſitiones oppoſite. Et que ſit quarumlibet lex ⁊ natura. Que ⁊ quot ſunt oppō=nis ſpecies
Sub quo moderamine accipiatur ſequens diuiſio.

Propoſitionū cathegoricaꝝ oppoſitarū alie ſunt Cōtrarie: alie ſubcōtrarie: alie ꝯtradictorie: alie ſubalterne.

¶ Ut autē conditiones ille rectius intelligant oportet ſcire quid vniuerſalitas ⁊ quid particularitas.

¶ Uniuerſalitas eſt termin9 cōmunis diſtribut9: vel ſignū vniuerſaliter ⁊ copulatiue ſignificans: ſic quod ratione ſui ad veritatē ꝓpōnis in qua ponit requirit veritas oīm ſuarum ſingulariū vel partium: vt ſignū vniuerſale purum vel impurum: cōiunctio copulatiua affirmata: ſignum excluſiuū exceptiuum: reduplicatiuū: vel collectiuū affirmatum: ⁊ generatim omīs ꝑticularitas negata. Quid vniuerſalitas

¶ Particularitas eſt terminus cōmunis non diſtributus: vel ſignū particulariter ⁊ diſiunctiue ſignificans: ſic q̄d ratione ſui ad veritatē ꝓpoſitionis in qua ponitur minus ſufficit q̄ȝ veritas oīm ſuarum ſingulariū vel partium: vt ſignū particulare: cōiunctio diſiunctiua affirmata: ſignum excluſiuū: exceptiuum: reduplicatiuum vel collectiuū negatum ⁊ omīs vniuerſalitas negata: quia equiualet particularitati. Quid particularitas

¶ His cognitis ſubiciā ꝯditiones ſpetiales requiſitas ad ꝓpōnes oppoſitas. due ꝯditōes ſpēalit reqſite ad ſubalternas i.
¶ Ad ſubalternas requiruntur due conditiones.
¶ Quod nihil ꝑticulariſatū in ſubalternāte. i. vl'i vniuerſaliſet in ſubalternata

id eſt particulari vel indefinita: ſiue nulla ponat̄ vniuerſalitas in ſubalternata que nō ponit̄ in ſubalternate. Jccirco nō opponunt̄ ſubalterne ſequentes ꝓpōnes. Omnis homo aliquādo fuit. Aliquis homo ſemꝑ fuit. ſed ſubalterna prime eſt. Aliquis homo aliquādo fuit. ¶ Omnē ſubſtantiā poſſibile eſt eſſe deū Aliquā ſubſtantiā neceſſe eſt eſſe deū: ſed ſubalterna prioris eſt. Aliquā ſubſtātiam poſſibile eſt eſſe deum. ¶ Oīs homo eſt animal. Aliquis homo eſt oīe animal. ſed ſubalterna prioris eſt. Aliquis homo eſt aīal. ¶ Nullum hoīem neceſſe eſt eſſe currentē. Aliquē hominē neceſſe eſt nō eſſe currentē. ſed ſubalterna prioris eſt. Aliquē hominē non neceſſe eſt eſſe currentem.

2. ¶ Terminus qui in ſubalternante ſtat cōfuſe tantū reſpectu termini diſtributi in ſubalternata nō ſtet determinate reſpectu eiuſdē termini diſtributi ſed accipiatur confuſe tantū: vel terminus diſtributus particulariſet̄. Quare hee non ſunt ſubalterne. Oīi tp̄e riſibile eſt oīs homo. Aliquo tp̄e riſibile eſt omnis homo: ſed ſubalterna prioris eſt. Aliquo tp̄e a riſibile eſt oīs homo. poſito quod ly a faciat terminū riſibile ſtare ꝯfuſe tantū: vel illa. Aliquo tp̄e oīs hō eſt riſibilis: vel iſta. Aliquo tempore riſibile eſt homo.

¶ Quo patet explanatio ſequentis orationis.

Subalterne ſunt vl'is affirmatiua ⁊ particl'aris affirmatiua: vel vniuerſalis negatiua et particularis negatiua.

Lex ⁊ natura ſubalternarum

¶ Hee ꝓpōnes nec repugnant in veritate nec falſitate (⁊ ꝓpter hoc nō dicunt̄ ꝓprie opponi: nec ſubalternatio eſt ſpecies oppoſitiōis ꝓprie dicte) ſed inferūt ſe in veritate ⁊ falſitate. Nam ſubalternans infert ſuam ſubalternatā in veritate: ſic quod ſi ſubalternans eſt vera oportet ſubalternatā eſſe veram: ⁊ ſubalternata infert ſubalternantē in falſitate: ſic quod ſi ſubalternata eſt falſa oportet ſubalternantē eſſe falſam ſed nō ediuerſo. Hoc eſt quod dicitur.

Lex ⁊ natura ſubalternaꝝ talis eſt. Si ſubalternans eſt vera ſua ſubalternata eſt vā: nec ediuerſo. Et ſi ſubalternata eſt falſa ſua ſubalternans eſt falſa: nec ediuerſo.

due ꝯditōes ſpēaliter req̄ſite ad ꝯtradictorias.

¶ Ad ꝓpoſitiones contradictorias ſimiliter requiruntur due conditiones.

¶ Nihil in vtraqꝫ vniuerſaliſet̄ vel particulariſet̄. ſiue nl'a ponat̄ vniuerſalitas vel particularitas in vtraqꝫ: ſed quicquid vniuerſaliſat̄ in vna particulariſetur in altera: et ediuerſo oīe quod particulariſat̄ in vna vniuerſaliſetur in altera. Quare non contradicunt ſequentes ꝓpoſitiones.

1. Cuiuſlibet hominis animus eſt īmortalis. Alicuius hominis anim⁹ nō eſt immortalis (quia ly animus particulariſat̄ in vtraqꝫ.) Sed cōtradictoria prime eſt Alicuius hominis nullus animus eſt immortalis. ſecunde illa. Cuiuſlibet hominis quilibet animus eſt immortalis. Nec hee cōtradicunt. Tantū materiale eſt corruptibile.. Tantū omne materiale nō eſt corruptibile (quia ly tantum affirmat̄ in vtraqꝫ) ſed contradictoria prime eſt. Non tantū materiale eſt corruptibile. ſecunde illa. Non tantū omne materiale nō eſt corruptibile. Jta quoqꝫ nec hee contradicunt.

Hic vel Rhome venditur piper. Hic vel Rhome non venditur piper: ſed ꝯtradictoria prime eſt illa. Hic ⁊ Rhome nō vendit̄ piper: vel illa. Hic nō vel Rhome venditur piper: vel iſta. Non hic vel Rhome venditur piper. Sed cōtradictoria ſecunde eſt Hic ⁊ Rhome venditur piper.

De paſſionibus ꝓpōnis cathegorice.

¶ Terminus ſtans in vna
¶ Cōfuſe tantum | ¶ Determinate
in ordine ad terminū diſtributum a parte alteri⁹ extremi in altera diſtribuat ⁊ prius diſtribut⁹ nō ſtet
¶ ꝯfuſe tm̄ ſed determinate. | ¶ determiate: ſed ꝯfuſe tantū Z1

Quare hec nō ꝯtradicunt. Caput habet oīs homo. Nullū caput hab; oīs homo: niſi homo in ſecunda ſtet ꝯfuſe tantū. Necꝫ iſte. Omnis homo eſt animal. Et homo non eſt animal. ſi ly homo ſtat confuſe tantum: ſed illa. Homo non eſt animal: vbi ſtat determinate. Sub hac moderatione recipiatur ſequens textus.

Contradictorie ſunt vniuerſalis affirmatiua et particularis negatiua: vel particularis affirmatiua et vniuerſalis negatiua.

¶ Hec propoſitiones repugnant in veritate ⁊ falſitate ſimul: ſic quod ipſas et quaſque ſimilis forme impoſſibile eſt ſimul eſſe veras vel falſas. ſed ſemper ſi vna earū eſt vera reliqua erit falſa ⁊ ediuerſo. Eam ob rem cōtradictio dicitur vnica ſpecies oppoſitionis ꝓpriiſſime dicte Id quod ab aliis ſic dicitur. Lex ⁊ natura ꝯdictoriarum

Lex et natura contradictoriarū talis eſt quod ſi vna eſt vera reliqua erit falſa ⁊ ediuerſo.

¶ Inſuper ad Contrarias requiruntur ſequentes due conditiones. due ꝯditōes ſpēaliter reqſite ad ꝯrias. l.

¶ Quod nihil in vtracꝫ particulariſetur (ſiue nulla ponatur particularitas in vtraque) ſed omnis particularitas in vna in altera mutetur in vniuerſalitatē: Quare hec non ſunt contrarie. Cuiuſlibet hominis oculus eſt dexter. Cuiuſlibet hominis oculus non eſt dexter (quia oculus particulariſatur in vtraque) ſed contraria prioris eſt. Cuiuſlibet hoīs nullus oculus eſt dexter. vel Nullius hominis oculus eſt dexter. ſed poſterioris hec. Cuiuſlibet hominis quilibet oculus eſt dexter. Necꝫ ille cōtrariant. Non tantū homo [redacted] currit (quia Non tantū homo currit ly tantū in vtracꝫ negat ⁊ ſic particulariſat. oportet ꝙ in altera affirmari.) Unde cōtraria prioris eſt. Tantū Omnis homo currit: et ſecūde iſta. Tantū omnis homo non currit Idem ſentias de illis. Nullū anial preter hominē eſt rationale. Nullum anial preter hominē non eſt rationale. Z6

¶ Si in vna contrariarū ponitur particularitas in altera oīa diſtribuibilia debent vniuerſaliſari. Quare hec ſunt cōtrarie. Omni tempore riſibile eſt oīs homo. Omni tempore nullum riſibile eſt omnis homo. ſed contraria prioris eſt. Nullo tempore riſibile eſt homo. vel iſta. Omni tempore nullum riſibile eſt homo.

¶ Ad hunc ſenſum recipiatur ſequens oratio.

Contrarie ſunt vniuerſalis affirmatiua et particularis negatiua.

¶ Hec repugnant in veritate ſolū: ſic quod impoſſibile ſit eas ſimul eſſe veras. poſſunt autem ſimul eſſe falſe. Lex ⁊ natura ꝯtrariarum

Id eſt quod dicitur.

Lex et natura Contrariarum talis eſt quod ſi vna eſt vera reliqua erit falſa et non ediuerſo.

Libꝛi Secundi Caput. i.

Quod aũt non poſſint ſimꝉ eſſe vere ex hac ratione ꝓcedit. qꝛ ſequereꝉ duas cõtradictoꝛias eſſe ſimul veras. Quod ſic oſtendiꝉ. ꝯtraria ſiue ſubalternans infert particularẽ ſiue ſubalternatã in veritate: ꝑ legem ſubalternaꝝ: et ſic ad duas contrarias ſimul eſſe veras ſequiꝉ duas ſubcõtrarias eaꝝ ſubalternatas ſimul eſſe veras: et ſic ꝓpõnes in omĩb⁹ quatuoꝛ angulis; ꝛ ita duas ꝯdictoꝛias.

Due ꝯditões ſpetialiꝉ requiſite ad ſubcontrarias.

¶ Demũ ſcias. quod ad ꝓpoſitiones foꝛmaliter ſubcontrarias requiruntur ſequentes due conditiones.

1\. ¶ Quod nihil in vtraqꝫ vniuerſaliſeꝉ (ſiue nulla ponaꝉ vniuerſalitas in vtraqꝫ) ſed om̃is vniuerſalitas in vna muteꝉ in particularitatẽ in altera. Quare hee nõ ſunt ſubcõtrarie. Sol ſemꝑ eſt ſuꝑ noſtrũ hemiſperiũ. Sed ſemꝑ nõ eſt ſuper noſtrũ hemiſperiũ. ſed ſubcõtraria pꝛioꝛis eſt. Sol quãdoqꝫ nõ eſt ſuꝑ noſtrũ hemiſperiũ: vel iſta. Sol non ſemꝑ eſt ſuꝑ noſtrum hemiſperiũ. Ita quoqꝫ iſte non opponunꝉ ſubcõtrarie. Tantum deus eſt bonus. Tantum deus non eſt bonus. (quia tm̃ affirmaꝉ in vtraqꝫ ꝛ ſic vniuerſaliſaꝉ.) Idem iudicium eſt de illis. Joannes ꝛ Elizabeth diſceptant. Joannes ꝛ Elizabeth non diſceptant.

2\. ¶ Si in vna ſubcontrariaꝝ poniꝉ aliqua vniuerſalitas in altera om̃is debent particulariſari. Quare hee nõ ſunt ſubcõtrarie Aliquo tꝑe riſibile eſt om̃is homo. Aliquo tꝑe nullum riſibile eſt om̃is homo. ſed ſubcõtraria pꝛioꝛis eſt. Aliquo tempoꝛe riſibile nõ eſt omnis homo.

¶ Ad hoꝛum moderationem recipiatur ſequens oꝛatio.

Subcontrarie ſunt particularis affirmatiua et particularis negatiua.

Lex ꝛ natura ſubcõtrariarum

¶ Hee ꝓpoſitiones repugnant in falſitate ſolum: ſic quod impoſſibile ſit eas ſimul eſſe falſas. poſſunt aũt ſimul eſſe vere. Id quod ſibi vult ſequens oꝛatio.

Lex ꝛ natura ſubcontrariarum talis eſt quod ſi vna eſt falſa reliqua erit vera et non ediuerſo.

Quod aũt non poſſint ſimul eſſe falſe ex ħ cognoſciꝉ. qꝛ ſequereꝉ ꝯdictoꝛias ſimul eſſe falſas. Nam ſubcõtrarijs ſimul ~~falſis ſequiꝉ~~ ꝑ legẽ ſubalternaꝝ duas ꝯrias eaꝝ ſubalternãtes ſimul eſſe falſas: et ſic ꝓpõnes in om̃ib⁹ quattuoꝛ angulis; et ita duas ꝯdictoꝛias. ¶ Quum itaqꝫ ꝯdictoꝛie nequeũt aliquo caſu ſimul eſſe vere aut falſe: ſequiꝉ ꝙ quocũqꝫ caſu ſtat ꝯrias eſſe ſimꝉ falſas eo opoꝛtet ſubcõtrarias eſſe ſiꝉ veras ꝛ ediuerſo. aliter em̃ ꝯdictoꝛie eſſent ſiꝉ ve vel fal (ſe; vt facile patꝫ intuẽti.

Quicqꝫ modis ꝯtigit ꝯrias ſiꝉ eſſe falſas ꝛ ſubcõtrarias veras.

¶ Poſſunt aũt modi quibus ꝯtingit ꝯrias ſimul eſſe falſas; et ſubcõtrarias ſimul veras reduci ad quinqꝫ.

In materia naturali de ꝑdicatione:

- 1\. ¶ Indirecta: vt Om̃e animal eſt homo. Nullum animal eſt homo. Aliquod anĩal eſt homo. Aliquod aĩal nõ eſt homo.
- ¶ Directa: de copula
  - 2\. ¶ preteriti vel futuri tꝑis. vt oĩs hõ fuit anĩmal. Null⁹ homo fuit anĩal. Aliquis homo fuit anĩal. Aliquis homo nõ fuit animal.
  - 3\. ¶ pñtis tꝑis modificata hoc mõ neceſſe vel impoſſibile: vt Oẽm hominẽ neceſſe eſt eſſe anĩal. Omnẽ hominẽ impoſſibile eſt eſſe aĩal Aliquẽ hominẽ poſſibile eſt eſſe animal. Aliquẽ hominẽ poſſibile eſt non eſſe animal

In materia cõtingẽti: de accidente

- 4\. ¶ Sepabili: vt omnis homo eſt albus. Nullus homo eſt albus. Quidam homo eſt albus. Quidã homo non eſt albus.
- 5\. ¶ Inſeparabili ꝛ de predicatione indirecta: vt Omne calidũ eſt ignis. Nullum calidum eſt ignis. Aliquod calidum eſt ignis. Aliquod calidum non eſt ignis.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0088-6
DFG

De paſſionibus ꝓpōnis cathegorice.

Preter hos modos contrarie et ſubcontrarie repugnant in veritate ꝛ falſitate ſimul ſicut contradictorie.

¶ Omniū dictorum exempla ſumas in ſequenti figuratione. Nam queqꝫ due contrarie ſubalternant ſibi duas ſubcōtrarias: et queque ſubalternans cōtradicit ſubcōtrarie ſue ſubalternate: ꝛ ſubalternata contradicit cōtrarie ſue ſubalternantis. in hunc modum.

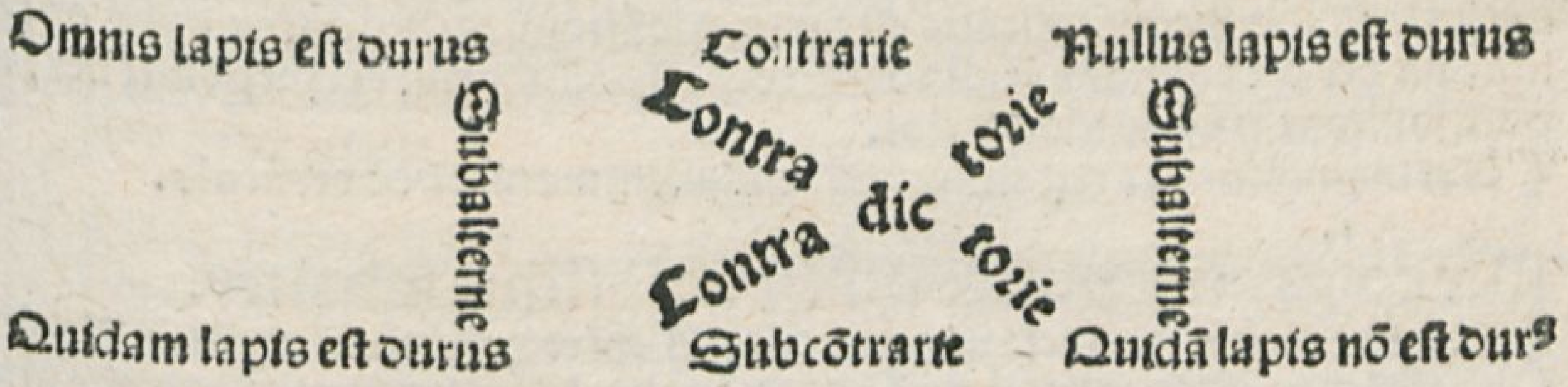

¶ Scias preterea: quod idem eſt iudicium de particulari ꝛ indefinita: quo ad ea que nunc dicta ſunt. Nam ſicut particularis affirmatiua ꝛ particularis negatiua ſubcontrariant̄ ita indefinita affirmatiua ꝛ negatiua. Item: ſicut particularis affirmatiua contradicit vniuerſali negatiue: et ſubalternat̄ vniuerſali affirmatiue. ſic indefinita affirmatiua ꝛc̄ijs. Hinc dici ſolet.

Et quod dicit̄ de ꝑticulari intelligendū eſt de indefinita

¶ Item Singularis affirmatiua ꝯdicit ſingulari negatiue. vt Joannes eſt muſicus. Joannes non eſt muſicus.

His tandem ſequentia deducunt̄ corrolaria pro dictorum maiori explanatiōe et breuiſſima repetitione.

¶ Omnis ꝓpoſitio habet contradictoriam: puta ꝓpoſitionē de eodez ſubiecto predicato ꝛ copula: oppoſite qualitatis: in qua particulariſat̄ quicquid prius eſt vniuerſaliſatum ꝛ econuerſo. Corrolaria. 1.

Sola vniuerſalis (ſaltem q̄ntitate terminali. i. q̄ includit aliquaz vniuerſalitatē.) habz	¶ Cōtrariā	puta: ꝓpōnez de eodem ſubiecto predicato ꝛ copula	¶ oppoſite qualitatꝫ ꝛ eiuſdē vl'itatis: in q̄ om̄ia vniuerſaliſant̄ ſi in altera ponit̄ aliq̄ ꝑticularitas. 2.
	¶ Subalternatam		¶ eiuſdem qualitatis: in qua particulariſat̄ prius vniuerſaliſatū: ꝛ nihil prius ꝑticl'ariſatū vniuerſaliſat̄
Sola ꝓpō ꝑticularis vl' indefinita (ſaltē q̄ntitate t'iali (. i. q̄ includit aliquā ꝑticularitatem.) habet	¶ Subcontrariam	puta: ꝓpōez de eodē ſubiecto ꝑdicato ꝛ copula	¶ oppoſite qualitatis ꝛ eiuſdem particularitatis: in qua om̄ia particulariſantur ſi in priore ponitur aliqua vniuerſalitas. 3.
	¶ Subalternantem		¶ eiuſdē qualitatꝫ: in q̄ aliq̄d prius ꝑticl'ariſatū vl'iſat̄

¶ Oppoſitio non ſolum ſumenda eſt penes quantitatē ꝓpōnalem ſumptā penes ſubiectū ꝓpōnis ſeu principaliorē eius partē: ſed penes q̄ntitatē termialem que attendit̄ penes quāqꝫ ꝑtem materialē ꝓpoſitionis. Poteſt itaqꝫ ſumi oppoſitio ex parte ſubiectorum: predicatorum ꝛ determinationū tam ſubiecti quā predicati: atqꝫ etiam copularum. Hoc eſt q̄d aliter dicitur. In modalibus di- 4.

ulſis oppoſitionem nonnunquã ſumi poſſe ex parte modoꝝ: aliq̃ñ ex parte dis ctorum: quorũ oim exempla alio in opere inuenies.

De equipollentijs.

¶ Poſt oppoſitionẽ determinat̃ de equipollentia ꝓpõnum. Et bono ordine: q: equipollentia fundat̃ in oppoſitione ⁊ ſine ea cognoſci nõ poteſt. Nam hec ꝓpoſitiones dicunt̃ equipollere in ꝓpoſito: que prius formaliter oppoſite nunc idem valẽt ꝑ prepoſitionẽ negationis vni eaꝝ vel poſtpoſitionẽ negatiõis ſubiecto vnius. vel ꝑ prepoſitionẽ ⁊ poſtpoſitionẽ ſimul. In quo ſenſu recipiat̃ ſequens definitio Aequipollentia eſt duaꝝ ꝓpoſitionũ cathegoricaꝝ prius oppoſitarum per prepoſitionẽ negationis: vel poſtpoſitionem: vel prepoſitionem et poſtpoſitionem ſimul idem valor.

Que ꝓpõnes dicunt̃ equipollere: ſiue quid ſit equipollentia

¶ Ubi innuuntur tres regule equipollentiarum: notate hoc verſiculo.

1. 2. 3.

Pre contradic: poſt contra: prepoſtque ſubalter.

Tres regule eq̃pollẽtiaꝝ

1. ¶ Propoſitiones ꝯtradictorie equipollent ſi vni eaꝝ preponit̃ negatio. Uel ſic: Quelibet prepoſitio cui preponit̃ negatio equipollet alteri que ante prepoſitionẽ negationis erat eius ꝯtradictoria: vt hec due ꝯtradicũt. Om̃is diues eſt auarus. Quidã diues nõ eſt auarus: et hec. Non om̃is diues eſt auarus: equipollet poſteriori: et illa. Non quidã diues nõ eſt auarus equipollet priori.

2. ¶ Propoſitiones cõtrarie vel ſubcõtrarie ex ꝑte principalis ſubiecti equipollẽt ſi ſubiecto vnius inmediate poſtponit̃ negatio. Uel ſic. Quelibet ꝓpoſitio v̓lis vel ꝑticularꝫ quãtitate ꝓpõnali: cui⁹ ſubiecto inmediate poſtponit̃. negatio negans totum quod ſequit̃. equipollet ꝓpõni que ante poſtpoſitionẽ negationis fuit eius contraria vel ſubcõtraria: vt ille ſunt cõtrarie. Om̃is diues eſt auarus Nullus diues eſt auarus: et illa. Omnis diues nõ eſt auarus, equipollet poſteriori: ſed hec. Nullus diues nõ eſt auarus equipollet priori. Ita quoqꝫ iudicandum eſt de ſequẽtibus. Aliquis diues eſt auarus. Aliquis diues nõ eſt auar⁹. que opponuntur ſubcontrarie.

3. ¶ Propoſitiones ſubalterne rõne ſubiecti principalis equipollẽt ſi vni eaꝝ preponitur negatio ⁊ ſubiecto eiuſdem inmediate poſtponit̃ alia negatio. Uel ſic. Quelibet ꝓpoſitio de ſubiecto cõmuni cui p̃ponit̃ vna negatio ⁊ ſubiecto eiuſdem poſtponit̃ alia negatio equipollet alteri que ante prepoſitionẽ ⁊ poſtpoſitionẽ negationis erat eius ſubalterna: vt hec due. Om̃is diues eſt auar⁹ Quidam diues eſt auar⁹ opponunt̃ ſubalterne: ⁊ hec. Non quidã diues nõ eſt auarus equipollet priori ⁊ iſta. Nõ oĩs diues nõ eſt auar⁹ equipollet poſteriori.

Ratio regularum

¶ Ratio illaꝝ regulaꝝ eſt: quia ꝓpõnes equipollentes ſunt eiuſdem qualitatis et quantitatis: ꝓpões autẽ oppoſite repugnãt in qualitate vel quãtitate ⁊ ſm̃ dictas regulas ſunt eiuſdem qualitatis ⁊ quãtitatis: vt patet intuenti.

¶ Hec regule nõ ſolum tenẽt in integris ꝓpõnib⁹: ſed etiã in ſimplicibus ſignis et ſyncathegorematibus. Et abũde ex eis hri pñt regule quattuor q̃s Petrus hiſpanus de equipollentijs modaliũ tradit: vt ptꝫ cuilibet ꝯſiderãti quas hic: ne cõpendij rationẽ trãſgrediar ꝯſulto: qm̃ nec ſatꝫ formales ſunt: miſſa facio.

De ꝯuerſiõe

¶ Inſuꝑ tractabit̃ de cõuerſione. Ubi ꝯſiderãdum: quod ꝓpoſitio tunc dicit̃ cõuerti: qñ ex eijſdem vel ſinonimis extremis tranſpoſitis conſtituit̃ altera ꝓpoſitio eiuſdẽ qualitatis ſequens ad priorem in bona cõſequentia: ſic quod nõ ſtat priorem (que dicit̃ cõuerſa) eſſe veram quin etiã reliqua (que vocat̃ conuertens) ſit vera. In quo ſenſu recipiat̃ id quod ſequit̃. Conuerſio eſt duarum ꝓpoſitionũ cathegoricaꝝ vtroqꝫ termino ꝑticipantiũ: ordine tranſpoſito: eiuſdem qualitatis. vnius ad aliã bona ꝯſequentia. ¶ Ubi notant̃ due ꝯditiones requiſite ad conuerſionẽ: ſiue ad hoc q ꝓpõ formaliter dicit̃ conuerti.

Quid ꝯuerſio

due ꝯditões ad cõuerſionẽ requiſite

[illegible]

De paſſionibus ꝓpõnis cathegorice.

¶ Quod ex eijſdem extremis preciſe vel ſinonimis quibus cõſtat tranſpoſitis i6
ꝯſtituat̃ alia ꝓpoſitio eiuſdẽ qualitatis ⁊ copule. ſic qđ totale ſubiectũ vnius ſit totale predicatũ alterius ⁊ e diuerſo. Quod vt fiat: diligenter ꝯſiderãde ſunt ſingule habitudines logices extrẽoꝝ (puta ſuppoſitio in genere ampliatio: reſtrictio ⁊ cetere.) q̃ circa ea exprimant̃. Id alij ſic enunctiant. Oportet conuerſam et ꝯuertentẽ ꝑticipare vtroq꜠ termino: ordine ꝯuerſo ſiue tranſpoſito: nec in eis mutari aliquã ꝓprietatẽ logicam (puta ampliationẽ: ſuppoſitionẽ in genere: reſtrictionem vel appellationẽ ⁊c̃. Jccirco nõ valent ſequentes cõuerſiones.

¶ Adam fuit homo: ergo homo fuit adam.
¶ Antichriſt⁹ erit hõ: g̊ homo erit antichriſtus

q: nõ ſunt de eijſdem extremis ꝑꝑ mutationẽ ampliatiõis: ſed ſic ꝯuertat̃: ergo

¶ Qđ fuit hõ fuit adã qui eſt vel fuit.
¶ Qđ erit hõ erit antichriſtus qui eſt vl' erit.

¶ Canis dñm ſuũ cognoſcit: g̊ Cognoſcens dñm ſuũ eſt canis
¶ Omne nomẽ corpus aut rem ſignificat: ergo aliquod ſignificans corp⁹ aut rem eſt nomen

q: nõ ſunt eijſdẽ extremis ꝓpter variationẽ appellatiõis rõnis: ſꝫ ſic ꝯuertat̃: g̊

¶ Dñm ſuũ ꝯgnoſcẽs eſt canis
¶ Corp⁹ aut rẽ ſignificãs eſt nomen.

¶ Nullus homo eſt mulier: ergo nulla mulier eſt homo.
¶ Quedã mulier eſt homo: g̊ quidam homo eſt mulier.

ꝓpter variatiõeꝫ reſtrictiõeꝫ: ſꝫ ſic ꝯuertat̃: g̊

¶ Nulla mulier eſt homo maſculus.
¶ Homo eſt mulier vl' ſic. Quidã vl' quidam hõ eſt mulier.

¶ Hac conditione ſatis innuit̃ ꝙ oportet in cõuertente ſiue ſc̃da ꝓpoſitione ad hoc attendere qđ conſtructibilia ipſius debite ⁊ ꝯgrue ordinent̃: ꝙ orõ incongrua nõ ſit ꝓpoſitio. Quare nõ valent hee conuerſiones.

¶ Ego ſum deus: g̊ de⁹ ſuꝫ ego
¶ Nullus homo eſt mulier: g̊ Nullus mulier eſt homo

ꝓpter variationẽ ꝯgruitatis: ſed ſic cõuertat̃: ergo

¶ De⁹ eſt ego
¶ Nulla mulier eſt hõ maſcul⁹

¶ Quod ſc̃da ſiue ꝯuertens ſequat̃: ad ꝯuerſam in bona cõſequentia ſic ꝙ ꝯuer z6
ſa nõ poſſit eſſe vera ſine ꝯuertẽte ⁊ ꝓpter hoc nihil debꝫ vl'tiſari in ꝯuertente qđ nõ fuit vl'tiſatuꝫ in cõuerſa: nec terminus ſtans in cõuerſa ꝯfuſe tm̃ reſpectu termini diſtributi debet in cõuertente ſtare determinate reſpectu eiuſdẽ termini diſtributi ſed ſtet confuſe tantũ vel terminus diſtribut⁹ in cõuerſa nõ diſtribuat̃ in cõuertente. Cuius ratio eſt: quia in omĩ ꝯſequẽtia bona oportet caueri ne arguat̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ. vel a termino ſtante cõfuſe tm̃ ad eundem ſtantẽ determinate reſpectu eiuſdem termini diſtributi.

Propter defectum

¶ Primi: non valet hec conuerſio.

¶ Omĩs hõ eſt aĩal: g̊ Omẽ aĩal eſt hõ: ſed ſic cõuertat̃. Quoddã anĩal eſt hõ.
¶ Null⁹ hõ eſt omẽ aĩal: g̊ Nullũ aĩal eſt hõ: ſꝫ ſic ꝯuertat̃ Quoddã aĩal nõ ẽ oĩs hõ.
¶ Aliquod animal nõ eſt hõ: g̊ hõ non eſt aĩal ſꝫ ſic ꝯuertat̃. Quidã homo aĩal nõ eſt

¶ Secundi: non valet hec conuerſio

¶ Cuiuſlibꝫ hoĩs ocul⁹ eſt dexter: g̊ Dexter oculus eſt ocul⁹ cuiuſlibꝫ hoĩs: ſꝫ ſic ꝯuertat̃: g̊ Dexter oculus eſt ocul⁹ alic⁹ hoĩs. Vl' ſic. Dext̃ ocul⁹ eſt cuiuſlibꝫ hoĩs ocul⁹
¶ Omĩ tpe riſibile eſt oĩs hõ: g̊ Hõ eſt riſibil' oĩ tpe: ſed ſic ꝯuertat̃: g̊ hõ eſt oĩ tpe riſibil' vel ſic: g̊ Hõ eſt riſibilis aliquo tpe.

Libꝛi Secundi Caput.i.

Generalꝭ modus ɔuertēdi ꝓpōnes.

¶ Uolens itaqꝫ ɔuertere aliquā ꝓpoſitionē conſyderet diligēter que ſint eius extrema (puta ſubiectū ⁊ pꝛedicatū.) atqꝫ habitudines logicas eoꝛundē (puta ſuppoſitionē in genere: ampliationē: reſtrictionē ⁊c.) quas circa extrema expꝛimat ⁊ ſubinde extrema tranſponat: ſic quod de ſubiecto fiat pꝛedicatū ⁊ ediuerſo ɔſtituendo aliam ꝓpōnem eiuſdē qualitatis: in qua nihil vniuerſaliſatꝭ q̄d eſt particulariſatū in pꝛioꝛe: nec termin⁹ aliquis ſtet determiate reſpectu termi diſtributi qui in pꝛioꝛe reſpectu eiuſdē termi diſtributi ſtabat cōfuſe tm̄. Hec eni ɔuerſio ſemꝑ valz. ¶ Ut aūt ſcias de ɔuerſiōe An ſit ſimplex vꝉ ꝑ accn̄s aduerte

Q̄d ſi ɔuerſa et ɔuertens ſunt [eiuſdem quātitatis | Diuerſaꝝ q̄ntitatū] dicitꝭ ɔuerſio [¶ Simplex: quia eſt ſimplex trāſpoſitio extrēoꝝ nullo accidente mutato. | ¶ Per accn̄s: q: in trāſpoſitiōe extrēoꝝ mutatꝭ accidens ꝓpōnis ſcꝫ q̄ntitas.]

In quo ſenſu recipiantur inſequentia.

.i. ꝓpōnes cathegoꝛice dupliciter pn̄t ɔuerti. Siue duob⁹ terminis ſpeciuocis ſignificatur om̄is conuerſio ꝓpōnum foꝛmalis

Pꝛopoſitionū cathegoꝛicaꝝ duplex eſt Cōuerſio: Simplex et ꝑaccidēs. Cōuerſio ſimplex eſt facere de ſubiecto

.i. tunc ꝓpoſitio dicitꝭ conuerti ~~ꝑaccidens~~ q̄n extremis ipſius trāſpoſitis fit alia ꝓpoſitio eiuſdem qualitatis ⁊ quantitatis.

pꝛedicatū ⁊ ediuerſo manente eadē qualitate ⁊ quātitate

Cōuerſio ꝑaccidēs eſt facere de ſubiecto pꝛedicatū ⁊ ediuerſo manente eadē qualitate ſed mutata quantitate

.i. tunc ꝓpoſitio dicitur conuerti ꝑaccidens q̄n extremis ipſius tranſpoſitis fit alia ꝓpoſitio eiuſdem qualitatis ⁊ alterius quantitatis.

His tandē ſequitꝭ: q̄d Ois ꝓpō cui⁹ extrema totalia ſupponunt [Eadem ſpecie | Diuerſis ſpeciebus] ſuppōnis pōt ɔuerti [Simpliciter. | Per accidens nec aliter]

Et hoc veꝝ cōputando ſuppoſitionē determinatā ⁊ confuſam tantū ꝓ vna ſpecie: eo quod ille faciunt vnā quantitatē ꝓpōnis. ¶ Additꝭ: pōt cōuerti ſimpꝉr: quia ꝓpoſitio cui⁹ extrema ſupponūt eodem modo in ſpecie poteſt aliter conuerti quā ſimpliciter: vt illa Nullus aſinus eſt bos: poteſt conuerti ſimpliciter in iſtā. Nullus bos eſt aſinus: vel per accn̄s in illam. Quidā bos non eſt aſin⁹ quia vtrobiqꝫ ſeruatur foꝛma pꝛetacta.

Q̄ttuoꝛ reglꝭe phi de ɔuerſione.

Ad moderationē illoꝝ accipiantꝭ ſequētes regule phi pꝛimo pꝛioꝝ libꝛo.

1. ¶ Uꝉis negatiua ɔuertitꝭ ſimpꝉr in vꝉez negatiuā: vt Nullus homo eſt aſinus: ergo Nullus aſinus eſt homo.

2. ¶ Particularis vel indefinita affirmatiua conuertitꝭ ſimpliciter in pticularē vel indefinitā affirmatiuā: vt Aliq̄d album eſt animal: ergo Aliquod animal eſt album.

3. ¶ Uꝉis affirmatiua ɔuertitꝭ paccn̄s in pticularē vel indefinitā affirmatiuā: vt Ois hō eſt aīal: ḡ Aliq̄d aīal ē hō.

De paſſionibus ꝓpõnis cathegorice.

¶ Particularis negatiua non cõuertitur formaliter in vnã de modo loquendi cõſueto. quia nõ ſequit͛ Quodam anial nõ eſt homo. ergo Quidã homo nõ eſt aial. arguit͛ enim a nõ diſtributo ad diſtributũ. ſed ſic cõuertatur Quidam homo animal non eſt.

Quedã cautele in certis ꝓpõnib⁹ cõuertẽdis obſeruãde

His adijcias ſequẽtes cautelas logico in ꝯuerſione ꝓpõnum ſcitu neceſſarias.

¶ In cõuerſione ꝓpõnis exceptiue: ſignũ exceptiuũ mutet͛ in qui nõ eſt. que nõ eſt: vel quod nõ eſt: ſcḋm exigentiã latinitatis. vt Om̄e animal preter hominem eſt irrõnale: conuertit͛ ſic: ꝙ irrõnale eſt animal quod non eſt homo.

De exceptis

¶ In Conuerſione ꝓpõnis reduplicatiue ſignum reduplicatiuũ cum ꝑte reduplicata cohereat ſubiecto cõuertentꝫ: q2 in ꝯuerſa tenet ſe ad predicatũ: vt Oĩs homo inq̄ntũ rõnalis eſt riſibilis: ꝯuertit͛ ſic. ꝙ Oḋ inq̄ntũ rõnale eſt riſibile eſt homo. Quo ſequit͛: quod ꝓpoſitio reduplicatiua nõ ꝯuertit͛ in reduplicatiuam ſed in vnam de reduplicato ſubiecto.

De reduplicatiuis

¶ Propoſitio in qua ponit͛ ꝓnomen prime vel ſcḋe ꝑſone ſi ꝯuertit͛ ab alio q̄ꝫ a ꝓferente: ponat͛ loco ꝓnomis nomen vel aliud ꝓnomẽ ſignificãs rem demõſtratã: vt Ego ſum mgr̄: prolata a petro: ſic ꝯuertit͛ a Joanne: ꝙ Mgr̄ eſt tu vel ille. demonſtrando Petꝝ. Uel ſic. Mgr̄ eſt petrus. Addit ſi ꝯuertit͛ ab alio q̄ꝫ a ꝓferente: quia a ꝓferente conuertit͛ ſicut alia in qua nullum ponit͛ ꝓnomen: vt Tu es Petrus. ergo Petrus es tu.

De ꝓpõnib⁹ q̄b⁹ ponunt͛ ꝓnoia p̄me vel ſcḋe ꝑſone.

¶ In Conuerſione modalis diuiſe modus neceſſe mutet͛ in poſſibile. vt Deum neceſſe eſt eſſe ſubãm: ꝙ Subãꝫ poſſibile eſt eſſe deũ. Et modalis diuiſa de hoc modo poſſibile non: nullo modo conuertit͛.

De modalibus diuiſis

De modalib⁹ cõpoſitꝫ

¶ Neminẽ etiam lateat quod preter dictũ modũ ꝯuertẽdi modalis cõpoſita in qua ponit͛ aliquis illoꝝ triũ modoꝝ. Neceſſe: veꝝ: poſſibile: poteſt ꝯuerti ex ꝑte dicti ꝯuerſione qua ꝯuertit͛ ꝓpoſitio ꝓ qua ſupponit ſuum dictũ. vt dictũ illius Omnẽ hominẽ neceſſe eſt eſſe anial. ſupponit ꝓ illa. Homo eſt anial. que ꝯuertitur ꝑ accñs in illã. Aliquod anial eſt homo. quare ⁊ prior modalis ex ꝑte dicti dicit͛ ꝯuerti ꝑ accñs in illam. Aliquod anial eſſe hominẽ eſt neceſſe. vt aũt dicta ꝯuerſio ſit formalis argumẽtatio ponat͛ a parte añtis conſtantia ꝓpoſitionis ꝓ qua ſupponit dictũ ꝯuertentis. vt hec. Omnẽ hominẽ eſſe animal eſt neceſſe: formaliter ſic ꝯuertit͛: et hec ꝓpoſitio. Aliquod anial eſt homo eſt. ꝙ Aliquod animal eſſe hominẽ eſt neceſſe.

De ꝯuerſiõe ꝑ ꝯpoſitõeꝫ

¶ Sup͛ hec dicit͛ q̄ñqꝫ conuerti ꝓpoſitio: quando extrema eius tranſponũtur et infinitant͛. nec mutata qualitate nec quãtitate. vt Omne mel eſt dulce. ergo Omne nõ dulce eſt nõ mel. Hanc vocant ꝯuerſionẽ per contrapoſitionẽ: ⁊ vocatur ab alijs argumentũ Econtrario. Hec cõuerſio ſolum cõuenit vl'ibus affirmatiuis: ⁊ particularib⁹ negatiuis. Nec eſt ꝓprie cõuerſio. q2 in ea ꝓpões non ſunt de eiſdem extremis. Nec eſt formalis cõſequentia: quia patit͛ inſtantiam. In affirmatiuis quidem quando alterũ extremorum vel vtrũqꝫ eſt terminus tranſcẽdens. In negatiuis vero: quãdo eſt termin⁹ fictus. Exemplũ prioris nõ ſequit͛. Om̄is ſubã eſt ens: ergo Om̄e non ens eſt nõ ſubã. Item Omne ens eſt ens: ꝙ Om̄e nõ ens eſt nõ ens: ꝗ antecedente vero ꝯſequens eſt falſum quia affirmatiua cuius alterũ extremoꝝ eſt termin⁹ fictus ꝓ nullo ſupponens. Exemplũ poſterioris nõ ſequit͛ Homo nõ eſt chymera igit͛ Non chymera non eſt nõ homo. Item Chymera nõ eſt chymera igit͛ Nõ chymera non eſt nõ chymera: quia cõſequens eſt falſum ⁊ añtecedens veꝝ quẽadmodum ex nunc dicendis apparebit. Eam ob rem ab alijs ſolet omitti.

Qtuor modi qb⁹ int mul tos alios ſo let a poſteri ori cognoſci v̄itas vel fal ſitas ꝓpoſi tionum

¶ Explanatis paſſionibus ꝓpōnis cathegorice que ↄducunt ad cognoſcēdas veritates ⁊ falſitates ꝓpōnum: ponenda ſunt quedā documenta quib⁹ a poſteriori ꝛueſtigamus veritatē vel falſitatē ꝓpōnis: quoniā multis alijs modis a poſteriori cognoſcere poſſumus veritatem ⁊ falſitatem ꝓpōnum.

¶ Quibuſdam regulis: inter quas frequētiores recenſebimus (quaꝝ meminit Ariſto. 6. metaphiſice.) Et ſunt ſex numero.

prim⁹ mod⁹ de q̄ ſex regu le.

¶ Omnis propoſitio cathegorica cuius
- extrema totalia
  - ſupponūt pro eodē: ſi fuerit
    - 1. ¶ Affirmatiua eſt vera: vt Homo eſt animal.
    - 2. ¶ Negatiua eſt falſa: vt hō non eſt animal.
  - ſunt ↄiunctē de ſperata: ſi fuerit
    - 3. ¶ Affirmatiua eſt falſa: vt Homo eſt aſinus.
    - 4. ¶ Negatiua eſt vera: vt Homo non eſt aſinus.
- vtrūqꝫ extremoꝝ vel alterū ꝓ nullo ſupponit: ſi fuerit.
  - 5. ¶ Affirmatiua eſt falſa: vt Chymera eſt chymera.
  - 6. ¶ Negatiua eſt vera: vt Chymera nō eſt chymera

¶ Additum eſt in prioribus quatuor regulis: cuius extrema totalia: ꝓpt iſtas et ſimiles. Homo imaginat̄ aſinus. Joannes hab3 aſinū. Petrus nō eſt aſin⁹ hominis. que ſunt vere. Poſteriores vero due regule patiunt̄ inſtantiā: quādo in ꝓpōne ponit̄ ſignū pregnans: vt claret in illa. Tantū homo non eſt chymera: que eſt falſa: et eius cōtradictoria affirmatiua vera.

Secūdus modus de q̄ q̄tuor regule.

¶ Ex oppoſitis vel per oppoſitionem ꝓpoſitionū In hunc modum.

1\. ¶ Omnis propoſitio cuius contradictoria vel
- Contraria eſt vera
- Subcōtraria ē f'lā

cognoſcitur eſſe
- falſa
- vera.

vt hec vera. Eſſentia diuina nō eſt pater: q2 ſua ↄtradictoria eſt falſa ſc3 Dis eſſentia diuina eſt pater. q̄ſi ſubiectū complete diſtribuit̄.

2\. (as above)

3\. ¶ Si vna ↄriaꝝ vel ↄdictoriaꝝ fuerit
- Neceſſaria: reliqua erit impoſſibil': ⁊ ediuerſo
- Contingens altera erit contingens.

Tertius modus

4\. ¶ Ex equipollentib⁹ vel ꝑ equipollentiā ꝓpoſitionū. Nam de ꝓpōnibus equipollentibus idem eſt iuditiū: quo ad veritatem ⁊ falſitatē: ſic quod ſi vna fuerit vera ⁊ reliqua. Jta quoqꝫ de falſitate.

Quart⁹ modus

Qd ſit t'mi naliter ꝓpō nem ꝓbari.

¶ Ex terminabili ꝓbatiōe. Ubi ſciendum: quod ꝓpoſitio tūc ꝓbat̄ termīaliter quādo ſenſus eius obſcurus ratione alicuius termini in ea poſiti declarat̄: vel veritas eius ex alijs notioribus ⁊ manifeſtioribus infert̄. ¶ Utrūqꝫ aūt horum duobus modis fieri ſolet.

Et q̄ q̄druplex ſit t'minal' ꝓbatio

¶ Senſus eni obſcurus ꝓpōnis quē hab3 rōne termini in ea poſiti: vel declaratur per
- 1\. ¶ Propōnem hypotheticā notiorem ſecum formaliter conuertibilem.
- 2\. ¶ Deſcriptionē illius termini: aut latentis ſue ſignificationis expreſſionē.

Et hec dicitur ꝓbatio
- Exponibilis
- Officialis

Utraqꝫ illaꝝ ꝓbationū cōuenit ꝓpōnibus ratione ſincathegorematū ⁊ ſignorum confuſiuoꝝ in eis poſitorum.

De expoſitione propoſitionis

¶ Ita quoqꝫ veritas ꝓpõnis poteſt inferri vel cõcludi ratione alicuius termini in ea poſiti ex alijs notioribus. duobus modis.

Uno modo — ex duabꝰ ꝓpõnibꝰ notioribus de termino — inferiori vel minus / ſuperiori vel magis — cõmuni ad ſiminũ poris ꝓpõis. Et dr̃ ꝓbatio — Reſolubilis 3ª / Cõponibilis 4ª

Alio modo

Utraqꝫ harum ꝓbationũ poteſt conuenire ꝓpõni vere ratione termini cathegorematici in ea poſiti ad moderamen inferius dicendum. Et ꝑ hoc differunt hec duo genera ꝓbationũ a prioribus duobus que ꝯueniunt taꝫ ꝓpõnibus veris quã falſis: rõne ſincathegorematũ vel ſignoꝝ confuſiuoꝝ. Eam ob rem quiſqꝫ terminus rõne cuius ꝓpõni cõuenit aliqua illaꝝ ꝓbationũ dicit mediatꝰ hoc genere ꝓbationis quaſi habens mediũ ratione cuius ꝓpõ hoc genere poſſit ꝓbari. Et ex aduerſo terminꝰ ratione cuius ꝓpõni aliqua dictaꝝ ꝓbationũ non cõuenit vocat ſuo modo immediatus quaſi non habens mediũ: vt terminus tranſcẽdens reſpectũ ꝓbationis cõponibilis: et ſingularis reſpectũ ꝓbationis reſolubilis. Quibus deducuntur ſequentia Corrolaria. Corrolaria

¶ Quadruplex eſt ꝓbatio terminalis: ⁊ terminus mediatus ſcꝫ reſolubilis: cõponibilis: exponibilis ⁊ offitialis. Alij aũt omittentes ꝓbationẽ Componibilem ponunt ſolũ triplicẽ ꝓbationẽ ⁊ terminũ mediatũ. Quo aũt pacto quodqꝫ genꝰ ꝓbatiõis definiat ex dictꝫ facile colligi põt: et ſine iactura nunc omitto. 1.

¶ Verbũ ꝓbare nõ in eadẽ ſcatiõe vſurpat in oĩbꝰ illis generibꝰ ꝓbationis. Nam in exponibili ⁊ offitiali ſumit large vt eſt veꝝ vel falſum minus notũ per verum vel falſum magis notũ oſtendere. In reliquis autẽ duobus generibus (puta reſolubili ⁊ cõponibili) ꝓprie ꝓut eſt verum minꝰ notum ꝑ veꝝ magis notum oſtendere: qua in ſignificatione ſolum verũ ꝓbat ⁊ ꝓbat. 2.

¶ Nullus eſt terminus quin ratiõe ipſius ꝓpoſitio poſſit aliquo dictoꝝ generum ꝓbari: et ꝓinde nullus eſt ſimpliciter immediatus ſed ſolũ reſpectu certi generis probationis: vt ſupra diximus. 3.

Hoc in ſenſu accipiantur ſequentia.

Terminorum alter mediatus alter immediatꝰ. Terminus immediatus eſt ratione cuius nõ habet propoſitio probari. Terminus mediatus eſt ratione cuius probari habet ꝓpoſitio. Et eſt quadruplex. ſcꝫ Reſolubilis Cõponibilis: Exponibilis: et Offitialis.

¶ Ut aũt cognoſcas quõ queqꝫ illaꝝ ꝓbationũ fiat de ſingulis in ordinẽ dicemus. Principio aũt de cõponibili ⁊ reſolubili. ¶ Ubi ſcias: quod oĩs ⁊ ſola ꝓpoſitio vera in qua ponit terminꝰ Cathegorematicꝰ (vel aliquod ipm includens) habens ſe inferiorẽ: determinate ſupponens: nec determinãs complexũ ꝓpõnale: poteſt rõne illiꝰ termini ꝓbari ꝑ duas ꝓpõnes Que ſic forment. — De ꝓbatiõe reſolubili regula cui ꝓpõni ꝯueniat. Due reſoluẽtes. 1.

¶ In priore loco illius termini ponat terminus inferior (ſiue ꝓnomẽ demonſtratiuũ vel aliud tale includens) in eodem caſu ceteris non variatis. 2ª

¶ In poſteriore. terminus rõne cuius ꝓbat ꝓpoſitio in recto ⁊ affirmatiue de termino inferiori (vel ꝓnomĩe demonſtratiuo) recti caſus: idem quod in priore demõſtrante vt illa. Homo eſt ſenſitiuus probat ſic reſolubiliter.

De ꝓbatiōe cōpōibili regula ⁊ cui ꝓpōni ꝯuenit 2. ꝓbantes

Ratiōe [ſubiecti Hoc eſt ſenſitiuū ⁊ h eſt homo] / [pꝛedicati Homo eſt hoc ⁊ h eſt ſenſitiuū] ergo Homo eſt ſenſitiuus

Simili lege ꝓbent̄ ſequentes Hominis anima eſt immoꝛtalis Uigilanti iura ſubueniunt. Deum genuit deus

¶ Preterea de ꝓbatiōe Componibili id noſſe ſatꝫ ſit. Oīs ⁊ ſola ꝓpō vera in qua ponit̄ terminus Cathegoꝛematicus habens aliū ſe ſuperioꝛē qui cū ſigno vniuerſali diſtributiuo loco illius termini poſitus ꝯſtituit ꝓpōnem verā poteſt ratione illius termini ꝓbari ꝑ duas ꝓpōnes Que in hunc modum foꝛment̄.

1. ¶ In pꝛioꝛe loco illius termini ponat̄ terminus ſuperioꝛ cum ſigno vniuerſali diſtributiuo in eodem caſu ceteris non variatis.

2. ¶ In poſterioꝛe termin9 rōne cui9 ꝓbat̄ ꝓpō pdicet̄ in recto ⁊ affirmatiē de termino ſupioꝛi recti caſus vel ſaltē eↄuerſo. vt Homo eſt ſenſitiu9. ꝓbat̄ ſic Cōponibilit̄ rōne ſubiecti Oē aīal eſt ſenſitiuū ⁊ homo eſt aīal g̊ Homo eſt ſenſitiuus. Ita q̊ꝫ ꝓbent̄ ſeqūtes. Deus foꝛmauit hominē. Homo non eſt lapis. Aſinus eſt coꝛruptibilis. Albedo eſt viſibilis. Naꝫ poꝛ ꝓ rōne acti hoīeꝫ ſic ꝓbatur Deus foꝛmauit omnem creaturā ⁊ homo eſt creatura g̊ ⁊c.

Explanatio clauſularum in ſupꝛapoſitꝫ regulis

¶ Additur.

¶ Uel aliquod ipm includens. Nam qñ in ꝓpōne ponunt̄ verba: aduerbia: vel alie parteſ oꝛōnis q̄ includunt terminū Cathegoꝛematicū: Pꝛius reſoluant̄ in illum ⁊ facta reſolutiōe ꝓbent̄ mō predicto. vt Alicubi lucet ſol. reſoluit̄ ſic In aliquo loco lucet ſol: et ꝓbat̄ hac lege. Hoc loco lucet ſol: ⁊ hic locus eſt aliq̄s locus g̊ ⁊c. Poſſet etiā loco ꝓnomis demōſtratiui ſumi aduerbiū ipſius incluſiuum: vt ſic Hic lucet ſol: et hic eſt alicubi g̊ ⁊c.

¶ Determinate ſupponens. quia ꝓpoſitio rōne termini ſupponentis diſtributiue vel confuſe tantū non ꝓbatur reſolubiliter.

¶ Non determinās complexū ꝓpoſitionale quoniā ratione illius ꝓpoſitio ꝓbatur officialiter: vt inferius dicemus.

¶ Habens aliū ſe inferioꝛē: vel ſupioꝛē. Eā ob rem ꝓpō non pōt ꝓbari cōponibiliter rōne termini tranſcēdentis: nec reſolubiliter rōne termini ſingularis.

¶ Qui cum ſigno diſtributiuo loco illius termini poſitus ⁊c. qm̄ aliter nō poteſt ꝓbari cōponibiliter: q2 altera ꝓbantiū erit falſa. Quare hec Oīs homo eſt animal. rōne pꝛedicati non poteſt ꝓbari cōponibiliter.

¶ Id quod in pꝛioꝛe demōſtrante: q2 ſi diuerſa demōſtrant̄ nō valet ꝓbatio: vt nō ſequit̄. hoc eſt homo (demōſtrato Joanne) ⁊ hoc eſt aſinus (demonſtrato bꝛunello) g̊ homo eſt aſinus. Hi duo modi ꝓbandi ſunt ſyllogiſtici.

Nā ꝓbatio:
- ¶ Cōponibilis eſt ſyllogiſm9 de medio cōmuni. Et dicit̄ argumētatio a cōponentib9 ad cōpoſitā
- ¶ Reſolubilis eſt ſyllogiſmus expoſitoꝛius vel de medio ſingulari. Et dicitur argumentatio a reſoluentibus ad reſolutam.

rōne ſui termi ad quē quia eſt ad
- ¶ inferius: quod eſt compoſitius Communioꝛa eni ſunt ſimplitioꝛa.
- ¶ ſuperius: quod eſt reſoluti9 et ſimpliti9.

Iccirco: vt illi modi ꝓbandi ſint foꝛmales: opoꝛtet terminos ſumi vnifoꝛmiter quo ad ꝓꝓrietates logicas: queadmoduꝫ in qualibꝫ argumentatiōe ſyllogiſtica (vt inferi9 oſidem9.) Quare hec. Homo eſt ſpēs. ſic ꝓbat̄ reſolubilit̄. Hoc eſt ſpēs. Hoc eſt ly homo: g̊ ⁊c. ⁊ nō ſic. Homo eſt ſpēs: et hoc eſt homo: quia variat̄ ſuppoſitio in genere. Ad moderamen dictoꝝ recipiāt pueri: qđ dicitur

De modo exponendi ꝓpōm rathe.

Terminus reſolubilis eſt rōe cuius ꝓpō ꝓbaꝛ ꝑ duas reſoluētes: in quarū prima loco illius termi poniꝛ termin⁹ diſcret⁹: Sz in ſcd̄a tl'is termin⁹ p̄dicaꝛ de t'mio diſcreto

¶ Subinde tractandū eſt de ꝓbatione exponibili. Ubi aduertendū: q̄d ſigna ratione quoꝝ ꝓpō exponiꝛ vel exponibiliter ꝓbaꝛ ſunt ſequētia Signa vniuerſalia affirmatiua: collectiua: excluſiua: exceptiua: reduplicatiua: compationē rerum ꝑ modū exceſſus: vel ſimilitudinis importātia: et ſigna diſtinctionē rerū importantia. De quibus in ordinē dicemus: premiſſis ſequētibus tribus regulis in exponendis ꝓpōnibus in delitijs habendis.

De ꝓbatiōe exponibili

Que ſint ſigna exponibilia.

Tres regule generales in exponendis ꝓpōnib⁹ notande

¶ Si ſignū exponibile	Affirmat ... Negatur: q̄liſcūq3 fuerit ꝓpō affirmatiua vl' negatiua: expo nētes iungāꝛ ꝑ ꝯiunctionē	¶ Copulatiuā et: et faciunt hypotheticam copulatiuā: ad cui⁹ veritatē reqᷓriꝛ veritas oīm partiū: ad falſitatē vero ſufficit falſitas vnius partis ¶ Diſiunctiuā vel: et faciant hypotheticā diſiunctiuā: ad cuius veritatē ſufficit veritas vnius partis: ꝛ ad falſitatem requiriꝛ falſitas omnium partium.

1.

¶ Termini vtrobiq3 in exponētibus ꝛ expoſita ſumanꝛ vniformiter quo ad ꝓprietates logicas: maxime ſuppoſitionē in genere: ampliationē: reſtrictionē: appellationē ꝛc. quia aliter nō eſt formalis expoſitio: vt alibi diximus. 2.

3.

¶ Uerum: quia hmōi ꝓbatio aliud nihil eſt quā expreſſio latentis ſignificantie ſigni (eam enim ob rem expoſitio diciꝛ) diligenter conſideranda eſt cuiuſque ſigni vis ꝛ ſignificatio: quia hec exprimenda eſt in exponentibus: ꝛ ad illā exprimendam ſunt formande exponentes.

¶ Unde ſignū vl'e affirmatiuū vel affirmatiuz duo i ꝓpōne iportat. ſ.	¶ Prelacentem ꝓpōnis in qua poniꝛ eſſe verā (.i. orationem que remanet depoſito ſigno vniuerſali. ¶ Nihil eſſe ſignificatū ꝑ terminū diſtributū ſigno vniuerſali q̄n de ipſo affirmeꝛ vel negeꝛ (ſm exigentiā ꝓpōnis affiratiē vl' negatiē) totū reliquū qd̄ poniꝛ i ꝓpōne

De expōne rōne ſigni vl'is affirmatiui

Hec duo explicanꝛ ſequentibus duabus ꝓpoſitionibus

¶ Prior ſit p̄iacens vniuerſalis (.i. totū q̄d remanet ſublato ſigno vniuerſali) 1. Exponētes

¶ Altera ſic formaꝛ: principio ſumaꝛ ſignū vniuerſale negatiuū nihil: cū verbo ſubſtātiuo et termino prius diſtributo ꝑ ſignū vniuerſale et hoc ſemꝑ in recto Poſt hoc immediate ſumaꝛ ly quin cū relatiuo eiuſdē caſus cuius erat termin⁹ diſtributus in expoſita ꝑ ſignū vniuerſale. De hinc reliquū totum q̄d ponebaꝛ in expoſita: ſeruatis ꝓprietatib⁹ logicalibus: et ſi quiſpiā termin⁹ in expoſita ſupponit determinate in ſecūda exponēte reſtringaꝛ relatiuo identitatis. 2. vl'is

¶ Hoc mō exponi pōt omnis ꝓpoſitio nō excluſiua nec exceptiua: in qua ponitur ſignū vniuerſale affirmatiuū non vſurpatum reſtrictiue ꝛ affirmatum. vt hec Oīs eſſentia diuina eſt pater: ſic exponiꝛ rōne ſigni oīs. Eſſentia diuina eſt pater: et nihil eſt eſſentia diuina quin ipm ſit pater. Eodē modo exponātur ſequētes. Oīs pater in diuinis generat. Oīs ſtudioſus eſt melācolic⁹. Cuiuſq3 ꝯtradictiōis altera pars eſt vera. Deus videt diſtinctiſſime oēz creaturā.

Regula cui ꝓpōni h ꝓbatio ꝯueniat

¶ Additur.

¶ Non excluſiua ꝛc. quia in illis ꝓpōnibus nō tenet hec expoſitio ſed ſunt exponende rōne aliorum ſignorum: vt inferius patebit.

¶ Nō vſurpatū reſtrictiue: quia ꝓpō rōne illius ſigni nō eſt exponēda ſed rōne

explanatio clauſularꝫ in regula poſitarum

totius aggregati ex determinatione et determinabili ꝓbat᷑ reſolubilit᷑. vt hec ꝓducens omnē creaturā eſt deus: ſic ꝓbat᷑ Hoc eſt deus: ⁊ Hoc eſt ꝓducens omnem creaturam: ergo

¶ Poſt hoc inmediate ponat᷑ ly quin: quia hec dictio quin cū relatiuo grāmatico debet poni in exponēte immediate poſt terminū diſtributū. Quocirca ꝓpōnes de diſiunctis copulatis: vel cōditionat᷑ extremis ſunt diſtinguēde: an in eis diſtribuat᷑ totum ꝯiunctū nec ne: et ſcđm hoc formet᷑ ſcđa exponēs. Verbi grā. in illa. Omne riſibile vel rudibile eſt aſinus: ſi ſolum diſtribuit᷑ prior pars diſiūcti. Scđa exponens eſt hec. Nihil eſt riſibile quin ipm̄ vel rudibile ſit aſinus. Si vero totum diſiunctū diſtribuit᷑: hec eſt ſcđa exponens. Nihil eſt riſibile vł rudibile quin ipſum ſit aſinus.

¶ Seruatis ꝓprietatib⁹ logicis. Nam illis variatis nō valet expoſitio. Verbi gratia. illa. Omne homo eſt nomē cōis generis: nō recte ſic exponit᷑ Homo eſt nomen generis cōmunis: ⁊ Nihil eſt homo quin ipm̄ ⁊c̄. ſed ſecunda ſic formetur: et Nihil eſt ly homo quin ipſum ⁊c̄. Similiter iſta. Quilibet homo currit: nō recte ſic exponit᷑. Homo currit ⁊ Nihil eſt homo quin ipſe currat. ſed ſecūda ſic formet᷑. ⁊ Nihil eſt homo maſculus quin ipm̄ currat. Oīs homo eſt ſaluādus. non ſic exponat᷑. Homo eſt ſaluādus. ⁊ Nihil eſt homo quin ipſum ſit ſaluandū. ſed ſecūda ſic formet᷑. ⁊ Nihil eſt vł erit homo q̄n ipm̄ ſit ſaluandū

¶ Et ſi terminus in expoſita ſupponit determinate ⁊c̄. vt illa. Alicuius ſpeciei oīe indiuiduū eſt aſinus: ſic exponat᷑. Alicuius ſpeciei aliquod indiuiduū eſt aſinus. et Nihil eſt indiuiduū eiuſdē ſpeciei quin ipſum ſit aſinus.

¶ Nec te fugiat quādo ſignū vniuerſale eſt impꝛ̄ priuſq̄ȝ exponat᷑ ꝓpoſitio reſoluat᷑ ſignū. vt Vbique eſt deus. reſoluto ſigno. Id eſt In oī loco eſt deus exponit᷑ ſic. In oī loco deus eſt. et Nihil eſt locus quin in ipſo ſit deus.

¶ Hec ſufficiant ad preſens etiā de expoſitione ꝓpōnis rōne huius ſigni infiniti ⁊ alioꝝ: de quib⁹ alibi latius diximus. Vnū tamen annotādum duxi de verbis Incipit ⁊ Deſinit. quod rōne cuiuſq̄ȝ hoꝝ ꝓpoſitio affirmatiua in qua ponitur ſufficienter exponit᷑ ꝑ explicationē ſue ſignificationis (.i. ꝑ vnam diſiūctiuā formatā ex duabus copulatiuis cui equiualet (vt ſupra patuit ca. 3. li. 1.) Verbi gratia illa. Dies incipit eſſe. ſic exponit᷑ Immediate poſt hoc erit dies: et nunc nō eſt dies. vel inmediate ante hoc nō fuit dies ⁊ nūc eſt dies. Dies deſinit eſſe. ſic exponit᷑. Immediate ante hoc fuit dies: et nūc nō eſt dies. vel inmediate poſt hoc non erit dies ⁊ nūc eſt dies. Hec hoc in loco ſufficiant. alia tractauimus alibi.

Ad hoc ſenſum recipiatur quod ſequitur.

Propō rōne ſigni vł'is affirmatiui exponit᷑ ꝑ duas ꝓpōnes. In quaꝝ prima ſolū deponitur ſignū. In ſecunda autē Primo ponit᷑ negatio: ſcđo verbū ſubſtantiuū: tertio t̄min⁹ diſtribut⁹ a tł'i ſigno: q̄rto ly qui quīto relatiuū in eodē caſu: ſexto totū q̄đ nō diſtribuebat᷑ a tali ſigno.

De expoſitione rōne ſigni excluſiui

¶ Preterea ſignū excluſiuū

¶ Alietatis

¶ Pluralitat᷑

ſi ponit᷑ in ꝓpōne affirmatiua denotat predicatū conuenire ſubiecto et remoueri a quolibet

¶ Alio quod non eſt ſignificatū per ſubiectum

¶ Maiori numero nō ſignificato per ſubiectum.

Affirmatū ⁊ ſumptū gr̄a
- ¶ Alietatis
- ¶ pluralitatꝫ

ſi ponit̄ in ꝓpōne negatiua denotat predicatū remoueri a ſubiecto. et conuenire cuilibet
- ¶ Alteri quod non eſt ſignificatū per ſubiectum.
- ¶ Numero maiori eo qui ſignificat̄ ꝑ ſubiectum.

Quando vero negat̄ cōtradictorio modo ſignificat. Id quod explicat̄ duab⁹ exponentibus. Quarum

Due exponētes rōe ſigni Excluſiue

¶ Prior eſt ſimpliciter preiacens excluſiue (.i. totum quod remanet depoſito ſigno excluſiuo eiuſdem qualitatis ⁊ quātitatis cum expoſita.)

¶ In poſteriore predicatū principale predicet̄ de ſubiecto principali ſumpto cū hac clauſula: res que nō eſt: vel erit ꝓ qualitate copl̄e vel alia equiualenti (qn̄ ſignū ſumit̄ gr̄a alietatis.) vel ſumpto cū hac partic'la: Plures quā vel plura quā (quando ſignū vſurpat̄ gr̄a pluralitatis) et ſit oppoſite qualitatis cū expoſita, vniuerſalis ſigno affirmato. ⁊ particularis quādo ſignum excluſiuū negatur. Verbi gratia hec ꝓpoſitio.

Tantum animal eſt homo	ſic exponit̄	¶ Anial eſt homo. ⁊ Nulla res que nō eſt animal eſt homo. Vel ſic. Nihil quod nō eſt animal eſt homo.
¶ Tm̄ animal nō eſt homo		¶ Animal nō eſt homo. ⁊ Om̄is res que nō eſt animal eſt homo. Vel ſic Om̄e qđ non eſt animal eſt homo.
Tm̄ q̄nqꝫ ſunt vniuerſalia		¶ Quinqꝫ ſunt vl'ia. ⁊ Nulla plura quam quiqꝫ ſunt vl'ia. vel ſic. Nō plura quā ⁊c̄.
¶ Tm̄ q̄nqꝫ non ſunt vl'ia.		¶ Quinqꝫ nō ſunt vniuerſalia. et Omnia plura quā quinqꝫ ſunt vniuerſalia.

¶ Harum cōtradictorie exponant̄ ꝑ ꝯtradictorias hax exponentiū. vt hec Nō tantū animal eſt homo: ſic exponit̄. Non anial eſt homo (ſiue Nullū anial eſt homo) vel Aliqua res que nō eſt anial eſt homo. Ita quoqꝫ exponant̄ alie ſcꝫ Tantū deus eſt pater. Tantum pater generat Tantū pater eſt deus. Solus pater creat. Quibus moderetur quod dicit̄.

Propō rōne ſigni excluſiui exponitur ꝑ duas exponētes Quax pr̄ia debꝫ eſſe p̄iacens excluſiue. Sꝫ in ſcđa negatio debet remouere alietatē ab illo t̄io cui addit̄ ſignū.

¶ Sumit̄ etiaꝫ ſignum excluſiuū quādoqꝫ excluſim (quādo determinat aliquā partem ꝓpoſitionis ⁊ nō totam ꝓpoſitionē) ſic oratio in qua ponit̄ equiualet ſue preiacenti in veritate ⁊ falſitate.

De expoſitione rōne ſigni exceptiue

¶ Inſuꝑ: ſi ſignū exceptiuū affir̄atum et poſitū in ꝓpōne
- Affirmatiua: denotat predicatū p̄ncipale affir̄ari de q̄libet ſuppoſito ſubiecti p̄ncipal' alio a p̄cato ptꝫ extracapte (.i. termi imediate ſeq̄ntꝫ ſignū exceptiuū) ⁊ ptē extracaptā tāqꝫ inferi⁹ ꝯtineri ſub ſubiecto p̄ncipali v̄ifi cari de ea) ⁊ ptū principale
  - Negari
  - Affir̄ari

  De pte extracapta.
- ¶ Negatiua: denotat p̄dicatū p̄ncipale negari

3.exponētes Exceptiue — Quando vero ſignū negat cōtradictorio modo ſignificat. Et hec ſigni vis atq3 ſignificantia tribus ꝓpōnibus explicat. Quarum

1. ¶ Prior ſit expoſita in ꝓpria forma mutando ſignū exceptiuū in hoc complexū qui nō eſt. que nō eſt. vel quod nō eſt (ſecundū exigentiā ꝯgruitat3) et obliquū in rectū. Eam ob rem eſt eiuſdē qualitatis ⁊ quātitatis cum expoſita.

2. ¶ Secunda
3. ¶ Tertia

sic forētur q̄d [ſubiectū / predicatū] Pricipale ꝑdicet d̄ pte extracapta [¶ ſigno exceptiuo affirmato ſit affīatiua ⁊ negato et ſit negatiua. / ¶ ſit oppoſite qualitatis cum expoſita.]

Quantitas autē poſterioꝝ duorum ſumat ex ſuppoſitione partis extracapte. in hunc modum.

Si pars extracapta eſt terminus [Singularis / Cōis [¶ diſtributus. / ¶ nō diſtribut9]] ſit vtraque [¶ ſingularis / ¶ vniuerſalis / ¶ indefinita vel particularis.]

Uerbi gratia illa:

[¶ Oīe anīal preter hoīez eſt brutum / ¶ Omne aīal preter hoīez non eſt brutum] ſic exponit [¶ Oīe aīal q̄d nō eſt hō eſt brutū. ⁊ oīs hō eſt anīal. ⁊ Nullus homo eſt brutum / ¶ Oīe aīal q̄d nō eſt hō nō eſt brutū: et Oīs hō eſt anīal. ⁊ Oīs hō eſt brutū.]

¶ Harum autē ꝯtradictorie ꝑ ꝯtradictorias harꝫ exponentiū exponant vt hec. Non oīe animal preter hominē eſt brutū: ſic exponit. Non oīe animal quod non eſt homo eſt brutū. vel Aliquis homo nō eſt anīal. vel Aliquis homo eſt brutum. Hac ſiquidem lege moderet. quid ſequitur.

Propō rōne ſigni exceptiui exponit ꝑ tris exponētes ⁊c.

De expōne rōne ſigni reduplicatiui

¶ Preterea: ſignu3 reduplicatiuū reduplicatiue ſumptū affirmatū ⁊ i ꝓpōne affirātiua poſitū: denotat [¶ Predicatū principale / ¶ Partem reduplicatā] dici de ſubiecto pricipali. Nā q̄tiēs ꝑtū aliq̄d dr̄ de ſubiecto cū reduplicatōe. denotat vtrūq3 de ſubiecto illo enunciari

¶ Predicatū pricipale vlr affirmari de pte reduplicata: q2 denotat partē reduplicatā importare adequatā cauſam inherētie predicati ad ſubiectū. vt ibi Corpus inquantū coloratū eſt viſibile denotat Oīe viſibile eſſe coloratū ⁊ oīe coloratū eſſe viſibile.

¶ Signo ſumpto [¶ Cauſaliter: verificationē partis reduplicate de ſubiecto principali eſſe cauſam verificationis principalis predicati de eodem. / ¶ Cōcomitant: ꝓpōnem in qua predicatū principale dicit de ſubiecto principali ſequi in bona ꝯſeqnētia ad propoſitionem in qua pars reduplicata enunciat de eodem ſubiecto.]

4. exponentes reduplicatiue — Oīi vero negat ⁊ ponit in ꝓpōne negatiua oppoſito modo ſignificat.
¶ Hec ſignificatio ſigni reduplicatiui explicat ſequētibus q̄tuor ꝓpōnibus

1. ¶ Prima ſit eiuſdē qualitatis et quātitatis cum expoſita. [¶ Predicatū principale] predicet de ſubiecto pricipali.

¶ Scḋa ſit eiuſdē q̄ntitatꝫ cū expoſita ⁊ ſig̃ affirmato affirmatiua: negato negatiua | in q̄ | ¶ pars reduplicata. 2.
¶ Tertia. ſit eiuſdē q̄litatꝫ cū expoſita: et ſigno affirmato ſit vniuerſalis: vel particularis quādo ſignum negať | | ¶ Predicatū ꝑncipale ꝑdiceť de parte reduplicata 3.

¶ Quarta ſit hypothetica [Cauſalis | Cōdictōal] ſigno affirmato affirmatiua: vel negato negatiua: In cuiꝰ aīte ps reduplicata ꝑdicať affirmatiue de termino trāſcendente: ⁊ in ꝯſequēte p̄tum principale de relatiuo referēte ſubiectū antecedentꝫ: affirmatiue q̄n inter terminū reduplicatum ⁊ predicatū principale nulla poniť negatio: vel negatiue ſi negatio mediat. 4.

Ut illa. Om̄is homo inquantū rōnalis eſt riſibiľ. ſic exponiť. Om̄is homo eſt riſibilis. et Om̄is hō eſt rōnalis. ⁊ Om̄e rōnale eſt riſibile. ⁊ Quia aliquod eſt rationale ipſum eſt riſibile. Uel ſic. Si aliquid eſt rationale ipſum eſt riſibile. Cuius contradictoria. Non om̄is homo inquantū rationalis eſt riſibilis exponať per exponētes cōtradictorias in hūc modum. Aliq̄s homo nō eſt riſibiľ vel Aliq̄s homo nō eſt rōnalis. vel Aliquod rōnale nō eſt riſibile. vel Nō quia aliquod eſt rōnale ipm̄ eſt riſibile. Uel ſic Non ſi aliquod eſt rōnale ipm̄ eſt riſibile. Simili mō exponanť ſequentes cū ſuis ꝯtradictorijs. Chriſtus ſm̄ quod deus eſt creator. Chriſtus inquantū homo eſt creatura. Pater ⁊ filius inquantum vnum principiū ſpirant ſpiritum ſanctum.

¶ Signū alietatis vel differentie affirmatū et poſitū in ꝓpoſitiōe affirmatiua denotat ambo extrema eſſe: et de ſe inuicē negari Qn̄ vero negať vel ponitur in ꝓpoſitione negatiua oppoſito modo ſignificat. Quod explicať ſequentibus tribus propoſitionibus. | De ꝓbatiōe ratiōe ſigni alietatis ⁊c. 3. ipſius exponentes

¶ p̄or | ¶ za ſit de ſcḋo adiacente eiuſdē q̄litatis cum expoſita in qua verbum importans ſimile tempus cū copula expoſite predicetur de [Primo | Scḋo] extremo differētie 1. 2.

¶ 3a ſit oppoſite qualitatis cū expoſita: in qua vnū extremū differentie ꝑdiceť de alio mediante ſimili copula: cū aduerbio vel alio quodam exprimente diuerſitatem importatam per ſignum. 3.

Et in ſecunda exponente addatur aduerbiū ſimul copule ꝓpōnis. Termi etiā accipianť eodeꝫ modo quo ad ſuppoſitionē in ſpē et alios ꝓprietates logicas: Ex quo ſatis cognoſci pōt q̄ntitas exponendū. Uerbi gr̄a. Om̄is hō differt ab aſino: ſic exponiť. Ois hō eſt: et Om̄is aſinus ſimul eſt: et Nullus hō eſſentialiter eſt aſinus ¶ Pater in diuinis eſt aliꝰ a filio: ſic exponiť. Pater in diuinis ē: et Om̄is filius in diuinis ſiľ eſt: et Pater in diuinis ꝑſonaliter nō eſt filiꝰ ¶ Harum cōtradictorie exponanť per ꝯtradictorias illaꝝ exponentium. vt illa Non omnis homo differt ab aſino: ſic exponiť: aliquis homo nō eſt: vel Aliquis aſinus ſimul non eſt: vel Homo eſſentialiter eſt aſinus.
Hoc in ſenſu recipiatur quod dicitur.

Propoſitio ratione iij differt exponiť ꝑ tris exponētes: quarū prime due dicunt exiſtentiā extremoꝝ: ſed in tertia vnum differens negetur ab alio.

Libri Secundi Caput.i.

¶ Signũ importãs nõ identitatẽ. denotat ſolũ exiſtentiã vnius extremi. Iccir-
co eius virtus vel ſignificatio ſufficiẽter explicat̃ ꝑ duas ꝓpõnes. ſ. primã ⁊ ter-
tiam: omiſſa ſecũda ex prioꝛib⁹ tribus. vt Homo eſt nonidẽ chimere. ſic expo-
nitur. Homo eſt: et Homo eſſentialiter nõ eſt chimera: igit̃ ⁊c.

Cõparatiuus ſoꝫ q̃drupli-cit̃ vſurpari ¶ Cõparatiuus cõparatiue tentus affirmatus ⁊ in ꝓpõne affirmatiua poſit⁹:
vel poſitiuus cũ aduerbio magꝫ vel min⁹ poteſt vſurpari quadrupliciter.

¶ Proprie — ¶ Vtriuſq̧ — ¶ Leo eſt fortioꝛ homĩe.
1. ¶ Improprie — quãdo dnotat vnũ cõparatoꝝ ex-cedere aliud et ſuũ poſitiuũ veri-ficare de nomĩe — ¶ Alterius (puta rei ex-cedentis tã-tum.) — cõpa-ratoꝝ. vt — ¶ De⁹ eſt melioꝛ diabolo
2. ¶ Improprijſſime — ¶ Neutrius — ¶ Vri eſt meli⁹ q̃ mori
3. ¶ Abuſiue — ¶ Neutrius extremoꝝ: et addit̃ alicui repug-
4. nanti ſue ꝓprie ſignificationi. vt Pilatus fuit melioꝛ nequã quam Iudas

Forma ex-ponẽdi com-paratiuo ſum-pto ꝓprie ꝑ tres exponentes

Qñ vero negat̃ cõparatiu⁹ vel in negatiua ꝓpõne ponit̃ oppoſito modo fcat
¶ Id quod explicat̃ tribus ꝓpõnibus: que ſecundũ diuerſam vſurpationẽ cõ-
paratiui aliter ⁊ aliter formant̃ in modum qui ſequit̃.
¶ Comparatiuo vſurpato ꝓprie exponentes ſic formen̄t.

1. ¶ Prima — ſit eiuſdem qualitatis cũ expoſita. in qua poſitiuus illius comparatiui predicet̃ de termino fcante rem — excedentẽ
2. ¶ Scda — excessam

3. ¶ Tertia ſit oppoſite qualitatis cũ expoſita. in qua idem poſitiuus cũ aduer-
bijs ita: ſicut: ⁊ cũ termino fcanterem excedentẽ predicet̃ de termino fcãte rem
exceſſam. Et termini ſupponant eodẽ modo in ſpecie in exponentib⁹: ⁊ expoſi-
ta: ꝑ qd ſatis cognoſci põt quantitas exponentiũ (.i. quãta queq̧ eſſe debeat.)
Verbi gr̃a. Leo eſt fortioꝛ homĩe. ſic exponit̃. Leo eſt fortis. ⁊ Omnis homo eſt
fortis. et Nullus homo eſt ita fortis ſicut leo.

Improprie ¶ Improprie accepto cõparatiuo formant̃ eodẽ modo niſi quod in ſecũda adda-
tur poſitiuo negatio: poſtpoſita tamẽ copule. vt Deus eſt melioꝛ diabulo. ſic
exponit̃ improprie ſumpto cõparatiuo. Deus eſt bonus. Oĩs diabolus eſt nõ
bonus. et Nullus diabolus eſt ita bonus ſicut deus.

¶ Improprijſſime ſi vſurpat̃ comparatiuus. oẽs exponentes ſint eiuſdeꝫ quali-
Improprijſ-ſime tatis cum expoſita. et in exponẽtibus ſumat̃ poſitiuus oppoſit⁹ poſitiuo illius
comparatiui. cui in tertia exponente addat̃ minus quã ⁊ terminus ſignificans
rem exceſſam. que ꝑdicent̃ de termino ſignificante rem excedentẽ. vt Vri eſt me-
lius quam mori: ſic exponitur. Vri eſt malum. ⁊ Mori eſt malum. ⁊ Vri eſt mi-
nus malum quam mori.

Abuſiue ¶ Abuſiue ſumpto comparatiuo. formant̃ exponentes eo modo quo ſi ꝓprie ſu-
mat̃: niſi quod loco poſitiui illius cõparatiui ponat̃ hic comparatiuus magn⁹. vt
Pylatus fuit melioꝛ nequã quam Iudas: ſic exponit̃ abuſiue ſumpto compa-
ratiuo Pylatus fuit magnus nequã: et Iudas fuit magnus nequã: et Pilatus
non fuit ita magnus nequã ſicut Iudas.

¶ Harum cõtradictoꝛie exponant̃ ꝑ cõtradictorias illarum exponentiũ. vt illa
Nullus leo eſt fortioꝛ homine: ſic exponit̃. Nullus leo eſt fortis. vel Aliquis hõ
non eſt fortis. vel Aliquis homo eſt ita fortis ſicut leo.
Ea lege recipiatur quod dicitur.

Propõ rõne cõparatiui grad⁹ exponit̃ ꝑ tres exponẽtes

De expoſitione propoſitionum

In q̄rꝝ p̄mis duabꝰ poſitiuꝰ illiꝰ cōpatiui p̄tur de rebꝰ ꝯpatꝫ. Sꝫ in t̄tia gradꝰ eq̄litatꝫ v̄r abnegetᷣ de re exceſſa

¶ Suplatiuus affirmatus et in ꝓpōne affirmatiua poſitus. vel poſitiuus cum aduerbio maxime poteſt vſurpari quadrupliciter. Suplatiuꝰ vſurpatᷣ quadrupliciter

¶ Proprie ⎤ ⎡ eiuſdez ⎤ ⎡ falſa 1.
qn̄ denotat res inuicem comparatas eſſe ſpēi. Sic illa. Leo eſt fortiſſimus hoim: eſt
¶ Improprie ⎦ ⎣ diuerſe ⎦ ⎣ vera 2.

¶ Improprijſſime: quādo denotatᷣ poſitiuus illius ſuplatiui verificari de vno extremoꝝ vel cōpatorum tantū: puta de termino ſignificante rem excedentē: et non de termino ſignificante rem exceſſam. Sic illa ꝯcedit. Diabolus eſt ꝑuerſiſſima creaturaꝝ. Cygnus eſt albiſſimus coruorum. 3.

¶ Abuſiue: quādo additur dictioni repugnanti ſiue ſignificationi. vt Joannes eſt optimus nequam. 4.

⎡ ¶ Poſitiue: ſiue affirmatiue ⎤ ⎡ ¶ nec aliqđ ipſi eſſe equale
Et ſingulꝰ mōis poteſt exponi — quando denotat alteꝝ cōpatorum a nullo excedi
⎣ ¶ Priuatiue: vel negatiue ⎦ ⎣ ¶ nō curādo an aliđ ſit ipſi eq̄le

Quando vero negatur: vel poniᷣ ꝓpōne negatiua ſignificat oppoſito modo. Hec ſignificatio ſuplatiui explicatᷣ tribus ꝓpōnibus. que ſecundū diuerſā vſurpatiōnē ſuplatiui aliter ⁊ aliter formantᷣ in modum qui ſequiᷣ. Forā exponendi ſuplatiuo ſumpto

¶ Sumendo ſuplatiuū ꝓprie in exponentium. 1.

¶ 1. ⎤ ⎡ ¶ cū recto gti pluralꝫ (vel ablt̄ō gti collectiui ſingꝫlarꝫ
Poſitiuꝰ illiꝰ ſuplati mediāte ꝓpōne in) p̄dicetᷣ de t̄mio ſ̄cāte rē excedentē
¶ 2. ⎦ ⎣ ¶ predicetᷣ de termino ſignificante rem exceſſam. 2.

Et vtraque ſit eiuſdem qualitatis cum expoſita.

⎡ affirmatiue ⎤ ⎡ ¶ exceſſam ⁊ ſigno alietatis predicetᷣ de termio ſ̄cante rem excedentē. ⁊ ſit eiuſdē qualitatis cum expoſita. 3.
¶ Tertia: exponendo ſuperlatiuum — cōpatiuꝰ illiꝰ ſuperlatiui cū termino ſignificante rem
⎣ negatiue ⎦ ⎣ ¶ excedentem predicetᷣ de nomie rei exceſſe cum ſigno alietatis. Et ſit oppoſite qualitatꝫ cū expoſita.

Quantitas vero exponentiū ſumatur ex ſuppoſitione terminoꝝ. vt Leo eſt fortiſſimus hominū: ſic exponiᷣ. Leo eſt fortis homo. et Oīs homo eſt fortis. et Leo eſt fortior homine alio a ſe: affirmatiue ſumendo ſuplatiuū. Si vero negatiue vſurpatᷣ ſit hec tertia. Nullus homo alius a leone eſt fortior leone.

Item Uergilius fuit optimus plebis: ſic exponiᷣ. Uergilius fuit bonus in plebe: et quilibet de plebe que fuit fuit bonus ⁊ Uergilius fuit melior quolibꝫ de plebe alio a ſe (⁊ hoc affirmatiue exponēdo ſuplatiuū) vel ſic: et nullus de plebe alius a Uergilio fuit melior Uergilio: exponēdo negatiue.

Item Nullus leo eſt fortiſſimū animaliū: ſic exponiᷣ ꝓprie ſumendo ſuplatiuū Nullus leo eſt forte aīal. vel aliqđ aīal nō eſt forte. vel Nullus leo eſt fortior aīali alio a ſe. vel negatiue. Aliquod aīal aliud a leone eſt fortius leone. fortius

¶ Improprie vſurpato ſuplatiuo. ſingule exponentes formantᷣ eodem modo hoc ſolo dempto quod in prima omittiᷣ rectus ⁊ ablatiuꝰ gti ſignificātis rem exceſſam: et in tertia ſignū alietatis. vt Leo eſt fortiſſimus hoim: improprie ſumendo ſuplatiuū: ſic exponiᷣ. Leo eſt fortis. ⁊ Omnis homo eſt fortis. ⁊ Leo eſt fortior hoie. vel negatiue ſic. et Nullus homo eſt fortior leone. Improprie

Improprijſſime

¶ Improprijſſime ſumendo ſuplatiuū: exponentes formanť eodē modo quo ſi ꝓprie vſurpať: niſi quod in ſecūda exponēte poſitiuo illius ſuplatiui addať negatio poſtpoſita tamē copule ⁊ ſubiecto ſignū alietatis. vt Diabolus eſt puerſiſſima creaturaꝝ: ſic exponiť. Diabolus eſt puerſa creatura ⁊ om̄is alia creatura eſt nō peruerſa. et Diabolus eſt puerſior creatura alia a ſe. Uel negatiue Nulla creatura alia diabolo eſt puerſior diabolo.

Abuſiue

¶ Abuſiue ſumpto ſuplatiuo: exponentes formanť eodē modo quo prius: niſi qđ nō accipianť poſitiuus ⁊ cōparatiuus ꝓprij ſuplatiui ſed illis oppoſiti. In hoc ſenſu recipiatur quod dicitur

Propoſitio rōne ſuplati exponiť p tris exponētes: In quaꝝ primis duabꝰ poſitiuꝰ illius ſuplatiui p̄dicať de rebꝰ cōpatis. Sed in tertia gradus ſupior vniuerſaliter abnegetur de re exceſſa: et hoc negatiue exponēdo ſuplatiuū. Sed affirmatiue exponēdo ſuplatiuū in tertia gradꝰ ſuperior debet vniuerſaliter affirmari de re excedente.

¶ Ad extremū videndum eſt de ꝓbatione offitiali. Ubi ſciendū quod terminꝰ offitialis ꝓprijſſime ſumptꝰ eſt: qui determinat complexū ꝓpōnale ſupponēs p tota ꝓpōne (id eſt: modus faciens modalem compoſitā) Hic aūt in ꝓpōne poſitus denotať verificari de ꝓpōne in qua vna pars dicti verificať de alia: et illam ꝓpoſitionē preciſe ⁊ primarie ſignificare vnā partem dicti dici de altera. Id quod explicať duabus ꝓpōnibus: que ſic formanť.

De ꝓbatiōe Offitiali

Quid terminus offitialꝭ ꝓprijſſime ⁊ ꝓbantes ipſius

¶ In prima: modus ille prediceť de ꝓnoīe demonſtratiuo demonſtrante ꝓpōnem pro qua illud complexū ꝓpōnale ſupponit.

1. ¶ In ſcđa Hoc verbū ſignificat cū his aduerbijs p̄ciſe ⁊ primarie ⁊ dicto (ſiue
2. cōplexo ꝓpōnali) ſignificatiue ⁊ pſonaliter ſumpto p̄diceť de relatiuo que referente ꝓpōnez p qua hmōi complexū ꝓpōnale ſupponit. Uerbi grā: hec ꝓpō Mulierē eſſe inſtabilem eſt verū: ſic ꝓbať. Hec ꝓpō Mulier eſt inſtabilis eſt vera que p̄ciſe ⁊ primarie ſ̄cat mulierē eſſe inſtabilē. Item Hoīem eſſe animal eſt poſſibile: ſic ꝓbať. Hec ꝓpō Homo eſt aīal eſt poſſibilis: que p̄ciſe ⁊ primarie ſignificat hominē eſſe animal. Hac lege accipiať quod dicit.

Terminꝰ offitialis eſt qui importat offitiū circa totam ꝓpōnez. Ratiōe cuiꝰ ꝓpō ꝓbať p duas offitiātes. Quarū prima ſic formeť Hec eſt poſſibilis vel ſcita ſ̄m exigentiā termī offitialis Sed ſcđa ſic formeť: q̄ p̄ciſe ſ̄cat hoc eſſe ſic vel ſic ſ̄m exigentiā termī poſiti circa tīm offitialē

Quid terminus offitialꝭ largius

¶ Sumiť tñ nonnunq̄ꝫ multo largius. Et ꝓpō rōne iſtius ꝓbať p deſcriptionem ſiue definitionē quid nomīs termī: vel explicationē illius quod circa ꝓpoſitionē denotat. Sic illa Appeto vinū: ſic ꝓbať rōne illꝰ verbi appeto. Inclinor in vinū tanquā in bonū apparens vel exiſtens: et ita denotať p hoc verbū appeto: igiť. ¶ Tantū homo eſt aīal: ſic ꝓbať Hoc predicatū aīal enunciať de hoc ſubiecto homo ⁊ de nullo alio ab eo (ſiue negať ab om̄i alio) et ita denotať p hoc ſignū Tantū. ¶ Om̄is homo eſt aīal: ſic ꝓbať Hoc predicatū animal vniuerſaliter verificať de hoc ſubiecto homo (ſiue conuenit ſubiecto p om̄i ſuppoſito) et ita denotať p hoc ſignū omnis: ergo ⁊c. De quo alibi latius diximus. Hec p rudimentis pueroꝝ ſufficiant.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0104-6

Caput .ij. de paſſiõib⁹ ꝓpõnis hypo:

Apite ſecundo libri ſecundi ꝗquirunt paſſiões (ſiue habitudines) ꝓpõnis hypothetice. Que aũt hmõi ſint in ꝓhemio opis diximꝰ
c Nunc autẽ docebimꝰ quonã pacto a pueris facilius cognoſcant.

¶ Et id principio de qualitate. Ubi ſcias: quod qualitas in hypotheticis ſumit eodẽ modo quo in cathegoricis (puta ex affirmatione vel negatione copule principalis.) Uolens itaqꝫ ſcire qualis ſit ꝓpõ hypothetica conſideret que ſit illius copula principalis. De qualitate ꝓpõnum hypotheticarum.

Nã ſi ꝓpõ habuerit

¶ Unã copulã: que

¶ Affirmat: propoſitio eſt affirmatiua: vt eſt videre in illis. Nemo imperio ſuo fidat ⁊ inopẽ me copia fecit. Uidens nullum hoiez mouet vel diuitie ſunt premia belli. Non homo eſt animal non ⁊ fratrũ gratia rara eſt. Nulla pacientia lõga eſt et nemo libertati fidat. Homo nõ eſt aſinus ⁊ deus eſt.

¶ Negatur: ꝓpoſitio eſt negatiua. vt Non leo eſt bos ⁊ ignis eſt aqua (negatione ſumpta neganter vt ferat in totũ ſequẽs) Nulla eſt ſincera voluptas nõ ⁊ filius portabit iniquitatẽ patris. Probo meliora non vel deteriora ſequor.

¶ Plures copulas: quaꝝ vna affirmat ⁊ alia negat: diſtinguat que ſit principalis: ex cuius affirmatiõe vel negatione ſumat qualitas: vt claret in illa. Si peccatũ ꝑ penitentiã mox non diluit ipſum in aliud trahit et maior ei pena debet non vel facile meret indulgentiã. Nam ſi cõiunctio cõdictionalis vel copulatiua eſt copula principalis eſt affirmatiua: quando vero vel eſt copula principalis eſt diſiunctiua negatiua.

Quando autẽ copula negat ⁊ quando nõ: facile cognoſci poteſt ex cõmemoratis circa primũ poſtpredicamentum.

¶ Preterea: Quantitas ꝓprie: et eo modo quo cathegoricis: nõ ꝯuenit ꝓpõnibus hypotheticis: ſecundum ſe totas. De quãtitate hypotheticarum.

¶ Additur.

¶ Proprie ⁊ eo modo quo cathegoricis: quia ſm analogiã ⁊ metaphorã quandam poſſunt dici alicuius quantitatis. In hunc modum.

Copulatiua affirmatiua
Similiter et — eſt vniuerſal' — ¶ requiritur veritas oim partiũ vt ad veritatẽ vl'is omniũ ſingularium
Diſiunctiua negatiua

q: ad ſui veritatẽ

Diſiunctiua affirmatiua
Similiter et — eſt ꝑticl'arꝫ — ¶ ſufficit veritas vniꝰ partis: ſicut ad veritatẽ particularis vnius ſingularis.
Copulatiua negatiua

¶ Secundum ſe totas: quia ratione ſuaꝝ partiũ poſſunt dici alicuꝰ quãtitatis (.i. ꝓpões cathegorice quibus cõponunt ſunt alicuꝰ quantitatis.) Sed hec nõ curat a logicis: nec alicuius cenſet comoditatis.

Id quod ſibi vult ſequens oratio.

Nota ꝓpoſitiones hypothetice nullius ſunt quãtitatis: ſed quando negatio cadit ſuper copulam eſt negatiua: quando non eſt affirmatiua. De oppõne hypotheticarum

¶ Inſuꝑ pro oppoſitione ꝓpoſitionũ hypotheticaꝝ ſcias: quod in hypotheticis dupl'r poſſunt ſumi ſpecies oppoſitionis.

¶ Uno modo formaliter: ſic quod in ſimili forma nõ poſſit dari inſtãtia ꝓpter diuerſitatem qualitatis. In hunc modum. Que põt dupl'r ſumi formalit. I.

Libri Secundi Caput .ij.

¶ Omnis ꝓpoſitio hypothetica cuiuſcũq; ſpeciei habet ꝯdictoriã: que daẗ per negationem aduerbialem ipſi prepoſitã ⁊ negantem totum quod ſequitur.

¶ Copulatiua affirmatiua — ¶ Cauſalis — ¶ Rationalis — ſubalternat ſibi — ¶ Diſiunctiuã affirmatiuam — ¶ Rationalem — ¶ Cõdictionalẽ — de partibus ſynonimis

Et contradictoria — ¶ ſubalternate contrariatur ſubalternanti. — ¶ ſubalternãtis ſubcontrariaẗ ſubalternate.

Id quod exemplariter cognoſces in ſequentibus figuris.

¶ Homo currit ⁊ hõ moueẗ — Contrarie — ¶ Non hõ currit vel hõ moueẗ

ſubalterne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalterne

¶ Homo currit vel hõ moueẗ — Subcõtrarie — ¶ Non hõ currit ⁊ hõ moueẗ

¶ Quia hõ currit hõ moueẗ — Contrarie — ¶ Non hõ currit g̊ hõ moueẗ

ſubalterne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalterne

¶ Homo currit g̊ hõ moueẗ — Subcõtrarie — ¶ Nõ quia hõ currit hõ moueẗ

¶ Homo currit g̊ hõ moueẗ — Contrarie — ¶ Non ſi hõ currit hõ moueẗ

ſubalterne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalterne

¶ Si homo currit hõ moueẗ — Subcõtrarie — ¶ Non hõ currit g̊ hõ moueẗ

2. materialiter — ¶ Alio modo materialiter: ſic quod in ſimili forma poteſt dari inſtantia: propter identitatẽ qualitatis In modum qui ſequitur.

¶ Condictionali affirmatiue contradicit — Expletiua / Copl'atiua — affirmatiua: cuius vna pars contradicit conſequenti condictionalis.

Uerbi gr̃a: huic. Si hõ eẗ hõ moueẗ: ꝯdicit illa — ¶ Hõ eẗ licz nullꝰ hõ moueẗ. — ¶ Homo eẗ ⁊ nullꝰ hõ moueẗ

¶ Copulatiua ⁊ diſiunctiua cõpoſite ex partibus cõtradicentibus ꝯtradicũt. Id quod facile cerniẗ in hac figuratione.

¶ Hõ currit ⁊ hõ moueẗ — Contrarie — ¶ Nullus hõ eẗ ⁊ nullꝰ hõ moueẗ

ſubalterne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalterne

¶ Hõ currit vel hõ moueẗ — Subcõtrarie — ¶ Nullꝰ hõ eẗ vl' nullꝰ hõ moueẗ

De paſſionibus ꝓpõm hypotheticaꝝ

Ratio huius oppoſitionis facile cognoſci poteſt ex paulo ante dictis.
¶ Ad moderamen illorum accipiatur quod dicitur.

Nota quod copulatiua et diſiunctiua compoſite ex partibus contradicentibus contradicunt.

De equipollētijs hypotheticarum.

¶ Aequipollētia vero in hypotheticis eodem modo ſumiť quo ad primã regulam ſicut in cathegoricis. Scdm alias duas regulas nequit ꝓprie in eis ſumi aequipollentia. ¶ Nec cõuerſio ꝓprie illis cõuenit: licet ſecundũ quandã analogiã ipſis attribui poſſit. vt alibi diximus.

De veritate falſitate: neceſſitate: ⁊c hypotheticaꝝ dignoſcendis

¶ Poſt enarratas paſſiones ꝓpõnis hypothetice: explanabimus alias illius paſſiones ſcz veritatẽ: falſitatẽ: ꝯtingentiã: neceſſitatẽ: poſſibilitatẽ: ⁊ impoſſibilitatem. ¶ Ubi animaduertendũ: quod in his paſſionibus cognoſcẽdis ꝯſideranda eſt vis ⁊ conditio copule ex qua nõ parum illaꝝ noticia dependet.
¶ Ubi ſciendum: quod inter ꝯiunctiões que poſſunt eſſe copule hypothetice: quedam coniungunt ꝑ ordinẽ: alie per vim: de quibus in ordinem dicemus.

Que ꝯiũctio ꝯiũgit ꝑ ordinẽ, faĉ hypotheticã cõſequẽtionalẽ

¶ Hec cõiungit per ordinem: que denotat vnũ ꝯiunctoꝝ ſequi ex alio ſic ꝙ alterum nõ poſſit eſſe verum ſine ipſo. Eam ob rem facit hypotheticã conſequentionalem: vt ſuperius diximus.

Harum: quedam
- ¶ Nihil aſſerit: ſiue nullum ꝯiunctorũ denotat eſſe verum: ſed nudam ſequelam denotat vnius partis (puta cõſequentis) ad alteram (ſcz antecedens.) Id eſt: antecedens non poſſe eſſe verum ſine conſequente: vt Condictionalis.
- ¶ Utrũqz coniunctorũ aſſerit (.i. ſupra id quod importat ſequelam partium denotat vtramque partem eſſe veram.)
- ¶ Et harum quedam ſupra id
  - ¶ Nihil aliud importat: vt Rationalis.
  - ¶ Importat añcedens aliquo modo eſſe cauſam conſequentis. vt Cauſalis.

¶ His diligenter penſiculatis facile cognoſci poteſt veritas ⁊ falſitas Condictionalis: Rationalis: et Cauſalis. In hunc modum.

De cõdictionalibus.

¶ Ad condictionalis affirmatie
- ¶ Ueritatẽ: requiriť antecedens non poſſe eſſe verum ſine conſequente: non curando an vtrumque vel alterum eorum ſit verum vel falſum.
- ¶ Falſitatem: ſufficit antecedens

Exemplum prioris. Si homo eſt aſinus homo eſt rudibilis. Poſterioris. Si Joannes orat Joannes eſt in templo.

¶ His deducuntur ſequentia Corrolaria. *Corrolariũ*

1. ¶ Omis cõdictionalis vera eſt bona cõſequentia ⁊ falſa eſt mala cõſequentia: Sicut eni ex eodem ſumiť veritas condictionalis ⁊ bonitas ꝯſequentie: ſic falſitas Condictionalis ⁊ malicia conſequentie.

2. ¶ Ueritas ꝓpoſitionis Condictionalis vel falſitas nõ eſt ſumenda ex veritate vel falſitate partium materialiũ: ſed ex nuda ſequela cõſequentis ex antecedẽte. Nam ſi talis eſt habitudo cõſequentis ad antecedens quod impoſſibile eſt antecedens eſſe veꝝ ſine conſequente Condictionalis affirmatiua eſt vera. Si vero nõ eſt talis habitudo ſed añs poteſt eſſe veꝝ ſine cõſequente ipſa eſt falſa Quapropť ſepius Condctõnal' eſt ṽa cuiꝰ vtraqz ꝑs eſt falſa: ⁊ econuerſo q̃nque

Condictionalis eſt falſa cuius vtraque pars eſt vera. Exemplum pꝛioꝛis. Si aſinus eſt homo aſinus eſt rationalis. Poſterioꝛis. Si vrſula fert ſertum Urſula eſt virgo.

3. ¶ Om̄is Condictionalis vel eſt neceſſaria vel impoſſibilis: ⁊ nulla eſt ꝯtigens Nam ſi vera eſt neceſſaria. Si vero falſa eſt ꝯtingens. Eam ob rem ſicut idem requirit̃ ad veritatē ⁊ neceſſitatē ꝯdictionalis ſic idem ſufficit ad falſitatē eius ⁊ impoſſibilitatē. Sub hac moderatione recipiant̃ que ſequūtur.

¶ Ad veritatem Condictionalis requirit̃ ⁊ ſufficit quod antecedens nō poſſit eſſe verum ſine cōſequente. Quod etiam ſufficit ad eius neceſſitatem.

¶ Ad falſitatē eius ſufficit q̊d añcedens poſſit eſſe veꝝ ſine ꝯſequēte. Quod etiā ſufficit ad eius impoſſibilitatē.

De rōnalib⁹

¶ Preterea: ad Rationalis affirmatiue.

¶ Ueritatem ⎤ ¶ Neceſſitatē ⎦ requirit̃ añs non poſſe eſſe verum ſine conſequente: et vtrumque eſſe ⎡ ¶ verū: vt Homo eſt aīal ergo homo eſt ſenſitiuus ¶ Neceſſariū: vt Deus eſt ꝙ deus eſt ens ꝑfectiſſimū ⎦

¶ Falſitatem ⎤ ¶ Impoſſibilitatem ⎦ ſufficit añs poſſe eſſe verum ſine ꝯñte: vel alterum coꝝ eſſe ⎡ ¶ falſum: vt Petrus eſt bonus ergo Petrus eſt doctus. ¶ impoſſibile: vt Homo eſt aſinus ergo homo eſt animal. ⎦

De cauſalibus

¶ Inſuper: ad Cauſalis affirmatiue

¶ Ueritatem ⎤ ¶ Neceſſitatē ⎦ requirit̃ añs nō poſſe eſſe verū ſine conſequente: et vtrūqꝫ eſſe ⎡ verum: atqꝫ antecedens ꝑcare aliquo mō cauſam ꝯſequētis. ¶ neceſſariū: atqꝫ añs nō poſſe nō eſſe cauſam conſequentis ⎦

Exemplum vtriuſqꝫ. Quia ſol lucet dies eſt. Hec enim eſt vera ⁊ neceſſaria. Quo patꝫ tria req̄ri ad veritatē vel neceſſitatē Cauſalis: q̄ patent ſua ſpōte

¶ Falſitatem ⎤ ¶ Impoſſibilitatem ⎦ ſufficit añcedens poſſe eſſe veꝝ ſine conſequēte: vel alteꝝ eoꝝ eſſe falſum: vl' antecedens nō ⎡ eſſe / poſſe eſſe ⎦ cauſam conſequentis

Ut hec eſt falſa. Anna eſt ſterilis: quia Anna eſt mulier.

Que ꝯiūctio ꝯiūgit ꝑ vim et facit hypotheticam nō conſeq̄ntionalem

¶ Quibus tandem patet: quod plus requirit̃. Ad veritatē ⁊ minus ſufficit ad falſitatē cauſalis quā rationalis: et rationalis quā ꝯdictionalis. Iccirco Cauſalis ſubalternat ſibi rationalem: et rationalis condictionalē. verbi grā: hec eſt vera. Si homo eſt aſinus homo eſt rudibil'. ſed non iſta. Homo eſt aſin⁹ ꝙ homo eſt rudibilis. Similiter hec eſt vera. Homo currit ꝙ homo mouet̃: ſed non iſta. Quia homo currit homo mouetur.

¶ Ceterum: hec coniunctio per vim cōiungit: que non denotat vnū ꝯiunctoꝝ ſequi vel inferri ex alio. Eam ob rem facit hypotheticā non conſequentionalē: vt coniunctio copulatiua: vel diſiunctiua.

De paſſionibus ꝓpõm hypoheticaꝝ.

Haꝝ: quedã ↄiũgit ṽba et {ſimul / Diſiũgit} ſenſus. i. denotat ſic eſſe vt ꝑcaꝛ per ſuaꝝ partium principaliũ {Utrãq3: vt copꝉatiua / Alterã: vt diſiunctiua}

¶ Sũt autẽ partes materiales {Principales / Minus principales} copꝉatiue vel diſiũctiue aut cꝰq3 hypothetice q̃ {¶ cõiungunꝛ cõiunctiõe copꝉa pncipali: vt i copꝉatiua: vel diſiũctiua: totum precedẽs ↄiũctionẽ eſt vna ps pncipaꝉ et totũ ſeq̄ns altera pars.}

De partibꝰ hypotheticaꝝ q̃ principales ꝛ q̃ minus principales.

Cuius rei exemplũ recipias in ſequenti oratione. Om̃es homines ſunt aſini vel homines ꝛ aſini ſunt aſini.

Nam ſi eſt {¶ Copulatiua: partes principales ſunt: om̃es homines ſunt aſini vꝉ homines. Aſini ſunt aſini. Et hec Omnes homines ſunt aſini: eſt ps minus principalis. / ¶ Diſiũctiua: ptes principales ſunt: Om̃es hoies ſunt aſini: hoies et aſini ſunt aſini. Hec vero orõ Aſini ſunt aſini eſt ps minꝰ pricipalis.}

¶ Quibus diligentius cõſideratꝫ facile cognoſci poteſt veritas ꝛ falſitas copulatiue ꝛ diſiũctiue In modũ qui ſequiꝛ. ¶ Ad copulatiue affirmatiue.

De copulatiua

¶ Ueritatem requiritur vtramque / ¶ Falſitatẽ: ſufficit alterã: {partem principalem ꝛ materialem eſſe} {¶ veram: vt Pater in diuinis generat et eſſentia non generat. / ¶ falſaꝫ: vt homo eſt animal ꝛ homo eſt aſinus.}

Hoc eſt quod dicitur

¶ Ad veritatẽ copꝉatiue requiriꝛ vtrãq3 partẽ eſſe veram Sed ad eius falſitatẽ ſufficit alterã eius partẽ eſſe falſaꝫ.

¶ Quo ſubinde facile deprehendi poſſunt cetere paſſiones (puta: neceſſitas: impoſſibilitas: contingentia ꝛ poſſibilitas.) Nam neceſſitas ꝛ poſſibilitas ſequuntur veritatẽ. Contingentia vero ꝛ impoſſibilitas falſitatẽ. In hunc modum Ad copulatiue affirmatiue.

¶ Neceſſitatem / ¶ Poſſibilitatẽ {req̄riꝛ vtrãq3 ptẽ pncipalẽ ꝛ materialẽ eẽ} {Neceſſariam / ¶ poſſibilẽ: nec vnã alři incõpoſſibilẽ}

Exemplum prioris. Homo eſt ſenſitiuus ꝛ deus eſt. Poſterioris Joannes eſt albus ꝛ Joannes eſt ſenſitiuus.

¶ Cõtingentiam / ¶ Impoſſibilitatẽ {ſufficit alterã ptẽ principalẽ ꝛ materialẽ eſſe} {¶ contingentẽ q̄ñ altera eſt neceſſaria: vt homo currit ꝛ deus eſt. / ¶ impoſſibilem: vel vnã alteri incõpoſſibilem.}

Exemplũ prioris. Homo eſt aſinus ꝛ deus eſt. Poſterioris. Joannes ſedet et Joannes non ſedet. Om̄is em̄ copulatiua cõſtituta ex prioribus repugnãtibꝰ eſt impoſſibilis. Jccirco duobus modis copulatiua aſſereꝛ impoſſibilis.

¶ His patet veritas vulgatiſſimi verbi. Copulatiua ſequiꝛ partẽ debiliorẽ: et eſt ſimilis Cathegorice vꝉi. Sicut em̄ ad veritatẽ vꝉis reqriꝛ veritas oim ſingulariũ: et ad eius falſitatẽ ſufficit falſitas vnius ſingularis ſic ad veritatẽ copulatiue affirmatiue requiriꝛ veritas oim partiũ principaliũ: ꝛ ad eius falſitatem

ſufficit falſitas vnius partis.
¶ Eodem modo cognoſcunt dicte paſſiões in locali ꝛ temporali: qm̄ vtraqꝫ reſoluit in copulatiuā: vt in operis exordio diximus.
¶ Preterea: ad diſiunctiue affirmatiue

De diſiunctiuis

¶ Ueritatem ſufficit alteram ⎤ partem principalem et materialem eſſe ⎡ ¶ veram: vt homo eſt anīal vel homo eſt aſinus.
¶ Falſitatem requiritur vtramque ⎦ partem principalem et materialem eſſe ⎣ ¶ falſam: vt homo eſt aſin⁹ vel lapis eſt riſibilis.

In quo ſenſu recipiantur que ſequuntur.

¶ Ad veritatē diſiunctiue ſufficit alterā partē eſſe veram Sꝫ ad eius falſitatē requirit vtrāqꝫ partem eſſe falſam.

¶ Quo ſubinde ceteras paſſiones in diſiunctiua affirmatiua facile cognoſces. Nam neceſſitas ꝛ poſſibilitas ſequunt veritatē. Contingentia vero ꝛ impoſſibilitas falſitatem. In hunc modum. ¶ Ad diſiunctiue affirmatiue.

¶ Neceſſitatem ⎤ ſufficit alterā ptem principalem et materialem eſſe ⎡ ¶ neceſſariam: vel vnū alteri incompoſſibilem
¶ Poſſibilitatē ⎦ ſufficit alterā ptem principalem et materialem eſſe ⎣ ¶ poſſibilem: vt homo currit vel homo eſt aſinus.

Nam omnis diſiunctiua cōſtituta ex partibus repugnātibus (.i. non potentibus ſimul eſſe veris) eſt neceſſaria: vt Joannes currit vel Joannes nō currit. Quocirca diſiunctiua duobus modis cenſetur neceſſaria.

¶ Impoſſibilitatē ⎤ requirit vtrāqꝫ ptē principalem ꝛ materialem eſſe ⎡ ¶ impoſſibilē: vt hō eſt aſin⁹ vel deus eſt diabolus.
¶ Contingentiam ⎦ requirit vtrāqꝫ ptē principalem ꝛ materialem eſſe ⎣ ¶ ꝯtingentē et alteri nō incōpoſſibilē: vt ſufficit vnā eſſe cōtigentē qm̄ alta eſt impoſſibil.

¶ Quo haud obſcure cognoſcitur diſiunctiuā ſequi partem fortiorem: ꝛ eſſe ſimilem Cathegorice particulari: hinc enim ad veritatē particularis ſufficit veritas vnius ſingularis: et ad eius falſitatē requirit falſitas oīm ſingulariū: ſic ad veritatē diſiunctiue ſufficit veritas vnius partis: et ad ſui falſitatē requirit falſitas oīm partium principalium.

De negatis

¶ Nec fruſtra additum eſt hoc verbum: Affirmatiue: quia in negatiuis longe ſecus eſt. Ubi ſcias: quod memorate paſſiones non poſſunt facilius cognoſci in negatiuis quā ex affirmatiuis quibus ꝯtradicunt. Nam ſi affirmatiua eſt vera oportet negatiuā eius contradictoriā eſſe falſam: et ediuerſo. vt hec Nō homo eſt animal ꝛ deus eſt: eſt falſa: quia cōtradictoria. Homo eſt anīal ꝛ de⁹ eſt eſt vera. Similiter hec eſt falſa Non homo eſt anīal vel deus eſt diabolus: q: ſua ꝯtradictoria ſcꝫ Homo eſt anīal vel deus eſt diabolus eſt vera. Ita quoqꝫ hec eſt falſa Non ſi Joannes eſt homo Joannes eſt animal: quia ſua cōtradictoria ſcꝫ Si Joannes eſt homo Joannes eſt animal eſt vera.

De varia cōiunctionum vſurpatione

¶ His ſolent deduci quidā modi arguendi: quos in tertio libro recenſebimus vbi tractabitur de argumentatiōe Hec pro pueris ſatis eſſe opinor.
¶ Neminē preterea fugiat Coniunctiones ꝛ aduerbia (que poſſunt eſſe copule hypothetice) quādoqꝫ coniungere ſimplices terminos: vt Homo ſi aſin⁹ eſt rudibilis. Omnis homo vel aſinus eſt aſinus. Joannes ꝛ Barbara ſunt vnus homo. Hoc modo oratiōes in quibus ponūtur ſunt diſtinguende: poſſunt eīm

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0110-9

De paſſionibus ꝓpōm hypotheticaꝝ

eſſe Cathegorice ⁊ Hypothetice: ſecundum aliam ⁊ aliam vſurpationē huiuſ⸗modi coniunctionis vel aduerbij In modum qui ſequitur.

[Hec coniun ctio Si vſur pat dupliciť 1.]

¶ Coniunctio Si coniungens ſimplices terminos poteſt ſumi dupliciter.
¶ Condictionatim: quando exponiť per exiſtens: qua in vſurpatione oratio in qua poniť eſt Cathegorica de cōditionato extremo (id eſt ſubiecto vel predica to) Sic hec eſt Cathegorica vera. Om̄e animal ſi eſt aſinus eſt rudibile: quia valet iſtam. Om̄e animal exiſtens aſinus eſt rudibile.

¶ Condictionaliter ⁊ illatiue: quando denotat ſequelā vnius ꝓpoſitionis ex alia: ſic oratio in qua poniť eſt hypothetica cōdictionaľ. Ea in vſurpatione ſen ſus prioris orationis eſt. Si om̄e anīal eſt aſinus omne animal eſt rudibile. [2.]

[Hec ꝯiūctio et dupliciter ſumiť 1.]

¶ Coniunctio copulatiua cōiungens ſimplices terminos vſurpať dupliciter.
¶ Copulatim: quādo denotat alterū extremoꝝ conuenire ambabus copula⸗tiuis collectiue et ſimul ſumptis. Sic oratio in qua poniť eſt Cathegorica de copulato extremo. Ea in vſurpatione illa eſt Cathegorica vera Barbara et Catherina ſunt plures mulieres.

¶ Copulatiue: quando denotat alterū extremorum cōuenire ambobus copu⸗latis diuiſim ⁊ cuiqꝫ ſeorſum. ſic oratio in qua poniť eſt hypothetica copulati⸗ua. Hac in ſignificatiōe prior oratio eſt falſa. Nam valet. Barbara eſt plures mulieres ⁊ Catherina eſt plures mulieres: que eſt copulatiua falſa. [2.]

[Hec ꝯiūctio vel ſumiť du pliciter 1.]

¶ Coniūctio diſiunctiua cōiungens ſimplices termīos vſurpať duobꝰ modis.
¶ Diſiunctim: quādo denotat diſiunctum ex vtroqꝫ cōiunctorum verificari de altero extremorū vel econuerſo: ſic oratio in qua poniť eſt Cathegorica de diſiū⸗cto extremo. Ea in ſignificatiōe hec eſt Cathegorica vera. Om̄is ꝓpoſitio eſt vera vel falſa. Nam valet De qualibet ꝓpoſitione verificať hoc diſiunctum ve rum vel falſum.

¶ Diſiunctiue: quādo denotat vtrūqꝫ diſiunctorum ſeꝑatim vel ſeorſum verifi cari de altero extremorū vel econuerſo. Sic oratio in qua poniť eſt hypothetica diſiunctiua: vt ſenſus prioris orationis eſt. Om̄is ꝓpoſitio eſt vera: vel omnis ꝓpoſitio eſt falſa. Hec diſtinctio diligēter eſt obſeruāda. quia valet ad cogno ſcendas veritates ⁊ falſitates multarū ꝓpoſitionum. [2.]

¶ Ad hunc ſenſum recipiatur ſequens textus.

Nota quod iſte coniunctones Et: Si: Vel: quandoqꝫ coniungunt terminos: quādoqꝫ vero ꝓpoſitiones: quā⸗do coniungunt terminos faciunt propoſitiones cathe⸗goricas de condictionatis: copulatis vel diſiunctis ex⸗tremis. Sed quando cōiungunt ꝓpoſitiones faciūt hy potheticas vt ſupra dictum eſt.

Libri Tertij preambula.

Libro tertio perquirũtur argumentationis (ſiue cõſequentie) ſpecies vel genera. et logice conditiones. Quid autẽ Argumentatio ſit ſiue cõſequentia: quot ⁊ que ſint paſſiones logice eiuſdem ſatis ex proemio liquet. Pro quorũ clariori intelligentia ſcias: argumẽtationum ſiue conſequentiarũ quandam eſſe bonam: alterã malam: ⁊ vtriuſq̃ multa genera.

Argumẽtationũ varia genera

- Nã quedam eſt
  - ¶ Bona: ⁊ harum quedã
    - ¶ Probatiua tantum
    - ¶ Illatiua tantũ
    - ¶ Probatiua ⁊ illatiua ſimul. Harum quedam eſt
      - Demõſtratiua vl' doctrinalis
      - ¶ Dyalectica
  - ¶ Mala

Conſeqñtia Bona — ¶ Bona eſt: cuius antecedens infert vel probat conſequens.

Probatiua tantum. — ¶ Probatiua tm̃: cui⁹ antecedens ſolum ꝓbat ꝯſequens ſic q̃d ex veritate an̄tecedentis nobis nota deuenim⁹ in cognitionẽ veritatis ꝯſequẽtis que pri⁹ erat nobis ignota vel minus nota: vt Anna eſt pallida g̃ Anna pepit. Hec a multis vocat᷑ Cõſequentia vt nunc bona. Rhetorica. Materialis ⁊ Perſuaſiua.

¶ Quo ſequit᷑: argumentationẽ ꝓbatiuam ſolum cõſtitui ex ꝓpõnibus veris. Nec id ſufficere: ſed ſimul requiri quod veritas an̄tecedentis ſit mag᷒ nota quã conſequẽtis: qm̃ ꝓbare eſt verũ magis notũ ꝑ verũ minus notũ oſtendere.

Illatiua tm̃ — ¶ Illatiua tm̃: cuius antecedens ſolum infert ꝯſequẽs ſic quod impoſſibile eſt antecedens eſſe verũ ſine ꝯſequẽte. vt Joannes currit g̃ Joannes mouet᷑. Hãc Oratores Formalem vocant ⁊ Neceſſario illatiuã. Que vero ad hanc requirantur ꝑquiritur in duobus libris prior Ariſtotelis.

Demõſtratiua — ¶ Demõſtratiua: cuius an̄cedens demr̃at ꝯſequẽs ſic q̃d eſt verũ ⁊ euidenter vel clare cognitũ atq̃ ipſo certitudinaliter ⁊ firmiter cognoſcit ꝯſequẽs eſſe verum ꝓpter euidentẽ ⁊ neceſſariã ſequelã ipſius ex an̄cedente: vt Omẽ anĩal rõnale eſt riſibile: et Homo eſt anĩal rõnale: g̃ Homo eſt riſibilis: Hec ſolũ ꝯſtat ex antecedente neceſſario (nõ potente falſificari) experientia vel aliter clare ⁊ euidenter cognito. Et vocat᷑ aliter doctrinalis quia generat doctrinã id eſt ſcientiã.

Quid ſcientia — Nam noticia cõſequentis in huiuſmodi argumentatione dicit᷑ ſcientia: et noticia ꝓpoſitionum antecedentis experientia vel intellect⁹: De hac tractat᷑ in duobus libris Poſterior Analyticorum.

Dyalectica. Qñ ꝓbabilis ſit ꝓpõ ꝓbabilis. — ¶ Dyalectica: cuius an̄cedens eſt ꝓpoſitio dyalectica. i. nõ neceſſaria nec clare et euidenter cognita ſed ꝓbabilis ꝑ vtraq̃ parte: iudicata vera ab om̄ib⁹ pluribus vel ſapientibus: vt Omis mater diligit filiũ ſuum: et Catherina eſt mater: g̃ Catherina diligit filiũ ſuum. Hec generat opinionẽ: quia noticia ꝯſequẽtis dicit᷑ opinio (.i. aſſenſus cũ formidie.) De q̃ tractat᷑ in octo libris Topicor.

Quid opinio.

Cõſequẽtia Mala — ¶ Mala cuius antecedens nõ infert vel nõ probat conſequens.

¶ Harũ quedam eſt mala ratione

- ¶ Illationis: vt Anna eſt pallida g̃ Anna pepit: que non eſt bona illatiua. Hec dicit᷑ peccare in forma. Et ſoluit᷑ ꝑ interemptionem ſiue negationem cõſequentie.
- ¶ Probationis: vt Homo eſt aſin⁹ g̃ homo eſt rudibilis. Homo eſt riſibilis g̃ aĩal rõnale eſt riſibile: neutra em̄ eſt ꝓbatiua: qm̃ in prima tã an̄cedens quã ꝯſequẽs eſt falſum: q̃d nec ꝓbat nec ꝓbat᷑. In ſcda vero an̄cedens nõ eſt not⁹ ꝙ̃te ſed eq̃ ignotũ. Hec dr̄ peccare in materia. Et ſoluit᷑ ꝑ interemptionẽ an̄tis.
- ¶ Utriuſq̃. ſ. ꝓbatõis ⁊ illatõis: vt hõ eſt q̃drupes g̃ hõ ẽ aſin⁹: q̃ nec ẽ bõa illatia nec ꝓbatia. Et dr̄ peccare ĩ matia ⁊ forã

De paſſionibus ꝓpõnis hypohetice.

¶ Preterea: qñ ꝯſequẽtia mala habet apparentiã bonitatis: ſic qḋ ꝯſequẽs falſum credit eſſe verꝫ ꝓpter antecedens verꝫ: vel falſum apparens verꝫ: ⁊ propter apparentem ſequelã vniꝰ ex alio. vocat argumẽtatio zophiſtica. vt Quicqd fuiſti ad huc es. ⁊ Puer fuiſti. ǧ Puer adhuc es. vbi eſt defectus in illatione. — *Zophiſtica*

¶ Item Quicqd incepit eſſe factũ eſt ex alio. ⁊ Mundus nõ eſt factꝰ ex alio. ǧ Mundus nõ incepit eſſe: vbi eſt defectus in ꝓbatione: qr añs non eſt verum.

¶ Ne tñ libellus iſte (qui pro pueris ⁊ primũ incipientibꝰ in logica editur) ratione compendij excedat ⁊ ꝓlixitate ſua auditores abſterreat. omiſſa argumẽtatione ꝓbatiua. vel hac paſſione eſſe ꝓbatiuũ (de qua alibi coploſe tractauimus) dicemus hoc loco ſolum de argumentatione illatiua: ſiue de hac ꝓprietate argumentatiõis que eſt eſſe illatiuũ ꝯſequentis ex antecedente. Que autẽ ſit huiuſmodi ⁊ qualis ſit eius natura ⁊ conditio paulo ante diximus. — *De q dictarũ ſpecie ſit ꝯſequendũ*

Quibus perſpeculatis eliciuntur hec corrolaria.

Corrolaria

1\. ¶ Si añcedens alicuꝰ ꝯſeq̃ntie eſt verꝫ neceſſario ꝯſeq̃ns eſt verꝫ: ſed nõ econuerſo: ſi ꝯſeq̃ns eſt verꝫ añcedens eſt verꝫ: qr ꝯſeq̃ns poteſt eſſe verꝫ ⁊ añcedens falſum. Hoc. aliter ſic dicit. Poſito añcedente alicuius ꝯſequẽtie bone neceſſario ponit cõſequens illius cõſequentie. ſed nõ ſic poſito cõſequente ponit añcedẽs.

2\. ¶ Si cõſequens alicuius cõſequentie eſt falſum neceſſario añcedens illius erit falſum: ſed nõ econuerſo: ſi añcedens eſt falſum ꝯſequens erit falſum. Deſtructo cõſequente alicuius cõſequentie neceſſario deſtruit antecedens. Sed nõ ſic deſtructo antecedente deſtruit illius conſequens.

3\. ¶ Q̃ñcunq̃ in aliqua ꝯſequẽtia ex oppoſito ꝯdictorio ꝯſequẽtis ſequit neceſſario oppoſitũ ꝯrium vel ꝯdictoriũ añcedentꝭ. Uel oppoſitũ ꝯrium vel ꝯdictoriũ cõſequentis repugnat añcedenti illius ꝯſequẽtie (.i. nõ poteſt ſimul ſtare in veritate cũ antecedente (certũ eſt ꝯſequentiã hanc eſſe bonã illatiuã. Uerbi grã. hec cõſequentia eſt bona. Homo currit. ǧ Homo mouet. qr bene ſequit. Nullꝰ homo mouet. ǧ Nullus homo currit. Etiã illa. Nullus homo mouet: nequit ſimul eſſe vera cũ iſta. Homo currit. Cuiꝰ ratio eſt: qr añcedens nõ poteſt eſſe verũ ſine ꝯſequente Id quod explicat ſequentibus duabus regulis.

Regule due

1\. ¶ In omni cõſequentia bona et neceſſario illatiua ex cõtradictorio conſequentis ſequitur contrarium vel cõtradictorium antecedentis.

2\. ¶ In omni conſequentia bona ⁊ neceſſario illatiua oppoſitum conſequentis repugnat antecedenti.

His facile intelligi poſſunt que Ariſto. 2. priorum libro ſcripſit.

Regule alie

In omi ꝯſequentia bona ex añcedente

1\. falſo { flm / verꝫ } ꝯñs ſequi põt: qr ꝯdictoriũ huiꝰ eſt { verũ / flm } qḋ repugnat antecedenti

2\. vero niſi ni / ſi verum { flm }

3\. Nam falſum omni tam falſo quã vero repugnat: verum autem nulli: ſed omne verum vero conſonat.

¶ His rurſus alia ſequuntur corrolaria.

Corrolariũ

1\. ¶ Quia omis ꝓpoſitio mũdi repugnat añti impoſſibili. Jccirco. His ꝯña cuiꝰ antecedens eſt impoſſibile eſt bona. qualecũq̃ fuerit cõſequens: vt Homo eſt aſinus. ergo Homo ridet. Hoc eſt quod dicit. Ad impoſſibile ſequit q̃dlibet

Neceſſarium ſequitur ad quodlibet

Libri Tertij preambula

2\. ¶ Quia ꝓpoſitio neceſſaria ſtat in veritate cum omni ꝓpoſitione: et eius ꝯtradictorium (quia impoſſibile) omni ꝓpoſitioni repugnat. Idcirco: Omnis ꝯſequētia cuius ꝯſequens eſt neceſſariū eſt bona: qualecunqȝ fuerit antecedens: vt Homo currit: ergo de⁹ eſt. Hinc dicitur. Neceſſariū. ſequitur ad quodlibȝ. Quibus manifeſta eſt explanatio ſequentium regularum.

Regule alie

1\. ¶ Quicquid ſtat in veritate cū antecedente bone ꝯñe illō idem ſtat in veritate cū ꝯñte. Et quicquid repugnat cōſequenti etiam repugnat antecedenti eiuſdem.

Uerbi cauſa. hec eſt cōſequentia bona. Tu curris. ergo Tu moueris. Cū cui⁹ antecedente poteſt eſſe vera illa. Tu es albus: igitur ⁊ cū conſequente. Sed hec. Tu quieſcis repugnat conſequenti ergo ⁊ antecedenti.

2\. ¶ Quicquid antecedit antecedens alicui⁹ ꝯſequētie bone etiā antecedit conſequens. Et quicquid ſequitur ad cōſequens etiā ſequitur ad antecedens. Idcirco: multis cōſequentijs ſimul iunctis arguendo a primo antecedente ad vltimū conſequens eſt bona conſequentia.

Uerbi gratia. hec eſt bona cōſequentia: Joannes eſt anial. ergo Joannes eſt corpus: cuius antecedens antecedit illa. Joannes eſt homo (quoniam bene ſequitur. Joannes eſt homo. ergo Joannes eſt anial) et ad ꝯſequens prioris ꝯſequētie ſequitur illa. Joannes eſt ſubā (vt bene ſequitur. Joānes eſt corp⁹. ergo Joannes eſt ſubā) Cōiungendo itaqȝ dictas cōſequentias in hunc modū vel ſimilē. Si Joānes eſt homo Joannes eſt anial: et ſi Joannes eſt anial Joannes eſt corpus: et ſi Joannes eſt corpus Joannes eſt ſubā: arguendo a primo añcedente ad vltimū ꝯſequens: vt ſi Joannes eſt homo Joānes eſt ſubā bona eſt argumētatio.

Alia diuiſio Cōſequētie

¶ Inſuper conſequentiarum alia eſt Materialis: alia Formalis.

Cōſequētia Materialis

¶ Materialis eſt que tenet gratia ¶ materie in aliquib⁹ terminis: ¶ Forme in omnibus ſic quod poteſt dari ꝯña ſil'is forme in qua añs ſit verum ⁊ ꝯñs falſum nequit

¶ Formalis

Formalis

Que ꝯñe dicūtur ſil'is forme. 4. requiſita ad ꝯñas ſil'is forme.

Dicuntur aūt hee ꝯſequentie ſimilis forme: quorū antecedentia ſunt eiuſdē qualitatis ⁊ quātitatis: ita quoqȝ cōſequentia: et in vtraqȝ ponuntur aeque multi termini: eodem ordine vel ſitu. ¶ Ubi quatuor innuuntur requiſita ad conſequētias ſimilis forme.

¶ Eadem qualitas antecedentiū et ꝯſequentiū vtriuſqȝ. in hunc modum. Si

1\. añcedens vnius ꝯñtie ſit ꝓpō affirmatiua: añcedens alterius ſit ꝓpō affirmatia et ſi añcedens vni⁹ fuerit ꝓpō negatiua añcedens alteri⁹ ſit ꝓpō negatiua. Ita quoqȝ dicatur de cōſequente. Defectu cuius: hee ſunt ſimilis forme. Homo currit: ergo Homo mouetur Homo nō currit: ergo Homo nō mouetur.

2\. ¶ Eadem quātitas antecedentiū ⁊ ꝯſequentiū: non ſolum ꝓpōnalis ſed etiā terminalis (.i. quod termini in vtraqȝ ſupponāt eodē modo in ſpetie tam in añte quā in ꝯſequente.) Quare hee nō ſunt ſimilis forme. Animal eſt Joannes: ergo Homo eſt Joānes. Hō eſt aial. Aſin⁹ eſt aial: ⁊ Hō eſt aial: ergo Hō eſt aſin⁹ quia in añcedente prioris ꝯſequētie predicatū ſupponit diſcrete ⁊ in añte poſterioris determiate: et ſic añcedentia nō ſunt eiuſdē quantitatis termialis. Nec ille ſunt ſil'is forme. Omnis hō eſt anial. ergo Aliqd anial eſt hō. Ois hō eſt anial. ergo Omne anial eſt hō: quia ꝯña nō ſunt eiuſdē quātitatis. Item hee nō ſunt ſil'is forme

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0114-1

De argumentatione ⁊ ꝯña in genere.

Om̄i tpe riſibile eſt oïs hõ. g̊ Aliquo tpe oïs hõ eſt riſibilis. Om̄i tpe riſibile eſt oïs homo: g̊ Aliquo tpe riſibile eſt oïs homo: qꝛ in cõſequente prioris cõſequẽtie ille terminꝰ homo ſtat cõfuſe tm̄ reſpectu huiꝰ termini diſtributi homo: ſed in ꝯſequẽte poſterioris ſtat determiate in ordine ad eundẽ terminũ diſtributuꝫ.

¶ Ideꝫ numerꝰ termioꝝ. Id eſt: quod tot ponant termini in vna quot in alia. Iccirco quotiẽs terminꝰ aliquis ponit in certo mõ ſcandi in vna ꝯña totiens ipſe vel aliter in eodẽ modo ſcandi ponat in alia. Quare argumẽtatio in q̄ variatur ꝓprietas logica nõ eſt ſimilis forme cũ illa in qua om̄es ſeruant: qm̄ ad mutationẽ ꝓprietatis logice variat identitas ⁊ numerꝰ termioꝝ. Quocirca hec nõ ſunt ſimilis forme. Nullꝰ homo eſt mulier: ergo Nulla mulier eſt aliq̄s hõ. Nullus homo eſt mulier. g̊ Nulla mulier eſt homo: qꝛ in poſteriore ꝯſequẽtia plures ponunt termini quã in priori. Nã in prima ille terminꝰ hõ bis ponit reſtricte in maſculino gñe: ſemel in añte ⁊ ſemel in ꝯñte. ſil'r ille terminꝰ mulier: et ſic in ea ſunt tm̄ duo termini In altera vero ꝯña ponit ille terminꝰ mulier tam in añte quã in ꝯñte: ⁊ ille terminꝰ homo in añte in maſculino gñe: in cõſequente vero irreſtricte in cõmuni genere: et ſic in ea ſunt virtualiter tris termini: qꝛ terminus reſtrictus ⁊ irreſtrictus ſunt formaliter duo termini. 3.

¶ Idem ſitus ⁊ ordo terminoꝝ. Id eſt: termi in vtraqꝫ ponant eodẽ ordine et ſitu: ſic quod quotiens terminꝰ aliquis ponit in vna a parte vnius extremi totiens ipſe vel alter ponat in alia parte eiuſdẽ extremi. Iccirco hec nõ ſunt ſil'is forme. Nullus homo eſt aſinꝰ: et Om̄e rõnale eſt homo. ergo Nullum rõnale eſt aſinus. Nullus aſinꝰ eſt homo: ⁊ Om̄e rõnale eſt homo: ergo Nullũ rõnale eſt aſinus. quia ille terminꝰ aſinus in priore bis ponit a parte p̄dicati. ſed non ſic in poſteriori. 4.

Quo patet hanc conſequentiã. Homo currit: g̊ Animal currit (qua argumentatur ab inferiori ad ſupius) eſſe materialẽ ⁊ nõ formalem. qꝛ illa Homo currit: g̊ Lapis currit. eſt om̄ino ſil'is forme cũ priori: vbi añcedens eſt veꝝ ⁊ cõſequens falſum. Veꝝ ſyllogiſmus vel cõuerſio eſt formalis cõſequentia.

¶ De cõſequẽtia formali notet ſequens regula.

In omni conſequentia bona ⁊ formali cauendum eſt ne arguat a nõ diſtributo ad diſtributũ. vel a termino ſtãte confuſe tantũ ad eũdem ſtantẽ determinate reſpectu eiuſdem multitudinis. i. termini diſtributi. Generalis regula

Hoc eſt. ne aliquis terminus diſtribuat in cõſequente qui nõ fuit diſtributꝰ in antecedente. Vel terminꝰ aliquis ſtans in antecedente ꝯfuſe tm̄ reſpectu termi diſtributi in cõſequente ſtet detiate reſpectu eiuſdeꝫ termini diſtributi: qꝛ aliter in ſimili forma dat inſtãtia. Defectu primi. hec ꝯña nõ eſt formalis (licet materialiter bona.) Om̄is hõ eſt riſibil'. g̊ Om̄e riſibile eſt hõ: qꝛ hec eſt ſil'is forme. Om̄is hõ eſt aĩal: g̊ Om̄e aĩal eſt hõ: vbi añcedens eſt veꝝ ſine ꝯñte. Defectu ſecũdi hec nõ eſt formalis. Om̄i tpe lucens ſup noſtrũ hemiſperiũ eſt om̄is ſol: ergo Aliquo tpe lucens ſup noſtrũ hemiſperiũ eſt om̄is ſol. quia eſt hec ſimilis forme. Om̄i tpe riſibile eſt om̄is homo. ergo Aliquo tpe riſibile eſt om̄is homo. vbi antecedens eſt verum ⁊ cõſequens falſum.

¶ Preterea ſciendũ: quod argumentationũ quatuor ſunt ſpecies ſcꝫ Syllogiſmus: Inductio: Exemplũ: ⁊ Enthymema. (Id eſt om̄is argumẽtatio vel cõſequẽtia ſignificat aliquo hoꝝ quattuor nominũ.) Priores tñ due ſpecies ſunt alijs potiores: ad quas cetere reducunt. Quo in ſenſu Boetiꝰ ſcdo Topicꝝ di 4. argumẽtationũ ſpecies.

Libri Secundi Caput. i.

Partitio huius libri in 4. capita.

cit: ſolum duas eſſe ſpecies argumentatiõis. Syllogiſmus tñ omnibus eſt potior ⁊ pfectior. Quocirca reliq̃ oẽs ad ſyllogiſmũ reducunt: vt inferius oñdet. ¶ Et põt liber iſte ſm dictas q̃tuor ſpẽs recte ptiri in totidẽ capita. Quoꝝ priore agit de Sillogiſmo argumẽtatõis ſpẽ pfectiſſima. Scđo de Inductõe. Tertio de Exẽplo. Quarto ⁊ poſtremo de Enthymemate ac regulis eiuſdem.

Caput primum.

Quid Syllogiſmus.

Est autẽ ſyllogiſmus ꝓpoſitio hypothetica rõnalis. in cuius añte premittunt due ꝓpõnes vnite p ꝯiunctionẽ copulatiuã (que pmiſſe vocant) ex quib⁹ infert in neceſſaria ⁊ formali ꝯña loco ꝯñtis ꝓpoſitio in q̃ vniunt termini in neutra pmiſſaꝝ ſimul poſiti: vel ſaltẽ nõ ſub eadẽ rõne officij vniti (que ꝯcl'o dicit.) Exm̃ primi. Oĩe rõnale eſt riſibile. et Omnis homo eſt rõnalis. ğ Omnis hõ eſt riſibilis. Exm̃ ſcđi. Omnis hõ eſt homo. et Omnis homo eſt homo: ğ Omnis homo eſt homo. vbi in ꝯſequẽte vniunt illi termĩ homo: homo: qui etiã vniti ſunt in pmiſſis: ſed ſub alio ⁊ alio offitio. Nam in ꝯcl'one vniunt inquantũ hñt offitiũ extremitatũ: in vtraq; autẽ premiſſaꝝ vnus habet offitiũ medij: et alter extremitatis. vt ex ſequentibus clarius cognoſces. Hoc ſenſu recipiat ſequens definitio ſyllogiſmi.

Syllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdã poſitis: aliud quidẽ ab his que poſita ſunt ex neceſſitate accidit: eo q̃ hec ſunt. Vel ſic. Syllogiſm⁹ eſt oratio: in qua quibuſdã poſitis neceſſe eſt aliud euenire p ea que poſita ſunt.

Duo req̃ſita ad ſyllogiſmũ.

¶ Ubi duo innuunt requiſita ad ſyllogiſmũ.

1. Materialia.

¶ Quibus ſyllogiſmus cõſtet vel materialiter ꝯſtituat: quoniã tribus ꝓpõnibus quaꝝ priores due copulatiue vnite ponunt loco añtis ⁊ pmiſſe vocant. Id qđ ſcatur hac parte definitiõis. Quibuſdã. Poſterior vero que ex his infert et fungit munere ꝯſequentis cõcluſio nominat: et innuit in definitione hoc verbo Aliud. Et vocant hee ꝓpõnes principia ꝯſtitutiua materialia propinqua ſyllogiſmorum: ſicut termini quibus ꝯſtituunt materialia remota.

2. formalia

¶ Eorundem principioꝝ certa ⁊ debita ordinatio. i. q̃ ꝓpõnes ille certa lege et debite ordinent ſimiliter et termini quib⁹ conſtituunt (quõ non ex quibuſlibet ꝓpõnibus ⁊ terminis quõlibet ordinatis ſequat concluſio neceſſario ⁊ formaliter.) Id quod deſignat in definitione quãdo dicit. Poſitis: et ſubiungit. Ex neceſſitate accidit eo qđ hec ſunt. Et orõnes hmõi ordinationẽ terminoꝝ ⁊ ꝓpõnum explicantes. vocant principia ꝯſtitutiua formalia ſyllogiſmoꝝ.

De p̃ncipijs regulatis ſyllogiſmorũ.

¶ Qualis aũt ordinatio terminoꝝ ⁊ propoſitionũ exigatur ad ſyllogiſmi cõſtitutionem ex principijs regulatiuis eorundem radicitus dignoſci poteſt ⁊ ſatis abunde eijſdem explicatur.

¶ Sunt aũt hec ꝓpõnes euidentes ad quoꝝ formã ⁊ exemplar oĩes ſyllogiſmos formari ⁊ inſtitui oportet: vel ſaltẽ virtute aliquaꝝ ꝓpoſitionũ euidentium ad ſyllogiſmos ſecundum hec principia inſtitutos reduci.

Quid ꝓpõ p ſe nota / Dignitas / Maxima / Cõis ani cõceptio / Principiũ / Sedes vl' locus argumẽtationis

Et ſolẽt aliter vocari

¶ ꝓpões p ſe note qm̃ cuiq; ꝯgnoſcẽti tioꝝ ſcatiões innoteſcet. eaꝝ vẽritas

¶ Dignitates: q2 digne ſunt ꝯceſſiõe ꝓpt euidentẽ eaꝝ veritatẽ.

¶ Maxime: non quidẽ quantitate ſed virtute ⁊ gradu certitudinis.

¶ Cões ani ꝯceptões: qm̃ q̃ſq; eas auditas approbat ⁊ ap ꝓbãdo ꝯcedit

¶ Principia: q2 in agnoſcẽda ꝯñaꝝ bonitate oportet eas preſciri.

¶ Sedes vel loci argumentatiõis: qm̃ inſtar ſedis aut loci corpalis fixionẽ: firmitatẽ vel recreationẽ reb⁹ locatis ⁊ defatigatis corpib⁹ p̃ſtãt intellectũ de bõitate ꝯñtie vl' argũtatõis dubitãtem q̃etãt firmãt ⁊ ſtabiliũt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0116-2

De Syllogiſmo

Ab his etiam principiȷ̄s ſyllogiſmi qui de ſe nō ſunt euidentes recipiunt ſuā euidentiā ⁊ ꝑfectionē. Quanto enim ſyllogiſmus alteri horum principioꝝ confoꝛmioꝛ vel ſimilioꝛ tanto ꝑfectioꝛ ⁊ ſua bonitas euidentioꝛ: ⁊ quo ipſi minus cōformis vel diſſimilioꝛ ⁊ plus ab eo elongatus tanto imꝑfectioꝛ ⁊ minus euidēs eſt eius bonitas. Quāuis itaqꝫ quidam ſyllogiſmoꝝ non habent euidentius ſe in genere ſyllogiſmoꝝ aut conſequentiaꝝ omnes tamē ⁊ ſinguli habent quippiam euidentius in genere ꝓpoſitionum.

¶ Sunt aūt pꝛincipia regulatiua ſyllogiſmoꝝ ſequētes ꝓpoſitiones: vel in ſententia eis ſimiles. — Que ſint pn̄cipia regulatiua 1.

Quodcunque dicibile vere et [Affirmatiue / Negatiue] p̄dicat̄ aut p̄dicari denotat̄ de aliq̄ ſubiecto cōplete ⁊ ꝑfecte diſtributo: illō denotat̄ ꝟe ⁊ [affirmatiē / negatiue] pꝛedicari de oī eo de q̄ ſubiectū illō diſtributū vere ⁊ affirmatiē poteſt pꝛedicari. 2.

Uerbi gratia. Si hec fuerit vera.

[Oīs homo eſt animal / Null⁹ homo eſt aſinus] ſubictō cōplete diſtributo: ſimꝰ ⁊ iſta Oīe rōnale eſt homo: in q̄ idē ſubiectū vere ⁊ affirmatiue pꝛedicat̄ de rōnali: neceſſe eſt hanc eſſe veram [Rōnale eſt animal / rōnale nō eſt aſinus] in q̄ pꝛedicatū pꝛime ꝓpoſitiōis de ſubiecto ſecunde ꝓpōnis pꝛedicat̄ [affirmatiue / negatiue]

Harum ꝓpoſitionū veritas ſatis pateſcit cōſiderata virtute cōplete diſtributionis. Et explicant̄ cōmuniter his verbis.

Quicquid [¶ Affirmatur vel affirmari / ¶ Negatur vel negari] denotat̄ de ſubiecto diſtributo illō [¶ affirmatur vel affirmari / ¶ Negatur vel negari] denotat̄ de q̄libꝫ ſubſūpto ſub eo

Quo ſatis ꝑſpicuū eſſe opinoꝛ hec cōplexa. Dici de omī Dici de nullo: ꝓpꝛie nō eſſe principia regulatiua: ſolent aūt a logicis vocari pꝛincipia reglꝰatiua: q: illa ꝟcant. Nā h̄ cōplexū Dici de omī: pꝛiorē ꝓpōnē ꝟcat ⁊ Dici de nllꝰo poſteriorē.

¶ Si vero querit̄ vno hoꝝ pꝛincipioꝝ ſyllogiſmus quiſpiā regulet̄? Reſpondeas ſyllogiſmū affirmatiuū regulari ꝟm pꝛius pꝛincipiū: ⁊ negatiuū ꝟm poſteri⁹

¶ Ubi ſciendum: quod

Syllogiſmus [¶ Affiꝛatiu⁹ / ¶ Negatiu⁹] eſt cui⁹ ꝯclꝰo eſt [¶ affirmatiua cū vtraqꝫ ꝑmiſſaꝝ: vt Oīs hō eſt riſibilꝰ ⁊ Gotfrid⁹ ē hō: g̊ Gotfrid⁹ ē riſibilꝰ / ¶ Negatiua cū altera ꝑmiſſaꝝ: vt Null⁹ hō eſt aſin⁹: ⁊ Petr⁹ eſt hō g̊ Petr⁹ nō eſt aſin⁹.] — Sillogiſm⁹ affirmatiu⁹ / Negatiuus

His facile ſequentia interpꝛetari poſſunt.

Regulat̄ autē omīs ſyllogiſmus ꝑ Dici de omī vel nullo

Dici de [Omni / Nullo] eſt quando nihil eſt ſumere ſub ſubiecto de quo nō [dicatur / remoueatur] pꝛedicatū

Libri Tertij Caput .i.

Quib⁹ ſyllogiſmus materialiter cõſtat: ſiue que ſũt materialia principia ipſius.

Quibus diligentius penſiculatis liquido cõſtabit ſyllogiſmũ materialiter cõſtare tribus ꝓpõnibus: et tribus terminis. Propoſitionibus quidẽ ꝓpinque et immediate: duabus loco añcedentis poſitis: et tertia poſita loco conſequentis quã ob rem principia materialia ꝓpinqua vocant̃. Tribus vero terminis (qui ſyllogiſtici dicunt̃.) mediate ⁊ remote: quoꝝ vnus ſcd̃m ſe vel ſibi ſinonymũ ponitur in vtraq3 ꝓpõne añcedentis. reliqui vero duo illi in ꝓpõnibus añcedentis iuncti tertiã ꝓpõnem (puta cõſequentis) integrant ⁊ ꝑficiunt. Qui ꝓpterea principia materialia remota vocantur.

¶ Solet aũt inter ꝓpões loco añcedentis poſitas Prior dici maior (q2 in virtute ſit totus ſyllogiſmus) altera minor. Tertia (que loco cõſequentis ponit̃.) Concluſio: eo quod ex prioribus duabus inferat̃ vel ꝯcludat̃. Terminus vero qui in vtraq3 ꝓpõne añcedent3 ponit̃: et ſic bis ante ꝯcluſionẽ Mediũ. Et quicquid ponit̃ cum eo in maiori ꝓpõne tenens ſe ad partẽ materialem ꝓpõnis q̃d non eſt mediũ vel pars medij dicit̃ Maior extremitas. Ita quoq3: illud quod ponit̃ in minori ꝓpõne quod non eſt mediũ dicit̃ Minor extremitas. Verbi grã in hoc exemplo. Om̃e rõnale eſt riſibile. Om̃is homo eſt rõnalis ergo Omnis homo eſt riſibilis. Hec ꝓpoſitio Om̃e rõnale eſt riſibile: dicitur Maior: et illa. Omnis homo eſt rõnalis. Minor. iſta vero. Omnis homo eſt riſibilis: vocat̃ Concluſio. Hic terminus rõnale eſt Medium. Ille terminus riſibile Maior extremitas: et iſte terminus homo Minor extremitas.

Hoc ſenſu recipiantur ſequentia.

Om̃is ſyllogiſmus cõſtat ex tribus terminis ⁊ duabus ꝓpõnibus. Quaꝝ prima vocat̃ maior: ſcd̃a minor. Terminorũ alius vocat̃ Mediũ: et eſt qui bis ſumit̃ ante cõcluſionẽ. Alius Maior extremitas. qui eſt termin⁹ ſumptus in maiore ꝓpõne cum medio. Alius: Minor extremitas: ⁊ eſt qui ponitur in minore ꝓpõne cum medio.

Id eſt ꝓpões ſiue ꝓmiſſe quibus ſyllogiſmus ꝑficit̃ ſignificant̃ his duob⁹ vocabulis. Maior ꝓpoſitio. Minor ꝓpoſitio. et termini ipſas ingredietes his tribus. Mediũ. Maior extremitas. Minor extremitas. ¶ Et terminus ille qui in premiſſis habet rationẽ medij ſub eadẽ ratione nõ ingredit̃ ꝯcluſionẽ: q2 cõcluſio cõponit̃ ex duabus extremitatibus ſc3 maiore ⁊ minore. Hinc dicit̃.

Regula

Lex generalis erit medium concludere neſcit.

Quid directe ꝯcludere q̃d indirecte

¶ Ubi rurſus ſciendum: q̃n maior extremitas predicat̃ in ꝯcluſione de minore dicit̃ ſyllogiſmus talis directe ꝯcludere Quãdo eduerſo minor extremitas predicat̃ de maiore indirecte ꝯcludit: Quod alij ſic enunciant.

Directe maiorẽ extremitatẽ ꝓdi- minore
ꝯcludere eſt carí in ꝯclõne de
Indirecte minorẽ maiore

De ꝑncipijs formalib⁹ ſillogiſmorũ.

Receſſitis principijs materialib⁹ ſyllogiſmoꝝ de formalib⁹ eorundẽ ſermo inſtituend⁹ eſt: quib⁹ explicat̃ materialiũ .i. termioꝝ ⁊ ꝓpõnu3 debita ordinatio Sũt aũt hoꝝ duo. Alteꝝ principioꝝ materialiũ remotoꝝ .i. tioꝝ reliquũ ꝓpinqꝝ .i. ꝓpõnu3. Qđ h̃ ſenſu accipiendũ eſt. Duo ſũt t̃mi ſpectiuoce diſticti ꝑcantes oĩa ꝑncipia fořalia ſyllogiſmoꝝ: ſc3 Figura ⁊ Modus: q̃ꝝ alt̃ ꝑcat oẽs ꝓpões triũ tioꝝ ſyllogiſticoꝝ: reliqu⁹ v̉o duaꝝ ꝓpõnu3 debitã ordinationẽ explicãtes ꝑcat. De quib⁹ in ordinẽ dicem⁹. Et cũ ꝑmis de ꝑncipio fořali ſiue ordinatiõe tioꝝ.

De Syllogiſmo

Ubi ſcias: quod debita ordinatio terminoꝝ ſcat hoc noīe figura ſyllogiſtica: Et cōſiſtit in ordinatiōe medij quo ad ſubiectionē ⁊ predicationē in vtraqꝫ premiſſaꝝ quod vel habet ſe vniformiter: vel difformiter.

Que ſit debita ordinatio terminorū ſiue figura ſyllogiſtica Et quotruplex.

¶ Difformiter (⁊ vario modo) ſic qꝺ in vna ſubiciat et in alia predicet (. Et hāc ordinationē ſcat hoc nomen prima figura large ſumpto vocabulo.) Et h duplr ꝯtigit vl' em̄ ſubicit in

¶ Maiore ⁊ p̄dicat in minore. Maior vero extremitas in maiore p̄dicat Minor extremitas in miore ſubicit: vt hic Om̄is homo eſt riſibilis: et Om̄e rōnale eſt homo: ergo Om̄e rōnale eſt riſibile. Et ſcat hec ordiatio hoc nomie prima figura proprie ſumpto vocabulo.

Prima figura

¶ Minore ⁊ predicat in maiore: ſic quod maior extremitas in maiore ſubiciat: et minor extremitas in miore p̄dicet: vt Om̄is hō eſt aial et Om̄e anial eſt ſenſitiuū: ergo Om̄is homo eſt ſenſitiuus. Et ſcat ordinatio iſta hoc noīe Quarta figura: quā ponit Galenus: ſed Ariſtoteles eam obmittit.

Quarta figura

¶ Uniformiter (⁊ eodē modo) ſcꝫ i vtraqꝫ

¶ Predicando ſic quod extremitates in vtraqꝫ ſubiciantur: vt hic Omnis homo eſt riſibilis: et Nullus aſinus eſt riſibilis. ꝗ Nullus aſinus eſt homo. Hec ordinatio ſcat hoc nomine Secunda figura.

Scd̄a figura

¶ Subiciēdo: ſic qꝺ extremitates predicent in vtraqꝫ vt Om̄e animal eſt ſenſitiuū ⁊ Aliquod corpus eſt ſenſitiuū: ergo Aliquod corpus eſt anial. Hec ordinatio ſignificat hoc nomine Tertia figura.

Tertia figura

Dicte quatuor ꝓpōnes (quib⁹ logici explicāt debitā ſubiectionē ⁊ predicationē principioꝝ materialiū remotoꝝ. i. terminoꝝ ſyllogiſticoꝝ ne illoꝝ ſitu impediat forma ſyllogiſtica) ſcatur hoc nomine figura. Id qꝺ voluit Pe. hiſ. dum ait.

Quid figura ſyllogiſtica

Figura eſt ordinatio triuꝫ terminorum ſecundum debitam ſubiectionem ⁊ predicationem.

His p̄terea facile cognoſcit Cuiuſqꝫ ſyllogiſmi terminos ordinari in ſubiectione ⁊ predicatione ad imaginē alicuius dictaꝝ ꝓpōnum. Et hoc eſt ſyllogiſmū eſſe in figura. Et qꝛ dicte ꝓpōnes tris ſunt (ſumēdo primā figurā large: aut ſecundū modum loquēdi philoſophi omittēdo quartā) vel quatuor (ſumendo Primā ꝓprie ⁊ ſcd̄m mentē Galeni ⁊ alioꝝ ꝯnumerando quartā) dicim⁹ ſcd̄m hoc tris vel quatuor eſſe figuras ſyllogiſticas. Quo ſatꝫ claret q̄ ſenſu dicatur.

Quid ſit ſyllogiſmū eſſe in figura

Figure ſyllogiſtice ſunt tris ſcꝫ Prima: Secūda: Tertia ¶ Prima eſt in qua mediū ſubicit in vna ⁊ p̄dicat in alia ¶ Scd̄a figura eſt: in qua mediū p̄dicat in vtraqꝫ. ¶ Tertia figura eſt in qua mediū ſubicit in vtraqꝫ. ¶ Uel aliter Figure ſyllogiſtice ſunt quatuor ſcꝫ prima: ſcd̄a: tertia: ⁊ quarta. ¶ Et prima eſt: in qua mediū ſubicit in maiore ⁊ p̄dicat in miore. ¶ Scd̄a: in qua mediū p̄dicat in vtraqꝫ ¶ Tertia: in qua mediū ſubicit in vtraqꝫ. ¶ Quarta: in qua mediū ſubicitur in minore ⁊ predicatur in maiore.

¶ Quibus ſatis innui videt: ad debitā formā ſyllogiſmi ex parte terminoꝝ requiri certum numerū: ſitum ⁊ ordinem debitum. quorum altero deficiēte ſyllo-

giſmus non valet. ¶ Ut autē hec in ſyllogiſmo obſeruent̄ neceſſe eſt nullum dictorum trium terminoꝝ equiuocari (et alterā extremitatē totam p̄dicari in cōcluſione de reliqua tota ſcd̄m eandē habitudinē qua in altera premiſſaꝝ de medio. Aliter eni variaret̄ nūerus vel ſit⁹ terminoꝝ: et ſic debita for̄a ſyllogiſtica

Dicitur autē tūc potiſſimū equiuocari [Medium / Extrēitas] quādo ꝓ alijs vel plurib⁹ accipitur in [¶ premiſſa affirmatiua quā negatiua vel in qua nō diſtribuit̄ quā in ea qua diſtribuitur. / ¶ cōcluſione ſaltē cum diſtributione ꝗ̄ in premiſſa: vl̄ in p̄miſſa ſiue diſtributiōe quā in ꝯcluſione]

Argumētatiōes inualide.

Quare nō valet argumentatio. Om̄e ens cum quo comediſti eſt coclear: ⁊ Joannes eſt ens cum quo comediſti: ḡ Joānes eſt coclear: qr̄ prepoſitio cū equiuocat̄. Nam in maiore notat circumſtantiā cauſe inſtrumentalis: et in minore aſſociationē. ¶ Nec iſta Hoc eſt aſinus (demonſtrādo brunellū.) et Hoc eſt homo (demōſtrando Petrū) ergo Homo eſt aſinus: quia mediū equiuocat̄

Corolariū 1.

¶ Quibus non pauca eliciuntur corrolaria.

¶ Medium in premiſſis: nec aliqua extremitatū in premiſſa ⁊ concluſione varietur quo ad acceptionē ſiue ꝓprietatē logicam (potiſſimū quo ad ſuppoſitionē in genere: remotionē ⁊ alienationē: aut etiā ceteras: puta ampliationē: reſtrictionem ⁊ appellationē) ea lege ſaltē quod pro alijs vel pluribus accipet̄ mediū in p̄miſſa affirmatiua vel in qua nō diſtribuit̄ quā negatiua aut qua diſtribuit̄ Uel aliqua extremitatū in concluſione (ſaltē cum diſtributione) quā in p̄miſſa Uel etiā aliqua extremitatū non diſtributa in premiſſa ꝓ alijs vel plurib⁹ acciperet̄ quā in cōcluſione. Nam his variatis tollit̄ terminoꝝ identitas ⁊ fit equiuocatio. ¶ Quare ſequentes argumentatiōes non ſunt ſyllogiſtice nec bone.

Argumētationes inualide.

Omnis canis eſt animal latrabile: et Sydus celeſte eſt canis. ḡ Sydus celeſte eſt animal latrabile. ¶ Quilibet homo eſt maſculus: ⁊ Anna eſt homo: ḡ Anna eſt maſculus. ¶ Nullus homo eſt mulier: et Anna eſt homo: ḡ Anna non eſt mulier. ¶ Omne animal eſt genus: et Homo eſt animal: ergo Homo eſt genus. ¶ Om̄is hō eſt ſenſitiu⁹: et Hec ſtatua eſt hō pictus: ḡ Hec ſtatua eſt ſenſitiua. ¶ Om̄e anial reſpirat: et iſte lapis apparēter eſt anial ḡ iſte lapis reſpirat. ¶ Nullū differens ab hoīe eſt Joannes: ⁊ Joannes eſt ab hoīe differens: ḡ Joānes nō eſt Joānes. Nam in his oīb⁹ variat̄ idētitas medij. ¶ Ita ꝗ̄ nō valēt hee argumentatiōes. Nullū ſenſitiuū eſt ſignū Zodiaci. Leo eſt ſenſitiu⁹: ḡ Leo nō eſt ſignū Zodiaci. ¶ Nulla ſpēs logica eſt ſubā: et Homo eſt ſpēs logica: ḡ Aliq̄s homo nō eſt ſubā. ¶ Nullū viuū eſt mortuū: et om̄is hō eſt viuus: ḡ Nullus homo eſt mortuus. ¶ Nullū generandū eſt rōnale. ⁊ Aliquis homo eſt generādus: ḡ Aliquis hō non eſt rōnalis. ¶ Quilibȝ hō eſt maſculus: ⁊ Quilibet homo eſt aliq̄s homo: ḡ Om̄is homo eſt maſculus: qm̄ in om̄ib⁹ his variat̄ minor extremitas. ¶ In ſequētibus variat̄ maior extremitas Om̄e rationale veniente cognoſcit: ⁊ Om̄is homo eſt rationalis: ergo Om̄is homo cognoſcit venientē. ¶ Nullus ꝓcul a flumine haurit aquas cribro: ⁊ Cuſtodiēs mulierē eſt ꝓcul a flumie: ḡ Cuſtodiens mulierē nō haurit aq̄s cribro.

2\. ¶ In prima figura nō ſit plus predicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris. Quod alij ſic dicūt. In prima figura mediū ſit totale predicatū minoris et eiuſdem numeri cui⁹ eſt in maiore: aliter em̄ variat̄ identitas medij.

Argumētationes inualide

¶ Defectu cuius hee argumentationes ſunt inualide. Nullus denarius valet groſſum: et Omnis florenus valet denariū: ergo Nullus florenus valet groſſum. ¶ Nullum riſibile eſt aſinus: et Brunellus eſt riſibile vel rudibile: ergo

De Syllogiſmo

Brunellus nō eſt aſinꝰ. ¶ Nullum ſubiectū eſt predicatū: ⁊ Omnis ꝓpoſitio ha
bet ſubiectū ergo Nulla ꝓpō habꝫ predicatū. ¶ Cuiuſlibꝫ hois aīa eſt immor
talis. Aſinꝰ eſt hois: ergo Aſini aīa eſt immortal'. ¶ Omnes epiſcopi ſunt ſa
cerdotes: et Oēs aſini ſunt epiſcopi (in gtō) ergo Oēs aſini ſunt ſacerdotes.
¶ Cuiuſlibet hois aſinꝰ currit: ⁊ Omnia riſibilia ſunt hoies: ergo Oim riſibiliū
aſinus currit: ſed minor formet' hoc pacto. Omnia riſibilia ſunt homo.
¶ His cōſentit hec regula. Quotiēs mediū ꝯſtruit' cum verbo pſonali in mino
re ꝓpōne ſemꝑ debꝫ poni in recto eiuſdē numeri cum caſu quo ponebat' in ma
iore. nō obſtante quod in maiore fuerit diſtributū vel ſingulariſatū in obliquo.
Nam aliter plus eſſꝫ ꝑdicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris: obliquꝰ
eñ ſe ſolo nō eſt ꝑdicatū ſꝫ circa ipm ſubaudit' rectꝰ tranſcēdens: vt ſuꝑ patuit
¶ In prima figura copula minoris ꝓpōnis nō oportet plures drīas tꝑm quā 3.
copula maioris: nec importet aliquā drīam tꝑis nō incluſam in copula maio
ris (q̄ aliter tollet' identitas mediꝫ ⁊ accipit' ꝓ alijs vel pluribꝰ in minore quā
in maiore: et plus eſt ꝑdicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris.) Quare
Ex vna de preterito maiore vel minore: et reliqua de futuro. Aut maiore de co
pula nō ampliatiua vel minꝰ ampliatiua ⁊ minore ꝺ copula magis ampliatia
nō valet ſyllogiſmꝰ: vt nō ſequit'. Omne animal fuit embrio: ⁊ Antichriſtus erit Argumētationes inualide
aīal: ergo Antichriſtus fuit embrio. ¶ Omnis homo reſpirat: ⁊ Adā fuit homo
ergo Adā reſpirat. ¶ Nullum mortuū viuit: ⁊ Homo viuꝰ erit mortuus: ergo
homo viuꝰ nō viuit. ¶ Nullū creās eſt deus: ⁊ Patrē in diuinis ꝯtingit eſſe cre
antē: ergo Pater in diuinis nō eſt deus. ¶ Omne lucens ſuꝑ noſtrū hemiſperiū
eſt ſol: ⁊ Lunā poſſibile eſt lucere ſuꝑ noſtrū hemiſperiū: g̊ Luna eſt ſol. ¶ Ois
deus eſt immortal'. ⁊ Iouem opinatū eſt eſſe deū. ergo Iupiter eſt immortal'.
¶ Terminus cōmunis nō diſtributus determinās mediū diſtributū in maiori 4.
ꝓpōne reſtringat' in minore relatiuo identitatis: q̄ aliter equiuocaret' medium.
¶ Quare inutilis eſt hec argumētatio. Alicuiꝰ ſpēi omne indiuiduū eſt aſinꝰ et
Ioannes eſt indiuiduū alicuiꝰ ſpēi: ergo Ioannes eſt aſinꝰ. Sed minor ſic for
metur: ⁊ Ioannes eſt indiuiduū eiuſdē ſpēi: que eſt falſa vt cōcluſio.
¶ Una extremitatū tota predicet' de reliqua tota ſecluſo medio. Iccirco volēs 5.
recte ꝯcludere ſumat maiorē ꝓpōnē ⁊ loco mediꝫ ponat minorē extremitatē in Nota.
eodē caſu ⁊ numero quo ponebat' mediū ceteris inuariatis. ¶ Defectu cuiꝰ nō Argumētationes inualide.
valent ſequētes argumentatiōes. Omne riſibile vel rudibile eſt aſinꝰ: ⁊ Reſpon
dens eſt riſibilis: ergo Reſpōdens eſt aſinꝰ: ſed ſic ꝯcludat': ergo ridens vel ru
dibile eſt aſinus. ¶ Ois res eſt ſingularis: ⁊ Terminꝰ cōis eſt res: ergo Termi
nus cōis eſt ſingularis: ſed ſic cōcludat': ergo Terminꝰ cōis eſt res ſingularis:
q̄ hoc totū fuit predicatū maioris ſaltē adiectiue ſumendo ly ſingularis.
¶ Qualis eſt habitudo maioris extremitatis ad mediū in maiori ꝓpōne tal' ſit 6.
ipſius ad maiorē extremitatē in concluſione: in caſu: ſitu: ⁊ habitudine copule
quo ad drīam tꝑis ⁊ ceteras modificatiōes: ſic quod minor extremitas ſit illiꝰ
caſus in ꝯcl'one cuiꝰ fuit mediū in maiore: ⁊ pars maioris extremitatis que in
maiore ꝑceſſit copulā ⁊ iungit' medio etiā in cucluſione precedat ⁊ vniat' minori
extremitati. ¶ Quocirca nō valet hec rgumētatio. Cuiuſlibet hois aſinus eſt Argumētationes inualide.
quadrupes: ⁊ Ioannes eſt hō: g̊ Ioānes eſt aſinꝰ q̄drupes: vel ſic g̊ Ioannes
aſinꝰ eſt q̄drupes: ſed ſic ꝯcludat'. Igit' Ioannis aſinꝰ eſt q̄drupes. ¶ Nec va
let hec ſyllogiſatio. Omne riſibile vel rudibile eſt aſinꝰ: ⁊ Ois hō eſt riſibil': g̊ Ois
homo eſt rudibile vel aſinꝰ: Sed ſic cōcludat': g̊ Ois hō vel rudibile eſt aſinꝰ.
¶ In concluſione preter ſignū vl'e vel particl'are determinās ſubiectū ꝓpōnis. 7.

nullum ponaꝛ ſyncathegorema: modus: aduerbiū: vel alia determinatio variãs ſenſum ꝓpõnis nõ poſita in maiore: nec formaliter ex ea inferibilis: etiam ſi aliqua ponaꝛ in minore: nec illic poſita deponaꝛ. Et determinãs predicatū vel compoſitionē in maiore idem determinet in ꝯcluſione. ¶ Quare nõ valent ſequentes argumentatiões.

Argumētationes inualide

Om̄is deus creat: et Queqꝫ pſona diuina neceſſario eſt deꝰ. ergo Queqꝫ pſona diuina neceſſario creat: ſed ſic ꝯcludaꝛ: ergo Queqꝫ pſona diuina creat. ¶ Om̄is homo eſt aĩal: et Tm̄ riſibile eſt homo: ergo Tm̄ riſibile eſt aĩal: ſed ſic ꝯcludaꝛ: ergo riſibile eſt aĩal. ¶ Om̄e albū eſt corpus: et Om̄e aĩal preter coruū eſt albū: ergo Om̄e aĩal p̄ter coruū eſt corpꝰ. Sꝫ ſic cõcludaꝛ: ergo Om̄e aĩal eſt corpus. ¶ Om̄is imago hoĩs apparēter eſt hõ: et Hec ſtatua eſt imago hoĩs: ergo Hec ſtatua eſt hõ: ſed ſic ꝯcludaꝛ: ergo Hec ſtatua apparēter eſt hõ. ¶ Om̄e albū poſſibile eſt eſſe nigrū: et Cygnꝰ eſt albꝰ ergo Cygnꝰ eſt niger: ſed ſic ꝯcludaꝛ: ergo Cygnū poſſibile eſt eſſe nigrum.

¶ Scias tñ: quod nõ eſt incõueniens mediū accipi ꝓ paucioribꝰ in ꝓpõne qua nõ diſtribuiꝛ: vel affirmatiua ſyllogiſmi negatiui quã in reliqua. Aut aliquam extremitatū ꝓ pluribus vſurpari in ꝯcluſione ſine diſtributiõe quã in premiſſis vel etiã diſtributã ꝓ paucioribꝰ accipi in ꝯcluſione quã diſtribuiꝛ in premiſſis. ¶ Quare ex maiore de copula magis ampliatiua: et minore de copula nõ ampliatiua vel minꝰ ampliatiua valet ſyllogiſmꝰ: vt Om̄is homo eſt aĩal ⁊ Petrus eſt aliquis homo: ergo Petrus eſt aĩal. ¶ Om̄is homo fuit aĩal: ⁊ Joannes fuit homo: ergo Joannes fuit aĩal. ¶ Omnē hominē poſſibile eſt currere. et Joannes eſt homo: ergo Joannē poſſibile eſt currere. ¶ Quibus multa poſſunt elici corrolaria: que breuitatis gratia miſſa facio.

Duo requiſita ex pte modi: ſiue ad debitã ordinationē ꝓpõm

¶ Supeſt vt de principio formali ſiue debita ordinatiõe ꝓpõnuꝫ q̃ ex eis ſyllogiſmus fiat (ſcato hoc nõie Modus ſyllogiſticꝰ) v̈ba faciemꝰ. Ubi notãdum debitã ordinationē ꝓpõnuꝫ ſyllogiſticoꝝ in hꝫ ꝯſiſtere: ꝙ ipſe ſint debite q̃litatꝭ: et quãtitatis. Quo duo innuunꝛ rõne ꝓpõnum ad formã ſyllogiſmi requiſita.

Primū Duo reqrūꝛ ad debitã q̃litatē ſyllogiſmi i.

¶ Debita qualitas: puta ꝙ ad minꝰ altera premiſſaꝝ ſit affirmatiua: ⁊ vna p̄miſſaꝝ exiſtente negatiua ſit quoqꝫ cõcluſio negatiua: qm̄ hec ſatꝭ innuūt principia regulatiua ſi recte penſiculata fuerint. Ubi rurſus duo innuūtur ratione qualitatis requiſita.

Affirmatiã formaliter

Affirmatiã virtualiter

¶ Quod ad minus altera premiſſaꝝ ſit affirmatiua (quod intelligendū eſt formaliter vel virtualiter) poſſunt tñ ambe eſſe affirmatiue. ¶ Uoco aūt affirmatiuã formaliter: cuius copula principalis vel principalior eius pars affirmaꝛ: vt Joannē poſſibile eſt eſſe doctū. Affirmatiua vero virtualiter eſt: cuiꝰ copula vel principalior eius pars licet negaꝛ ipſa tamē in ꝯſequēdo equiualet affirmatiue. vt eſt ꝓpoſitio de cõtingenti ad vtrūlibꝫ negatiõe poſtpoſita modo (vt Omnē hominē ꝯtingit nõ eſſe albū: que equiualet huic in ꝯſequēdo. Oēm hominē ꝯtingit eſſe albū) et ꝓpoſitio de altero extremo infinito cuiꝰ copula negatur (vt nullꝰ hõ eſt nõ aĩal: que equiualet huic. Om̄is homo eſt aĩal. Nullū nõ rõnale eſt riſibile: que equiualet huic. Om̄e rõnale eſt riſibile.) Et hmõi etiã vocaꝛ ſimpliciter ⁊ impure negatiua. Sed illa cuiꝰ totalis copula negaꝛ ſic q̃d nulla eius pars nec principalis nec minus principalis nec aliqua ipſius determinatio affirmaꝛ rõne cuius equiualeret affirmatiue dicitur pure negatiua: vt Nullus homo eſt aſinus. ¶ Quo inferꝛ vulgata regula.

Regula

Ex puris negatis nihil ſequiꝛ formaliter ⁊ ſyllogiſtice.

Cuiꝰ potior ratio eſt: q: in ſimili forma daꝛ inſtantia: vt ſumēdo loco extremitatū duos terminos vere de ſe p̄dicabiles: et ꝓ medio terminū ad vtrūqꝫ deſpe

ratū facīēdo ex his duas ꝓpōnes negatiuas: verbi grā. Nullus aſin⁹ eſt hō et Nullū riſibile eſt aſin⁹: ergo nullū riſibile eſt hō: vbi p̄miſſe ſunt v̄e ꝛ ɔclꝰo falſa

¶ Additū eſt in regula nec abs re.

¶ Ex puris negatiuis: q: ex ꝓpōnibus ſimpliciter ꝛ nō pure negatiuis: aut altera tali ꝛ reliqua pure negatiua poteſt aliquid ſequi formaliter ꝛ ſyllogiſtice. vt Oēm hominē ɔtingit non eſſe currentē: ꝛ Aliquod albū contingit nō eſſe hoīez ergo aliq̄d albū ɔtingit nō eſſe currentē. Nullū non riſibile eſt rōnale: ꝛ Nullus aſinus eſt riſibilis: ergo Nullus aſinus eſt rōnalis. Nullus homo eſt aſinus: et Nullum rōnale eſt nō homo: ergo nullū rōnale eſt aſinus.

¶ Formaliter ꝛ ſyllogiſtice: quia materialiter: vel formaliter ꝛ enthymematice: cōtingit aliq̄d ſequi ex puris negatiuis: vt argumētando a tota copulatiua ad alterā eius partē. vt Nullus homo eſt aſinus: et Nullus equus eſt bos: ergo Nullus homo eſt aſinus. Uel a tota cōdictionali cū poſitione añcedentꝫ ad poſitionē ɔſequentis vt Si nullus hō currit nullus homo mouet: ſed Nullus hō currit: ergo nullus homo mouet. De his infra tractabitur.

¶ Q̄d ſi vna p̄miſſaꝝ fuerit negatiā ɔclꝰo ſit negatiā Jd q̄d ſeq̄nti notat̄ v̄ſiclꝰo 2.

Si qua negata p̄cit concluſio ſitq3 negata.

¶ Debita quātitas: que eſt ꝙ ad minus altera premiſſaꝝ ſit cōplete ꝛ perfecte vniuerſalis vel ſingularis ſaltē quantitate terminali ſic ꝙ mediū complete diſtribuat̄ aut ſingulariſet̄. Nec arguat̄ a nō diſtributo ad diſtributū: quoꝝ ſi alterum defuerit mutat̄ principioꝝ regulatiuoꝝ forma. Secundū

Ubi duo innuuntur rōne debite quātitatis ad formā ſyllogiſmi requiſita.

¶ Quod mediū in ſyllogiſmo de medio cōmuni diſtribuat̄ in altera premiſſaꝝ ꝑfecte ꝛ cōpletiſſime ſc̄m ſe totū ꝛ ſingulas ſuas ꝑtes principales (ſi cōplexum fuerit) ꝓ oīb⁹ ſuis ſc̄atis quōlibet diſtinctꝫ. i. accipiat̄ ꝓ omi eo q̄d eſt realiter idē rei ſc̄ate ꝑ ip̄m. Jn ſyllogiſmo aūt expoſitorio in vtraq3 ſingulariſet̄ ad ſtādū ꝓ aliq̄ vno nūero vel ſaltē ſupponēs determiate in maiore reſtringat̄ in minore relatiuo idētitatꝫ. ¶ Defectu cui⁹ inutiles ſunt ſeq̄ntes argumentationes Oē riſibile vel rudibile eſt aſin⁹: ꝛ Oīs hō eſt riſibilis vel rudibilis: g̃ Oīs hō eſt aſin⁹. Si totū diſiūctū ponat̄ ꝓ medio ꝛ altera ꝑtiū ſolū diſtribuit̄: vel vtraq3 ꝓprio actu. (Sic eīm p̄miſſe ſunt vere ꝛ ɔclꝰo falſa.) Uerꝫ ſi totū diſiunctū diſtribuit̄ vnico actu bona eſt argumentatio ꝛ maior falſa vt ɔcluſio. ¶ Jſte hō vel aſin⁹ eſt aſin⁹: ꝛ Joānes eſt iſte hō vel aſin⁹: g̃ Joānes eſt aſin⁹. Si totū diſiunctū ponit̄ ꝓ medio ꝛ altera ꝑtiū ſolū ſingulariſat̄: vel vtraq3 ꝓprio actu (q: ſic p̄miſſe ſunt v̄e ꝛ ɔclꝰo falſa.) At ſi totū ſc̄iſat̄ vnico actu bona eſt argumētatio ꝛ maior falſa vt ɔclꝰo. ¶ Oē aīal fuit in arca Noe: ꝛ Joānes fuit aīal: g̃ Joānes fuit in arca Noe q̄ñ in maiore fit diſtributio ꝓ generib⁹ ſinglꝰoꝝ: in q̄ ſenſu ɔcedit̄. Eſt aūt valida argumētatio ſi fuerit diſtributio ꝓ ſinguliˀ generꝝ: ſic eīm ipſa eſt falſa vt ɔclꝰo. ¶ Oīs eēntia diuia eſt pr̄: ꝛ Fili⁹ eſt eēntia diuia: g̃ Fili⁹ eſt pat̄. Si in maiore nō eſt cōpleta diſtributio ſꝫ in termio tm̄: q̄ ſenſu cōcedit̄. Si v̄o fuerit diſtributio cōpleta in termio ꝛ extra terminū firma eſt ɔſitia et maior falſa vt ɔclꝰo. ¶ Jſta eſſentia diuia eſt pater: ꝛ Jſta eſſentia diuina eſt filius: g̃ Filius eſt pater. Si mediū incōplete ſingulariſat̄: quo ſenſu ambe premiſſe ſunt vere. Si vero cōplete ſingulariſat̄ vtraq3 p̄miſſaꝝ eſt falſa vt ɔclꝰo. ¶ Jſtius hoīs oculus eſt dexter: ꝛ Jſtius hoīs ocul⁹ eſt ſiniſter: g̃ Siniſtrū eſt dextrū: ſed minor ſic ponat̄. Jſtius hoīs idem oculus eſt ſiniſter: ꝛ tunc altera premiſſaꝝ erit falſa vt cōcluſio. ¶ Additum eſt aūt: ſingulas partes principales: q: ꝑtes min⁹ principales ꝛ determinatiuas nō oportet diſtribui vel ſc̄iſari

Duo requiſrunt ad debitā q̄ntitatē ſyllogiſmi 1.

Argumētationes inualide

ſed in vtraq; premiſſa⁊ eodẽ modo ſuppõnis accipi: et terminũ ſupponentem determinate determinantẽ medium diſtributũ in maiore reſtringi in minore relatiuo identitatis ne equiuocet mediũ: hoc eſt potiſſimũ obſeruari oportet: vt patebit. Quo deducit talis vulgata regula.

.ſ. ꝓpõnibus nõ compoſitis terminis ſynonimis.

Regula **Ex puris ꝑticularibꝰ nihil ſequit formalr ⁊ ſyllogiſtice.** Cuius ratio eſt: quia in ſimili forma dat inſtantia: ſumendo duas ſpetics cum genere illa⁊ ꝓ medio: vt ſic argumentãdo. Aliqd anial eſt aſinꝰ: ⁊ aliquis homo eſt animal: ergo aliquis homo eſt aſinus.

¶ Additur in regula.

¶ Ex puris ꝑticularibꝰ: qꝛ ex ꝓpõnibus ſimplr ⁊ nõ pure ꝑticularibꝰ in qꝝ ſaltem altera mediũ cõplete diſtribuit: vel in vtraq; cõplete ⁊ ꝑfecte ſingulariſat: vel minore reſtringit relatiuo identitatis ↄtingit formaliter ⁊ ſyllogiſtice argumentari: vt bene ſequit. Aĩa cuiuſlibet hoĩs eſt ꝑpetua: ⁊ Joannes eſt homo ergo Aĩa Joãnis eſt ꝑpetua. Aliquis muſicꝰ eſt Joannes: ⁊ aliqs homo eſt Joannes: ergo aliquis hõ eſt muſicus. Aliqd anial eſt homo: ⁊ aliqd riſibile eſt idem homo: ergo aliqd riſibile eſt homo. ¶ Uoco aũt ꝓpõnem pure ꝑticularẽ eam in qua nullus ponit terminꝰ cõplete ſingulariſatꝰ vel diſtributꝰ: nec aliquod equiualens. vt aliquod aial eſt homo. At illa cuius ſubiectũ principale vel principalior eius pars eſt terminꝰ cõmunis nõ diſtributꝰ nec ſingulariſatus: nõ curando an alius eius terminꝰ diſtribuat vel ſingulariſet dicit ſimpliciter particularis. Cuiuſmodi ſunt hec. Aliquis homo nõ eſt muſicꝰ. Creans qcquid eſt in mũdo eſt deus. Illuminans oẽm hoĩem venientẽ in hunc mundum eſt verbũ patris altiſſimi. Cuiuſlibet hoĩs oculus eſt dexter. Mater Henrici eſt Anna. Filius iſtius hoĩs ditabitur.

Pure particularis

Simpliciter ꝑticularis

¶ Non cõpoſitis ex termĩs ſynonimis: quia ex ꝓpõnibus mere particularibus conſtitutis ex terminis ſynonimis nõ eſt inconueniẽs aliquod ſequi formaliter et ſyllogiſtice vt Aliquis homo eſt homo: et aliquis homo eſt homo: ergo aliquis homo eſt homo.

¶ Formaliter ⁊ ſyllogiſtice: quia materialiter vel formaliter non ſyllogiſtice ex puris particlaribꝰ ↄtingit valere argumentationẽ: vt argumẽtando a tota copulatiua ad alterã eius ꝑtem: vt aliquis homo eſt ſanus: ⁊ aliquis hõ eſt eger. ergo aliquis homo eſt ſanus. Uel a tota Condictõnali cũ poſitione añcedentis ad poſitionẽ ↄñtis: vt Si homo currit hõ mouet. Sed homo currit ergo Hõ mouet Hec regula cum precedenti notat hoc verſiculo.

Partibus ex puris ſequitur nil: ſiue negatis.

2\. ¶ Nullus terminus nõ diſtributꝰ in ꝑmiſſis aut altera ea⁊ diſtribuat in ↄcluſione. Nec terminus in altera acceptus ↄfuſe tm̃ ad terminũ diſtributũ in concluſione accipiat determinate: ſaltẽ reſpectu eiuſdẽ termini diſtributi. Hoc eñ in omĩ ↄſequẽtia formali requirit (vt dictũ eſt.) Quocirca nõ valet argumentatio. Nullum ſubiectũ eſt predicatũ: ⁊ Cuiuſlibꝫ ꝓpõnis cathegorice eſt ſubiectũ ergo Nullius ꝓpõnis cathegorice eſt predicatũ: ſed ſic ↄcludat. Aliquod ꝓpõnis cathegorice non eſt predicatũ. ¶ Omni tꝑe riſibile eſt omĩs homo: ⁊ Preſens tempus eſt tempus: ergo preſenti tꝑe riſibile eſt oĩs homo: ſed ſic ↄcludat ergo pñti tꝑe riſibile eſt hõ. Uel ſic: ergo pñti tꝑe oĩs homo eſt riſibilis. Uel ſic ergo pñti tꝑe a riſibile eſt oĩs homo: ſic qꝺ ly a ↄfundat riſibile cõfuſe tantum. ¶ Omĩs homo eſt riſibilis: ⁊ Omne flebile eſt homo: ergo riſibile eſt omñe flebile: ſed ſic cõcludatur: ergo riſibile eſt flebile. Uel ſic. Omñe flebile eſt riſibile. Uel

Argumẽtationes inualide

ſic a riſibile eſt omne flebile. Unde quando aliqua extremitatū ſtat confuſe tm̄ in vna premiſſarum et mediū in altera oportet eādem extremitatē in ↄcluſione accipi confuſe tm̄ vel vtrāqꝫ extremitatē determinate.

¶ Ex quibus elicias ſequentia corrolaria. Corrolariū

Ex puris affirmatis nihil ſequit formalr in ſcđa figura 1.

Cuius ratio eſt: qꝛ ↄtigeret mediū in neutra p̄miſſarum diſtribui aut ſingulariſari. Nā predicatū non diſtribuit in affirmatis (ſaltē de cōi forma ꝓpōm: in quibus nō ponunt ſigna pregnātia.) Si vero hoc caneret valeret argumentatio: vt Oīs homo eſt oīe anial. ⁊ Oīe riſibile eſt aial: ğ Oīe riſibile eſt homo.

¶ Hac regula ⁊ illa. Si qua negata preit ⁊c. infert ſequens appendicula.

Secunda figura regulariter ſolum cōcludit negatiue.

Nam cum vna premiſſarum debet regulariter eſſe negatiua oportet ↄcluſionē eſſe negatiuā. ¶ Addit notāter: regulariter: quia caſu quo ↄtingit ambas p̄miſſas eſſe affirmatiuas ſequit etiā concluſio affirmatiua: vt pȝ in priori exemplo:

¶ Minore exiſtēte negatiua nihil ſequit formaliter in prima ⁊ tertia figuris directe concludendo. 2.

Quia ↄtingeret argui a nō diſtributo ad diſtributum. Nam minore negatiua oportet maiorē eſſe affirmatiuā (qꝛ ex puris negatis nihil ſequit) et altera premiſſarum negatiua oportet concluſionē eſſe negatiuā (ex regula. Si qua negata preit.) et ſic maior extremitas p̄dicatū maioris ⁊ ↄcluſionis de cōi forma ꝓpōnum non diſtribueret in maiore ſed in cōcluſione (vt eſt videre in hoc exemplo. Oīs hō eſt aial: ⁊ Nullus aſinꝰ eſt hō: ğ Nullꝰ aſinꝰ eſt aial. Uel ſic: ğ Aliqs aſinꝰ nō eſt aial. Item in tertia figura Oīs hō eſt aial: ⁊ Nullus hō eſt aſinꝰ: ğ Nullus aſinꝰ eſt aial: Uel ſic. Aliqs aſinꝰ nō eſt aial.) Sed ſi hoc euitat (puta in directe ↄcludēdo: vel quōlibȝ aliter) valȝ argumētatio: vt Oīs aſinꝰ eſt aial et Nullus hō eſt aſinꝰ: ğ Aliqd aial non eſt hō. Uel ſic. Nullꝰ hō eſt oīe aial.

¶ Hac ꝓpoſitione iunctis quibuſdā alijs ſequit hoc corrolariū.

Tertia figura regulariter ſolum cōcludit particulariter

Nam aliter contingeret argui a non diſtributo ad diſtributū ex parte minoris extremitatis. Hec enim diſtribueret in concluſione vniuerſali in qua ſubicit: et nō in minore affirmatiua in qua predicat (vt eſt cernere hoc exemplo. Omnis homo eſt anial: et oīs hō eſt ſubā. ğ oīs ſubā eſt aial.) Uerum ſi illud cauet quōcunqꝫ firma eſt argumētatio vt hic Oīs luciđiſſimus planeta lucet: ⁊ Oīs luciđiſſimꝰ planeta eſt oīs ſol: ergo Omnis ſol lucet.

¶ Maiore particulari nihil ſequit formaliter ⁊ ſyllogiſtice in prima ⁊ ſecunda figuris directe concludendo. 3.

Cuiꝰ ratio eſt quantū ad primā figurā: qꝛ cōtingeret mediū in neutra p̄miſſarum diſtribui vel ſinglariſari. Nam qum maior ſit pticularȝ mediū qđ in ea ſubicit nō diſtribuit: ⁊ qum minor nō poſſit eſſe negatiua (ex ſupiori regla) in q̄ mediū p̄dicat: nec in illa diſtribuit de cōi forma ꝓpōnum: vti hoc claret exēplo. Anial eſt aſinꝰ: ⁊ oīs hō eſt aial: ğ oīs hō eſt aſinꝰ. Sed q̄ntuȝ ad ſcđam figurā ratio eſt: qꝛ cōtingeret argui a nō diſtributo ad diſtributū ex pte maioris extremitatis. Hec eni in maiore ꝓpōne qua ſubiceret nō diſtribueret: et diſtribueret in cōcluſione (quā oportet eſſe negatiuā: ex quadā regla ſupiori) ſaltē directe ↄcludendo ⁊ de cōi fora ꝓpōnuȝ. Id qđ cognoſces hoc exēplo. Aial eſt hō: ⁊ Nullꝰ aſinꝰ eſt hō: ergo Aſinꝰ nō eſt aial. Uerum ſi hmōi incōuenientia vitant (vtputa

indirecte ꝯcludendo: vel quõlibet aliter) valebũt argumentatiões: vt Lucidiſſimus planeta lucet: ⁊ omĩs ſol eſt omĩs lucidiſſimꝰ planeta: ḡ Sol lucet. Anĩal currit: et Omĩs homo eſt idem anĩal: ḡ homo currit. In ſcđa figura. Animal eſt homo: et Nullus aſinus eſt homo: ergo Anĩal nõ eſt aſinus. Vel ſic. Aſinꝰ animal nõ eſt. ¶ Memorant̃ proximiores due regule hoc verſiculo.

Non ma. part. pri. ſe. mi. ne. pri. terque directe.

4. **Si vna premiſſarũ fuerit ꝑticularis ꝯcl'o erit ꝑticularis**

Aliter enim ꝯtingeret argui a nõ diſtributo ad diſtributũ vt cernit̃ hoc exẽplo. Omnis homo eſt rõnalis ⁊ riſibile eſt homo ergo omñe riſibile eſt rationale.

Alia corrolaria

¶ His ſubinde deducitur: quod

¶ In prima figura

Maiore

1. ¶ Uniuerſali negatiua: et miore ꝑticulari valet ſyllogiſmꝰ ad ꝯcludendũ directe: ſed nõ indirecte: q: arguerent̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ: vt nõ ſequit̃ Nullus homo eſt aſinꝰ et Aliqđ anĩal eſt homo: ḡ Aliquis aſinꝰ nõ eſt anĩal: ſed

2. bene ſequit̃. Aliquod animal non eſt aſinus.

¶ particulari: et minore

¶ Negatiua vl'i valet ſyllogiſmꝰ ad ꝯcludẽdum indirecte: ſed nõ directe: q: arguerent̃ a

3. nõ diſtributo ad diſtributũ: vt patet

¶ Affirmatiua nõ valȝ ſyllogiſmꝰ nec ad cõcludendũ directe nec idirecte

4. ¶ Minore ꝑtic'lari negatiua: ſiue maior fuerit vniuerſalis ſiue particularis nõ valȝ ſyllogiſmꝰ nec ad cõcludendũ directe nec idirecte

Ratio primi eſt: q: ꝯtingeret mediũ in neutra ꝓmiſſaꝝ diſtribui: vt Aliq̃d anĩal eſt hõ: ⁊ Oĩs aſinꝰ eſt aĩal: ḡ Aliq̃s aſinꝰ eſt hõ: vel ſic Aliq̃s hõ eſt aſinꝰ. Ratio ſcđi: q: arguerent̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ: vt Oĩs hõ eſt aĩal. ⁊ Aliqđ

5. corpꝰ nõ eſt hõ: ḡ Aliqđ corpꝰ nõ eſt aĩal: vel ſic Aliqđ aĩal nõ eſt corpus.

¶ In quarta figura

Maiore

¶ ꝑticulari affirmatiua: ⁊ minore vl'i negatiua valet ſyllogiſmꝰ ad ꝯcludẽdũ indirecte: ſed nõ directe: q: arguit̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ: vt nõ ſequit̃. Aliq̃d aĩal eſt hõ: et Nullꝰ hõ eſt aſinꝰ ḡ Aliq̃s aſinꝰ nõ eſt anĩal: ſed bene Ali-

6. quod animal non eſt aſinus.

¶ vl'i negatiua: ⁊ minore affirmatiua valet ſyllogiſmus ad ꝯcludendũ directe: ſed nõ indirecte: q: arguit̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ: vt nõ ſequit̃. Nullus hõ eſt aſinꝰ: ⁊ Omĩs aſinꝰ eſt anĩal: ḡ Aliquis hõ non eſt anĩal: ſed ſequit̃ Aliq̃d

7. animal non eſt homo.

Minore

8. ¶ particulari: et maiore affirmatiua

¶ vl'i affirmatiua: et maiore particulari negatiua

nõ valȝ ſyllogiſmꝰ nec ad cõcludẽdũ directe nec indirecte

Ratio prime partis eſt q: ꝯtigeret mediũ in neutra premiſſaꝝ diſtribui: vt Oĩs homo eſt anĩal: et Quoddã anĩal eſt aſinus: ḡ Aliquis aſinꝰ eſt homo: vel ſic. Aliquis homo eſt aſinus. Ratio alterius ꝑtis: q: arguerent̃ a nõ diſtributo ad diſtributũ: vt Aliqđ anĩal nõ eſt brutũ: ⁊ Omne brutũ eſt ſenſitiuũ: ergo Aliqđ ſenſitiuũ non eſt anĩal: vel ſic. Aliqđ anĩal non eſt ſenſitiuũ.

¶ Pro his duabus ꝓpõnibus (quibus dialectici exprimunt debitã habitudinẽ principioꝝ ſyllogiſticoꝝ materialiũ ꝓpinq̃ꝝ (.i. ꝓpõnuȝ) in q̃litate ⁊ q̃ntitate: vt ex eis poſſit inferri ꝯcl'o) ſupponit hoc vocabulũ modus. Quare a multis ſic definitur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0126-8

De Syllogiſmo

Modus eſt ordinatio duarum propoſitionuz in debita qualitate ⁊ quantitate.

¶ His ſtudioſe diſcuſſis facile cognoſces quot cuiuſcꝫ figure ſunt cōbinatiōes vtiles ad aliquā ꝯcluſionē ſyllogiſtice ⁊ formaliter in ea inferendā: quas modos vocant. Eſt em̄ Cōbinatio ſiue cōiugatio in ꝓpoſito vnio duaꝝ ꝓpōnum. Et ſunt numero .16. Nam vt dialectici tradunt) quatuor ſunt genera ꝓpoſitionū principalia (puta vl'is affirmatiua: vl'is negatiua: particularis affirmatiua: particularis negatiua: (indefinita enim ⁊ ſingularis cōprehendunt ſub ꝑticulari: q: de his idez eſt iudiciū q̄ntuz ad hanc rem ſpectat) notata his q̄tuor vocalib⁹ .a.e.i.o. hac lege .a. deſignat vl'ez affirmatiuā .e. vl'ez negatiuā .i. ꝑticularem affirmatiuā .o. ꝑticularē negatiuā: vt explicat ſequentibus verſiculis.

Quid cōbinatio. Et q̄t ſunt

Aſſerit a / i	negat e / o	ſunt vniuerſaliter / ꝑticulariter	ambe

Dum itacꝫ quodcꝫ horū poſſit iungi ſibi ⁊ cuicꝫ alioꝝ conſurgunt quater quatuor (id eſt ſedecim) cōbinationes In hunc qui ſequitur modum.

aa	ae	ai	ao
ee	ea	ei	eo
ii	ia	ie	io
oo	oa	oe	oi

Harum quedam eſt vtilis: alia inutilis

¶ Inutilis qua nihil formaliter et ſyllogiſtice inferri pōt Harꝫ q̄daz eſt inutilis

- ¶ Simpliciter: qua in nulla figuraꝝ poteſt aliquid inferri ſyllogiſtice: vt ſunt ſeptē extra circūferentiā ſignate: q: ſunt ambe negatiue vel particulares: ex quibus in nulla figuraꝝ valet formaliter ſyllogiſatio.
- ¶ Secundū quid: qua in certa figura nō poteſt aliquid formaliter inferri. Que in ſingulis figuris facile cognoſcuntur ex regulis nunc poſitis.

Cōbinatio inutilis

¶ Utilis: qua aliquid formaliter ⁊ ſyllogiſtice poteſt inferri.

Utilis

¶ Quib⁹ pt3: q inter ſedecim cōbinatōes repiūt vtiles ad formaliter ⁊ directe cōcludendum in figura

- ¶ Prima: quatuor ſolū (puta aa.ea.ai.ei.) que ꝯcludūt q̄tuor genera ꝓpōnuz: q̄d nec ꝯtingit in ſcd̄a figura nec tertia. Nā 3 hec ſolū ꝯcludit particularē: ⁊ illā negatiuā (vt dictū eſt) Id quod innuit his verſiculis. Prima gen⁹ claudit ꝓblemmatis omne. Scd̄a. Negatiue tm̄: ſed tertia ꝑticularē. Preter has reperiunt quincꝫ ad ꝯcludendū indirecte (aa.ea.ai.ae.ie.)
- ¶ Scd̄a: quatuor (ſcꝫ ea.ae.ei.ao.) q̄ꝝ priores due valēt ad ꝯcludendū immediate vl'ez ⁊ mediate ſiue ex ꝯſequēti particularem: relique vero ꝑticularē tm̄: et oēs negatiuā: preter has quedā valent ad ꝯcludendū indirecte: in q̄ꝝ nūero ſunt .ae.ie.
- ¶ Tertia ſex (puta aa.ea.ia.ai.oa.ei.) q̄ oēs valēt ad ꝯcludēdūz ꝑticularē preter has alie valēt ad ꝯcludendū indirecte. vt (ae.ie.
- ¶ Quarta quincꝫ (aa.ae.ia.ea.ei.) preter q̄s hee quatuor valēt ad ꝯcludendū indirecte: aa.ae.ia.ie.

Quot ſint in q̄libꝫ figura cōbinatiōes vtiles ſiue modi.

Hac lege recipiat iuuentus que ſequuntur

Libꝛi Tertij Caput.i.

Dictiões ꝙ̃bus cõpꝛehẽ ſe q̃bꝰ mẽo rari valẽt ſin gulaꝝ figu rarũ modi

¶ Pꝛima figura habꝫ q̃tuoꝛ modos directe ↄcludẽtes:⁊ quinqꝫ indirecte ↄcludẽtes: ⁊ ſic in vniuerſo nouẽ. ¶ Scd̃a figura habꝫ quatuoꝛ modos directe cõcludentes:et ter tia ſex. ¶ Quarta vero habet nouẽ:quinqꝫ directe conclu dentes:et quatuoꝛ indirecte:vt pꝛima figura a qua diffe runt per ſolam tranſpoſitionẽ pꝛemiſſarum.

Que om̃ia ad releuãda memoꝛiã pueroꝝ cõpꝛehendunt̃ ſequẽtibus ꝟſiculis.

Pꝛime
¶ Barbara Celarent Darij Ferio ¶ Baralipton
Celantes Dabitis Fapeſmo Friſeſomoꝛum

Secũde
¶ Ceſare Cameſtres feſtino baroco

Tertie
¶ Darapti
¶ Felapton Diſamis datiſi Bocardo Feriſon

Quarte
¶ Bambara Cãmerent dimari Fimero ¶ Bamalipton
Camentes Dimatis Feſmapo Fremſiſomoꝛum

Declaratio haꝝ dcõnuꝫ

In ſingulis enim dictionibus ſunt ↄſiderãde tris ſyllabe (ſi plures fuerint me tri cauſa ſolũ apponunt̃) quaꝝ pꝛioꝛ reſpicit maioꝛẽ ꝓpõnem : ſcd̃a minoꝛẽ: et tertia ↄcluſionẽ. Uocales ꝟo in ipſis poſite mõſtrabũt qualitatẽ ⁊ quãtitatem ſingulaꝝ ꝓpõnuꝫ. Uerbi gr̃a. Barbara hoc in loco ſ̾cat ſyllogiſmũ pꝛime figu re ↄſtitutũ ex ꝑmiſſis vl'ibus : affirmatis ↄcludentibꝰ vl'em affirmatiuã. Et ſic

Quid eſt ali quẽ ſyllogiſ mum eſſe in barbara aut alio modo

ſupponit ꝓ tali ſyllogiſmo:ↄnotãdo ꝓpões eius ſe habere in qualitate ⁊ quã titate ad expꝛeſſionem vocaliũ poſitaꝝ in hac dictiõe. Quare ſyllogiſmũ aliquẽ eſſe in Barbara aliud nihil eſt quã pꝛemiſſas eius ⁊ ↄcluſionẽ ſe habere quo ad qualitatẽ ⁊ quantitatẽ vt ſ̾cat̃ vocalibꝰ poſitis in hac dictione. Suo mõ dicet̃ de alijs. Quod ergo dicit̃ tot huiꝰ figure eſſe modos:tot alterius : aut memo ratas dictiões eſſe modos figuraꝝ: habet hunc ſenſum. Tot ſunt termi cõmu nes (vel illi ſunt termini cõmunes) nõ ſynonimi ſ̾cantes oẽs ſyllogiſmos illiꝰ figure quo ad habitudinẽ qualitatꝫ ⁊ quantitatis pꝛemiſſaꝝ ⁊ ↄcluſionis imme diate inferende. Et addit̃ notãter: cõcluſionis inmediate inferende:q2 hec noĩa Barbari Celaro Celantos:etiã ſ̾cant ſyllogiſmos pꝛime figure:⁊ Ceſaro Ca meſtros ſcd̃e figure:quo ad habitudinẽ qualitatis ⁊ quãtitatis ꝑmiſſaꝝ ⁊ con cluſionis mediate inferende vel ex conſequenti. Nam om̃es pꝛemiſſe inferentes vniuerſalẽ ſubalternantẽ poſſunt inferre particularẽ eius ſubalternatam.

¶ Preterea: q2 pꝛemiſſas cuiuſqꝫ ſyllogiſmi boni de medio cõmuni opoꝛtet oꝛ dinari in qualitate ⁊ quãtitate ad exemplar alicuius illaꝝ dictionũ: et termios ſyllogiſticos etiã ſyllogiſmi expoſitoꝛij oꝛdinari ad imaginẽ alicuiꝰ haꝝ ꝓpõm ꝓ quibꝰ ſupponit hoc nomẽ figura ſyllogiſtica. dicit Pe.hiſ.in ſummul' ſuis.

Epylogus

Ad ſyllogiſmũ exigitur modus et figura.

Id quod recipiat̃ in ſenſu nunc poſito. ¶ Quibus om̃ibꝰ liquet (vt ſemel cõ cludã) hec duo vocabl'a Modus:Figura:ſupponere ꝓ quibuſdã ꝓpõnibꝰ ex plicãtibꝰ aptã ⁊ ↄuenientẽ habitudinẽ ſiue diſpoſitionẽ trium terminoꝝ ſyllo giſticoꝝ in ſubiectione:pꝛedicatione:atqꝫ duaꝝ ꝓpõnum in qualitate ⁊ quãtita te:et ſic explicare que ſunt de foꝛma ſyllogiſmi. Hinc vocant̃ a logicꝭ pꝛincipia ↄſtitutiua foꝛmalia ſyllogiſmoꝝ. Modus pꝛincipioꝝ materialium ꝓpinquoꝝ (.i. duaꝝ ꝓpõnum.) Figura vero remotoꝝ.i.trium terminoꝝ.

Tres ↄdictõ nes requiſite ad mãifeſtã regulationẽ

Inſuꝑ ſciendum : qd̃ in dictis ꝓpõnibus que ſunt pꝛincipia regulatiua ſyllo giſmoꝝ (ſi exacte diſcuſſe fuerit) tris innuunt̃ conditiones.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0128-9

Caput .1. de Syllogiſmo.

¶ Quod medium ſub quo fit ſubſumptio minoris extremitatis ſubiciat̃ in ma 1.
¶ Quod minor extremitas que ſubſumit̃ ſit ſubiectū minoris. (iore. 2.
¶ Qd maior extremitas (ſiue predicatū maioris) ꝑdicet̃ in ꝯcluſione de miore extremitate. Que oēs tris ſolū obſeruant̃ in ꝑmis q̃tuor modis ꝑme figure: ⁊ in prioribꝰ q̃tuor mōis q̃rte figure oēs deficiūt: ⁊ in nullo alio. Quocirca priores q̃tuor modi prime figure ſoli inter oēs dicunt̃ regulari ſecundū dicta principia manifeſte: immediate ſiue directe. Eam etiā ob rem inter oēs ipſi ſoli dicunt̃ ꝑfecti ⁊ euidentes: vſq̧ adeo: quod a nullo intelligēti poſſunt negari: nec opus eſt eorum bonitatē ex aliquo euidentiori in genere ſyllogiſmoꝝ oſtendere. Quur et metrū ⁊ menſura alioꝝ dicunt̃ (Nullus enim alioꝝ bonus ⁊ formalis cenſetur niſi aliquo euidenti principio ad aliquē ex his poſſit reduci.) Et hac lege aliorum bonitas fit euidens: et ex illorū bonitate oſtendit̃. Quāuis enim omēs ſyllogiſmi oīm modoꝝ ſint eque boni ⁊ formales: non eſt bonitas et formalitas oīm eſt eque euidens ⁊ nota: quēadmodum in ſimili patere poſſit de duabus maſſis auri vel argenti equalis ponderis ⁊ valoris: quarū vna eſt polita ⁊ non reliqua. In ceteris autē omnibus deficit aliqua dictarum condictionum.

1. ¶ Secunde figure: in quibus mediū predicat̃ in vtraq̧:
2. deficit i modis ¶ Tertie figure: quia in illis mediū ſubicit̃ in vtraque. ⁊ ſic minor extremitas que ſubſumit̃ predicat̃.
3. ¶ Ultimis quinq̧ prime figure: quia in illis indirecte ꝯcludit̃ et minor extremitas predicat̃ de maiore.

Iccirco ipſi dicunt̃ regulari ſm dicta principia occulte. mediate. ſiue indirecte et imꝑfecti vocant̃. illi vero quatuor priores de quarta figura imꝑfectiſſimi. qr eoꝝ bonitas vel formalitas nō fit euidens neq̧ innoteſcit niſi ex bonitate prioꝝ quatuor: ad quos virtute aliquaꝝ ꝓpoſitionū euidentiū ⁊ per ſe notaꝝ reducunt̃: que ob id dicunt̃ principia reductiua ſyllogiſmorum. Quoꝝ modoꝝ ſyllogiſmi regulariter occulte ⁊ ſunt iꝑfecti

His tandem ſatis ꝑſpicuū eſt quid ſit vel quid cōferat ſyllogiſmū imꝑfectū reducere ad ꝑfectū. Nam aliud nihil eſt: quā bonitatē ſyllogiſmi imꝑfecti (que eſt minus euidens) oſtendere virtute alicuius vel aliquaꝝ ꝓpōnum euidentiū et per ſe notaꝝ ex bonitate ⁊ formalitate alicuiꝰ ſyllogiſmi ꝑfecti (que eſt euidētior.) Quare reductio hec nō fit ad cuiuſque arbitriū. ſed virtute ꝓpōnum ꝑ ſe notaꝝ: in finē quo bonitas vnius (que eſt minus euidens) oſtendat̃ ꝑ bonitatem alterius (que eſt euidentior.) ¶ Sunt aūt hmōi ꝓpōnes virtute quaꝝ fit reductio ſyllogiſmoꝝ imꝑfectoꝝ ad ꝑfectos quinq̧ numero. Quid ſit ſyllogiſmū imꝑfectū ad ꝑfectū reducere Principia reductiua .5.

¶ Quecūq̧ premiſſe inferūt ꝯuerſaꝫ etiā inferunt ꝯuertentē. Uel ſic. Ad q̃ſcūq̧ premiſſas ſequit̃ ꝯuerſa in bona ꝯña ad eaſdē ſequit̃ ſua ꝯuertēs. Conuerſa enī habet ſe vt añs. Conuertens vt ꝯſequens. ⁊ quicquid antecedit añcedens añcedit ⁊ ꝯñs: ſiue Ad q̃ſcunq̧ ꝓpōnes ſequit̃ añcedens ad eaſdē ſequit̃ ⁊ ꝯſequēs. 1.
¶ Quecunq̧ premiſſa cū ꝯuertente infert aliquā ꝯcluſionē infert eandem cū ſua cōuerſa. Uel ſic. Quecūq̧ ꝯcluſio ſequit̃ ad aliquas ꝓpōnes in bona ꝯſequētia illa ſequit̃ ad alterā eaꝝ in ꝓpria forma cum alterius ꝯuerſa. Quia: quicq̃d ſequit̃ ad ꝯſequens bone ꝯſequentie illud ſequit̃ ad antecedens. 2.
¶ Quācunq̧ concluſionē inferunt alique ꝓpōnes eandem inferre pñt eaꝝ conuerſe. Uel ſic. Quecūq̧ ꝯcluſio ſequit̃ ad aliquas ꝓpōnes in bona cōſequentia illa ſequit̃ ad illaꝝ conuerſas.
¶ Quācunq̧ concluſionē premiſſe alique inferunt directe eandem tranſpoſite inferūt indirecte. Uel ſic Eadem ꝯcluſio ſequit̃ ex aliquibus premiſſis directe et eiſdem tranſpoſitis indirecte: quia ſola tranſpoſitio nihil veritatis vel falſitatis mutat. 4.

Libri Tertij Caput. ij.

5. ¶ Qñcunqꝫ ex ꝯtradictorio ꝯcluſiõis cũ altera ꝑmiſſaꝝ ſeruata in ꝓpria forma infert ꝯdictoriũ vel ꝯrium alterius ꝑmiſſe in ꝯña bona neceſſe eſt priorẽ ꝯñam fuiſſe bonã. Id qd ſatis liquet ex tertio corrolario a principio huiꝰ libri tertij.

¶ Hec quinqꝫ ꝓpõnes ſunt euidentes et cuiqꝫ cõſideranti facile abſqꝫ alia ꝓbatione cognoſcibiles. virtute quaꝝ ſyllogiſmi impfecti reducunt ad perfectos. Jccirco Maxime dicunt. ſiue principia reductiua. Supponũt aũt ꝓ ipſis hec tria vocabula. Cõuerſio. Trãſpoſitio. Per impoſſibile reductio: que etiã nõnunquã vocant principia reductiua. Quo ſenſu dicit. Tria eſſe principia reductiua. Id eſt tris termini nõ ſinonymi ſignificantes offices ꝓpõnes quibus ſyllogiſmi impfecti reducunt ad ꝑfectos. Ubi ſcias quod hoc vocabulum

¶ Conuerſio: ſupponit ꝓ prioribus tribus ꝓpoſitionibus

¶ Tranſpoſitio: ſupponit ꝓ quarta ꝓpoſitione

¶ Per impoſſibile reductio: ſupponit ꝓ quinta ꝓpoſitione

De reductione oſtẽſiua

¶ Si autẽ ſcire volueris: quo hoꝝ principioꝝ quiſqꝫ ſyllogiſmus impfectus: et ad quẽ ꝑfectoꝝ reducat. Animaduerte quẽque impfectoꝝ (demptis baroco et bocardo) virtute primoꝝ quatuor principioꝝ aut alicuius aut aliquoꝝ eorum poſſe reduci ad aliquẽ ꝑfectoꝝ.

Ad quẽ ꝑfectum quiſqꝫ impfectꝰ reducatur

¶ Ad quẽ autem quiſqꝫ reducendus ſit facile dignoſces ex litteris capitalibꝰ nominũ quibus modi ſyllogiſtici ſignificãtur: puta alicuius ex ſequentibꝰ quatuor. B. C. D. F. hec enim ſunt littere capitales oĩm noĩm ſignificantiũ ſyllogiſmos ſiue ꝑfectos ſiue impfectos.

Jccirco: Omnis ſyllogiſmus impfectꝰ qui ſignificat noĩe cuiꝰ lr̃a capitalis eſt
⎡ B ⎤
⎢ C ⎥
⎢ D ⎥
⎣ F ⎦
reducit ad ꝑfectum ſcabilẽ noĩe eiuſdẽ lr̃e capitalis: puta ad
⎡ barbara
⎢ celarent
⎢ darij
⎣ ferio

Nec fruſtra addit: Demptis baroco ⁊ bocardo: qm̃ hi virtute horum principiorum reduci nequeũt: quod altera premiſſaꝝ in illis ſit particularꝫ negatiua que nequit formalit ꝯuerti: et reliqua vl'is affirmatiua: que in particularẽ ꝯuertitur: et ſic ambe ꝑmiſſe fierent particulares: ex quibus nihil formaliter ſequit.

Quo principio i cuiuſqꝫ reductione vtendũ ſit

¶ Quo autẽ principio vel quibus in ea reductione vtendũ ſit facile deꝑhendes ex his lr̃is. M. S. P. poſitis in nominibus ſignificãtibus modos imperfectos. Nam ſi in aliquo tali ponit hec littera.

M ⎤ vtendũ eſt in illius reductione ⎡ quarta ꝓpoſitione ꝓ qua ſupponit nomen Tranſpoſitio et premiſſe debent tranſponi. Ut bambara: Cameret ⁊cijs.

S ⎥ vtendũ eſt in illius reductione ⎢ aliqua prioꝝ triũ ꝓpõnum: ꝓ quibus ſupponit nomẽ Conuerſio: ⁊ ꝓpõ reſpõdens ſyllabe in qua ponit ꝯuertat. ⎡ Simpliciter ⎣ peraccidens

P ⎦

Et ſi hec littera S vl'. P. ponitur in
⎡ ¶ Tertia ſyllaba: vt baraliꝑton Celantes: dabitis
⎢ ¶ Aliqua prioꝝ duarum ſyllabaꝝ ⁊ nõ in tertia: vt Ceſare: feſtino: darapti: felaptõ: datiſi: feriſon.
⎣ ¶ Utraqꝫ horum duarũ ſyllabarũ ⁊ non in tertia. vt faꝑeſmo: friſeſmorum

vtendũ eſt ꝓpoſitõe
⎡ ¶ pria: ⁊ loco ꝯclõis ponat ſua ꝯuerſa ꝓ qͥlitate ſigni.
⎢ ¶ Scda: et loco illius premiſſe in cuiꝰ ſyllaba ponit h lr̃a ponat ſua cõuertens ſecundũ exigentiã ſigni
⎣ ¶ Tertia: et loco ambaruꝫ premiſſarum ponant earũ conuertentes

Si vero in aliqua dictione ponat aliqua harum litteraꝝ in tertia ſyllaba ⁊ etiã in aliqua prioꝝ duarum ſyllabaꝝ (vt in Cameſtres: Diſamis:) vtendũ eſt duabus ꝓpõnibꝰ: puta prima ⁊ ſcda: et loco ꝑmiſſe in cuius ſyllaba ponit hec lr̃a

ſtatuat ſua ꝯuertens ſm exigentiā ſigni: et loco ꝯcluſiōis ſua ꝯuerſa. Et qñ lr̃a S. ſimil' in aliqua dcōne apparuerit: q̄rta ꝓpōne ſimil' cū alijs vtendū eſt: vt in Cameſtres: Diſamis: Fapeſmo: ⁊ Friſeſmoꝝ. In quoꝝ prioꝝ duoꝝ reductiōe prima: ſcda: ⁊ quarta ꝓpōnibus vtendū eſt: Poſterioꝝ vero tertia ⁊ quarta.

¶ Et vocat reductio virtute haꝝ ꝓpōnum facta oſtenſiua: q2 ꝓcedit ex eiſdez ꝓpōnibus in ꝓpria forma ſumptis: vel alijs ex his formaliter inferibilibus.

¶ Poteſt inſuꝑ quiſque ſyllogiſmus imperfectus (potiſſimū priorum trium figurarum:) reduci ad perfectum virtute quinte ꝓpoſitionis.

¶ Nec ſine cauſa addit: priorū trium figuraꝝ: qm̄ in modis quarte figure nō eſt opus hac reductione: priores enim quatuor ſolum oſtenſiue reducunt per transpoſitionē ad perfectos: et poſteriores quinqꝫ ad poſteriores prime figure ꝑ transpoſitionē: ⁊ ſubinde per impoſſibile ad alios.

¶ Ut autē cognoſcas: ad quē modum ꝑfectum quiſqꝫ impꝑfectoꝝ hac lege reducatur ſcitu neceſſariū eſt: que premiſſaꝝ in qualibet figura ſeruāda ſit in ꝓpria forma: ⁊ cuius contrariū vel ꝯtradictoriū concludendum. Nam ſic quiſqꝫ modus impꝑfectus reducit ad perfectum concludentē id genus ꝓpōnis: puta contrarium vel contradictoriū premiſſe variate nec in ꝓpria forma ſeruate. Id ex ſequentibus cognoſces. In

Prima
Scda — figura ꝯtradictoriū concluſiōis ponit loco — ¶ maioris: et maior in ꝓpria forma loco minoris: inferendo cōtrariū vl' ꝯtradictoriū mīoris.
¶ minoris: maiore ſuata ī ꝓpria forā ⁊ loco minoris iferēdo ꝯtrariū vl' ꝯdictoriū maioris
Tertia — ¶ maioris: minore

Contrariū quidē in illis quoꝝ modi habent P (vt Baraliptō. Fapeſmo. Darapti. Felaptō) in alijs aūt ꝯdictoriū. Id quoqꝫ obſeruet in prima figura q̄d concluſio cōuertat ſimpliciter: et ſyllogiſmꝰ in Celantes primū reducat ad ſyllogiſmū in Friſeſmoꝝ et ſubinde ad Darij. Id quod ſequentibꝰ explicat.

.ſ. ꝑfectos .ſ. figure .i. re .i. poſteriores quiqꝫ mōs
Quatuor in primos prime ducendo ſequentes
ꝯpoſitio .ſ. i ꝓpria forma .ſ. ꝯtrariū vel cōtradictoriū .i. pone loco concluſionis
Maior erit minor: oppoſitū conclude minoris
.i. ꝯuerte ꝯclōez .i. ꝯuerſiōe ſimplici .ſ. ꝓpō erit .i. ꝯdictoria .i. cōcluſiōis
Uerteque ſimpliciter: maior oppoſita concluſ.
primo et imediate
Celantes duc ad Friſeſ: hinc ad Darij duc
in ꝓpria forā ꝯdictoria ꝯclōis poſita ꝓ minore et econuerſo ꝯdictoria minoris ꝓ concluſione .ſ. figura
Seruat maiorem: variatque ſecunda minorem
figura .i. ꝯdictoria ꝯcluſiōis poſita. ꝓ maiore et ꝯdictoria maioris ꝓ ꝯclōne. .ſ. in ꝓpria forma .i. ꝓpōnem
Tertia maiorem variat: ſeruatqꝫ minorem

¶ Hec reductio ꝑ ipoſſibile vocat: q2 ꝓcedit ex ꝯdictorio cōclōis negate: q̄d impoſſibile eſt ſil' eſſe veꝝ cū ꝯclōne ꝓpoſita ⁊ negata. Et ea nec alit ſyllogiſmi hoꝝ modoꝝ Baroco ⁊ Bocardo reducunt ad Barbara. quod ſcari volūt hac lr̃a C in medio dictionis poſita. Hec a pe. hiſ. ſequētibus verbis explicantur.

De reductione ꝑ impoſſibile.

Ad quē q̄ſqꝫ debeat reduci: ⁊ q̄ modo

Libri Tertij Caput .i.

Reducit aūt oīs ſyllogiſmꝰ imꝑfectus ad ꝑfectū oſtenſiue vel ꝑ impoſſibile: de q̊ nota hos v̊ſus. S vult ſimpl'r verti. P v̊o ꝑacci: M vult trāſponi. C ꝑ īpoſſibile duci.

Epylogus

¶ Quibus tādem colligit duplex reductio ſyllogiſmoꝝ imꝑfectoꝝ ad ꝑfectos.

1\. Oſtenſiua ⎤ q̄ fit v̄tute ⎡ ¶ prioꝝ q̄tuoꝛ ⎤ ꝓpoſitionū ꝯducit oīb⁹ iꝑfectꝫ ⎡ ¶ dēptꝫ baroco ⁊ bocardo

2\. Per īpoſſibile ⎦ ⎣ ¶ quīte ꝓpōis ⎦ ¶ Prioꝝ trium ⎣ figurarum.

Triplicia ſyllogiſmorum principia

¶ Preterea: multiplitia eſſe ſyllogiſmoꝝ principia ſcꝫ.

1\. ¶ Cōſtitutiua
- ⎡ Materialia
  - ⎡ Remota: tris termini
  - ⎣ Propinqua: due ꝓpoſitiones
- ⎣ Formalia duo: modus ⁊ figura

2\. ¶ Regulatiua; Duo dici de
- ⎡ Omni
- ⎣ Nullo

3\. ¶ Reductiua: tria.
- ⎡ Conuerſio
- Tranſpoſitio
- ⎣ Per impoſſibile reductio

¶ Nec ignorandū eſt: quod ꝑ dicta principia (dici de omni ⁊ dici de nullo) ſufficienter poſſit regulari omnes ſyllogiſmi etiā expoſitorij. Sicut enim ꝓpō de termino cōplete ſingularīſato reſoluit in vnā de omni vel nullo (ſiue de termīo cōplete diſtributo) ſic ſyllogiſmus de medio cōplete ſingulariſato in eū qui eſt de medio cōplete diſtributo. vt illa Iſta eſſentia diuina eſt pater: reſoluit in iſtā Omīs res que eſt iſta eſſentia diuina eſt pater: in qua ſubiectū denotat accipi ꝓ oīnī eo q̄d eſt realiter idem rei ſignificate ꝑ ſubiectū. Ponunt tn̄ aliqui ꝓ ſyllogiſmis expoſitorijs ꝓpria ⁊ ſpēalia principia regulatiua. ¶ Ad quoꝝ pleniorem intelligentiā ſcias duplicē eſſe ſyllogiſmū De medio cōmuni: ⁊ ſingulari: quem alij Expoſitorium vocant.

Syllogiſmus De medio cōmuni

¶ Syllogiſm⁹ de medio ⎡ ¶ Communi ⎤ eſt: cui⁹ mediū ē termin⁹ ⎡ ¶ Cōis. vt Oīne ſenſitiuū eſt aīal: ⁊ Oīs homo eſt ſenſitiu⁹: ꝫ Oīs homo eſt aīal

⎣ ¶ Singulari aut expoſitorius ⎦ ⎣ ¶ Singl'arꝫ ſingl'arit ⁊ vniuoce tēt⁹ cōplete ⁊ ꝑfectē ſrizat⁹: vl' aliq̄d illi equalēs: vt Ioānes currit: ⁊ Ioānes ē hō. ꝫ hō currit

De medio ſingulari: ſiue expoſitorius

Claret itaqꝫ ſyllogiſmū ſortiri hanc denoīationē a medio ⁊ nō a premiſſis Sepius enī premiſſe ſunt ſingulares nec ſyllogiſm⁹ eſt expoſitorius: vt Iſte planeta nō eſt ſol: ⁊ Iſte ſol eſt ſol: ꝫ Iſte ſol nō eſt iſte planeta. Et ediuerſo: cōtingit premiſſas nō eſſe ſingulares ⁊ ſyllogiſmū expoſitoriū: vt Aliquod riſibile eſt iſte homo. et Aliquod rōnale eſt iſte homo. ꝫ aliq̄d rōnale eſt riſibile.

¶ Additum eſt in definitione ſyllogiſmi expoſitorij

¶ Singulariter tētus: quare hic ſyllogiſmus nō eſt expoſitorius. Anna lachrymat et Anna eſt nomen ꝓpriū: ꝫ Nomen ꝓpriū lachrymat.

¶ Uniuoce tentus: quia ſi mediū equiuocat nullus eſt ſyllogiſmus: vt hec ratiotinatio nec eſt bona nec ſyllogiſtica. Hoc eſt homo (demōſtrando hominē) et hoc eſt aſinus (demōſtrando aſinū) ergo Aſinus eſt homo.

¶ Cōplete ⁊ ꝑfecte ſingulariſat⁹. Quare hec argumētatio Iſta eſſentia diuina eſt pr̄ ⁊ Iſta eēntia diuia eſt fili⁹. ꝫ Fili⁹ eſt pr̄: vt ſit expoſitoria opoꝛtꝫ mediū cōplete ſingl'ariſari: ⁊ ſic ꝑmiſſe ſunt falſe ⁊ heretice vt ꝯcl'o: alit enī nō valebit

¶ Uel aliquod illi equiualens: quia ſi mediũ fuerit terminus cõmunis reſtrict⁹ in minore relatiuo identitatis equiualet termino ſingulari: vt Homo eſt aĩal. et Rationale eſt idem aĩal: ergo Rationale eſt homo.

¶ Sunt autem huiuſmodi principia hec.

¶ Quecũq; vni ⁊ idem ſunt eadẽ inter ſe ſunt eadẽ. Ubi hoc verbũ ſunt vſurpatˀ in actu ſignato vel predicatiuo. Et eſt ſenſus. Quicũq; duo termini vere ⁊ affirmatiue predicantˀ de eodẽ termino ſingulari cõplete ſingłariſato illi de ſe vere poſſunt predicari: vt Anna eſt homo: ⁊ Anna eſt mulier: ḡ Mulier eſt homo. — 2. principia regulatiua ſyllogiſmoꝝ expoſitoꝛiũ 1. affirmatiuoꝛum

¶ Nec fruſtra addit De eodem termino ſingulari ⁊c: quia eos qui vere ⁊ affirmatiue predicantˀ de eodẽ termino cõmuni vel ſingulari nõ ſingulariſato complete nõ opoꝛtet de ſe ꝑdicari: vt nõ ſequitˀ Natura eſt foꝛma: ⁊ Natura eſt materia: ḡ Materia eſt foꝛma. Hec eſſentia diuina eſt pater: ⁊ Hec eſſentia diuina eſt filius: ḡ Filius eſt pater: qñ hec eſſentia diuina nõ ſingulariſatˀ complete.

¶ Quoꝛũcunq; duoꝝ alterum eſt alicui idem cui reliquũ eſt diuerſum illa inter ſe ſunt diuerſa. Id eſt: quicũq; termini ſic ſe habent quod vnus eoꝝ vere ⁊ affirmatiue predicatˀ de aliquo termino ſingulari cõplete ſingulariſato ⁊ alter de eodem vere negatˀ: illi termini vere de ſe negantˀ. — 2. Negatiuoꝛum

¶ Ex his principijs cognoſcitˀ euidentia ⁊ foꝛmalitas illationis in om̃i ſyllogiſmo expoſitoꝛio. Om̃es enĩ ſyllogiſmi expoſitoꝛij foꝛmantˀ exẽplo illarum ꝓpõnum: vel ſaltẽ virtute alicuius euidentis principij ⁊ ꝑ ſe noti ad ſic foꝛmatos reducuntˀ. Nam ſyllogiſmi expoſitoꝛij tertie figure foꝛmantur directe: manifeſte ⁊ immediate ſm illa principia. Quocirca inter ſyllogiſmos expoſitoꝛios tenet primatũ ⁊ ceteris ſunt euidẽtioꝛes atq; ꝑfectioꝛes: ſic qꝺ non eſt opus eoꝛũ bonitatem oſtendere ex alio euidentioꝛi in genere ſyllogiſmoꝛũ: ſed qui aliquẽ ex his negat eſt indignus logici nomine. Alij vero aliarum figurarũ foꝛmantˀ ſm illa principia occulte: indirecte: ſiue mediate: in hoc qꝺ ſunt reducibiles ad eos qui ſunt in tertia figura virtute alicuius ꝓpõnis euidentis ⁊ ꝑ ſe note. — Quaꝝ figuraꝝ ſyllogiſmi directe vlˀ occulte ſm illa pĩcipia regulantˀ

Reducũtur autem ſyllogiſmi expoſitoꝛij	prime	figure ad ſyllogiſmos expoſitoꝛios tertie figure per cõuerſionem	¶ minoꝛis: et virtute ſecũde ꝓpõnis ex his ꝑ quib⁹ ſuppoſit conuerſio.
	quarte		¶ maioꝛis: et virtute eiuſdẽ ꝓpõnis ſecunde.
	ſecunde		¶ vtriuſq; premiſſe: ⁊ virtute tertie ꝓpoſitionis.

Poſtremo priuſq; aliud argumentatiõis genus attigam⁹ placuit hic quoſdã arguẽdi modos in hypotheticꝫ annectere: q̇ ꝙ in eis ex duab⁹ ꝓpõib⁹ loco añcedentꝫ poſitꝫ veluti ꝑmiſſis. 3a. ꝑindeatq; ꝯcluſio infertˀ: ſyllogiſtici dicuntˀ: nõ quidẽ ꝙ hec ſyllogiſmi ſunt ſꝫ q̄ndã ad illos gerũt ſimilitudinẽ. Et ſũt nũero tres.

¶ A tota cõdictionali cum poſitione añcedentis ad poſitionem cõſequentis bona eſt argumentatio. — 1.

vt Si tonitruũ eſt: ſonus in nubibus eſt. ſed tonitruũ eſt. ḡ ſon⁹ in nubib⁹ eſt.

¶ A tota cõdictionali cum deſtructione cõſequentis ad deſtructionẽ antecedentis firma eſt conſequentia. — 2.

vt Si Homo currit Homo mouetˀ: ſed Nullus homo mouetˀ: ergo Nullus homo currit. Et neutra harum regularũ conuertitˀ: quia: A poſitione cõſequẽtis ad poſitionem añcedentis. Uel. A deſtructione añcedentis ad deſtructionem conſequentis non valet argumentatio.

Libꝛi Tertij Caput.i.

3. ¶ A tota diſiunctiua affirmatiua cū cōtradictorio vniꝰ ꝑtis pͥcipal̃ ad alterā ꝑtē pͥcipalē (cuiꝰ cōtradictoriū nō eſt ſumptū in añcedente) valida eſt argumentatio Ut Mulier genuit te vel aſinus genuit te ſed Nulla mulier genuit te: g̊ aſinus (genuit te.

¶ Additur.

¶ A tota diſiunctiua affirmatiua: q2 a diſiunctiua negatiua vel a ꝓpōne cathegoꝛica de diſiuncto extremo nō valet ꝯſequētia. Ut nō ſequit̃ Oīs homo eſt vir vel mulier: ſed Nō omnis homo eſt vir: ergo Omnis homo eſt mulier.
¶ Cum ꝯdictorio: q2 cū oppoſito ſubcōtrario nō valꝫ ꝯſequētia. Ut nō ſequit̃. Mulier genuit te vel aſinꝰ genuit te: ſed Mulier nō genuit te: g̊ aſinꝰ genuit te.
¶ Unius partis pͥncipalis: ad excludendā partem minꝰ pͥncipalē a quo inutilis eſt argumētatio. Ut nō ſequit̃ Si homo eſt aſinꝰ homo eſt rudibilis vel lapis eſt lignū ſed Nullus homo eſt aſinus: g̊ Lapis eſt lignum.
¶ Ad alterā ꝑtem pͥncipalem cuius ꝯdictoriū non eſt ſumptū in antecedente: q2 ad ꝑtem minꝰ pͥncipalē vel cuius ꝯtradictoriū eſt ſumptū in añcedente nō valet ꝯſequētia. Ut nō ſequit̃ Reſponſionarius eſt aſinus vel nullus reſponſionarius eſt aſinꝰ: ſed nullus reſpōſionarius eſt aſinꝰ: g̊ reſpōſionarius eſt aſinꝰ
Sunt tñ preter hos. 3. modos arguēdi in hypotheticis aliȷ̃ cōplures qui quum hanc metaphoꝛā ad ſyllogiſmū non habeant nō dicunt̃ ſyllogiſtici ſed vero enthimematici: quo circa ⁊ huius infra ſuo loco tractabimus.

Caput Secundum De inductione.

Quid inductio

c Apite ſecundo fit ſermo de Inductiōe. Eſt aūt inductio (vt diſtiguit̃ ꝯtra ſyllogiſmū) argumentatio in qua ex ſingularibus infert̃ vl'is: vt Ille ignis eſt calidꝰ: et Ille ignis eſt calidus: g̊ Oīs ignis eſt calidus. In quo ſenſu recipiat̃ definitio Boetij ſcdo ſuoꝝ Topicoꝝ.

Inductio eſt oꝛō ꝑ quā a ꝑtic'aribꝰ ad vl'ia fit ꝓgreſſio.

Quod aliȷ̃ ſic explicant. Eſt ꝓgreſſus a ſingularibꝰ ſufficienter enumeratis ad eius vl'em. ¶ Ubi ꝑ ſingulare nō intelligit̃ ꝓpō ſingularis quātitatꝫ: ſed queqꝫ ꝓpō reſpectu inducte minꝰ ꝯfuſa vel cōmunis. Quare bona eſt inductio. Nullus homo eſt inſenſitiuus. ⁊ Nullus aſinus eſt inſenſitiuꝰ ⁊cȷ̃s. ergo Nullum animal eſt inſenſitiuū. ¶ Si vero querit̃ quot ſingularia ſint enumerāda? Reſpōdeas ſub ſequenti diſtinctione. Ut huiuſmodi argumentatio ſit bona illatiua opoꝛtet enumerari oīa ſingularia ſiue inferioꝛa: et addere particulā: ⁊ non ſunt plures tales: aut nō ſunt plura talia (ſ̃m exigentiā ꝯgruitatis.) Uel ſi oīa enumerari nequeāt: addat̃ ꝑticula ⁊cȷ̃s. vel ſimilis: ſed ſic nō eſt ꝓbatiua: quia añcedens eque ignotū eſt cum cōſequente. Uerum obmittendo dictas clauſulas eſt argumentatio ꝓbatiua: ſed nō foꝛmaliter illatiua. ¶ Et reducit̃ huiuſmodi argumentatio ad ſyllogiſmū: hoc pacto.

Quid ſingulare

Quid req̄rit̃ ad inductionē vt ſit illatiua: qđ vt ſit ꝓbatiua

Quo pacto reducēda ſit ad ſyllogiſmū.

¶ Diſiunctum ex ſingularibus (ſiue omnia ſingularia diſiūctiue ſumpta) — ponat̃ ꝓ medio
¶ Pꝛedicatū vl'is (ſiue ꝓpōis īducte) — ponat̃ ꝓ maioꝛe extremitate
¶ Subiectū — ponat̃ ꝓ minoꝛe extremitate

Et ꝯſequens illatū inductiue inferat̃ ſyllogiſtice. Exempli cauſa: hoc argumentum inductiuū. Ille ignis eſt calidus: ⁊ Ille ignis eſt calidꝰ ⁊cȷ̃s: g̊ Oīs ignis eſt calidꝰ: ſic reducit̃ ad ſyllogiſmū. Oīs ille ignis vel ille ignis ⁊cȷ̃s eſt calidꝰ: et Oīs ignis eſt ille ignis vel ille ignis ⁊cȷ̃s: g̊ Oīs ignis eſt calidus.
¶ Inſuper ſcias: quod hmōi ſingularia (que ⁊ inducentes vocantur.) ſolent

dici deſcendentes: et ꝓpoſitio inductiue illata: deſcenſa: et tunc potiſſimum qñ iſta ſingularia vel inferioꝛa ſumunt ſm̃ exigentiã ſuppõnis termi cõis ſupioꝛis (ſcʒ copulatiue: diſiunctiue: copulatim: vel diſiunctim: vt inferius docet.) Et quum tũc deſcendentes ſiue inducẽtes ſimľ ⁊ ſufficienter ſumpte ac recte aſſignate equiualeant deſcẽſe ſiue inducte: mutua in ipſis eſt ꝯſequentia vt puta a deſcendentibꝰ ſiue inducẽtibus ad inductã ſiue deſcẽſam eſt bona ꝯſequẽtia atqꝫ ediuerſo firma eſt argumẽtatio ab inducta vľ deſcenſa ad deſcẽdentes ſiue inducentes. Quare finiũt pleriqꝫ deſcenſum in hũc modum. Eſt argumentũ quo inferunt inferioꝛa ſeu ſingularia alicuiꝰ termini cõmunis ſub quo deſcendit: ceteris inuariatis. Deſcẽdere itaqꝫ (hac parte) nihil aliud eſt quã inferre argutiue inferioꝛa termini cõis ſub quo deſcẽdit: ceteris inuariatis. Vel eſt argumẽtari a deſcenſa ad deſcẽdentes. ¶ Deſcendit autem quadrupliciter. Copulatiue: Diſiunctiue: Copulatim: Diſiunctim: ſiue (qđ idem eſt) quadruplex eſt deſcenſus Copulatiuus: Diſiunctiuus: Copulatus: Diſiunctus.

Quid deſcẽſus

Quid deſcẽdere

Deſcẽſus q̃druplex

¶ Copulatiue
¶ Diſiunctiue
¶ Copulatim
¶ Diſiunctim

deſcendit qñ inferunt inferioꝛa termini cõmunis ſub quo deſcẽdit: cõſtituentia ꝓpoſitionem

Hypotheticã: Copulatiuam. / Diſiunctiuam.
Cathegoricam de copulato / diſiũcto extremo

Ut autem ſcias: quo pacto ſub quoque termino ſupponẽte deſcendat ſequẽtia in delicijs habeto.

Sub termio ſupponente:
¶ Diſcrete nõ deſcendit: q: nõ habet inferius in ſupponẽdo tm̃.
¶ Diſtributiue — deſcendit copulatiue
¶ Determinate — deſcendit diſiunctiue
¶ Cõfuſe tm̃: Collectiue — deſcendit copulatim
Non collectiue — deſcendit diſiunctim

Exẽpli cauſa: bona eſt argumẽtatio. Om̃is homo eſt rationalis: g̊ Ille homo eſt rõnalis ⁊ Ille homo eſt rõnalis ⁊cij̃s. Valet etiã ediuerſo. Item Homo eſt deus: ergo Ille homo eſt deus: vel Ille homo eſt deus ⁊cij̃s. Et ꝯuertit hec argumẽtatio. Item Omnes choꝛi angeloꝝ ſunt nouem: g̊ Illi choꝛi angeloꝝ et Illi choꝛi angeloꝝ: ⁊ ſic de alij̃s om̄ibus ꝯnumeratis ſunt nouẽ. Valet quoqꝫ ediuerſo ſigno vſurpato collectiue. Item Om̃is homo eſt anial: g̊ Om̄is homo eſt hoc anial: vel hoc anial ⁊cij̃s. Notant hec in ſequentibus verſiculis.

.i. ſub termio ſtãte determiate .i. ſub tio ſtãte ꝯfuſe diſtributiue
Diſiunctiue deter: copulatiueqꝫ diſtri.
.i. ſub tio ſtante ꝯfuſe tm̃ .i. deſcendere
Confuſe tm̃ diſiunctim ſcandere debes
.i. ſub tio ſtante ꝯfuſe tm̃ collectiue
In collectiuis copulatim ſcandere debes

Ut autem huiuſmodi argumentatio ſit foꝛmalis: opoꝛtet quandoqꝫ poni conſtantiã a parte antecedentis: ⁊ maxime in deſcenſu copulatiuo ⁊ copulato affirmatiuo: atque diſiunctiuo negatiuo. ¶ Eſt autem conſtantia ꝓpoſitio hypothetica copulatiua foꝛmata ꝓpoſitiõibus deeſt ſecundo adiacente: in quibus ſubiciunt ſingularia in ſupponendo tantũ termini cõmunis ſub quo deſcendit. Et quoties ponit conſtantia addat copulatiue propoſitioni: in qua ponit terminus ſub q̃ deſcendit. ¶ Preterea: om̄ibus ſingularibus ſufficiẽter enũeratis

Quid ꝯſtantia

addatꝛ alterum illorum verborū. et non ſunt plures tales. vel plura talia. ſcd̃m exigentiā latinitatis. Quando vero oīa enumerari non poſſunt adijciatꝛ hec clauſula ⁊cij. vel iſta. et ſic de ceteris. aut alia. Que aūt ꝯdictiones in deſcenſu ſint obſeruande alibi diximus. Hec nunc ſufficiant

Quid exemplū ſiue argumentatio exemplaris. Quid particulare

C Apite tertio determinatꝛ de exemplo: quod hoc in loco eſt argumētatio qua vnū particulare ꝓbatꝛ ꝑ aliud ꝓpter ſimilitudinē reptam in vtroqꝫ. vt Framphurdienſes ſunt diuites: quia hn̄t bonas nūdinas ergo Liptzenſes ſunt diuites: qꝛ hn̄t bonas nūdinas. ¶ Intelligitꝛ autē ꝑ particulare hoc loci queqꝫ ꝓpō Cathegorica cuiuſcūqꝫ q̄ntitatis fuerit qua ſpetialis ꝓprietas attribuitꝛ ſubiecto vel ab illo remouetꝛ. Hoc in ſenſu recipiat iuuentus definitionē exempli: quā ſcripſit Boetius. z. Topicoꝝ libro.

Exemplum eſt quod particulare ꝓpoſitum per particulare quoddam contendit oſtendere.

Quō reducitur ad ſyllogiſmū

Et eſt exemplū argumentū rhetoricum vel ꝑſuaſiuū non neceſſario illatiuū (qꝛ fundatꝛ in ſimilitudine que ſepius claudicat ⁊ fallit) nec oportet cōſequens eſſe veꝝ antecedēte vero. vt Obba eſt generis feminini. qꝛ terminatꝛ in a. ergo Poeta eſt generis feminini. quia terminatꝛ in a. ¶ Reducitꝛ preterea ad ſyllogiſmū hac lege. Deponatꝛ ſubiectū añcedentis (vt ſeruetꝛ idem ꝯſequens) et termin⁹ importans ſimilitudinē ponatꝛ ꝓ medio. ſubiectū ꝯſequentis ꝓ minori extremitate. et predicatū vtriuſqꝫ ꝓ maiore extremitate. vt prior argumētatio ſic reducitur ad ſillogiſmū. Omnes habentes bonas nundinas ſunt diuites: ⁊ Liptzēſes habent bonas nundinas: ergo Liptzenſes ſunt diuites.

Caput quartum de Enthimemate.

Enthymēa vſurpatꝛ tripliciter

C Apite poſtremo explanatur Enthimema. Cuius multe paſſim inueniūtur vſurpationes.

1. ¶ Qñque vſurpatꝛ cōmuniter ꝓ oīi ꝯſequētia in qua ex vno añcedente vel pluribus non ſyllogiſtice cōbinatis infertꝛ cōſequens. Sic oīs argumentatio eſt ſyllogiſtica: vel enthymematica.

z. ¶ Nonnunqꝫ ꝓprie: ꝓ cōſequentia in qua ex vna ꝓpōne infertꝛ altera ea habitudine quod ſi añcedenti additꝛ vna ꝓpoſitio excreſcit ſyllogiſmus. vt Anna habet lac. ergo Anna peperit. Nam addita iſta. Oīe habens lac peperit fit ſyllogiſmus. Hac in ſignificatione finitꝛ apud phm̄ ſcd̃o prioꝝ lib. Eſt ſyllogiſm⁹ conſtans ex icotibus ⁊ ſignis. Ubi numerus pluralis mutetꝛ in ſingularē ⁊ cōiunctio copulatiua in diſiunctiuā: vel ſumatꝛ expoſitiue: in hunc modum. Eſt ſyllogiſmos (.ſ. imꝑfectus.) conſtans ex icote vel ſigno.

Eſt aūt [Icos / Signū] ꝓpō [probabilis vere vel apparenter / demonſtratiua: neceſſaria: vel ꝓbabilis]

Id quod notatꝛ ſequēti verſiculo. Demonſtrat ſignū. ꝓbat ycos. his ea diſtāt

Quō enthymema reducitꝛ ad ſyllogiſmū

¶ Preterea: Enthymema ſyllogiſmus imꝑfectus (id eſt truncatus ſiue nō integer) ita ꝑficitꝛ ꝑ vnius ꝓpōnis expreſſionē ſiue additionem.

Terminus qui ponitꝛ in [antecedente / conſequēte] tantum ſit [medium / maior extremitas] [vtroqꝫ ponatꝛ ꝓ minore extremitate]

Exempli cauſa. hoc Enthymema: Barbara eſt pallida. ergo Barbara peꝑit: ſic reducitꝛ ad ſyllogiſmū. Omnis que eſt pallida peperit. ⁊ Barbara eſt palli-

da: ergo barbara peperit. Ea in vſurpatione argumentū a conuerſa ad cōuertentem eſt Enthymematicū. Nec dicta lege reducit̄ ad ſyllogiſmū (quũ vtercꝫ terminoꝝ ponat̄ in antecedente) ſed alia quadā. Nam oportet addi vnā ꝓpoſitionē in qua predicatū ꝯuerſe enunciat̄ de ſe vniuerſaliter: que in conuerſione vl'is negatiue ponat̄ loco minoris: et in alijs loco maioris. Quare ꝯuerſio vl'is negatiue reducit̄ ad Ceſare. Particularis affirmatiue ad Dabitis: et vl'is affirmatiue ad Baralipton. Id quod explicat̄ ſequenti verſiculo. V. ne. ad ceſa.

Quale argumentū ſit cōuerſio: ⁊ quō reducitur ad ſyllogiſmuꝫ

¶ Vſurpatur etiā Enthymema medio quaſi modo: ꝓ oīm conſequētijs: in qua ex vno antecedente vel pluribus nō ſyllogiſtice: nec exemplariter: nec inductiue cōbinatis infert̄ cōſequens. Sic oīs argumentatio eſt ſyllogiſtica Exemplaris. Inductiua vel Enthymematica. 3.

¶ Pro quaꝝ formatione diligēter ꝯſiderandū eſt quod oportet oēs hmōi argumentatiōes (quēadmoduꝫ de ſyllogiſmo dictū eſt) regulari quibuſdā principijs ſiue ꝓpōnibus ꝑ ſe notis ⁊ cōmunibus animi conceptionibus: a quib⁹ ſumant ſuam euidentiā ⁊ firmitatē: que ꝓpoſitiones nuncupant̄ regule ꝯſequētionales: ſedes vel loci: vt in ſuperioribus diximus.

¶ Vbi ſcias: locum Enthymematicū ſuꝑ eo fundari quod termin⁹ inferēs (.i. poſitus in antecedente gratia cuius illa ꝓpoſitio aliā antecedit) et illatus (.i. poſitus in cōſequente gratia cuius illa ꝓpō ad aliā ſequit̄.) habent ſe: aut mō.

Locoꝝ Enthymematicoꝝ ſiue dialecticoꝝ.

¶ Cōuenientie et ideꝫ ſcāt. Et hoc dupl'r vel: ¶ Cōuertibiliter: vt definitio et definitum; ¶ Non cōuertibiliter: vt ſuperius ⁊ inferius.
¶ Diſcōuenientie ⁊ diuerſa ſignificāt vel diuerſis modis: vt termini oppoſiti ⁊ deſperati
¶ Medio: ſic qd̄ vn⁹ ꝯnotat ꝓ quo alter ſupponit: vt ꝯcretū ⁊ abſtractū: ſicut albū ⁊ albedo.

Et dicit̄ locus: Intrinſecus a: Subſtātia; Cōcomitantibus ſubām. Extrinſecus. Medius.

De locis intriſecꝭ a ſubſtantia

¶ De quibus in ordinē dicturi a loco intrinſeco a ſubſtantia (quē alij locum a cōuertibilibus appellant) auſpicemur. Cuius hee ſunt Maxime.

4. Maxime locoꝝ a ſubſtantia

1\. Quicquid ¶ affirmatur de / ¶ negatur vl' remouetur ab vno conuertibilium etiam ¶ affirmatur de / ¶ negatur vl' remouetur ab reliquo.

2\. De quocunque / A quocunque

3\. affirmatur / remouetur vnū ꝯuertibiliū de / ab eodem ⁊ reliquum.

4\. Super quibus fundat̄ hec regula generalis ſub qua nō pauce cōprehendunt̄.

Regula general'

¶ A conuertibili ad cōuertibile: vel a ſynonimo ad ſynonimū bona eſt ꝯñtia: tam ꝯſtructiue (.i. affirmatiue): quā deſtructiue (.i. negatiue).

Id eſt: Ab vna ꝓpoſitione ad aliam ſimilis copule cuius extrema totalia ſunt extremis totalibus prioris conuertibilia vel ſynonima ſumpta in eo ſenſu quo ſunt illis conuertibilia vel ſynonima: bona eſt argumentatio tam affirmatiue quā negatiue. Quod alij ſic enūctiant. A ꝓpōne in qua ponit̄ vnus terminoꝝ ꝯuertibiliū vel ſynonimoꝝ ad ꝓpōneꝫ in qua ponit̄ alter terminoꝝ ꝯuertibiliū vel ſynonimoꝝ: ceteris paribus ſiue inuariatis bona eſt argumentatio.

¶ Additur nec abs re.

Inualide argumentationes

¶ Similis copule ⁊c: vel ceteris paribꝰ ⁊c: q: aliter nõ oportet valere argumẽtationẽ. Jccirco inutiles ſunt ſequentes argumentatiões. Aſinꝰ eſt rõnalis: g̊ Aſinus eſt homo: qm̃ rõnalis eſt gti caſus. ¶ Homo nõ eſt aſinus: g̊ Homo nõ eſt imaginatꝰ aſinus: qm̃ cetera nõ ſint paria. ¶ Nec ſequit̃ Cognoſco aial rõnale: g̊ Cognoſco hominẽ. ¶ Henricũ ſcio eſſe hominẽ: g̊ Henricum ſcio eſſe anial rõnale: q: termi nõ ſunt ꝯuertibiles ꝓpt̃ appellationẽ. ¶ Anna eſt homo g̊ Anna eſt om̃e anial rõnale: q: extrema nõ ꝯuertunt̃ ꝓpter alterius coꝝ diſtributionẽ. ¶ Homo eſt in p̄dicamento ſubẽ: g̊ Riſibile eſt in p̄dicamento ſubſtãtie ¶ Homo eſt generꝫ cõis: g̊ Riſibile eſt generꝫ cõis: q: termi ſupponũt materialiter in quo ſenſu nõ ꝯuertunt̃. ¶ Joannes eſt plenior vino (vt ibi ſit regimẽ ex vi plenitudinis) g̊ Joannes eſt plenior vino (vt ibi ſit regimen ex vi cõpationis.) ¶ Animalis hominis intereſt regere populũ (qm̃ duo gti ꝯſtruunt̃ appoſitorie) ergo Anialis homis intereſt regere populũ (qm̃ poſterior gtũs regit̃ a priore ex vi poſſeſſiõis) et ſic de alijs multis.

Fundamentũ ꝓ multis regulis collateralibus colligendis

¶ Quum itaq; cõuertantur

- ¶ Definitio eſſentialr̃ quiditatiua ⁊ ſuũ definitũ: vt anial rõnale: ⁊ hõ.
- ¶ Deſcriptio accidentalis ⁊ deſcriptũ: vt anial riſibile ⁊ homo.
- ¶ Interpretatũ ⁊ ſua interpretatio (.i. explicatio ꝑ noĩa magꝫ nota) ſaltẽ conuertibilis: vt philoſophus ⁊ amator ſapientie.
- ¶ Diffa eſſentialis ⁊ ſua ſpeties inmediata: vt rationale ⁊ homo
- ¶ Subiectũ ⁊ ꝓpria paſſio: vt homo ⁊ riſibile.
- ¶ Termiꝰ cõis ⁊ ꝯiunctũ ex oibꝰ ſuis ſingl'aribꝰ ad q̄ ſub eo deſcẽdit
- ¶ Diuiſim (.i. ꝓpoſitio copulatiua in qua plura p̄dicata eiuſdẽ impoſitionis predicant̃ de eodẽ ſubiecto vt Anna eſt femina ⁊ Anna eſt honeſta) et ſuũ coniunctũ (.i. ꝓpõ Cathegorica in qua hmõi predicata ſe mutuo determinãtia enunciant̃ de eodẽ ſubiecto: vt Anna eſt honeſta foemina) ceteris paribus.

Ab vno illoꝝ ad alteꝝ (.i. a ꝓpõne in qua ponit̃ vnũ eoꝝ ad aliaꝫ in qua ponit̃ alteꝝ) ceteris paribus valida eſt argumẽtatio. Et poſſunt dicte q̃tuor Maxime ad ſingl'a ſepatim applicari: et a quolibꝫ ad alteꝝ cum quo ꝯuertit̃ inſtitui quadruplicia exempla ſm̃ dictas Maximas: et verſa vice ſimiliter quatuor.

Unde locus arguitiuꝰ ſit denominandus

¶ Id tamẽ ſcias velim: quod locus ſemꝑ denominãdus eſt a termino inferẽte. Verbi gr̃a: bene ſequit̃. Anial rõnale eſt riſibile: ergo homo eſt riſibilis ¶ Anial rõnale nõ eſt rudibile: g̊ Homo nõ eſt rudibilis. ¶ Quoddam ſenſitiuũ eſt anial rõnale: g̊ Quoddã ſenſitiuũ eſt hõ. ¶ Lapis nõ eſt anial rõnale: g̊ Lapis non eſt homo: q̄ ꝯſequẽtie oẽs tenent ꝑ locũ a definitiõe ad definitũ. Jta quoq; cõuerſim teneant ꝑ locũ a definito ad definitionẽ: virtute prioꝝ quatuor maxiaꝝ. Suo mõ exemplificet̃ in ſingulis alijs. Multe itaq; ſunt ſpẽs loci intrinſeci a ſubſtãtia. Sed inter om̃es veluti principaliores ac potiores hĳ tres: puta. A diffinitione. A deſcriptiõe. A noĩs interpretatiõe a Boetio enumerant̃. z. lib. (Topicoꝝ. ¶ Quibꝰ colligi pñt multe regule ꝯſitiales: quaꝝ aliquas ⁊ frequentiores in ordinẽ recenſebimꝰ ꝓpter minꝰ exercitatos: licet ſatis ſupq; in dicta regl'a generali cõprehendi valeãt.

Quot ſpẽs loci a ſubã

¶ A diuiſis ad cõiuncta ⁊ ediuerſo: ceteris paribus: bona eſt cõſequentia: tam ꝯſtructiue quã deſtructiue. Ut Deus eſt ſubã. ⁊ Deus eſt ſimplex: g̊ Deus eſt ſubã ſimplex: ⁊ ediuerſo. Deꝰ eſt ſubã ſimplex: g̊ Deꝰ eſt ſubã: ⁊ deꝰ eſt ſimplex ¶ Additũ eſt. Ceteris paribꝰ: q: alit̃ nõ oportet valere argumentationẽ: vt qñ mutat̃ appellatio forme ſimplex in variã: vel ediuerſo: nõ valet argumẽtatio ſaltem formaliter: vt nõ ſequit̃. Henricus eſt magnus ⁊ Henricus eſt grãmaticꝰ g̊ Henricꝰ eſt magnus grãmaticꝰ. Joannes eſt albus: ⁊ Joãnes eſt monachꝰ

Regula collateralis de mõ arguẽdi in diuiſis et coniuncto

ergo Joannes eſt albus monachus. Iſte canis eſt pater ꝛ Iſte canis eſt tuus ergo Iſte canis eſt pater tuus: q2 appellatio ſimplex mutať in variā. Siľr non ſequiť Joannes eſt bonus grāmatic9: ḡ Joannes eſt bonus ꝛ Joānes eſt grāmaticus: q2 variať appellatio varia in ſimplicē: et ſic ꝓpter equiuocationē non arguiť a diuiſo ad ſuū ꝯiunctū aut econuerſo: vt patꝫ. Ualent tñ nōnunquā materialiter potiſſimū qñ predicata illa accidentalia hñt ſe vt inferi9 ꝛ ſuperius. vt Joannes eſt colorat9 ꝛ Joanes eſt albus: ḡ Joannes eſt coloratū album

¶ Ita quoqꝫ nō valet argumentatio variata alienatiōe: qm̄ non ſequiť. Hoc eſt homo pictus: ergo hoc eſt homo: ꝛ hoc eſt pictū: q2 homo in añtecedente alienať ꝛ nō in ꝯñte. ¶ Ex eadē rōne in argumentatiōe a diuiſis ad cōiuncta diligēter obſerueť quod ſubiectū in priore parte copulatiue ſupponens determinate in poſteriore parte reſtrigať relatiuo identitatꝭ: aliter em̄ nō valet: vt nō ſequiť. Aial eſt riſibile ꝛ Aial eſt aſin9: ḡ anial eſt riſibilis aſinus: ſed arguiť h̄ pacto. Anial eſt riſibile ꝛ idē anial eſt aſin9: ḡ aial eſt riſibiľ aſin9: vbi antecedens eſt falſum vt cōſequens. ¶ Ita quoqꝫ. Si vna pars cōiuncti eſt inferior ad aliaꝫ pro virib9 cauendū eſt (potiſſimū qñ a ꝯiūctis ad diuiſa argumētať.) ne quippiam diſtribuať in ꝯſequēte non diſtributū in añtecedente: qm̄ aliter argueret ab inferiori ad ſuperius diſtributum ꝛ nō ab equiualentib9 vel cōuertibilibus. Ut nō ſequiť. Aſin9 nō eſt anial rōnale: ergo aſinus nō eſt animal ꝛ aſinus non eſt rōnalis: ſed ſic arguať: ergo aſin9 anial nō eſt ꝛ aſinus nō eſt rōnalis.

¶ Eſt inſuꝑ cauendū a diuiſis arguendo ad ꝯiuncta ne in cōſequente cōmittať nugatio. Hinc nō ſequiť. Foederic9 eſt homo albus ꝛ Foedericus eſt homo: ḡ Foederic9 eſt homo: homo albus: ſed ſic inferať: ḡ Foederic9 eſt homo albus.

¶ Nemo etiā neſciat argumentationē illam nō eſſe ſatis formalē in diuinis licꝫ in creaturis teneat: qm̄ non ſequiť Pater eſt eſſentia diuina ꝛ pater eſt generās ergo Pater eſt eſſentia generans Nec econuerſo ſequiť. Eſſentia eſt pater generans: ergo Eſſentia eſt pater ꝛ eſſentia eſt generans. De q̄ fuſius alibi diximus.

¶ Nec ſolū valet cōſequentia in ꝓpōnibus que ꝯuertunť rōne quorundā ſimplicium terminoꝝ in eis poſitoꝝ: verumetiā inter eas q̄ vtcūqꝫ ſm̄ ſe totas in ſignificādo ꝯuertunť ſiue in veritate aequiualēt: qm̄ ꝛ in his ab vna ad aliā eſt mutua ꝯſequētia. Cui9 potior ratio eſt q2 añtecedens nequit eſſe veꝝ ſine ꝯſequente. — Extēſio prioris regľe generalis pro multꝫ aliꝭ collateralibus colligēdis

¶ Quum itaqꝫ ſic conuertantur quelibet

¶ Expoſita ꝛ ſue exponentes ſimul ſumpte: vt Tm̄ animal eſt homo. Anial eſt homo ꝛ Nihil quod nō eſt anial eſt homo: et ſic de ceteris.

¶ Particularis ꝛ ſua indefinita (.i. eiꝭdē termis eodeꝫ modo ſumptis quo ad ꝓprietates logicas ꝯſtituta) vt Aliquis homo nō eſt mulier. Homo maſculus nō eſt mulier. Nec iſta. Homo nō eſt mulier eſt prioris indefinita: ſicut nec illa Canis cognoſcit dñm ſuū eſt indefinita illius Aliq̄s canis dñm ſuū cognoſcit — 1. 2.

¶ Excluſiua affirmatiua de ſigno affirmato vſurpato gratia [¶ Alietatis ꝛ vľis de ſigno ſumpto diſtributiue | ¶ Pluralitatis et collectiua] de eiꝭdem termis tranſpoſitꝭ vniformiter ſumptis quo ad ꝓprietates logicas — 3.

Termini em̄ in vtraqꝫ eodeꝫ modo ſupponunt: vt Tm̄ animal eſt homo. Ois homo eſt anial. exemplū prioris. Tantū quinqꝫ ſunt predicabilia. Om̄ia p̄dicabilia ſunt quinqꝫ: exemplum poſterioris. Nec ſic eſt de excluſiua ſigno ſumpto gratia alietatis ꝛ collectiua: aut excluſiua ſigno vſurpato gratia pluralitatis ꝛ vniuerſali de ſigno diſtributiue ſumpto.

4. ¶ Propoſitiones ſola tranſpoſitiõe terminoꝝ differẽtes: vt Homo albꝰ currit Albus hõ currit: q2 noīa ⁊ vba tranſpoſita idē ſcant (vt ait Ariſto. 2. perihermenias) nec ꝑpter ſolam noīm ⁊ verboꝝ tranſpoſitionē variatꝰ veritas ⁊ falſitas ꝓpõnum. ¶ Nec fruſtra additꝰ. Sola tranſpoſitiõe: q2 variata aliqua ꝓprietate grãmatica (determinatiõe: caſu vel latinitate) aut logica (puta ampliatione: appellatiõe vel alia) ſecus eſt. Quocirca ille nõ ↄuertuntꝰ. Oĩs ꝓpõ va eſt. Vis ꝓpõ eſt vera. Ex falſo ſequitꝰ veꝝ. Ex vero ſequitꝰ falſum. Uoluntas malum vult. Uoluntas vult malũ. Nullus homo eſt mulier. Nulla mulier eſt hõ.

5. ¶ Propoſitio ⁊ ſua ſynonima: vt Hõ eſt anial: hõ eſt aial: Hõ currit ⁊ deus eſt: ¶ Eam ob rem ab vna caꝫ ad aliã ⁊ econuerſo valꝫ ↄña (hõ currit ⁊ deus eſt. Quo iteꝝ nõ pauce pſſt colligi regle: quas breuitatꝫ gr̃a miſſas facio: cuiqꝫ interpreti eas exercitatiõis gr̃a eliciendas relinquẽs. His quoqꝫ diligentiꝰ penſiculatis ſua ſponte clareſcet inſequẽtis argumentatiõis diſſolutio. Oĩes ptes orõnis ſunt octo. Nomen ⁊ ꝓnomē ſunt ptes orationis: ḡ nomē ⁊ pronomē ſunt octo. Nam ſumẽdo oẽs collectiue maior eſt vera nec valꝫ argumẽtatio nec eſt in Darij: q2 maior nõ eſt vl'is: veꝝ ſi oẽs diſtributiue vſurpatꝰ bonꝰ eſt ſyllogiſmꝰ et maior falſa ꝓinde atqꝫ ↄcluſio. Nec ſic ad illã ſequitꝰ Tantũ octo ſunt ptes orationis ſigno gr̃a pluralitatꝫ vſurpato quo ſenſu excluſiua eſt vera.

De locis intrinſecꝫ a cõcomitãtibꝰ ſubãm q̃ et quot ſunt

¶ Subinde locus a ↄcomitãtibꝰ ſubãꝫ curſim ⁊ trãſitu (vt dici ſolet) quantũ initiatis dialectice ſufficit pueſtigaturi: alijs poſthabitis: cum qui eſt a ſuꝑiori ad inferius: ſiue a toto ad partē ⁊ econuerſo: paucis explanabimus. Qñquidem Boetius. 2. Topicoꝝ: locũ intrinſecũ a concomitantibꝰ ſubãm in octo partitꝰ ſpẽs: q̃ ſunt: locus a toto: locus a parte: locus a cauſa: locꝰ ab effectu: locus a generatiõe: locus a corruptiõe: locus ab vſibus: locus a cõiter accidentibus: ſub his alios: ſcꝫ a genito: a corrupto Item ab vſitato cõprehendẽs Et qm̃ cõplures ex his (niſi adhibita modificatiõe) nõ ſunt formaliter illatiui ſꝫ ꝓbabiles magꝫ ⁊ pſuaſiui ſolẽt ⁊ ſimꝰ alij cũ his loci Dialectici vocari.

4. Maxime loci a parte

Sunt autē huius loci Maxime octo numero: quatuor a parte ⁊ totidē a toto.

1. Quicq̃d [affirmatur de / remouetur ab] aliq̃ inferiori necesse est [affirmari de / remoueri ab] ſuo ſuꝑiori ptꝛ cꝛartꝛ ſumpto ꝑ ñ diſtributo
2. (remouetur ab … remoueri ab)
3. De / A quocunqꝫ [affirmatꝰ / remouetꝰ] aliqd̃ inferiꝰ [de eodē affirmatꝰ / ab eodē remouetꝰ] ſuũ ſupiꝰ ptꝛcꝛartꝛ ſũptũ ꝑ ñ diſtributũ
4. (A … remouetꝰ … ab eodē remouetꝰ)

4. Maxīe loci a toto.

1. Quicq̃d [affirmatꝰ / negatur] de ſuꝑiori diſtributo [affirmatꝰ / negatur] de quolibꝫ ſuo inferiori
2. (negatur … negatur)
3. De quocũqꝫ ſupiꝰ diſtributũ [affirmatꝰ / negatur] de eodē [affirmatꝰ / negatur] quodqꝫ ſuũ inferius
4. (negatur … negatur)

Quibus fundatur hec regula multimembris.

Regula generalꝭ

¶ A ſuꝑiori diſtributo ad ſuũ inferiꝰ ⁊ econuerſo abſqꝫ ſuꝑioris diſtributiõe: valet ↄña: tam ↄſtructiue q̃ꝫ deſtructiue Id eſt. A ꝓpõne in qua ponitꝰ terminꝰ ſuperior diſtributꝰ ad aliã eiuſdē generis in qua ponitꝰ terminꝰ inferior ad ipm in ſenſu quo eſt illi inferior. ceteris paribus bona eſt argumẽtatio tam affirmatiue quã negatiue. Et valet econuerſo abſqꝫ ſuꝑioris diſtributiõe. Exemplũ prioris. Oĩe anial eſt ſenſitiuũ: ḡ Oĩs hõ eſt ſenſitiuꝰ. Poſterioris. Homo eſt rõnalis: ḡ Animal eſt rõnale.

¶ Additur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0140-5

De Enthymemate

¶ A ſuperiori diſtributo: qꝛ nulla eſt argumentatio a ſupiori nō diſtributo Ut 1.
nō ſequit. Homo eſt mulier: ergo Joannes eſt mulier. Anial nō eſt capax rō-
nis ergo Homo nō eſt capax rōnis. Nec valȝ ab inferiori ad ſuperius diſtribu
to ſupiori. Ut nō ſequit. Homo eſt riſibilis: ergo Oīe anial eſt riſibile. Anna
eſt ſterilis: ergo Oīs mulier eſt ſterilis. Termin9 extra illā ꝓpōnem ſupponit: Argumēta-
ergo Terminus extra ꝓpōnem ſupponit. Video ſine iſto oculo: ergo video ſine tiones inua
oculo. Ita qꝫ nō valȝ ſi ſupponit ſuperius collectiue: vt Oīa vƚia ſunt qnqꝫ lide
ergo Oīa entia ſunt qnqꝫ. Tantū duo ſunt hec pteſorōnis (demonſtrando
nomē ꝛ ꝓnomē) ergo tm̄ due ſunt pteſorōnis. Nec ſequit. Leo eſt fortior hoīe.
ergo Leo eſt fortior aiali. Homo differt ab aſino: ergo Homo differt ab ania-
li. Tantū anna agitat chorēā: ergo Tantū anna mouet: qꝛ arguit ab inferiori
ad ſupius cū diſtributione ſupioris. Quod nōnulli explicare conant hac regƚa
Ab inferiori ad ſupius cum cōpatiuo: ſuplatiuo: ſigno excluſiuo: exceptiuo: ali-
etatis vel drīe ꝑcedente inferius ꝛ ſupius nō valet argumentū. Valet tamē ab
alietate ꝯſequētis ad alietatē antecedentis (.i. a ſupiori ad inferius ſignis alie-
tatis ꝛ differentie ꝑcedentib9 ſupius ꝛ inferius.) vt bene ſequit. Lapis differt
ab aniali: igit Lapis differt ab hoīe. Item Celum eſt durabilius corruptibili-
bus: igitur Celum eſt durabilius homine.

¶ In eo ſenſu quo eſt illi inferior: quia ſi in alia ſignificatiōe vſurpat qua non 2.
eſt inferior ad aliū non oportet valere argumentationē. Id quod nō obſcure Argumēta-
ex ſequentib9 cognoſcit. ¶ Homo eſt generis cōmunis: ergo animal eſt gene- tiones inua
ris cōmunis: vbi ſubiecta materialiter ſupponunt qua in vſurpatiōe nō habēt lide
ſe vt inferius ꝛ ſuperius.

¶ Anna peperit: ḡ
vbi ſubiectū ꝯſequentȝ reſtringit ad maſculos nec ſic eſt
Aliquis hō peperit, ſuperius ad ſubiectū antecedentis

¶ Hō pict9 eſt in tēplo: ergo
vbi homo in afīcedente alienat q̄ in ꝯſeatione nō
¶ Homo eſt in templo eſt inferius ad ſubiectū conſequentis.

¶ Conradus eſt albus monachus: ergo Cō-
radus eſt albus qꝛ ꝓpt appellatiōeȝ fo͞re ꝑtū afītȝ
¶ Chr̄s eſt fact9 hō: ergo Chr̄s eſt factus nō eſt inferius ad ꝑdicatū ꝯſītis
¶ Aq̄ incipit eſſe calida: ḡ aq̄ incipit eē q̄lis

Eodem morbo laborant ſequentes argumentatiōes. Bapir9 deſinit eſſe alba:
ergo Bapirus deſinit eſſe colorata. ¶ Deus incipit eſſe homo: ergo deus inci-
pit eſſe vel ſic. De9 incipit eſſe ſubā. ¶ Chriſtus nō incipit eſſe ſubā: ergo Chri
ſtus nō incipit eſſe homo. ¶ Aqua nō deſinit eſſe qualis: ergo aqua non deſinit
eſſe calida. ¶ Ignis facit aquā calidam: ergo Ignis facit aquā. ¶ Nō cogno
ſco Joannē: ergo Non cognoſco hominē. ¶ Cognoſco hominē: ergo Cogno
ſco Petrū. ¶ Oīs homo viuit: ergo Adam qui fuit homo viuit. ¶ Antichri
ſtus generabit: ergo Homo qui eſt generabit ꝛcꝫ.

¶ Ob eandē cauſam arguendo a ſuperiori ad inferius oportet poni ꝯſtantiam
inferioris in affirmatiuis: ꝛ arguendo ab inferiori ad ſuperius in negatiuis: ali
ter enim nō valet: vt nō ſequit. Oīs homo eſt anial: ergo Adam eſt anial: qꝛ
ſubiectū ꝯſequentis nō eſt inferius ad ſubiectū antecedentis qum nihil ſignifi-
cet ad copulam pn̄tȝ tpis: ſed antecedenti addat illa. Adam eſt: ſic enim vale-
bit. Ita quoqꝫ nō ſequit. Adam non eſt animal: ergo Homo nō eſt animal: ſed
antecedenti addat iſta. Et Adam eſt.

¶ Ceteris parib9: id eſt quod nihil mutetur niſi quod loco termini ſuperioris 3.

ponatur inferior ad ipſum in ſenſu quo eſt illi inferior. Jccirco nõ valent ſequẽ

Inualide argumẽtatiões

tes argumentatiões. Om̄e anial preter hominẽ eſt irrõnale: g̃ Om̄e anial pret Joannẽ eſt irrõnale. ¶ Om̄e anial inquantũ rõnale eſt ſenſitiuũ: g̃ Om̄e anial inquantũ hoc rationale eſt ſenſitiuũ: q: in ſubiecto principali mutat̄ reſtrictio. Nam pro pluribus ſupponit in cõſequente quã in antecedente: ⁊ ſic eius reſpectu arguit̄ ab inferiori ad ſuperius cum diſtributione ſuperioris: quod nõ valet. ¶ Nec ſequit̄. Si Joannes currit homo currit: ergo Si animal currit homo currit. ¶ Si nullum anial currit nullus homo mouet̄: ergo Si nullus aſinus currit nullꝰ homo mouet̄. ¶ Jgnorato motu neceſſe eſt ignorare naturã: ergo Jgnorato hoc motu (vel alteratione) neceſſe eſt ignorare naturã: quia cetera nõ ſunt paria: variat̄ eñ habitudo ſequele vel cõſequente: qum cõſequens denotat̄ ſequi ad aliud ⁊ aliud añcedens in añcedente ⁊ ꝯſequente. Hinc ab alijs dici ſolet: regulã illam ⁊ modũ arguendi nõ tenere in ꝓpõnibus hypotheticis: vel cathegoricꝭ in quibꝰ ponunt̄ ſigna excluſiua: exceptiua: reduplicatiua: alietatis ⁊ differentie: vel appellatiua termini ſequentis ꝓ ſua rõne: aut verba inceptionis vel deſitionis aut aliam mutationẽ adquiſitiuã vel deperditiuã importantia. Sed volenti cõſiderare facile pateſcet in om̄ibus his nõ argui ſecundũ

Alie regule collaterales

regulam: quia hmõi tollunt inferioritatẽ ⁊ ſuperioritatẽ in termis. Sub hac regula ſatis cõprehenduntur ſequentes.

1. ¶ A ꝓpõne vniuerſali ad eius particularẽ vel indefinitã (ſiue a ſubalternãte ad eius ſubalternatã: qđ idem eſt) (aut etiã ſingularem cũ conſtantia ſubiecti in affirmatiuis) bona eſt cõſequentia tam ꝯſtructiue quã deſtructiue. Sed non econuerſo: vt bene ſequit̄. Om̄is homo eſt bipes: igit̄ homo eſt bipes. Sed non ſequit̄ Aliquis homo eſt albus: igit̄ Om̄is hõ eſt albus. Jtẽ Om̄is homo eſt aial. et Jſte hõ eſt: g̃ Jſte hõ eſt aial. Nullus hõ eſt aſinꝰ: g̃ iſte hõ non eſt aſinus. ¶ Additur cum conſtãtia ſubiecti: quia ſine cõſtantia ſubiecti ꝓpõnis ſingularis nõ valet formaliter argumẽtatio: vt nõ ſequit̄. Om̄is homo eſt anial: ergo Jſte homo eſt anial. q: ex neceſſario ſequit̄ ꝯtingens. Ualet tñ aliquãdo ⁊ materialiter: vt Om̄is ſol eſt: g̃ iſte ſol eſt. Om̄is deus eſt g̃ Jſte deus eſt. Et ratio regule eſt: q: arguit̄ a ſuperiori diſtributo ad inferius.

2. ¶ A ꝓpõne ſingulari ad ſuã particularẽ vel indefinitã firma eſt argumentatio tam ꝯſtructiue quã deſtructiue (poſita cõſtantia in negatiuis) ſed nõ econuerſo vt Jſta mulier ꝑfricuit frontẽ: g̃ Mulier ꝑfricuit frontẽ. Hec mulier nõ eſt impudica: ⁊ hec mulier eſt: ergo aliqua mulier nõ eſt impudica. Sed nõ ſequitur. Aliqua mulier eſt adultera: ergo hec mulier eſt adultera. Nam arguit̄ ab inferiori ad ſuperius abſq̧ diſtributione ſuperioris.

¶ Nec debent hee regule accipi dũtaxat de quãtitate ꝓpõnali ſed etiã terminali Nã bene ſequit̄. Deꝰ eſt vbiq̧ igit̄ Deꝰ eſt hic. Sꝫ nõ ſequit̄. Joannes eſt hic igit̄ Joãnes eſt vbiq̧. Jtẽ ſequit̄ Chymera nuſq̧ eſt: igit̄ Chymera nõ eſt hic Jtẽ ſequit̄. Ceſar nõ eſt hic: igit̄ Ceſar nõ eſt vbiq̧. Non aũt ſequit̄ Joannes eſt hic igit̄ Joãnes eſt vbiq̧. Jtẽ Ceſar nõ eſt hic igit̄ Ceſar eſt nullibi. Jtẽ ſequit̄. Deus ſemꝑ eſt igit̄ Deus nũc eſt Jtẽ Chymera nunq̧ eſt igit̄ Chymera nũc non eſt. Sed nõ ſequit̄ Antichriſtus nunc nõ eſt igit̄ Antichriſtus nunq̧ (erit ⁊c̄ijs.

Fundamentũ ꝓ multis regulis collateralibus colligendis

¶ Jnſuper ſcias velim.

Terminũ	¶ Reſtrictũ vł magꝭ reſtrictũ ¶ Non ampliatum vel minus ampliatum ¶ Appellatum	eſſe inferiorem ad ſibi ſinõimũ	¶ Jrreſtrictum vel minus reſtrictum ¶ ampliatum vel magis ampliatum ¶ non appellatum

De Enthymemate

¶ Eſſe ſimpliciter ſumptũ ⎤ ⎡ Poſſe
eſſe inferius ad
¶ Eſt tertium adiacens ⎦ ⎣ Eſt ſecundum adiacens

Quo complures regule colligi poſſunt: vt liquet cernere in ſequentibus exem-plis Firma eſt argumentatio.

¶ Quidam homo eſt maſculus: ergo homo eſt maſculus. Nec ſequit̃. Homo eſt mulier: ergo Quidam homo eſt mulier.

¶ Om̃is homo eſt animal: ergo Quidã homo eſt animal. Sed nõ ſequit̃. Qui-dam homo eſt maſculus: ergo Om̃is homo eſt maſculus.

¶ Adam qui eſt fuit in paradiſo: ergo Adam fuit in paradiſo. Nec ſequit̃ edi-uerſo. Adam fuit in paradiſo: ergo Adam qui eſt fuit in paradiſo.

¶ Nullũ monſtrũ fuit in paradiſo: ḡ Nullũ monſtꝝ q̃d eſt fuit in paradiſo.

¶ Om̃is homo fuit anial: ḡ Om̃is homo qui eſt fuit anial. Sed nõ ediuerſo.

¶ Canis cognoſcit dominũ ſuũ: ḡ Canis dñm ſuũ cognoſcit. Nec ediuerſo.

¶ Nullus hõ deum cognoſcit: ḡ Nullus homo cognoſcit deũ. Sꝫ nõ ediuerſo

¶ Joannes eſt ſtudioſus: ergo Joannes eſt. Nec ediuerſo. At bene ſequit̃ Jo-annes nõ eſt: ergo Joannes nõ eſt ſtudioſus: ediuerſo aũt valet mime.

¶ Joannes eſt homo: ergo Joannes põt eſſe homo. Nec valet ediuerſo.

¶ Joannes nõ poteſt eſſe aſinꝰ: ergo Joannes nõ eſt aſinus. Nec ſequit̃ edi-uerſo. Margaretha nõ eſt mulier: ergo Margaretha nõ poteſt eſſe mulier.

¶ Meminiſſe tñ volo lectorem: in om̃ibꝰ hiſce rõtinationibꝰ obſeruãda ea que ſupra dicta ſunt: puta: quod cetera ſint paria. Quapropter nullius ponderis ſunt ſequentes argumentatiões. Antichriſtus nõ eſt: ergo Antichriſtus nõ eſt generandus. ¶ Adam eſt mortuus: ergo Adam eſt. ¶ Antichriſtus eſt gene-randus: ergo Antichriſtus eſt. ¶ Chymera eſt generis feminini: ergo Chyme-ra eſt. ¶ Vacuũ eſt locus nõ repletus corpore: ḡ vacuũ eſt (verbo eſt in conſe-quente vſurpato in actu exercitato ⁊ in añcedente in actu ſignato.) — *Inualide ar-gumẽtatões*

¶ Tantũ homo eſt riſibilis: ergo Tantũ homo eſt. ¶ Tantũ anial eſt homo: ergo Tantũ animal eſt. ¶ Ethiops eſt albus ſm̃ dentes: ḡ Ethiops eſt albꝰ.

¶ Ethiops nõ eſt albus: ergo Ethiops nõ eſt albus ſm̃ dentes.

¶ Statua eſt homo pictus: ergo Statua eſt homo: et ſic de ceteris.

¶ Inſuper: nec te lateat: quod propoſitio. — *Alia extẽſio priorꝫ regl̃e*

Propoſitio
- hypothetica affirmatiua
  - Copulatiua
  - Diſiunctiua
- Cathegorica de extremo
  - Copulato
  - Diſiuncto

habet ſe vt ſupius: ⁊ queqꝫ ſuarum partiũ vt inferius

Quibus colligi pñt multe regule ꝯſequẽtionales ſub dictis principalibꝰ dua-bus incluſe: vt in ope maiore fuſiꝰ ꝓſequuti ſumꝰ. Ex quibꝰ ſeq̃ntes recẽſebimꝰ

¶ A tota copulatiua affirmatiua ad quãqꝫ partẽ principalem ⁊ materialem ſe-paratim bona eſt cõſequentia vt Nullũ bonum caret iuſto premio ⁊ nullũ ma-lum caret debito ſupplitio: ergo nullum bonũ caret iuſto p̃mio. ¶ Simili mõ valet argumẽtatio. A toto cupulato ad alterã eius partẽ ꝯiunctõe copulatiue ſumpta. Nam arguit̃ virtualiter a ſupiore diſtributo ad inferius.

¶ Additur.

¶ A tota copulatiua: quia a parte copulatiue affirmatiue ad totã nulla eſt ar-gumẽtatio: ſaltẽ formaliter: quia añcedens põt eſſe verũ ſine ꝯſequente: vt qñ vna partiũ eſt vera altera falſa ⁊ argumentat̃ a parte vera ad totam. Valet tñ aliquãdo ⁊ materialiter potiſſimũ in tribus caſibus. — *Tribus caſi-bus valꝫ ar-gumentuꝫ a pte copl̃ati-ue ad totaꝫ*

1. ¶ Quando vna partiū ſequitur ad aliam ⁊ argumentaꝛ a parte ad quā alia ſequitur ad totam. vt Joannes fuit Rhome: ergo Joannes fuit Rhome ⁊ Joannes fuit in Italia.

2. ¶ Quando conſequens eſt neceſſariā (.i. tota copulatiua) vt Homo eſt aīal ergo Homo eſt animal et deus eſt.

3. ¶ Quando antecedens eſt impoſſibile (.i. pars a qua arguiꝛ) vt Homo eſt aſinus: ergo Homo eſt aſinus et deus eſt.

¶ Affirmatiua: quia in negatiuā nō oportet valere hmōi argumentionē: quia illa equiualet diſiunctiue vt patuit.

¶ Ad partē principalem: quia ad partē minus principalem nullius ponderis eſt argumentatio. vt Si homo eſt aſinus homo eſt rudibilis ⁊ deus eſt: ergo Homo eſt aſinus. Nec ſequiꝛ. Ariſtoteles nō fuit qñ Adam fuit: ergo Ariſtoteles nō fuit. Anna nō eſt vbi Joannes: ergo Anna nō eſt: quia nō arguiꝛ ad partē principalem: ſed in priore eſſet inferendū: ergo Ariſtoteles nō fuit aliquādo. In poſteriore vero ſic. Anna nō eſt alicubi: vt eſt videre in reſolutiōe dictarum propoſitionum.

Alia regula arguendi in diſiunctiuis

¶ A parte principali diſiunctiue affirmatiue ad totam diſiunctiuā affirmatiuā formalis eſt cōſequentia. ¶ Et ſimili modo a parte diſiuncti ad totū: vt Anna eſt mulier: ergo Anna eſt mulier vel Barbara fecit abortū. ¶ Nec fruſtra additur. A parte principali diſiunctiue: q2 a tota diſiūctiua ad partē non valet: ſaltem formaliter: q2 altera partiū diſiunctiue falſa argumētando a tota diſiūctiua ad partē falſam antecedens eſſet verꝫ ſine ꝯſequēte. Valet tamen materialiter in tribus caſibus.

Tribus caſibus valꝫ argumentuꝫ a tota diſiūctiua ad ꝑtem

¶ Qñ vna partiū ſequiꝛ ad aliā ⁊ arguiꝛ a tota diſiunctiua ad ꝑtem ꝯſequentē: vt Henricꝰ fuit Rhome vel Henricꝰ fuit in Italia: ergo Henricꝰ fuit in Italia.

1. ¶ Quando cōſequens eſt neceſſariū (.i. pars ad quā arguiꝛ) vt Homo eſt aſi-
2. nus vel deus eſt: ergo Deus eſt.
3. ¶ Quando antecedens eſt impoſſibile (.i. tota diſiunctiua) vt Homo eſt aſinꝰ vel natura humana eſt natura diuina: ergo Homo eſt aſinus.

Alie regule collaterales in exponētibus

His facile colliguntur alie regule.

1. ¶ Ab expoſita in qua terminus exponibilis affirmaꝛ ad ſingulas exponentes firma eſt cōſequentia. vt a ꝓpōne excluſiua in qua ſignū affirmaꝛ ad eius prejacentē: in hunc modum. Tantū homo eſt capax rationis: ergo homo eſt capax rationis. Cuius hanc volunt eſſe cauſam: q2 termino exponibili affirmato expoſita equiualet in veritate ⁊ falſitate orationi hypothetice copulatiue cōſtitute ex ſuis exponentibꝰ: ſicut ergo bona eſt argumētatio a tota copulatiua ad vtrāq3 eius partem diuiſim ſic ab expoſita in qua terminꝰ exponibilis affirmatur ad quāq3 exponentē ſeparatim. Hec regula nō ꝯuertiꝛ ſicut nec argumētatio a tota copulatiua ad alterā eius partem. ¶ Sub hac regula plus quā ſatis continet ſequens. A ꝓpōne excluſiua affirmatiua ad ſuam exceptiuā negatiuā bona eſt cōſequentia. vt Tantū homo eſt riſibilis: ergo Nihil preter hominem eſt riſibile. Nam ab excluſiua affirmatiua ad quāq3 eius exponentē firma eſt conſequētia: et ſcda exponēs ꝓpōnis excluſiue eſt exceptiua negatiua vel ſaltem illi equiualet ergo ⁊c.

2. ¶ A ſingulis exponentibꝰ ad expoſitā in qua terminus exponibilis negaꝛ firma eſt argumentatio: vt Nullus homo eſt aſinꝰ: ergo Non tm̄ homo eſt aſinꝰ termino exponibili negato equiualet expoſita in veritate ⁊ falſitate ꝓpoſitioni hypothetice diſiunctiue cōſtitute ſuis exponentibus. Jccirco valet argumentatio a qualibet exponente ſeorſum ad ipſam expoſitam: ſicut a parte diſiūctiue

affirmatiue ad totam. Nec҃ conuertit hec regula ſicut nec argumentatio a p̄te diſiunctiue affirmatiue ad totam ſaltem formaliter.

¶ Solet aūt argumentatio a ſupiori ad inferius dici locus a toto: ⁊ ecõuerſo. Ab inferiori ad ſuperius locus a p̄te (q̄m ſuperius aliter vocatᷓ totū: ⁊ inferius pars) atq҃ locus ſortitᷓ nomen a termino inferente. Hinc ſecundū diuerſa genera inferioris ⁊ ſuperioris ſumuntᷓ diuerſa genera totius ⁊ partis: a quibꝰ dicte argumentatiões appellationē loci recipiunt. In modum qui ſequitur. — Quid totum et pars: et diuerſa illorum genera

Eſſentialiter
inferius dicitur pars
Accñtaliter
ſubiectiā
in modo
et ſuperius ſuum totū
vl̄e: vt homo: animal.
in modo: vt homo albus homo.
Nominalis
Terminꝰ cõis ſūptꝰ cū ſigno diſtributio (vel illud includēs)
loci aduerbialᷓ ⁊ aduerbiū
tp̄is
et quilibꝫ ſub eo contentus recipiūt appellationē totius ⁊ partis in
¶ quātitate: vt Omīs homo: homo.
¶ Loco: vt Ubique: Hic: Ibi
¶ Tempore: vt Semper: Hodie: Cras.
Copulatiua
Pō hypothetica affirātiua
Diſiunctiua
Copulatiuā
Cõiunctū ex diuerſis tis p̄ ↄiūctões
Diſiunctiuā
dicitur Totuꝫ
copulatiuū
diſiunctiuū
Copulatū
Diſiunctum
et quelibet ſuarū partium nominatur pars

Hoc tamē non ignoraſſe velim: q̄d copulatū ⁊ copulatiua habent ſe velut totū in q̄ntitate: ⁊ q̄dammõ diſtributionē includētia. Nõ ſic aūt diſiunctiuū ⁊ diſiunctū. Sūt p̄terea alij loci a ↄcomitātibꝰ ſubāꝫ: puta a toto ⁊ parte integrali q̄s ⁊ alios ne cõpendij rõneꝫ tranſcendā miſſa facio: alibi em̄ plenꝰ de his tractauimꝰ.

¶ Poſt hec ad locos extriſecos pedē v̄tamꝰ: q̄ plures enūeranᷓ. ſcꝫ ab oppoſitꝫ: a Maiori: a Miori: a Sil'ı: a Proportiõe: a Tranſumptiõe: ab Authoritate: ſꝫ q̄ rationē cõpendij habeamꝰ. De primo dūtaxat dicemus: nec de ſingulis illius ſpeciebꝰ (que quatuor ſunt iuxta totidē ſp̄es oppoſitiõis) ſed ſolū de loco a Cõtradictorie oppoſitis. Cuius hec eſt Maxima De quocunq҃ affirmatᷓ vnū ↄtradictoriorꝫ de illo negatᷓ reliquū: ⁊ ecõuerſo. De quocūq҃ negatur vnū eorꝫ ipſo ſupponente affirmatᷓ reliquū. Patet id ex eorundē natura: q̄ de quolibꝫ alterꝫ ↄdictoriorꝫ de nullo vero ſil'. Quo fundanᷓ ſequentes regule. — De locis extrinſecis q̄ ⁊ quot ſint — Maxīa ↄdictoriorum.

Regule 1.

infinito — finito
A ↄppõne affirmatiua de predicato — ad negatiuā de predicato — bõa eſt cõſequentia
finito — infinito

2.

Nñ infinitū eſt totale p̄dicatū: nec arguitᷓ ab indiſtributo ad diſtributū. Et ecõuerſo valet ↄſequentia a pure negatiua affirmatiuā poſita conſtantia ſubiecti

Exemplū primi. Homo qualibet parte p̄ñtis tp̄is eſt nõ iuſtus: ḡ homo nõ eſt iuſtus. Sil'r bona eſt ↄſequētia. Homo nõ eſt aſinꝰ: ⁊ hõ eſt: ḡ homo eſt non aſinus. Exemplū ſcd̄i. Homo eſt anīal: ḡ hõ nõ eſt nõ anīal. Similiter ſequitᷓ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0145-3

Homo non eſt nõ animal: et Homo eſt: ergo homo eſt animal. Et dicit argumentum ſiue locus a contradictorie oppoſitis.

¶ Additur.

¶ Quando infinitũ eſt totale predicatũ: ꝓpter ſequentes argumentatiões. Tu vides nõ hominẽ: ergo Tu nõ vides hominẽ. Deus eſt cauſa non homĩs: ergo Deus nõ eſt cauſa hominis: in quibus terminꝰ infinitus ſolum eſt pars predicati ⁊ poteſt antecedens eſſe verum ſine cõſequente.

¶ Nec arguit ab indiſtributo ad diſtributũ: vbi repellit ſequens argumẽtatio. Anna eſt nõ ſedens: ḡ Anna nõ eſt ſedens: q: argumẽtat ab indiſtributo ad diſtributũ rõne tp̃is importati ꝑ copulã et põt antecedens eſſe veꝝ ſine ꝯſequẽte.

¶ In regula conuerſiua. A ꝓpõne pure negatiua: ad remouendã negatiuã impurã que nõ infert affirmatiuã de predicato infinito: vt nõ ſequit. Petrus põt non eſſe ens: ⁊ Petrus eſt: ergo Petrus poteſt eſſe nõ ens.

¶ Cum conſtantia ſubiecti: q: nõ poſita ꝯſtantia inutilis eſt argumentatio: vt nõ ſequit. Chymera nõ eſt homo: ḡ Chymera eſt nõ homo: q: añcedens eſt verum ſine ꝯñte. Ita ꝙ nõ ſequit ꝑ ꝯuerſionẽ ſcđe regule. Chymera nõ eſt nõ hõ: ergo Chymera eſt homo: quia añcedens eſt veꝝ ſine ꝯſequente. Sed argumẽtãdum eſt hac lege. Chymera nõ eſt nõ homo ⁊ Chymera eſt: ḡ Chymera eſt homo: q̃ ꝯñtia eſt bona ⁊ añcedens falſũ vt ꝯſequẽs: q: copulatiua cuius vna pars eſt falſa ſcꝫ Chymera eſt. Id quod voluit Ariſtoteles. i. prioꝝ libro: vbi ſcribit has regulas nõ pati ꝯuerſionẽ: ſubaudi ſine cõſtantia.

De locis medijs qui ⁊ q̃t ſint

¶ Ad extremũ locos medios enodabimus quoꝝ tris ſunt: puta a Cõiugatis a Caſibus: ⁊ a Diuiſione. De quibus hec cõmemoraſſe ſufficiat.

Que ꝯiugata

¶ Cõcretum ⁊ abſtractũ ſuꝫ dicunt ꝯiugata: quaſi ſub vno iugo ſignificationis poſita. Concreta autẽ diuerſaꝝ partiũ orationis (puta: nois ⁊ aduerbij: vt iuſtus: iuſte: fortis: fortiter) dicunt Caſus: q: cadunt ⁊ deriuant ab abſtracto quod ſe habet vt principale: eo quod ſimplicius ſcat: licet ediuerſo ſit ſecũ cundũ vocem quã magis grãmaticꝰ attendit.

Qui caſibꝰ

Maxima cõiugatorum.

¶ De cõiugatis dat hec Maxima. Quicquid cõuenit vni ꝯiugatoꝝ ꝯuenit reliquo: ⁊ ſi vnũ ineſt reliquũ inerit Qui fundatur hec regula.

Regula

¶ A ꝓpõne in qua abſtractũ p̃dicat de abſtracto ad ꝓpoſitionẽ in qua ꝯcretũ predicati enunctiat de concreto ſubiecti valet ꝯñtia ꝯſtructiue in om̃ibꝰ p̃dicationibus: ediuerſo autẽ in ſolis predicationibꝰ eſſentialibus valet conſtructiue: deſtructiue vero in omnibus.

Ut albedo eſt color: ergo Albũ eſt coloratũ. Iuſticia eſt virtus: ḡ Iuſtus eſt virtuoſus. Album eſt coloratũ: ergo albedo eſt color. Non aũt ſequit. Album eſt dulce: ḡ albedo eſt dulcedo: q: in añcedente nõ eſt predicatio eſſentialis. Sequit aũt bene. Albũ non eſt dulce: ergo albedo nõ eſt dulcedo. Nec ſequit. Albedo nõ eſt dulcedo: ḡ albũ non eſt dulce. Et vocat argumentũ ſiue locꝰ a ꝯiugatis.

Maxima caſuum

¶ De caſibus vero dat hec maxima. Quod cõuenit vni caſuũ ꝯuenit alteri: que fundat hanc regulam.

Regula

¶ A ꝓpõe in q̃ vnũ adiectiuũ noĩale p̃dicat de alio ordiate ⁊ eſſentialiter ad ꝓpõm in q̃ aduerbiũ p̃dicati dicit de aduerbio ſubiecti valet ꝯñtia ꝯſtructiue ⁊ deſtructiue.

Ut Iuſtum eſt virtuoſum: ergo Quod iuſte fit virtuoſe fit. Iuſtũ non eſt vitio

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0146-9

ſum: ergo Quod iuſte fit non vitioſe fit: et ediuerſo. ¶ Additur. Ordinate: quia nõ ſequit̃. Juſtus eſt liberalis: ğ Quod iuſte fit liberaliter fit.

¶ Eſſentialiter: qꝛ in accidentalibus p̄dicationibꝰ nõ valet: vt nõ ſequit̃. Albũ eſt dulce: ğ qđ albe fit dulciter fit. Et dicit̃ Argumentũ ſiue locus a caſibꝰ.

De loco a diuiſione

¶ Ceterꝝ ꝓ loco a diuiſione aduertendũ. Diuiſionẽ hoc loci ſumi ſcđo intentionaliter (ſm quandã tñ metaphorã ad realem) vt eſt termini magꝫ cõis (aut ſignificantis aliq̃d totũ integrale) ꝑ terminos minꝰ cões (aut ptes huiꝰ totiꝰ ſignificantes) partitio. Exemplũ pⁱmi. Animaliũ aliud rõnale aliud irrõnale. Itez Animaliũ aliud homo aliud nõ homo. Itẽ Animaliũ aliud homo aliud aſinꝰ: aliud equus: aliud bos ꝛc̃ẏs. Itẽ Animaliũ aliud ſanũ aliud egrũ. Exẽplum ſcđi. vt Domꝰ alia pars: tectũ: alia paries: alia fundamentũ ꝛc̃. Ubi varijs diuiſionũ generibus omiſſis (de quibus alibi diximꝰ) hoc ꝯſiderandũ eſt quod aliqua diuiſio dat̃ ꝑ duo mẽbra immediate que diſiuncti ſumpta ꝯuertũtur cũ diuiſo. Quedã vero ꝑ plura: queadmoduz dictis exẽplis ſatis liquet. De quibꝰ talis dat̃ Maxima. Si aliquod diuiſum p̄dicat̃ de aliq̃ tunc poſito ſiue affirmato vno ꝯdiuidẽtiũ de eo reliquũ remouet̃ ab eodẽ: et remoto vno ponit̃ reliquũ. Et ratio eſt: qꝛ mẽbra diuidentiaꝫ opponunt̃. Sup q̃ fundat̃ hec regl'a.

Maxima

Regula

¶ Ab affirmatiõe vnius condiuidentiũ de aliquo ad remotionẽ alterius: ꝛ ediuerſo valet cõſequentia. Id eſt

A ꝓpõne in qua vnum membrũ diuidentiũ affirmat̃ de aliquo ſubiecto ad ꝓpoſitionẽ in q̃ reliquũ negat̃ de eodẽ (niſi ipſa diuidentia coinciderint in ſcatꝫ) eſt bona ꝯſequẽtia. Et ediuerſo. A ꝓpõne in qua diuiſum affirmat̃ de aliq̃ ſubiecto ꝛ alterꝝ diuidentiũ negat̃ de eodẽ ad ꝓpõnem in q̃ reliquũ affirmat̃ de eodem (ſi nõ fuerint plura duobꝰ) valet ꝯſequẽtia. Exemplũ pⁱmi bene ſequit̃. Anna eſt aial rõnale: ğ nõ eſt irrõnale. Scđi. Petrus eſt aial: ꝛ nõ irrõnale: ğ rationale. ¶ Additur.

¶ Niſi mẽbra coincidant ꝛc̃. qꝛ nõ ſequit̃. Rationale eſt dr̃ia diuiſiua igit̃ non eſt cõſtitutiua. Item. Album eſt predicabile accidens: igit̃ nõ eſt ſpecies. Item: Felicitas eſt bonũ delectabile igit̃ nõ eſt honeſta ꝛc̃ẏs.

¶ Ab affirmatiõe diuiſi ꝛc̃ qꝛ duz diuiſum non affirmat̃ de ſubiecto aliquo nõ oportet aliqđ mẽbrorꝝ diuidentiũ de eo affirmari. Uerbi gratia nõ ſequit̃. Lapis nõ eſt rõnalis igit̃ eſt irrõnalis. Indiuiduũ non eſt genus: ꝓpriũ: ſpecies: aut differentia igit̃ eſt accidens.

¶ Si nõ fuerint plura ꝛc̃: qm̃ ſi mẽbra diuidentia fuerint plura duobꝰ nõ ſufficit arguere a negatiõe vnius ad affirmationẽ alteriꝰ ſed oportet argui a negatione oim̃ diuidentiũ dẽpto vno ad affirmationẽ nõ negati. Uerbi cauſa. Non ſequit̃. Albũ eſt predicabile ꝛ nõ ꝓpriũ igit̃ eſt genus. Item Anna eſt anial et nõ equus igit̃ eſt bos. Item Toga eſt colorata ꝛ nõ alba igit̃ eſt nigra. Sed ſic arguendũ eſt Album eſt predicabile ꝛ nõ eſt ꝓpriũ: neq3 ſpecies: neq3 differẽtia: neq3 accidens: igit̃ eſt genus ꝛc̃ẏs. Sed ſic añcedens erit falſum.

¶ Hec ſunt regule ꝯſequẽtiarꝝ vſitatiores: ceteras in ope maiore explanauimꝰ ſimul ꝛ alia multa que ad argumentationẽ demonſtratiuã: dialecticã ꝛ ſophiſticã ſpectant: que hic ne tenera iuuenũ oneraremus ingenia reſecare placuit. Hec ſiquidẽ ꝓ primis rudimentis ſufficere arbitrati editioni noſtre finẽ damꝰ Anchoram ſpei noſtre ꝓijcientes in eum qui eſt finis vltimus oim̃ ſolus valẽs quietare et ſatiare ſua clara viſione ac iucunda fruitione deſideriũ noſtrũ. Cui honor: laus ꝛ gloria ꝑ eterna ſecula.

Impreſſum Erphordie per Mattheum Maler.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0148-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0149-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0150-1

83 L 1217

ULB Halle 3
002 725 525

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0151-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-432418-p0152-2

ſeu breuiariũ

diſputatricis ſciẽtiae

quidẽ: et preceptoꝝ: ⁊ exemploꝝ filo.
docum Iſennachẽ.

Empturienti

Romanũ: Moguntinũ: aut id ge/
nines ſupplicia fundunt: ſed logicę:
nta haurire poterunt. Eme modo.
rius Romanus de Coruo ſuo Ope

Logices editũ p Jodocũ Trutfetter
per quã famatiſſimũ interpretẽ Ge-
oratoris Laureati Monoſtichon:

nui ſub pollice librum
monſtrat qui dogmata prima
ongo ſermone probatum
ſtrat tractatulus arte
hięcꝫ et Limina monſtrant
perſtringit acumen
aueas modo' parcere nummis
iuit in arte caracter
ns incude lituram
te ſoluere nodos
rit arte Juuentus
perſolue magiſtro.